

ERKEN DİRTEKLERİNİZ

Dost İkliminde Yetişen Gül

Vefa

Yekâne Samsuniy Nevâlisinde
Vefa Dileklerinin Karamanlık Aynası

YUSUF ALIĞAS

4
1
1

Dost İklminde Yetiſen Gül

Vefa

YUSUF ALATAŖ

Dost İklîminde Yetişen Gül

Vefa

*Vefaya Susamış Neslimizin
Vefa Düşüncesinin Korunması İçin...*

YUSUF ALATAŞ

DOST İKLİMİNDE YETİŞEN GÜL VEEFA

Copyright © Rehber Yayınları, 2008

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden
yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt
sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör
Ali BUDAK

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-6096-39-0

Yayın Numarası
40

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7
Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Aralık 2008

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Rehber Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.rehber yayinlari.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ YERİNE VEFA	11
GİRİŞ	17
VEFA	21
Vefa Kelimesinin Anlamı	21
Vefa Kelimesinin Kur'ân-ı Kerîm'deki Anlamları	21
ALLAH'IN VEFA SI	24
1) Allah'ın Cömert Kullarına Karşı Vefası	25
2) Allah'ın Dua Eden Kullarına Karşı Vefası	25
3) Allah'ın Efendimiz'e Karşı Vefası	28
Efendimiz'in İlahî İltifata Mazhar Olması	28
Efendimiz'e Şefaât Hakkı Verilmesi	33
Efendimiz'e Yollanan Salât ü Selâmların Kendisine Ulaştırılması	37
4) Allah'ın İhlâslı Kullarına Karşı Vefası	38
Mağaraya Sığınan Üç Kişinin Hikâyesi	40
5) Allah'ın Hasta Kullarına Karşı Vefası	43
6) Allah'ın İbadet Eden Kullarına Karşı Vefası	45
7) Allah'ın İstikamet İçinde Yaşayan Kullarına Karşı Vefası	48
8) Allah'ın İyiliksever Kullarına Karşı Vefası	49
9) Allah'ın Kulları Arasında Ayırım Yapmaması	52
10) Allah'ın Kulunu Sevmesi	54
11) Allah'ın Mazlum Kullarına Karşı Vefası	56
Bir Kadınla, Vefat Eden Oğlunun Hikâyesi	56
12) Allah'ın Mümin Kullarına Karşı Vefası	58
13) Allah'ın Oruçlu Kullarına Karşı Vefası	61
14) Allah'ın Peygamberlere Karşı Vefası	63
15) Allah'ın Sabırlı Kullarına Karşı Vefası	64

16) Allah'ın Sadık Kullarına Karşı Vefası	66
Enes b. Nadr'ın Sadakati	68
17) Allah'ın Salih Kullarına Karşı Vefası	72
18) Allah'ın Şehit Edilen Kullarına Karşı Vefası	73
Hubeyb'in Cesedinin Korunması.....	73
Uhud Şehitlerinin Hikâyesi.....	74
19) Allah'ın Takvalı Kullarına Karşı Vefası.....	74
20) Allah'ın Tevekkül Sahibi Kullarına Karşı Vefası	75
21) Allah'ın Tövbe Eden Kullarına Karşı Vefası	76
Kâ'b İbn Mâlik'in Tebük Gazvesi' ne Katılmayışı	78
22) Allah'ın Veli Kullarına Karşı Vefası	93
23) Allah'ın Zikir Halkalarındaki Kullarına Karşı Vefası.....	97
AİLE FERTLERİNİN BİRBİRLERİNE KARŞI VEFASI	102
1) Ebû Hureyre'nin, Annesinin Müslüman Olabilmesi	
İçin Ettiği Gayretler.....	103
2) Enes'in, Efendimiz'in Sırrını Saklaması	105
3) Hz. Fatıma'nın, Efendimiz'in Sırrını Saklaması.....	106
AKRABALARIN BİRBİRLERİNE KARŞI VEFASI	107
1) Efendimiz'in, Amcası Ebû Talib'i İslâm'a Davet Etmesi	107
2) Efendimiz'in, Hz. Ali'yi İslâm'a Davet Etmesi	108
3) Hz. Hamza'nın, Efendimiz'i Koruması.....	109
4) Ümmü Hani'nin İki Müşrik Akrabasına Aman Vermesi	110
5) Kureyş İleri Gelenlerinin Baskıları Karşısında,	
Ebû Talib'in Efendimiz'e Destek Vermesi	112
ANA-BABAYA KARŞI VEFA	114
Ebû Hureyre'nin, Annesine Karşı Vefası.....	116
SAHABE-İ KİRÂM'IN VEFASI.....	121
Sahabe-i Kirâm'ın Birbirlerine Karşı Vefası.....	121
Cömertlik ve İsrâr	121
İstiğna ve Civanmertlik Yarışması	123
ASHABIN DİNİNE KARŞI VEFASI	126
1) Abdullah b. Cahş'ın, Şehitliği Arzu Etmesi	126

2) Abdullah b. Hüzâfetü's-Sehmî'nin, Esir Edilişi ve Çektiği Eziyetler	127
3) Bilâl-i Habeşî'nin İşkencelere Tahammülü	129
4) Ebû Talhâ'nın, Beyrahâ Hurmalığını Sadaka Olarak Vermesi	130
5) Ebû Zerr'in, Müslümanlığını Açıklarken Gösterdiği Cesaret ...	131
6) Hansâ'nın Dinine Karşı Vefası.....	132
7) Hz. Osman'ın Tebük Seferi İçin İnfakta Bulunması	134
DOSTLARIN BİRBİRLERİNE KARŞI VEFASI.....	135
1) Abdullah b. Ömer'in, Babasının Dostu Olan Bir Zata İkramı .	135
2) Ebû Zerr'in, Eski Bir Dostunu İslâm'a Daveti	136
3) Efendimiz'in, Hz. Ebû Bekir'i İslâm'a Daveti	138
1) Ashabın Efendimiz'e Karşı Vefası	139
Ebû Hayseme'nin, Dünya Nimetlerini Bırakarak Cihada Çıkması.....	139
Ebû Ubeyde'nin Efendimiz'in Yüzüne Saplanan Miğferi Dişleriyle Çıkarması	140
Hicret Esnasında Hz. Ali'nin Efendimiz'in Yatağına Yatması.	142
Hz. Ebû Bekir'in Eziyetlere Tahammülü, Açığtan Tebliğ İçin İsrarı.....	142
Hz. Ebû Bekir'in Miracı Anında Tasdik Etmesi.....	145
Nesibe'nin Vefası.....	146
2) Döneminde Yaşayan İnsanların Efendimiz'e Karşı Vefası	148
Efendimiz'in Peygamberliğini Tasdik Edenler	148
3) Halifelerin Efendimiz'e Karşı Vefaları	151
Efendimiz'in Mektubuna Gösterilen Vefa.....	151
4) Hanımlarının Efendimiz'e Karşı Vefası	152
Tahyîr Hâdisesi	153
Hz. Âişe Validemizin Vefası	155
Hz. Sevde Validemizin Vefası	157
5) Hayvanların Efendimiz'e Karşı Vefaları	158
Aslanın, Efendimiz'in Azatlısı Sefine'ye İtaati	158
6) Diğer Varlıkların Efendimiz'e Karşı Vefaları	159
Hurma Kütüğünün Feryadı.....	159

EFENDİMİZ'İN VEFASI.....	160
1) Efendimiz'in Aile Fertlerine Karşı Vefası	160
Efendimiz'in Kaybolan Torunlarını Araması	160
Efendimiz'in Oğlu İbrahim'i Ziyaret Etmesi.....	161
Efendimiz'in Oğlu İbrahim'in Vefatına Sabretmesi.....	161
Efendimiz'in Torununun Vefatına Üzülmesi.....	162
Efendimiz ve Torunu Hz. Hüseyin	163
2) Efendimiz'in, Akrabalarına Karşı Vefası.....	163
Efendimiz'in Kıtık Döneminde Amcası Ebû Talib'e Desteği..	163
3) Efendimiz'in, Ashabına Karşı Vefası	164
Efendimiz'in Ebû Hureyre'nin Annesine Karşı Vefası	164
Efendimiz'in Nuayman'a Sahip Çıkması.....	166
Katâde'nin, Uhud Savaşı'nda Kaybettiği Gözüne	
Efendimiz'in Duasıyla Tekrar Kavuşması	166
4) Efendimiz'in, Ev Sakinlerine Karşı Vefası	167
Efendimiz'in Hz. Enes'e Güzel Muamelesi	167
5) Efendimiz'in, İnsanların Hatalarını Affetmesi.....	168
Efendimiz'e Ağır Laflar Söyleyen Bir Bedevî	168
Efendimiz'in Kendisini Zehirlemek İsteyen Bir Kadını Affetmesi	170
Efendimiz'in Kureys'ten Gördüğü Eziyetler ve	
Onlara Verdiği Cevap.....	171
Efendimiz'in Tâif Yolculuğu	173
Efendimiz ve Kötü Huylu Bir Kadın	175
6) Efendimiz'in, Kavmine Karşı Vefası.....	176
Efendimiz'in Hastaları Ziyareti.....	176
Efendimiz'in Hendek Savaşı'nda Yaralanan Sa'd b. Muaz	
İçin Mescitte Çadır Kurdurması.....	176
Efendimiz'in Mescit Temizleyen Kadını, Ölümünden	
Sonra Cennette Gördüğünü Bildirmesi.....	177
Efendimiz'in Münafıkların Reisi Abdullah b. Übeyy'in	
Cenaze Namazını Kılması	178
Efendimiz'in Vefat Edenlerin Cenazelerine Katılması	179
Efendimiz'in Vesilesiyle Zenginleşen Bedevî Bir Aile.....	180

7) Efendimiz'in, Komşularına Karşı Vefası	182
Efendimiz'e Komşu Olan Yahudi Ailesi	182
8) Efendimiz'in, Tebliğ Ettiği Dinine Karşı Vefası	183
Efendimiz'in, Dini Anlatma Gayreti	183
Efendimiz'in Tebliğdeki Hassasiyeti	184
9) Efendimiz'in, Yetimlere Karşı Vefası	186
Efendimiz'in Yetimleri Sevindirme Hakkındaki Tavsiyeleri....	186
10) Efendimiz'in, Kendisine Zulmedenlere Karşı Vefası	187
Efendimiz'in Duasıyla Kureyş'ten Bir Gurubun	
Gözlerinin Açılması.....	187
11) Efendimiz'in, Vazifesini Yerine Getirmede Vefası	188
Efendimiz'in Safvan b. Ümeyye'ye Karşı Hoşgörülü	
Davranması.....	188
Efendimiz'in Vahşi'yi İslâm'a Davet Etmesi	192
12) Efendimiz'in, Ümmeti İçin Dua Etmesi	194
Efendimiz'in Devs Kabilesinin Hidayete Gelmesi İçin	
Dua Etmesi	194
Efendimiz'in Ümmetin Mağfireti İçin Arefe Gecesi Dua Etmesi	194
EŞLERİN BİRBİRLERİNE KARŞI VEFASI	197
1) Eşler Arasındaki Münasebetler	197
2) Ümmü Hakim'in, Kocasını İçin Eman İstemesi.....	198
HALİFELERİN VEFASI	201
1) Halifelerin Dinlerine Karşı Vefaları	201
2) Halifelerin Tebaalarına Karşı Vefaları.....	202
Hz. Ebû Bekir'in Halife Olduktan Sonraki Sade Yaşantısı	202
Hz. Ömer'in Günah İşleyen Birinin Hayra Yönelmesi İçin	
Dua Etmesi	203
Hz. Ömer'in Mürtedlerin İslâm'a Dönmelerini Arzu Etmesi ...	204
Hz. Ömer ve Yetimler.....	205
MELEKLERİN VEFASI	207
1) Cebrail'in Bir Hastayı Ziyaret Etmesi.....	207
2) Cömert İnsanlara Karşı Vefaları	208
3) Zeyd b. Hârise'nin Yardımına Koşan Melek	209

4) Meleklerin Savaşlarda Müminleri Desteklemeleri.....	210
Meleklerin Savaşıp Müşrikleri Esir Almaları.....	210
Sahabenin Huneyn'de Meleklerle Desteklenmesi.....	211
Sahabenin Uhud ve Hendek'te Meleklerle Desteklenmesi.....	212
5) Meleklerin, Sahabelerin Cenazesini Yıkaması.....	213
Meleklerin, Hanzale'nin Cenazesini Yıkamaları.....	213
Meleklerin, Sa'd b. Muaz'ın Cenazesini Yıkama Arzuları.....	214
6) Meleklerin Sahabenin Cenazelerine İştiraki	215
Melekler, Câbir'in Babasının Cenazesinde	215
Melekler, Sa'd b. Muaz'ın Cenazesinde.....	216
ÖLÇÜ VE TARTIDA VEFA	217
1) Ölçü ve Tartıda Adaletli Davranmak	217
2) Ölçü ve Tartıda Hile Yapanların Kınanması	219
SÖZÜNÜ YERİNE GETİRMEDE VEFA.....	220
1) Sözünde Durmak ve Vaadini Yerine Getirmek	220
2) Sözünde Durmamak ve Vaadini Yerine Getirmemek.....	221
VAZİFEYİ YERİNE GETİRMEDE VEFA	225
1) Efendimiz	225
Tebliğ Sancısının Efendimiz'in Uykularını Kaçırması.....	225
Fert Planında Tebliğ.....	227
Karşılık Beklememek	228
2) Sahabe Efendilerimiz	231
Sahabede Tebliğ Aşkısı.....	231
İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR.....	235

ÖNSÖZ YERİNE VEFA

Vefa, dost ikliminde yetişen güllerdendir. Duyguda, düşüncede, tasavvurda aynı şeyleri paylaşılanların etrafında üfûl üfûl eser durur. Kinler, nefretler, kıskançlıklar ise onu bir lâhza iflah etmez, öldürür. Evet, o, sevginin, mürüvvetin bağrında boy atar, gelişir; düşmanlık ikliminde ise bir anda söner gider.

Vefayı; insanın, gönlüyle bütünleşmesi şeklinde tarif edenler de olmuştur. Bu tanım, eksik olsa bile yerindedir. Doğrusu, kalbî ve ruhî hayatı olmayanlarda vefadan bahsetmek bir hayli zordur. Konuşurken doğru beyanda bulunma, verdiği sözlerde, ettiği yeminlerde vefalı olma gönül hayatına bağlıdır. Kendini yalan ve aldatmadan kurtaramayan; her an verdiği söz ve yeminlere muhalif hareket eden ve yüklendiği mesuliyetlerin ağırlığını hissetmeyen iki yüzlü ve mürâî tiplerin gönül hayatları olabileceğine ihtimal vermek, sadece bir aldanmışlıktır. Böylelerinden vefa beklemek ise bütün bütün gaflet ve safderûnluk ifadesidir.

Evet; vefasız güvenen, er geç iki büklüm olur. Onunla

uzun yollara çıkan yolda kalır. Onu rehber ve rehnümâ (yol gösterici) tanıyanların gözü, daima hicranla dolar.

*Vefa umarken ondan
Doldu gözüm hicrandan
Kaldım yaya dermandan...*

Ferd, vefa duygusuyla itimada şayan olur, yükselir. Yuva, vefa duygusu üzerine kurulmuş ise devam eder ve canlı kalır. Millet bu yüce duygu ile faziletlere erer. Devlet, kendi teb'asına karşı ancak bu duygu ile itibarını korur. Vefa düşüncesini yitirmiş bir ülkede, ne olgun fertten ne emniyet vadeden yuvadan, ne de istikrarlı ve güvenilir devletten bahsetmek mümkündür. Böyle bir ülkede fertler birbirlerine karşı kuşkulu; yuva kendi içinde huzursuz, devlet teb'aya karşı uğursuzlardan uğursuz ve her şey birbirine karşı yabancıdır, tıpkı câmidler gibi. Üst üste ve iç içe olsalar bile...

Vefa, fertlerin birbiriyle kaynaşıp bütünleşmesini temin eder. Vefa sayesinde cüzler küll olur; ayrı ayrı parçalar bir araya gelerek vahdete ulaşır. Vefa duygusu varıp sonsuzluğa erince, ötelere gelen tayflar, kitlelerin yolunu aydınlatır ve toplumun önünü kesen bütün tıkanıklıkları açar. Elverir ki o toplum, vefa duygusuyla olgunlaşmış ve onun kenetleyici kollarına kendini teslim etmiş olsun.

Bir düşünceye gönül mü verdin; bir ideale mi bağlandın; varıp biriyle dostluk mu kurdun, gel! Dirig etmeden ver canını o uğurda, servetin yağma olup gitsin. Fakat vefalı ol! Zira Hakk katında da halk katında da en çok itibar gören "vefa" ve vefalılardır.

*“Bana Hak’dan nida geldi; Gel ey âşık ki mahremsin,
Bura mahrem makamıdır; Seni ehl-i vefa gördüm.”*

Nesimi

Âdem Nebi (aleyhisselâm), yüzüne kapanan kapıları gönlünde taşıdığı sırlı vefa anahtarıyla teker teker açtı ve “guf-ran” çeşmelerine ulaştı. Aynı hâdisede azgınlaşan İblis ise göz göre göre gitti; kendini vefasızlık gayyasına atarak boğuldu.

Tufan peygamberi de asırlarca süren ızdıraplı, fakat vefalı bir hayat yaşadı. Yıllar yılı bütün tembih ve ikazlarının, cemaatinin büyük bir kesiminde tesir icra etmemesi, onu, bağlı bulunduğu kapıya karşı vefa hissinden döndüremedi. Ondaki bu vefa düşüncesi ki, yerlerin ve göklerin hışımla insanlığın üzerine yürüdüğü hengâmda, ona bir necât gemisi oldu.

Hakk’ın dostu ve nebiler babası, Nemrud’un ateşini göğüslerken ne kadar vefalıydı! Onun gökleri velveleye veren “hasbî hasbî!” şeklindeki vefa solukları, ötelere ötesinden coşup gelen rahmet esintileriyle birleşince, cehennem gibi ateşlerin bağı “berd ü selâm” a döndü.

Kutsîler ordusunun öncüsü, gelmiş ve geleceklerin en birincisi, kimseye müyesser olmayan semâlar ötesi seyahate, ruhundaki vefa duygusu sayesinde muvaffak oldu. Evet, o bu sayede meleklerin varıp ulaşamadığı iklimlere ulaştı ve hiçbir faninin eremediği devletlere erdi. Sonra da gözlerin kamaştığı ve gönüllerin hayrette kalıp kendinden geçtiği o mutlular âlemini, ümmetine olan vefa duygusuyla terk edip arkadaşlarının yanına döndü. Hâdiselerle pençe-

leşecek, karşısına çıkan badireleri göğüsleyecek, onları da o yüce iklimlere yükseltecekti... Dost ve arkadaşlarına karşı vefa duygusuydu O'na cennetleri ve hurileri unutturan. Onlara karşı bir vefa sözüydü O'nu, başı semâvî ihtişamlara ulaştığı bir zamanda, bütün mânevî payeleri bir tarafa bırakarak, bu ızdıraplı ve elemli dünyaya yeniden onların yanına döndüren!..

Bütün yükselenlerin hasenat defterleri, vefa ile kapanıp vefa ile mühürlendi. Bütün yolda kalmışların çirkinlikler meşheri kitapları ise vefasızlık damgasını yedi, onunla damgalandı. Evet, üzerlerine aldıkları mükellefiyetleri, iki adım öteye götürmeden vefasızlık edip bir kenara çekilenler, zillet ve hakaret damgasını yiyerek aşağıların aşağısına itildiler. Mukaddes yük ve yolculuğa çeyrek gün bile tahammül gösteremeyip yan çizenler ise o gün bu gün doğru yolu kaybetmiş sapıklar güruhu hâline geldiler. Nihayet dönüp dolaşıp mukaddes çile nöbeti bize gelince, en sağlam vefa yeminleriyle yürüyüp bu koca mesuliyetin altına girdik. Coşkun ve heyecanlı, azimli ve kararlı idik. Heyhât... Beklenmedik bir dev önümüzü kesti ve bozduk ettiğimiz bütün o yeminleri. Ve sonra, yeniden, her taraf çölleşmeye başladı. Bütün civanmertlikler eriyip yağ gibi gitti. Güllerin yerini dikenler aldı. Aylar güneşler peşi peşine batarken, ortalığı kasvet dolu bulutlar bastı. Bağ çöktü, bağban öldü; “petekler söndü, ballar kalmadı.” Ve artık, insan nedretine maruz kalan bu devrin talihsizleri, kalbinde zerre kadar emanet ve vefa hissi bulunmayan ölü ruhlarla, destan tutup yahşi çekmeye başladı. “Ne akıllı, ne centilmen!” diye alkışlamadıkları ham ervâh kalmadı ve

işte, bu devreye ait milletin yüreğinden yükselen son inilti ve son inkisar:

*“Vefa yok, ahde hürmet hiç... Emanet lafz-ı bî medlûl;
Yalan râyiç, hiyânet, mültezem her yerde, hak meçhûl!”*

*Ne tüyler ürperir, yâ Rab! Ne korkunç inkılâb olmuş:
Ne din kalmış, ne iman, din harâb iman serâb olmuş.”*

Mehmet Akif ERSOY

Bu devrede, etrafı yalan ve mübalâğanın esiri bir sürü karakura bastı. Her gün birkaç defa yeminini bozan; her defasında ettiği ahd u peymandan dönen ve ebediyyen vefa duygusundan mahrum bir sürü karakura!.. Lânet ediyor onlara yer ve yerdekiler, lânet okuyor onlara semâ ve semâdakiler.

Nereden çıktı bu kadar “cinsi bozuk, ahlâkı fena!” Hangi hâin, bunlara bağırını açıp dâyelik yaptı!.. Hangi talihsiz, bunları sînesinde büyüttü ve hangi uğursuz ağızlar bunlara buyurun çekti!..

Ah vefa, nerde kaldın! Bıktık şu her gün birkaç defa yemini bozup ahdinden dönenlerden. Her sözü mübâlağa, her davranışı sun’î nâmertlerden ve vefa duygusundan mahrum uğursuz gönüllerden!.. Ve neredesiniz! Ey bir vefa düşüncesiyle sözleştiği yerde günlerce kıpırdamadan bekleyen vefalı dostlar!.. Neredesiniz ruhuyla bütünleşmiş vefa timsali eroğlu erler!.. Neredesiniz bir vefa uğruna harâb olup, turâb olup gidenler ve çok bereketli bir devrin ak alınlı insanları!.. Kalkın; girin ruhlarımıza. Kamçılaysın hayâllerimizi ve boşaltın vefa adına ne taşıyorsanız hep-

sini sînelerimize!.. Mertliği, yiğitliği, vefayı bütün bütün unutmuş sinelerimize. Bizleri bu yeniden diriliş yolunda Hızır çeşmesine ulaştırın! Gelin; gelin de şurada burada dolaşıp duran şu üç-beş vefalı insanı, ümitsizlik ve inkı-sardan kurtarın!..

Vefaya susamış neslimizin vefa düşüncesinin korunma-sı dileğiyle...¹

¹ M. F. Gülen, *Buhranlar Anaforunda İnsan*, s.38-42.

GİRİŞ

Hz. Âdem'in yeryüzüne gönderilmesi ile başlayan insanlık serüveni, kıyametin kopmasına kadar devam edecektir. Cenâb-ı Allah Kur'ân-ı Kerîm'de, "Biz insanı en mükemmel surette yarattık." (Tin, 95/4) ifadesiyle, insanoğlunun yaratılmış olan varlıkların en mükemmeli olduğunu, başka bir âyette meleklerle hitaben, "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım..." (Bakara, 2/30) buyurarak yeryüzündeki hilafetin insana ait olduğunu, insan ve cinlere hitaben, "Ben cinleri ve insanları sırf Beni tanıyıp yalnız Bana ibadet etsinler diye yarattım." (Zâriyât, 51/56) âyeti ile de insan ve cinlerin yaratılmasındaki asıl gayenin ibadet olduğunu bizlere bildirmektedir. Bu ifadelerden şu sonuca varmak mümkündür: "İnsan, varlıklar âlemi içinde en mükemmel bir şekilde yaratılmıştır. Bu nedenle Allah'ın yeryüzündeki halifesi seçilmiştir. Bu halifeden beklenen de; nimetlere karşı şükür kabul edilen 'ibadetleri' yerine getirmesidir."

Cenâb-ı Allah, yeryüzünü insanların yaşayacağı bir biçimde yaratmıştır. Etrafımıza dikkatle baktığımızda bütün bitkile-

rin, hayvanların, güneşin, ayın ve diğer mevcudatın hep insanlar için yaratıldığını anlarız. Bütün varlıklar, insanoğlunun hayatını devam ettirebilmesi için insanlığın hizmetine sunulmuştur. Kâinat, âdeta insana göre dekore edilmiştir.

Bir okulda sınıfların, (sınıf içerisinde de sıraların, masaların, yazı tahtasının, kalorifer peteklerinin) kantinin, spor salonunun, deney odalarının, dil laboratuvarlarının bulunması tesadüfi değildir. Bunların hepsinin öğrenciler için dizayn edildiği çok rahat anlaşılmaktadır. Öğrenciler sınıflarda ders görecektir, dil laboratuvarlarında yabancı dil öğrenecek, deney odalarında deney yapacak, kantinde yeme-içme ihtiyaçlarını gideceklerdir. Bina ile bina içerisinde eğitim gören öğrenciler arasında bir uyum, bir âhenk, bir irtibat vardır. Kâinata baktığımızda da meyvelerin, sebzelerin, hayvanların bizim beslenmemize uygun yaratıldığı görülmektedir. Et ve kemikten yapılan insanın besini de, midesine uygun yapılmış; demir-bakır cinsinden hazmedemeyeceğimiz şeyler, besin olarak bizlere sunulmamıştır. Bununla beraber, gıda maddelerinde vücudumuzun ihtiyacı olan bu tür madenlerin varlığı rastlantıya verilemez. Bu da bizlere; bizleri yaratan ile ihtiyaç duyduğumuz nimetleri yaratan Zat'ın farklı olmadığını; bilâkis yaratıcımızın, her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Yüce Allah olduğunu bildirmektedir.

Bir insan, dayalı döşeli bir eve girdiğinde, nasıl ki aradığı her şeyi bulabilmektedir (çünkü evini ona göre dizayn etmiştir), yeryüzü de bizim yaşamamız için dekor edilmiş büyük bir evi andırmaktadır. Burada ihtiyacımız olan her şey mevcuttur. Yeme-içme, barınma gibi ihtiyaçlarımızı çok rahat karşılayabiliriz. Yapmamız gereken tek şey sadece biraz ça-

lışmaktır. Bunun dışında, çalışma ile elde edemeyeceğimiz şeyler vardır ki (Su, hava, güneş vb.) bunları da Cenâb-ı Allah, rahmetinden bir lütuf olarak bizlere sunmaktadır.

Bazı nimetler karşılıksız verildiğinden (hava ve güneş için ücret ödemiyoruz) ve hiç kesintiye uğramadığından (güneş her gün doğuyor, havayı devamlı soluyoruz) çoğu kez bu nimetlerin kıymetini bilemiyoruz. Bu nimetlerin varlığına alıştığımız için yokluklarını düşünemiyoruz. Sanki güneşin devamlı doğması, havada devamlı oksijen bulunması gerekiyormuş gibi geliyor insana. Hâlbuki böyle bir zorunluluk yoktur. Her an bu nimetleri kaybedebiliriz. Ama Cenâb-ı Allah bizlere merhametinden dolayı bunları kesintiye uğratmıyor, devamlı olarak bizim istifademize sunuyor.

Kâinatı bizim yaşamamıza uygun dekore eden Cenâb-ı Allah, bu sistemin yürümesi için belli kurallar koymuştur. Bunlara uyulması gerekmektedir. Aksi taktirde, bu misafirhanede kurallara uymayıp, isyan çıkardığımız için cezalandırılabiliriz. Konulan kuralların hepsi, insanın faydasına olan şeylerdir. Cenâb-ı Allah vermiş olduğu bunca nimetine karşılık, bizlerden ibadet ve şükür beklemektedir.

Evet, alışkanlıklarımızdan dolayı kâinatı okuyamadığımız için etrafımızdaki nimetlerin farkına varamıyoruz. Bunun gibi, Kur'ân-ı Kerîm'i ve hadis-i şerifleri de çok dikkatli okuyamadığımız için, Yüce Rabb'imizin bizlere verdiği ve vereceği nimetlerin farkında değiliz. Kur'ân-ı Kerîm ve hadis-i şeriflere baktığımızda Rabb'imizin, âhirette bizlere nimet vermek için dünyada birçok sebep yarattığını görüyoruz. Yüce Rabb'imiz, her fiilimizin karşılığını âhirette göreceğimizi bizlere bildirmektedir. Sadece ibadetlerle değil,

insanın samimi olması, verdiği sözde durması, sabretmesi, hatta sadece mazlum bir insan olması dahi Yüce Rabb'imizin nimet vermesi için bir sebep teşkil etmektedir. Yaptığımız, hatta yapamadığımız fiillerden dahi sevap kazanmak, onun ötesinde haramlardan kaçmak suretiyle sevap kazanacağımızı öğrenmek, biz Müminler için çok sevindirici bir durumdur.

Âyet ve hadislerde Cenâb-ı Allah'ın insanlara birçok konuda lütufta bulunduğunu görünce Allah'ın (celle celâluh) biz kullarına ne kadar vefalı olduğunu idrak etmiş olacağız. İşte, böyle bir vefa anlayışı bizi böyle bir çalışmaya sevk etti. Çağımız insanının en çok yakındığı konulardan biri vefasızlık olunca, bizlere ders olması açısından vefa ile ilgili en güzel örnekleri toplamaya çalıştık.

Bir konuyu anlatmanın en güzel yolu, onu yaşamak ve temsil etmektir. Bu nedenle ele alınan konunun âyetler ve hadisler ışığı altında anlatılmasına özen gösterdik. Misalleri vefanın en güzel temsilcileri olan Efendimiz'in (salallahu aleyhi ve sellem) ve sahabenin hayatından vermeye çalıştık. Kur'ân-ı Kerîm, hadis kitapları ve tabakat (Sahabe Efendilerimizin hayatlarının anlatıldığı eserler) kitaplarından istifade ederek hazırlamaya çalıştığımız bu mütevazı eser elbette kusursuz değildir. Okuyucularımızdan, eksiklerimiz için afv bekler, herkesi selamların en güzeli olan Allah'ın selamı ile selamlarız.

Yusuf ALATAŞ

03.01.2006-Çamlıca

VEFA

Vefa Kelimesinin Anlamı

Vefa, Arapça bir kelime olup sözlüklerde, sözünü yerine getirme, sözünde durma, borcunu ödeme; sevgi, dostluk ve bağlılıkta sebat; yetme, yetişme (Ömrü vefa etmedi.)² gibi anlamlarda kullanılmıştır.

Vefa Kelimesinin Kur'ân-ı Kerîm'deki Anlamları

1) *Ahde Vefa*: Ahid, sözlüklerde şu mânâlara gelmektedir: Bir işi üstlenip, söz verme, ahd; antlaşma, sözleşme, mukavele, misak, peyman, muahede; zaman, devir, asır; hükümdar fermanı; insanların Allah'ı (celle celâluh), Rab olarak tanıma konusunda kâlûbelâda verdikleri söz.³

Konu ile ilgili bir âyette Cenâb-ı Allah şöyle buyurmaktadır: “Büluğ çağına ermeyen yetimin malına, en güzel tarzdan başka bir şekilde yaklaşmayın. Verdiğiniz sözü ye-

² İbn Manzûr, *Lisânü'l-arab* 15/398; Müncid, s. 911; Şemseddin Sami, *Kamus-u Türki*, s. 1494.

³ *Müncid*, s. 535; Şemseddin Sami, *Kamus-u Türki*, s. 956.

rine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluk gerektirir.” (İsra, 17/34)

2) *Akidlere Vefa*: Akid, iki kişi veya taraf arasında bir iş konusunda anlaşmaya varılıp taahhütte bulunulması, sözleşme akdi, *nikâh* akdi; bağlama, rapt etme; teşkil etme, kurma, düzenleme, kongre akdi, toplantı akdi; nesri (düz yazıyı) nazma (şiiir biçimine) çevirme mânâlarına gelir.⁴

Akileri yerine getirme ile ilgili olarak Cenâb-ı Allah, “Ey iman edenler! Bağlandığınız ahitleri yerine getiriniz.” (Maide, 5/1) emrini vermektedir.

3) *Nezre Vefa*: Nezir, Allah’ a ibadet kasdıyla ve Allah rızası için mübah bir fiil yapmayı kararlaştırma, adama; adak, adanılan şey; bir kişi veya kuruluşa sunulan armağan, mânâlarına gelmektedir.

Nezir ile ilgili olarak şu âyet zikredilebilir: “Bu kullar, dünya hayatında iken sözlerinde durur, adadıkları şeyi yerine getirir ve felaketi bütün ufukları tutan kıyamet gününden endişe ederlerdi.” (İnsan, 76/7)

4) *Ölçü Tartıda Vefa*: Ölçü ve tartıyı tam yapma, eksiksiz ölçme ve tartma mânâlarına gelir.

Cenâb-ı Allah bir taraftan, “Ölçeği, tam ölçün de, eksik ölçüp hak yiyenlerden olmayın!” (Şuara, 26/81) âyeti ile ölçüyü tam yapma emrini verirken, diğer taraftan “Vay haline eksik ölçüp tartanların! Onlar ki satın alırken haklarını tam olarak alırlar. Fakat kendileri başkalarına satar, ölçüp tartarken eksik yapar, hile karıştırırlar.” âyeti ile hile yapmayı

⁴ *Müncid*, s. 518; Şemseddin Sami, *Kamus-u Türki*, s. 943.

yasaklamakta ve böyle davrananları da tehdit etmektedir.
(Mutaffifin, 83/1-3)

5) *Vaade Vefa*: Vaat, söz verme, üstüne alma, va'd; yapılmasına söz verilen şey.

Vadetmek; bir işi yapacağına söz vermek, vaatte bulunmak; vadetmek, söz vermek manalarına gelir.⁵

Kur'ân-ı Kerîm'de bu konuyla ilgili olarak, Hz. İsmail'in başından geçen hadiseler anlatıldıktan sonra, "Kitapta İsmail'i de an! Gerçekten o, verdiği sözü yerine getiren biri idi. Resûl ve nebi idi." denilmektedir. (Meryem, 19/54)

Kur'ân-ı Kerîm'de geçen vefa kelimelerini ve nasıl kullandıklarını belirttikten sonra Allah'ın vefasının nasıl olduğuna geçebiliriz.

⁵ *Müncid*, s. 907; Şemseddin Sami, *Kamus-u Türki*, s. 1493.

ALLAH'IN VEFASI

Cenâb-ı Allah, (celle celâluh) biz kullarına karşı çok vefalıdır.

Allah'ın (celle celâluh) kullarına karşı olan vefası, kullarına yardım etmesi, dualarına karşılık vermesi, onlara özel ikramda ve lütuflarda bulunması demektir. Allah'ın bir ismi de “el-Vâfi”dir ki bu zikredilen manaları ihtiva etmektedir.

Allah'ın cömert kullarına karşı, harcadıklarından daha fazlasını vermesi O'nun bir vefasıdır. Vefayı sadece “verilen sözde durmak” manasında anlamak doğru değildir. Allah'ın dua eden kimselere karşılık vermesi de bir vefadır. Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) özel iltifat ve ikramlarda bulunması, ona şefaathakları vermesi de yine Allah'ın bir vefâsıdır. Allah; ihlas, istikâmet, sabır, oruç, tevekkül, tevbe ve zikir gibi değerlerle hayatını ihya eden kullarını da eli bırakmaz, onlara boş bırakmaz, onlara karşı da vefâ ile mukabelede bulunur. Ayrıca hastalığa uğramış, zulme maruz kalmış, şehadet mertebesini kazanmış olanlara karşı da çok vefalı davranır. İşte bu bölümde bu konulara değinilecektir.

1) Allah'ın Cömert Kullarına Karşı Vefası

Elinde mal-mülk olmayınca, insana yakışan en güzel haslet kanaattir. Kanaat; elindeki ile yetinme, fazla mala tamah etmeme demektir. Mala-mülke sahip olunca da, yapılabilecek en güzel şey eldekileri hayır yolunda kullanmaktır. Bu hasletin ismi de cömertliktir. Cömertlik, peygamber ahlâkıdır. Cömert insanı hem Cenâb-ı Allah, hem de kulları sever. Harcadıklarının karşılığını fazlasıyla vermek sûretiyle vefâsını göstermektedir. Konu ile ilgili olarak Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır:

“De ki: ‘Rabb’im dilediği kimsenin rızkını, nasibini bollaştırır; dilediğinin nasibini de kısar. Siz hayır yolunda her ne harcarsanız, Allah onun yerini doldurur. O rızık verenlerin en hayırlısıdır.’ (Sebe’, 34/39) Bir diğer âyette ise şu ifadeler yer almaktadır:

“Hayır olarak yaptığınız her harcama, sadece kendiniz içindir. Zaten siz Allah rızasını aramaktan başka bir gaye ile infak etmezsiniz. İşlediğiniz her hayrın mükâfatı size tamamen verilir ve sizin hakkınız yenmez.” (Bakara, 2/272)

2) Allah'ın Dua Eden Kullarına Karşı Vefası

Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de dua edenlerin dualarının kabul olunacağını şöyle ifade etmektedir: “Kullarım Beni senden soracak olurlarsa, bilsinler ki Ben pek yakınıyım. Bana dua edenin duasına icabet ederim. Öyleyse onlar da davetime icabet ve Bana hakkıyla inanıp tasdik etsinler ki doğru yolda yürüyerek selâmete ersinler.” (Bakara, 2/186) Bir başka âyet-i kerimede ise, Cenâb-ı Allah “O nes-

neler mi üstün yoksa, çaresiz kalıp Kendisine yalvaran insanın duasını kabul edip sıkıntısını gideren ve sizi dünyada halifeler yapan Allah mı? Hiç Allah ile beraber başka tanrı mı olur? Elbette olmaz! Ne de az düşünüyorsunuz!” (Neml, 27/62) buyurarak zor durumda kalıp da dua eden insanlara icabet ettiğini, onları sıkıntıdan kurtardığını bildirmektedir. Bu da bize O'nun vefasını göstermektedir.

Mevzu ile ilgili olarak, Enes şöyle bir kutsî hadis rivayet etmektedir: “Ben Resûlullah'ı şöyle buyururken dinledim: “Allah Tealâ, ‘Ey âdemoğlu! Sen bana dua ettiğin ve benden affını umduğun sürece, işlediğin günahlar ne kadar çok olursa olsun onların büyüklüğüne bakmadan seni bağışlarım.

Ey âdemoğlu! Günahların gökleri dolduracak kadar olursa, sen benden bağışlanmanı dilersem, günahlarını affederim. Ey âdemoğlu! Sen yeryüzünü dolduracak kadar günahla huzuruma gelsen, fakat bana hiçbir şeyi ortak tutmamış, şirke bulaşmamış olsan, Ben de seni yeryüzü dolusu mağfiretle karşılarım.’ buyurmuştur.⁶”

Bu kutsî hadis; devam eden bir ümidin, insana kazandıracığı nimetleri anlatmaktadır. İnsanoğlu, yaşamı boyunca doğru ve güzel hareketler yapma gayretindedir. Ama bazı zamanlar bilerek veya bilmeyerek yanlış davranışlarda da bulunabilmektedir. Fizikî açlığını yemekle doyuran insanoğlu, ruhî açlığını da ibadet ve dualarla gidermeye çalışmaktadır. Kul, Rabb'ine dua ettiği ve bir adım ilerleyerek affedilmesini umduğu sürece, işlediği günahlar ne kadar çok olursa olsun, Rabb'imiz onları bağışlayacağını bildiriyor. Öyle ise, şu hususu hiç akıldan çıkarmamak gerek-

⁶ Tirmizî, *Daavât* 98.

mektedir: “Dua edeceğiz; ama bunun yanında bağışlayıcı bir Rabb’imizin olduğunu düşünüp, ümidimizi hiç yitirmeyeceğiz.” Biz bu sebepleri yerine getirdikten sonra bizlere, Rabb’imizin müjdesi geliyor: 1) Günahların gökleri dolduracak kadar olsa, sen Benden bağışlanmanı dilersem, günahlarını affederim. 2) Sen yeryüzünü dolduracak kadar günahla huzuruma gelsen, fakat Bana hiçbir şeyi ortak tutmamış, şirke bulaşmamış olsan, Ben de seni yeryüzü dolusu mağfiretle karşılarım.

Burada anlatılmak istenen husus, şirkin (Allah’a ortak koşmanın) ne kadar çirkin ve büyük bir günah olduğudur. Yer ile göğü dolduracak kadar büyük günahın bulunması kesretten kinayedir. (Bir şeyin çok olduğunu anlatmak için kullanılan mübalağalı bir ifadedir.) Yani insanların günahları yeri ve göğü dolduracak kadar dahi olsa, Rabb’imiz bizden hoşnut olduktan sonra, bunların hepsi bağışlanır. Yeter ki, şirkten uzak duralım; hatalarımız için istiğfar edelim ve ibadetlerimizi eksiksiz yerine getirelim.

Sahabe-i Kiram’dan Hz. Câbir (r. anh) bu konuyla ilgili şu hadisi nakletmektedir: “Ben Resûlullah’ı (sallallahu aleyhi ve sellem): ‘Geceleyin öyle bir zaman vardır ki, Müslüman bir kimse o zamana rastlayıp Allah’tan dünya ve âhirete dair hayırlı bir şey dilerse, Allah ona dilediğini verir. Bu her gece böyledir.’ buyururken dinledim.”⁷

Dünya hayatında herkes bir işle meşgul olmaktadır. İnsanoğlu yaptığı işten memnunsa, onu uzun süre devam ettirir. Sevmediği zaman ise belli bir müddet sonra o işten sıkılabilir ve yaptığı işi terk eder. Allah’ın vefasına bakın ki,

⁷ Müslim, *Müsâfirin* 166, 167.

dünya ve âhirete ait hayırlı bir şey isteyen kuluna istediğini veriyor. Ayrıca bunu bir defaya mahsus değil, devamlı olarak yapıyor. Yeter ki kul ne isteyeceğini ve kimden, nasıl isteyeceğini bilsin...

3) Allah'ın Efendimiz'e Karşı Vefası

İnsanoğlunun doğruyu bulabilmesi için peygamberler yollayan Cenâb-ı Allah, onlara bazı özel ikramlarda bulunmuştur. Hususiyile Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) yapılan iltifat, diğer peygamberlere yapılanlardan çok farklıdır. Konuyla alakalı olarak âyet ve hadis-i şeriflerde birçok misal bulunmaktadır ki, bu iltifatlar, Allah'ın Efendimiz'e karşı vefasını ifâde etmektedir. Bunların belli başlıları şunlardır:

Efendimiz'in İlahî İltifata Mazhar Olması

Allah (celle celâluh), Nebi'sine hitaben bir âyet-i kerimede şöyle buyurmaktadır:

“Ey Resûl! Rabb'inden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah, Seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik edip doğru yola iletmez.” (Maide, 5/67)

Allah (celle celâluh) hiçbir peygambere böyle hitap etmemiştir. Diğer peygamberlere sadece isimleriyle hitap edilmiştir. Ancak Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem), hitap edilirken böyle tazimkâr bir ifade kullanılmıştır.

“Ey Resûl!” sözü ile Hakk'tan mesaj getiren, haber ulaştıran ve ötelere haberdar insan kastedilmektedir. Bu hitap tarzıyla Allah (celle celâluh), O'na çok şerefli bir hususiyet izafe ederken, bizlere de, O Nebi'nin şeref ve kıymetini ha-

tırlatır. Buna, “O’nun şerefini ilan” da denebilir. Ve O, bu şerefin gölgesi altında, bize sunacağı mesajı sunar. Yani, şu anda size muhatap olan veya sizi muhatap alan zat öyle bir Zat’tır ki, âdeta Allah (celle celâluh) O’na saygı gösteriyor (tabir caizse); O’na adıyla “Ya Ahmed, Ya Muhammed, Ya Mustafa, Ya Mahmud” demiyor da “Ey şanı yüce Resûl!” yani “duygu, düşünce ve gönülleri diriltten mesajlarla, insanlığın imdadına koşan nebi” diyor. Zira Allah (celle celâluh), O’nu nurdan bir helezonun zirvesine çıkarmış, O’nu peygamberlikle serfiraz kılmış ve vicahî (yüz yüze) olarak konuşulabilecek bir muhatap haline getirmiştir. Evet, bu gibi beyanlardan da anlaşıldığı üzere, Allah, O’nu karşısına alıyor ve O’nunla yüz yüze konuşuyor. Nitekim bazı alimler, Efendimiz’in, Mi’raç’ta Cenâb-ı Hakk’la fiilen böyle konuştuğunu söylemektedirler. Nasıl, diğer vahiyleri, bazen perdeler ardından; fakat yine bizzat Cenâb-ı Hakk’tan almıştır; öyle de Mi’raç’ta bu iş doğrudan doğruya bizzat görüşerek olmuştur.⁸ İşte Hz. Muhammed Mustafa (sallallahu aleyhi ve sellem) bu zattır. Allah (celle celâluh), O’nu seviyeler üstü bu seviyeye çıkarmış ve bu noktaya ve bir seviyeye çıkardığı O Zat’a demiştir ki, “Sen, sana tevdi ettiğim mesajları insanlığa hiç durmadan duyurmalısın ve bu işte, hiçbir şey de sana engel olmamalı. Evet, Sen, hiçbir şeye takılıp kalmamalısın. Ne korku, ne endişe, ne mânialar ne açlık ve susuzluk, ne de dünyaya ait makam ve mansıp seni tebliğden alıkoymalıdır.”⁹

Kur’ân-ı Kerîm’de: “... Peygamber size ne verirse onu alınız, o sizi neden men ederse onu terk ediniz. Allah’a karşı gel-

⁸ İbn Kesîr, *Tefsîru’l-kur’ân*, 7/424.

⁹ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/235-236.

mekten sakınınız. Muhakkak ki Allah'ın cezası pek çetindir.” (Haşir, 59/7) âyetiyle Efendimiz'in sözlerine harfiyen uyulması gerektiği bildirilirken; bir başka âyette, “O kendi heva ve hevesiyle konuşmuyor. O, kendisine vahyedilen bir vahiyden başka bir şey değildir.” (Necm, 53/3-4) buyurularak, Efendimiz'in sözlerinin basit, sıradan sözler olmadığı, kendisinin vahiyden başka bir şey söylemediği ifade edilmektedir.

Cenâb-ı Allah bir âyet-i kerimede: “Ey Resûlüm, de ki: ‘Ey insanlar, eğer Allah'ı seviyorsanız, gelin bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah gafurdur, rahimdir (çok affedicidir, engin merhamet ve ihsan sahibidir.)’” (Âl-i İmran, 3/31) buyurarak bizlere şunu anlatmaktadır: Allah'ı sevmek, insanın yaratılışının en yüce hedefi, dolayısıyla İslâm'ın insanları kendisine doğru sevkettiği en yüksek gayedir. Bu âyet-i kerimeye bakarak şu kıyas yapılabilir: “Eğer Allah'ı seviyorsanız, Habîbullah'a uyacaksınız. Ona uyulmazsa, demek ki Allah'ı sevmiyorsunuz” Bunun zıddı şudur: “Ben Allah'ı severim, ama emrini dinlemem, O'nun sevdiğini sevmem. O'nu sevenleri, O'nun yolunu gösterenleri, O'nun seçip gönderdiklerini sevmem” demektir ki, bu da, “Ben, kendimden başka hiçbir şeyi sevmem; tevhid yolunda yürümek istemem.” demektir.

Bu kâinatı kudret, kemal ve cemalinin tecellileriyle böylesine güzel yaratan, bunca nimetleriyle kullarına lütuflarda bulunan Allah (celle celâluh), elbette onlardan bir teşekkür bekler. Elbette, insanlar içinde en seçkin olanını insanlara rehber ve mükemmel bir örnek yapar. Böylece ondaki güzelliklerin, öbür insanlara da yansımalarını ister.¹⁰

¹⁰ Yıldırım, Suat; *Kur'ân-ı Kerim'in Açıklamalı Meali*, s. 56-57

Buraya kadar ele aldığımız âyetlerde geçen Efendimiz'e hitap şekilleri ve âyetlerde anlatılanlar Allah'ın Efendimiz'e olan vefasının göstergeleridir.

Allah Resûlü'nün şahsında, bizim için çok güzel örneklerin olduğunu şu âyet-i kerime çok açık bir şekilde göstermektedir: “Hakikaten, Allah'ın Resûlü'nde sizler için, Allah'a ve âhîret gününe kavuşmayı bekleyenler ve Allah'ı çok zikredenler için en mükemmel bir numune vardır.” (Ahzab, 33/21) Peşin hükümlü bazı müsteşrikler (oryantalistler), Kur'ân'ın toplum hayatını düzenleyen kurallar ihtiva etmesini akıllarına sığdıramazlar. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekk'e'de müşriklerin baskı ve takibatına maruz kaldığı zaman, mükemmel bir örnek teşkil ettiğini; fakat Medine'ye hicretten sonra savaşlar, birçok evlilik, ganimet, dünya hâkimiyeti ile mânevî tarafının azaldığını (hâşâ!) ileri sürerler. Fakat Resûl-i Ekrem'in gelmesinden maksat, hislerine mağlup olan insanları memnun etmek, onlara pratik kıymetten mahrum birtakım esaslar öğretmek değildir. Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) görevi, bu dünyada yaşayan, çalışan insanlara yaşayışlarında uygulayabilecekleri kuralları öğretmek, onlara bu kuralları kendi yaşayışıyla izah ve tarif etmektir. O (sallallahu aleyhi ve sellem), ordu kurmasa, yaptırım gücü kazanmasa, hükümler koymasa, evlenmese, davaları hükme bağlamasa, düşmanları mağlup ettikten sonra onları affetmese, insanlara tam örnek olamazdı. Asıl buna benzer bütün beşerî faaliyetleri yapması, onların her birinde örnek tutumunun olduğunu sözleriyle ve uygulamalarıyla göstermesi ile en mükemmel numune olmuştur.¹¹

¹¹ Yıldırım, Suat; *Kur'ân-ı Kerim'in Açıklamalı Meali*, s. 429

Cenâb-ı Allah insanların kendi aralarında çözemedikleri, ihtilaf ettikleri meseleleri Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem), götürmelerini bunlara O'nun çözüm bulmasını, şu âyet-i kerime ile bildirmektedir: "Hayır, hayır! Senin Rabb'in hakkı için, onlar aralarında ihtilaf ettikleri meselelerde seni hakem kılıp, sonra da verdiği hükümden ötürü işleminde hiçbir sıkıntı duymaksızın sana tam bir teslimiyetle bağlanmadıkça iman etmiş olmazlar." (Nisa, 4/65) Burada şu hususun çok iyi bilinmesi gerekmektedir: Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem), Allah'ın Resûlü kabul etmenin mânâsı, onun tebliğ ve tatbik ettiği inanç, düşünce ve yaşayış tarzını kabul etmek, bu hususlarda onu örnek almaktır. Yoksa Allah onu, insanlar peygamberliğine şahadet etsinler, fakat başkalarına tâbi olsunlar diye göndermemiştir.¹²

Cenâb-ı Allah Kur'ân-ı Kerîm'de: "Kim Resûlullah'a itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Kim itaattan yüz çevirirse aldırma, zaten seni üzerlerine bekçi göndermedik ki!" (Nisa, 4/80) buyurarak Peygamber Efendimiz'e itaatın ne kadar önemli olduğunu, Peygamberimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) itaat edenin Kendisine de itaat etmiş olacağını buyurmaktadır. Bu büyük bir lütuftur.

Bir hadis-i şerifte, Efendimiz'in nâil olduğu iltifattan bahsedilmektedir. Hadiseyi bizlere anlatan Âişe (r. anhâ) şöyle buyurmaktadır: "Nebi kendilerine acıdığı için, sahabenin iftar etmeksizin peşpeşe oruç tutmalarını yasakladı. Onlar:

- Fakat Sen bunu yapıyorsun, dediklerinde:
- Ben sizin durumunuzda değilim. Ben, Rabb'im be-

¹² Yıldırım, Suat; *Kur'ân-ı Kerîm'in Açıklamalı Meali*, s. 88

ni yedirmiş ve içirmiş vaziyette geceliyorum, buyurdular.”¹³ Görüldüğü gibi, bu durum Cenâb-ı Allah'ın Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) vefasını gösteren özel bir ikramdır.

Efendimiz'e Şefaathakı Verilmesi

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), diğere peygamberlere verilmeyip, sadece kendisine verilen şefaathakına sahiptir. Bu hakka sahip olduğunu anlatan bir hadis-i şerifi, Ebû Hureyre (r. anh) şöyle rivayet etmektedir:

Bir yemek davetinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bulunuyorduk. Kendisine etin kol tarafı ikram edildi. Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem), etin kol tarafını severdi. Ondan bir lokma kopardıktan sonra şöyle buyurdu:

“Kıyamet gününde insanların efendisi benim. Bu da neden biliyor musunuz? Allah Teâlâ gelmiş, gelecek bütün insanları düz bir yere toplayacak. Orası, insanlara bakan kimsenin, hepsini görebileceği, onlara, çağırının hepsine sesini duyurabileceği bir yerdir. Güneş onlara yaklaşacak, insanlar sıkıntıdan ve kederden artık dayanamayacak hale gelince birbirlerine:

– İçinde bulunduğunuz sıkıntıyı, başınıza gelen hali görmüyor musunuz? Halinizi Rabb'inize arz ederek size şefaathak edecek birini bulmayı düşünmüyor musunuz, diyecekler. Bazıları ötekilerine:

- Babanız Âdem'e gidiniz, diyecekler. Âdem'e gelip:
- Ey Âdem! Sen insanların babasısn. Seni Allah kudret

¹³ Buhârî, *Saum* 20, 48; Müslim, *Sıyam* 55, 61.

eliyle yarattı. Sana kendi ruhundan üfledi. Meleklerle sana secde etmelerini emretti, onlar da secde ettiler. Seni cennete yerleştirdi. Rabb'ine varıp bizim için şefaata et. İçinde bulunduğumuz hali, başımıza gelen derdi görmüyor musun, diyecekler. O da:

– Bugün Rabb'im çok gazaplı... Ne daha önce böylesine gazaplandı ne de bundan sonra böyle gazaplanır. Rabb'im o ağaca yaklaşmamı yasakladı, ama ben O'nu dinlemedim. Asıl benim nefsim şefaata edilmeye muhtaçtır; benim nefsim, benim nefsim! Siz başkasına gidin; Nuh'a gidin, diyecek. Onlar da Nuh'a gelerek:

– Ey Nuh! Sen yeryüzü halkına gönderilen resûllerin ilkinin. Allah Teâlâ sana “çok şükreden kul” demişti. İçinde bulunduğumuz perişan hali görmüyor musun? Başımıza gelenleri görmüyor musun? Rabb'inin huzurunda bize şefaata etmeyecek misin, diyecekler. O da:

– Bugün, Rabb'im benzeri görülmedik şekilde gazaplıdır. Ne daha önce böylesine gazaplandı ne de bundan sonra böyle gazaplanır. Benim bir duam vardı; onu da kavmimin aleyhine kullandım. Asıl benim nefsim şefaata edilmeye muhtaçtır; benim nefsim, benim nefsim! Siz başkasına gidin. İbrahim'e gidin, diye karşılık verecek. Onlar da İbrahim'e gelerek:

– Sen Allah'ın peygamberisin, yeryüzü halkı içinde Allah'ın dostu sensin. Rabb'inin huzurunda bize şefaata et! İçinde bulunduğumuz perişan hali görmüyor musun, diyecekler. O da şunları söyleyecek:

– Bugün, Rabb'im benzeri görülmedik şekilde gazaplı-

dır. Ne daha önce böylesine gazaplandı ne de bundan sonra böyle gazaplanır. Ben vaktiyle üç defa târiz (üstü kapalı tenkidde bulunmak) yapmıştım. Asıl benim nefsim şefaata edilmeye muhtaçtır; benim nefsim, benim nefsim! Siz başkasına gidin; Musa'ya gidin. Onlar da Musa'ya gelerek şöyle diyecekler:

– Ey Musa! Sen Allah'ın Resûlüsün. Allah, sana peygamberlik vermek ve seninle konuşmak suretiyle seni diğer insanlardan üstün kılmıştır. Rabb'inin huzurunda bize şefaata et. İçinde bulunduğumuz hali görmüyor musun? O da:

– Bugün Rabb'im benzeri görülmedik şekilde gazaplıdır. Ne daha önce böylesine gazaplandı ne de bundan sonra böyle gazaplanır. Ben öldürülmesine dair emir almadığım bir adamı öldürdüm. Asıl benim nefsim şefaata edilmeye muhtaçtır; benim nefsim, benim nefsim! Siz başkasına gidin; İsa'ya gidin, diyecek. Onlar da İsa'ya gelerek:

– Ey İsa! Sen Allah'ın Resûlü, O'nun Meryem'e yönelttiği kelimesi ve O'nun yarattığı bir ruhsun. Sen daha beşikte iken insanlarla konuştun. Rabb'inin huzurunda bize şefaata et! İçinde bulunduğumuz perişan hali görmüyor musun, diyecekler. İsa da:

– Bugün Rabb'im benzeri görülmedik şekilde gazaplıdır. Ne daha önce böylesine gazaplandı ne de bundan sonra böyle gazaplanır, diyecek; ama bir günah zikretmeyecek. Sonra da, asıl benim nefsim şefaata edilmeye muhtaçtır; benim nefsim, benim nefsim! Siz başkasına gidin; Muhammed'e gidin, diyecek.

Başka bir rivayete göre Resûl-i Ekrem şöyle buyurdu: Onlar da bana gelerek:

– Yâ Muhammed! Sen Allah'ın Resûlü ve son peygambersin. Allah Teâlâ, senin gelmiş geçmiş bütün günahlarını bağışlamıştır. Rabb'inin huzurunda bize şefaata et! İçinde bulunduğumuz perişan hali görmüyor musun, diyecekler. Ben de yürüyüp Arş'in altına geleceğim, Rabb'ime secdeye kapanacağım. Sonra Allah Teâlâ daha önce kimseye öğretmediği en güzel hamd ü senâyı bana ilham edecek. Sonra bana hitaben:

– Yâ Muhammed! Secdeden başını kaldır! İşte! İstediyin sana verilecek. Şefaata et, şefaatin kabul edilecek, buyuracak. Ben de başımı secdeden kaldıracığım ve:

– Yâ Rabbî! Ümmetimi bana bağışla, Yâ Rabbî! Ümmetimi kurtar! Yâ Rabbî! Ümmetimi bağışla! diye yalvaracağım. O zaman bana:

– Yâ Muhammed! Ümmetinden hesaba çekilmeyecek olanları cennet kapılarının en sağındaki Bâbü'l-eymen'den içeri al! Onlar başkalarıyla beraber cennetin diğer kapılarından da gireceklerdir, buyurulacak.

Sonra Resûl-ü Ekrem sözüne şöyle devam etti: “Canımı kudretiyle yaşatan Allah'a yemin ederim ki, cennet kapılarının iki kanadı arasındaki mesafe, Mekke ile (Bahreyn'deki) Hecer veya Mekke ile (Suriye'deki) Busrâ arasındaki mesafe kadar geniştir.”¹⁴

Bu hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem), peygamberler arasında ayrı bir yerinin olduğuna şahit oluyoruz. İnsanların çok sıkıntı çektikleri bir dönemde

¹⁴ Buhârî, *Enbiyâ* 3, 9, *Tefsîru sûre* (17) 5; Müslim, *Îmân* 327, 328. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Kıyâmet* 10.

toplucu peygamberleri dolaşmaları, sonunda Efendimiz'e gelmeleri ve neticede Allah'ın (celle celâluh) Efendimiz'e şefaat hakkı vermesi Cenâb-ı Hakk'ın, Efendimiz'e ne derece vefalı olduğunu açıkça göstermektedir.

Efendimiz'e Yollanan Salât ü Selâmların Kendisine Ulaştırılması

Cenâb-ı Allah'ın Efendimiz'e vefasının örneklerinden birisi de, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) yolladığımız selâmların kendisine ulaştırılmasıdır. Mevzuyla alakalı şöyle bir hadis zikredilmektedir: Evs İbn Evs'den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), “Günlerinizin en faziletlisi cuma günüdür. Bu sebeple o gün bana çokça salât ü selâm getiriniz; zira sizin salât ü selâmlarınız bana sunulur.” buyurunca, ashâb-ı kiram:

– Yâ Resûlallah! Vefat ettiğin ve senden hiçbir eser kalmadığı zaman salât ü selâmlarımız sana nasıl sunulur, diye sordu.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem):

“Allah Teâlâ, peygamberlerin bedenlerini çürütmeyi toprağa haram kıldı.” buyurmuşlardır.¹⁵

Hadis-i şerifte iki konu üzerinde durulmaktadır:

a) Cuma gününün diğer günlerden faziletli olması. Her zaman diliminin ayrı bir önemi ve ehemmiyeti vardır. Belli gün ve geceler vardır ki; bu günlerde yapılan ibadetlerin diğer günlerde yapılan ibadetlere nisbeten sevabı daha çoktur. Burada da günlerin en faziletlisinin cuma olduğun-

¹⁵ Ebû Dâvûd, *Salât* 201, *Vitr* 26. Ayrıca bkz.: Nesâî, *Cuma* 5, İbn Mâce, *İkâmet* 79, *Cenâiz* 65.

dan ve bu günde Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) çokça salât ü selâm getirilmesinden bahsedilmektedir.

b) Peygamberlerin bedenlerinin çürümemesi: Cenâb-ı Allah'ın peygamberlere özel bir lutfu sonucu, peygamberlerin vücutları çürümemektedir. Bununla beraber, kendilerine yollanan bütün selâmlar melekler tarafından kendilerine iletilmektedir. Bizim de Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) yolladığımız salât-ü selâmlar, kendisine sunduğumuz birer hediye niteliğindedir. Genellikle hediyeler; özel günlerde, anlamlı günlerde sunulur. Bir insanın önemli bir gününde, bir hediye alması kendisi için çok anlamlıdır. Biz de Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) yollayacağımız bu hediyeyi özel gün, mübarek gün cuma günü sunarsak, bu hediyeğin değeri daha da artar. Her hediyeyi karşı tarafı sevindirip mutlu etmesi gibi, bizim salât ü selâm hediyemiz de Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) çok mutlu edecektir.

İşte Cenâb-ı Allah'ın (celle celâluh) eşsiz vefası sayesinde Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat ettiği halde bedeni çürümüyor, kendisine yollanan selâmlar kendisine ulaştırılıyor. Vefatından sonra bile Allah tarafından mutlu ediliyor.

4) Allah'ın İhlâslı Kullarına Karşı Vefası

İhlâs; halis, temiz, doğru sevgi, gönülden gelen dostluk, samimiyet manalarına gelir. Allah yapılan her işin içten gele gele, candan yapılmasını ister. Yapılan işlere riya, gösteriş katılmasını istemez. Yaşantısında devamlı samimi davranan, gösterişe kaçmayan insanlara Cenâb-ı Hak özel lütuflarda bulunur. Bir kutsî hadiste ihlâs ve samimiyetle yapılan işin neticesi şöyle anlatılmaktadır: Abdullah İbn

Abbas'dan (r. anh) nakledildiğine göre, Resûlullah Allah Te-âlâ'nın şöyle dediğini ifâde buyurmaktadır:

“Allah Teâlâ iyilik ve kötülükleri takdir edip yazdıktan sonra bunların iyi ve kötü oluşunu şöyle açıkladı:

Kim bir iyilik yapmak ister de yapamazsa, Cenâb-ı Hak bunu yapılmış mükemmel bir iyilik olarak kaydeder. Şayet bir kimse iyilik yapmak ister, sonra da onu yaparsa, Cenâb-ı Hak o iyiliği on mislinden başlayıp yedi yüz misliyle, hatta kat kat fazlasıyla yazar. Kim bir kötülük yapmak ister de vazgeçerse, Cenâb-ı Hak bunu mükemmel bir iyilik olarak kaydeder. Şayet insan bir kötülük yapmak ister sonra da onu yaparsa, Cenâb-ı Hak o fenalığı sadece bir günah olarak yazar.”¹⁶

Yapılan işlerde niyetin önemi çok büyüktür. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadislerinde, “Ameller niyetlere göredir...” buyurmaktadır. Yapılan amel kadar, ona niyet etme de çok önemlidir. Bu kutsi hadiste Cenâb-ı Allah'ın hâlis niyetli kullarına, nasıl mükâfatlar verdiği çok net bir şekilde görülmektedir ki bu, O'nun vefasını gösteren çok güzel bir örnektir.

Bir insan iyilik yapmak istese ve herhangi bir sebepten ötürü bunu gerçekleştirermese, sanki o iyiliği yapmış gibi kabul edilir ve sevap hanesine bir sevap yazılır. Yine bir kimse, iyilik yapmak ister ve sonra da o iyiliği yaparsa, en azından o iyiliğe karşılık on sevap kazanır. Bu yedi yüz sevaba kadar ulaşır. Hatta niyetinin halis olmasına göre, Cenâb-ı Allah bir iyiliğe karşı belki milyon sevap yazabilir.

¹⁶ Buhârî, *Rikâk* 31; Müslim, *Îmân* 207, 259. Ayrıca bkz.: Buhârî, *Tevhîd* 35; Tirmizî, *Tefsîru sûre* (6) 10.

Bir kimse de bir kötülük yapmak ister, ama bundan vazgeçerse ona da bir sevap yazılır. Burada şu önemli hususa dikkat edilmelidir. Bu kötülükten sevap kazanabilmek için insanın iradesi ile bu işten vazgeçmesi lazımdır. Bizatihi kötülüğü yapacakken, işlerin ters gitmesinden veya başka bir sebepten dolayı o kötülüğü işlemezse bundan sevap kazanamaz. Çünkü kişi, o kötülüğü kendi iradesiyle yapmak istemektedir. O fiilden sevap kazanabilmesi için kötülüğü yapma imkânı olduğu halde, o kötülüğü bilinçli olarak terk etmesi gerekir. Böyle olunca o kötülüğü terk etmenin karşılığında bir sevap kazanır. Şayet bir kötülük yapmak ister, sonra da onu yaparsa bunun karşılığında sadece bir günah yazılır. Bu da, Cenâb-ı Allah'ın ne kadar adil ve merhametli olduğunu göstermektedir. Demek ki kötülüğü sadece düşünmek, akıldan geçirmek günah değildir. Şayet kişi düşündüğünü gerçekleştirirse, o zaman günah işlemiş olur ve karşılığında bir günah yazılır. Ama onu bilinçli olarak terk ederse, bu uygulamaya geçirmedığı kötülükten dahi sevap kazanmış olacaktır. Demek ki yapılan işlerde “niyet” çok önemlidir. Niyetler halis tutularak, iyiliklerden bire bin hatta milyon sevap kazanılabilir. İyiliklerden sevap kazanmanın yanında, akla gelebilecek kötülüklerin de şuurulu bir şekilde terk edilmesi ile kötülükler de sevap kazanmaya vesile olacaktır.

Mağaraya Sığınan Üç Kişinin Hikâyesi

Abdullah İbn Ömer (r. anh), Resûlullah'ı şöyle buyururken dinlediğini söylemiştir:

“Sizden önce yaşayanlardan üç kişi, bir yolculuğa çıktılar. Akşam olunca, yatıp uyumak üzere bir mağaraya girdi-

ler. Fakat dağdan kopan bir kaya mağaranın ağzını kapattı. Bunun üzerine birbirlerine:

– Yaptığınız iyilikleri anlatarak Allah’a dua etmekten başka sizi bu kayadan hiçbir şey kurtaramaz, dediler.

İçlerinden biri söze başlayarak:

– Allah’ım! Benim çok yaşlı bir annemle babam vardı. Onlar yemeklerini yemeden çoluk çocuğuma ve hizmetçilerime bir şey yedirip içirmezdim. Bir gün hayvanlara yem bulmak üzere evden ayrıldım; onlar uyumadan önce de dönemedim. Eve gelir gelmez hayvanları sağıp sütlerini annemle babama götürdüğümde, baktım ki ikisi de uyumuş. Onları uyandırmak istemediğim gibi, onlardan önce ev halkının ve hizmetkârların bir şey yiyip içmesini de uygun görmedim. Süt kabı elimde, şafak atana kadar uyanmalarını bekledim. Çocuklar etrafımda aklıktan sızlanıp duruyorlardı. Nihayet uyanıp sütlerini içtiler.

‘Rabb’im! Şayet ben bunu senin rızânı kazanmak için yapmışsam, şu kaya sıkıntısını başımızdan al!’ diye yalvardı. Kaya biraz aralandı; fakat çıkılacak gibi değildi.

Bir diğeri söze başladı:

– Allah’ım! Amcamın bir kızı vardı. Onu herkesten çok seviyordum. Ona sahip olmak istedim. Fakat o arzu etmedi. Bir yıl kıtlık olmuştu. Amcamın kızı çıkıp geldi. Kendisini bana teslim etmek şartıyla ona 120 altın verdim. Kabul etti. Ona sahip olacağım zaman dedi ki:., ‘Allah’tan kork! Dinin uygun görmediği bir yolla beni elde etme! En çok sevip arzu ettiğim o kişi olduğu halde, kendisinden uzaklaştım; verdiğim altınları da geri almadım.

Allah'ım! Eğer ben bu işi senin rızânı kazanmak için yapmışsam, başımızdaki sıkıntıyı uzaklaştır, diye yalvardı. Kaya biraz daha açıldı; fakat yine çıkılacak gibi değildi.

Üçüncü adam da:

– Allah'ım! Vaktiyle ben birçok işçi tuttum. Parasını almadan giden biri dışında, hepsinin ücretini verdim. Ücretini almadan giden adamın parasını çalıştırdım. Bu paradan büyük bir servet birikti. Bir gün bu adam çıkageldi. Bana:

– Ey Allah kulu! Ücretimi ver, dedi. Ben de ona:

– Şu gördüğün develer, sığırlar, koyunlar ve köleler senin ücretinden birikti, dedim. Adamcağız:

– Ey Allah kulu! Benimle alay etme, deyince, “Seninle alay etmiyorum.” diye cevap verdim. Bunun üzerine o, geride bir tek şey bırakmadan hepsini önüne katıp götürdü.

Rabb'im! Eğer bu işi sırf senin rızânı kazanmak için yapmışsam, içinde bulunduğumuz sıkıntıdan bizi kurtar, diye yalvardı. Mağaranın ağzını tıkayan kaya iyice açıldı; onlar da çıkıp gittiler.¹⁷

Bu hadis-i şerifte hâlis niyet ve samimiyetle yapılan işlerin neticesinde Allah'ın (celle celâluh), kullarına nasıl yardımında bulunduğu ve onlara karşı olan vefası anlatılmaktadır. Buna göre mağaraya giren üç kişi; kayanın, kapının ağzını kapatmasıyla dışarı çıkamaz. Bunun üzerine halis niyetle, sevabını Allah'tan bekledikleri hayırlı işlerini anlatmaya başlarlar. Neticede Cenâb-ı Allah kayayı yavaş yavaş açar ve kurtulurlar.

Burada bizlere güzel bir mesaj da verilmektedir: Sıkış-

¹⁷ Buhârî, Büyü 98, İcâre 12, Hars ve'l-Müzârea 13, Enbiyâ 53, Edeb 5; Müslim, Zikir 100.

tiğımız, zorda kaldığımız zamanlarda dua etmenin yanında halis niyetle, Allah rızâsı için yaptığımız bazı güzel fiilleri vesile kılıp onlarla Cenâb-ı Allah'tan yardım istemeliyiz. Umulur ki; Rabb'imiz halis niyetimize, samimiyetimize bakar ve dualarımızı kabul eder.

5) Allah'ın Hasta Kullarına Karşı Vefası

İnsan, bu dünyaya yalnız sıkıntısız yaşamak, rahat ve safa içinde bir ömür geçirmek için gelmemiştir. Belki de eline verilen büyük bir sermayeyi değerlendirerek, ebedî bir hayatın mutluluğunu kazanmak için bu dünyaya gelmiştir. İnsanın eline verilen bu sermaye ise, ömürdür. İnsan dünya hayatında bazen sıhhatli olur, bazen de hastalığa yakalanır. Eğer hastalık olmasaydı, devamlı sıhhat ve afiyet insana gaflet verir, dünyayı hoş gösterir ve âhireti unuttururdu. Onun için Cenâb-ı Allah ikisini de yaratmıştır. İnsan iyi yönden bakınca, hastalığın bile kendisi için bir nimet olduğunu çok rahat anlayabilir. Çünkü, hastalık insanı devamlı teyakkuzda tutar. İnsanın kalbi, gönlü mâneviyata açık hale gelir. Hasta insan bu dönemde, sıhhatli olduğu vakitlerde bulamadığı kadar dua etmeye vakit bulur. Rabb'ine yalvarır, yakarır. Allah katında sevimli bir kul haline gelir.

Mevzuyla alakalı bir hadis-i şerifte, hasta bir kulun hastalığına sabretmesi sonucu elde edeceği mükâfat şu şekilde anlatılmaktadır:

Hz. Âişe'den (r. anhâ), rivayet edildiğine göre, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) taun (veba) hastalığını sormuş, O da şöyle buyurmuştur:

“Taun hastalığı, Allah Teâlâ’nın dilediği kimseleri kendisiyle cezalandırdığı bir çeşit azaptı. Allah onu müminler için rahmet kıldı. Bu sebeple tauna yakalanmış bir kul, başına gelene sabrederek ve ecrini Allah’tan bekleyerek bulunduğu yerde ikâmete devam eder ve başına ancak Allah ne takdir etmişse onun geleceğini bilirse, kendisine şehit sevabı verilir.”¹⁸

Taun bulaşıcı bir hastalıktır. Hadiste bu hastalığın azap olmasından bahsedilmektedir. Bu da toplu halde ölümlere sebep olmasından kaynaklanmaktadır. Bu hastalık, inanan-inanmayan herkese bulaşabilir. Ama müminler, bunu kendi lehlerine çevirebilirler. Yapmaları gereken şeylere gelince: Hastalığa sabretmek, sevabını Allah’tan (*celle celâluh*) bekleyerek bulunduğu yerde ikamet etmek, Allah’ın takdir ettiği şeyin mutlaka vukû bulacağına inanmak. Bir mümin şayet bu düşünceler içinde vefat ederse kendisine şehit sevabı verilir. Bu da Cenâb-ı Allah’ın hasta kullarına ne kadar vefalı davrandığını göstermektedir.

Konuyla alakalı bir başka hadisi Abdullah İbni Mes’ûd (r. anh) rivayet etmektedir: Resûlullah’ın huzuruna vardım. Kendisi sıtmaya yakalanmıştı.

– Ey Allah’ın Resûlü! Gerçekten şiddetli bir sıtma nöbetine tutulmuşsunuz, dedim.

– Evet, sizden iki kişinin çekebileceği kadar ızdırıp çekmekteyim, buyurdu.

– (Herhalde) bu, iki kat sevap kazanmanız içindir, dedim.

– Evet, öyledir. Allah, ayağına batan bir diken veya ba-

¹⁸ Buhârî, *Tıb* 31. Ayrıca bkz.: Buhârî, *Enbiyâ* 54, *Kader* 15; Müslim, *Selâm* 92-95.

şına gelen daha büyük bir sıkıntıdan dolayı Müslüman'ın günahlarını bağışlar. O Müslüman'ın günahları, ağaç yaprakları gibi dökülür, buyurdu.”¹⁹ Bu hadis-i şerifte sıkıntı çeşidi ne olursa olsun Cenâb-ı Allah'ın Mümin kuluna vefalı davranacağından bahsedilmektedir. Yeter ki insanlar imtihan edildikleri hastalıklara sabretsinler, şifayı Yüce Yaratıcıdan beklesinler...

6) Allah'ın İbadet Eden Kullarına Karşı Vefası

Cenâb-ı Allah, kullarının kendisine ibadet etmelerini istemektedir. Bu istikamette Kur'ân-ı Kerîm'de birçok âyet vardır. Bir âyet-i kerimede Cenâb-ı Allah şöyle buyurmaktadır:

“Ben cinleri ve insanları sırf Beni tanıyıp, yalnız Bana ibadet etsinler diye yarattım.” (Zariyat, 51/56) Burada Allah (celle celâluh), Kendisinden başka nesnelere şerik sayan insanları ve cinleri azarlayarak, “Ben onları başkalarına kulluk etsinler diye değil, Bana ibadet etsinler diye yarattım.” diyor. Bütün kainatı yaratan Allah'ın (celle celâluh) âyette iki varlıktan bahsetmesinin sebebi şu şekilde açıklanabilir: Kâinattaki bütün varlıklar Allah'a itaat ve ibadet içindedirler. Fakat irade ve tercih hakkı insanlarla cinlere verilmiştir. Bunların başka nesnelere yönelip, şirk koşmalarını önlemek gerekir.²⁰

Kur'ân-ı Kerîm'de zikredilen önemli konulardan birisi de Allah'a kulluktur. Kulluğun yalnızca Allah'a yapılmasının gerektiği, başka varlıkların bunu hak etmediği, şu âyet-i kerime ile ifade edilmektedir:

¹⁹ Buhârî, *Merdâ* 3, 13, 16; Müslim, *Birr* 45.

²⁰ Yıldırım, *Suat*; *Kur'ân-ı Kerîm'in Açıklamalı Meali*, s. 544

“O; göklerin, yerin ve o ikisinin arasında olan her şeyin Rabb’idir. Öyleyse yalnız O’na kulluk et. O’na ibadetinde sabır ve sebat göster. Ona denk ve adaş olacak hiç kimse bilir misin?” (Meryem, 19/65)

Cenâb-ı Hak, kendisine ibadet eden kullarının ibadetlerinin karşılıklarını mutlaka göreceklerini; hatta kendilerine çok daha fazlasının verileceğini şu âyet-i kerime ile ifade etmektedir:

“... Namazı hakkıyla ifa edin, *zekâtı* verin ve bir de Allah’a güzel ödünç takdim edin. Unutmayın ki, kendi iyiliğiniz için âhirete hazırlık olarak her ne gönderirseniz, mutlaka onu Allah’ın nezdinde bulursunuz. Hem daha üstün ve daha hayırlı, mükâfatı kat kat artmış olarak! Allah’tan mağfiret dileyin. Muhakkak ki Allah gafurdur, rahimdir (affı, merhamet ve ihsanı boldur.) (Müzzemmil, 73/20)

Konuyla alâkalı bir kutsî hadis şöyledir: Ebû Hureyre’den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), “Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur” dedi: “Her kim (ihlas ile bana kulluk eden) bir dostuma düşmanlık ederse, ben de ona karşı harb ilan ederim.”²¹

Bir başka kutsî hadiste kul ile Rabb’i arasındaki irtibat şu ifadelerle anlatılmaktadır:

Ebû Zerr’den (r. anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), Allah Teâlâ’nın şöyle buyurduğunu haber vermiştir:

“Kim bir hayır işlerse, ona, onun on misli vardır veya daha da artırırım. Kim bir kötülük işlerse, ona da onun mis-

²¹ Buhârî, *Rikak* 38.

li vardır. Ya da tamamen affederim. Kim Bana bir karış yaklaşırsa, Ben ona bir arşın yaklaşıyorum; kim Bana bir arşın yaklaşırsa, Ben ona bir kulaç yaklaşıyorum. Kim Bana yürüyerek gelirse, Ben ona koşarak varırım. Kim Bana hiçbir şeyi ortak koşmamak şartıyla, dünya dolusu günahla gelirse, Ben kendisini o kadar mağfiretle karşılarım.”²²

Bu kutsî hadis Cenâb-ı Allah'ın rahmetinin enginliğini görmek açısından çok önemlidir. Kötülük işleyen bir insana, yaptığı işin karşılığının verilmesi veya o fiilin affedilmesi, Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin bir göstergesidir. Hayır işlemeye gelince; hayır işleyen bir insanın da kötülük işleyen bir insan gibi, mükâfat açısından yaptığıнын tam karşılığını alacağı düşünülebilir. Fakat Rabb'imizin engin rahmetine bakıldığında, hayır işleyen kullar için, hayrın karşılığı olarak on misli veya daha fazlasının verileceği bildirilmektedir. Hadisin devamında Rabb'imizin kullarına karşı çok özel bir muamelesinden bahsedilmektedir:

“Kim bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşıyorum; kim bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşıyorum. Kim bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak varırım.” Genel bir kaide vardır: ‘İnsan; iyiliğin, ihsanın kuldür.’ Bir insan, kendisine yapılan iyiliğe karşı kayıtsız kalamaz. O da iyilikle mukabele eder. Büyüklerimiz, “İyilik, iyilik doğurur.” demişlerdir. İnsan birisinden iyilik görünce, iyilik yapmak isteyecektir. Sevgiler, muhabbetler karşılıklıdır. İnsan birisine iyilik yaparsa iyilik görür; muhabbet beslerse muhabbet görür. Cenâb-ı Allah da kendisine yaklaşmak isteyen kullarına nasıl mukabelede bulunacağını be-

²² Müslim, *Zikir* 22.

lirterek, kulun her yaklaşma çabasına daha fazla bir karşılık vereceğini bildirmektedir.

Neticede de âdeta son nokta konulmakta, rahmetin enginliği gösterilmektedir: “Kim bana hiçbir şeyi ortak koşmamak şartıyla dünya dolusu günahla gelirse, ben kendisini o kadar mağfiretle karşılarım.” Evet, bu ifadeler Yüce Rabb’imizin, ibadet eden kullarına karşı ne kadar vefalı olduğunu çok güzel anlatmaktadır.

Bir başka hadis-i şerifte, ibadet neticesinde (cennette kazanılacak mekânlardan) bahsedilmektedir. Müminlerin annesi Ümmü Habîbe Remle Binti Ebî Süfyân (r. anhâ), Resûlullah’ı şöyle buyururken dinledim, demiştir:

“Müslüman bir kimse, farzların dışında nafîle olarak her gün Allah rızası için on iki rek’at namaz kılarsa, Allah Teâlâ ona cennette bir köşk yapar” veya “Ona cennette bir köşk yapılır.”²³

Bütün bunlar, ibadetlerin karşılıksız kalmayacağını, Allah’ın bu ibadetlere karşı “el-Vâfi” ismiyle karşılık vereceğini göstermektedir.

7) Allah’ın İstikamet İçinde Yaşayan Kullarına Karşı Vefası

Doğruluk anlamına gelen istikamet; ehl-i hakikat tarafından, itikatta, amelde, muamelâta ve yeme-içme gibi bütün davranışlarda ifrat ve tefritten sakınıp, nebiler, sıddîkler, şehidler ve sâlihlerin yolunda yürümeye itina gös-

²³ Müslim, *Müsâfirîn* 103. Ayrıca bkz.: Ebû Dâvûd, *Tatavvu* 1; Tirmizî, *Salât* 189; Nesâî, *Kıyamü'l-leyl* 66, 67.

terme şeklinde yorumlanmıştır.²⁴ Konuyla ilgili olarak Yüce Rabb'imiz, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır:

“Rabb'imiz Allah'tır deyip sonra da dosdoğru yaşayanlara melekler gelerek: ‘Korkmayın, üzülmeğin, size vad edilen cennetle sevinin. Biz, dünya hayatında da âhirette de sizlere dostuz. Esirgeyip bağışlayan Allah'ın ikramı olarak (cennette) canınızın çektiği ve dilediğiniz her şey sizindir.’ derler.” (Fussilet, 41/30-32)

Bir başka âyet-i kerimede de istikamet içinde yaşayan insanların, cenneti kazanacakları şu ifadelerle anlatılmaktadır: “Onlar ki ‘Rabb'imiz Allah'tır’ deyip sonra da dürüst hareket ederler, işte onlara korku ve endişe yoktur, onlar kendilerini üzecek hiçbir durumla da karşılaşmazlar. Onlar cennetlik olup, yaptıkları güzel işlere karşılık olarak, ebedî kalmak üzere o cennetlere girerler.” (Ahkâf, 46/13-14)

Bu âyetler, Cenâb-ı Allah'ın eşsiz vefası neticesinde müstakim kulların cennetle mükafatlandırılacaklarını bildirmektedir.

8) Allah'ın İyiliksever Kullarına Karşı Vefası

İyiliksever kişilerin, insanlar tarafından sevildiği gibi Cenâb-ı Allah tarafından da sevildiği herkes tarafından bilinmektedir. Yüce Rabb'imiz, herkesin yardımına koşan böyle zatların amellerini değerlendirmekte; yaptıkları iyiliklerin karşılığını, âhirette nimet verme ve günah bağışlama şeklinde bu kimselere sunmaktadır.

Ebû Hureyre'den (r. anh) rivayet edilen bir hadis-i şerifte Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

²⁴ M. F. Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, 1/96.

“İnsanlara borç para veren bir adam vardı. O hizmetçisine şöyle derdi: “Darda kalmış bir fakire vardığında onu affediver; umulur ki Allah da bizim günahlarımızı affeder.” Nihayet o kişi Allah’a kavuştu ve Allah onu affetti.”²⁵

İnsanlar arasındaki alışverişler para ile yapıldığından paraya; parayı kazanmak için de çalışmaya ihtiyaç vardır. Bazı insanlar iş bulamayabilir, bazıları da çok düşük ücretle çalışabilirler. Bu tip insanların maddi durumları çok iyi olmadığından bazı ihtiyaçlarını borçla temin etmek durumunda kalırlar. Bu hadis-i şerif; maddî durumu iyi olmayıp, etrafına borçlanmış kimselere yardım etmenin ehemmiyeti hakkındadır. Bir şahıs insanlara borç veriyor. Ama fakir olan, para sıkıntısı çeken insanlara mühlet veriyor. Ödeyemeyecek durumda iseler affediyor. Bunu yaparken de Cenâb-ı Allah’ın kendisini affedeceğini umuyor. Cenâb-ı Allah da âhirette bu kişiye umduğu gibi davranıp onu affediyor.

Zikredilen hadis-i şerifin bir benzeri şu şekildedir:

Ebû Mesud el-Bedrî’den (r. anh) rivayet edildiğine göre, Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“Sizden önceki ümmetlerden bir adam hesaba çekildi; hayır namına hiçbir şeyi bulunamadı. Fakat bu adam insanlarla düşer kalkardı ve zengin bir kimse idi. Hizmetçisine, darda kalan fakirlerin borcunu affetmesini emrederdi. Azîz ve Celîl olan Allah, ‘Biz affetmeye ondan daha lâyıkhız; onu affediniz.’ buyurdu.”²⁶

Bütün insanlar, ailelerinin rızkını temin etmek zorundadırlar. Bazı insanların durumları çok iyi olmadığından, bu

²⁵ Buhârî, *Enbiyâ* 54; Müslim, *Müsâkât* 31. Ayrıca bkz.: Buhârî, *Büyû* 18.

²⁶ Müslim, *Müsâkât* 30. Ayrıca bkz.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 4/120

insanlar çoğu zaman eş-dostlarından borç alır ve bazı ihtiyaçlarını giderirler. Geçim sıkıntısı yaşayan bu insanlara, yardım elini uzatmamız gerekmektedir. Bu durumda olan ihtiyaç sahiplerine borç para verilir, onlar da bu borçlarını ellerine para geçince geri öderler. Bu arada borçlu ikide bir rahatsız edilip, ondan borcunu ödemesi istenmemelidir. Çünkü dünya hali hiç belli olmaz. Nice maddî durumu iyi olan insan vardır ki, işi bozulunca çok az paraya dahi muhtaç kalırlar. Onun için insanın devamlı olarak haline şükretmesi gerekmektedir. İyi bir kul, maddî durumu iyi olunca ihtiyaç sahiplerine borç vermeli, borçluyu sıkıştırmamalı, bazı durumlarda borcu tamamen silmelidir. Çünkü Cenâb-ı Allah böyle kullarına çok müsamahalı davranmakta, onları affedip cennetine dâhil etmektedir.

Konuyla ilgili olarak Huzeyfe (r. anh) şu hadis-i şerifi zikretmektedir:

Allah'ın kendisine mal ihsan ettiği kullarından biri, Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna getirildi. Allah Teâlâ ona:

– Dünyada ne yaptın, diye sordu. Bu adam da:

– Ey Rabb'im! Bana malını verdin; ben de insanlarla alışveriş yapardım. Alışverişte kolaylık göstermek benim huyumdu. Zengine kolaylık gösterir, fakire mühlet verirdim, dedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ: “Ben buna senden daha lâyıkim.” dedi. (Meleklerle de) “Kulumu affediniz” buyurdu.²⁷

Hadis-i şerifte belirtildiği gibi, elinde imkân varken fakirlere kolaylık gösteren zengin bir kimse Allah'ın rahmetini kazanmaktadır. Zenginin âhirette, “Ben zengine kolaylık

²⁷ Müslim, *Müsâkât* 29.

gösterir, fakire mühlet verirdim.” demesine karşılık Cenâb-ı Allah’ın, “Ben buna senden daha layıkım” buyurmasından şöyle bir mânâ çıkarmak mümkündür: Cenâb-ı Allah insanların birbirlerine muamelelerinde kolaylık göstermelerini; durumu iyi olanların, kötü durumda olanlara yardım etmelerini, fakirlerin ihtiyaçlarını gidermelerini istemektedir. Cenâb-ı Hakk’ın böyle davranışlarda bulunan kulunu affetmiş olması da Rabb’imizin bu yapılan işten ne kadar hoşnut olduğunu göstermektedir.

Mevzuyla ilgili bir başka hadis-i şerif şu şekildedir: Ebû Hureyre’den (r. anh) rivayet edildiğine göre, Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“Bir kimse darda bulunan borçluya mühlet verir veya borcunun bir kısmını ya da tamamını bağışlarsa, Cenâb-ı Hak o kişiyi Allah’ın gölgesinden başka gölge bulunmayan kıyamet gününde arşının altında gölgelendirir.”²⁸

Bu hadis-i şeriflerde iyiliksever insanların yaptıklarının karşılıksız kalmayacağı, Cenâb-ı Allah’ın vefasının gereği onlara âhirette sahip çıkacağı zikredilmektedir.

9) Allah’ın Kulları Arasında Ayırım Yapmaması

Allah (celle celâluh) rengi, inancı ne olursa olsun kulları arasında kesinlikle ayırım yapmamakta; bütün kullarını nimetlendirmektedir. Çalışan herkes çalışmasının neticesini görmekte; yaptığıının tam karşılığını almaktadır. Kimseye zerre miktarı haksızlık yapılmamaktadır. Hatta Allah’ı (celle celâluh), hâşâ, inkâr edenler bile dünyada rızıklandırılmakta, inan-

²⁸ Tirmizî, *Büyü* 67. Ayrıca bkz.: Müslim, *Zühd* 74; İbn Mâce, *Sadakât* 14.

madıklarından dolayı onlara bir ayırımcılık yapılmamaktadır. Bu durum, Cenâb-ı Allah'ın kullarına karşı ne kadar vefalı olduğunu göstermektedir.

Cenâb-ı Allah'ın kulları arasında ayırım yapmadığını, bilakis kişilerin düşüncelerine, sözlerine önem verdiğini şu hadis-i şerif çok güzel ifade etmektedir: Ebû Hureyre'den (r. anh) rivayet edildiğine göre Nebî şöyle buyurmuştur:

“Kul, Allah'ın hoşnut olduğu bir sözü önemsemeksizin söyleyiverir de Allah onun derecesini yüceltir. Yine bir kul Allah'ın gazabını gerektiren bir sözü hiç önemsemeksizin söyleyiverir de Allah onu, bu sözü sebebiyle cehennemin dibine atar.”²⁹

Konuyla alakalı benzer bir hadisi de Bilal İbni'l-Hâris el-Müzenî (r. anh) rivayet etmektedir. Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“Kul, Allah'ın hoşnut olduğu bir sözü söyler, fakat onunla Allah'ın rızasını kazanacağı hiç aklına gelmez. Halbuki Allah, o söz sebebiyle, kendisine kavuştuğu kıyamet gününe kadar o kimseden hoşnut olur. Yine bir kul da Allah'ın gazabını gerektiren bir söz söyler, fakat o sözün kendisini Allah'ın gazabına çarptıracağını düşünmez. Oysa Allah, o kimseye, o kötü söz sebebiyle kendisine kavuşacağı kıyamet gününe kadar gazap eder.”³⁰

Yukarıda zikredilen hadislere bakıldığında, sözün ne kadar ehemmiyet taşıdığı görülmektedir. Önemli olan, sözün uzun veya kısa olması değil; ifade ettiği, taşıdığı mânâdır.

²⁹ Buhârî, *Rikâk* 23. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Zühd* 10; İbn Mâce, *Fiten* 12.

³⁰ Muvatta, *Kelâm* 5; Tirmizî, *Zühd* 12. Ayrıca bkz.: İbn Mâce, *Fiten* 12.

Bize kısa veya önemsiz gibi görünse de Allah rızasını kazanmanıza vesile olan söz, Allah katında büyük bir değer taşımaktadır. Aynı şekilde basit gibi görünen bir başka söz de, Allah'ın gazabını celbedebilmektedir. Onun için sözlerimize dikkat etmeli; boş sözlerden kaçındığımız gibi, Allah'ın gazabını çekebilecek sözlerden de uzak durmalıyız. Sözlerimiz O'nun rızasını kazanacak şekilde olursa hiç ummadığımız zamanlarda Allah'ın birçok nimetiyle karşılaşabiliriz. Yeter ki kendimize çekidüzen verelim. Konuştuğumuz sözlere dikkat edelim... Şayet konuşmalarımıza özen gösterir, ifadeleri yerinde kullanırsak, Cenâb-ı Allah bizlere güzel mükâfatlar verecek, ne kadar vefalı olduğunu gösterecektir.

10) Allah'ın Kulunu Sevmesi

Cenâb-ı Allah, dünyada inanan-inanmayan ayrımı yapmadan, bütün kullarına eşit muamelede bulunmaktadır. İnsanlara merhamet etmekte, muhafaza etmekte ve rızıklandırmaktadır. Ama Cenâb-ı Allah'ın bazı kulları vardır ki, Kendisinin emirlerine harfiyyen uymakta, yasaklardan da o ölçüde sakınmaktadırlar. Rabb'imiz de onlara karşı ayrı bir alâka göstermekte, onları ayrı bir şekilde sevmektedir. Yüce Rabb'imizin işte böyle kullarına karşı muamelesinin zikredildiği bir kutsî hadis-i şerifi Ebû Hureyre (r. anh) rivayet etmektedir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), 'Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur.' demiştir:

'Her kim (ihlâs ile Bana kulluk eden) bir dostuma düşmanlık ederse, Ben de ona karşı harb ilân ederim. Kulum, kendisine emrettiğim farzlardan, Bence daha sevimli herhangi bir şeyle Bana yakınlık sağlayamaz. Kulum Bana (farzlara ilâveten işlediği)

nafile ibadetlerle durmadan yaklaşır; nihayet Ben onu severim. Kulumu sevince de (âdeta) Ben onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Benden ne isterse, onu mutlaka veririm, Bana sığınırsa, onu korurum.³¹

Bu kutsî hadiste Cenâb-ı Allah, insanlardan bazılarını dost kabul ettiğini açıklamaktadır. Bu, insanlar için büyük bir onurdur. Bunun bir adım ötesi de şöyle açıklanmaktadır: “Kim bu dostuma düşmanlık ilân ederse ona harb ilân ederim.” Bu ifade, sevenlerin birbirlerine nasıl destek çıktığı ve çıkması gerektiğini bildirmektedir. İnsan, sevdiği kişilere sevgisini ya sözle ifade etmekte veya fiili olarak göstermektedir. (Borçluya yardımcı olma, hasta ziyareti yapma, fakir komşularını gözetme vs.) Cenâb-ı Allah da ‘Ben, dostuma düşmanlık edene harp ilan ederim’ diyerek sevgisini çok güzel bir ifade ile belirtmektedir.

Bir insanın sevdiği için yapamayacağı şey yoktur. (Anababanın evladı için katlandığı sıkıntılar, yaptıkları fedakârlıklar vs.) Cenâb-ı Allah da bir kulunu sevince ona sahip çıkmakta, onun zarar görmesini istememektedir. Bu da, bize Cenâb-ı Allah’ın ne kadar vefalı olduğunu göstermektedir.

Cenâb-ı Allah’ın kullarını sevmesi ve bunu meleklerle bildirmesi, Ebû Hureyre’den (r. anh) rivayet edilen bir hadis-i şerifte şöyle anlatılmaktadır: Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ bir kulu sevdiği zaman Cebrail’e: “Allah filanı seviyor, onu sen de sev!” diye emreder. Cebrail de o kulu sever, sonra gök halkına:

“Allah filanı gerçekten seviyor; onu siz de seviniz!” diye

³¹ Buhârî, *Rikâk* 38.

hitap eder. Göktekiler de o kimseyi severler. Sonra da yeryüzündekilerin gönlünde o kimseye karşı bir sevgi uyanır.³² Bazı ziyadelerin de bulunduğu Müslim'in rivayetinde Resûlullah'ın şöyle buyurduğu kaydedilmektedir:

Allah Teâlâ bir kulu sevdiği zaman Cebrail'e:

“Ben filanı seviyorum onu sen de sev!” diye emreder. Cebrail onu sever ve sonra gök halkına:

“Allah filanı seviyor, onu siz de seviniz” diye seslenir. Gök halkı da o kimseyi sever, sonra yeryüzündekilerin kalbinde, o kimseye karşı bir sevgi uyanır. Allah Teâlâ bir kula buğzettiği zaman, Cebrail'e:

“Ben, filanı sevmiyorum, onu sen de sevme!” diye emreder. Cebrail de onu sevmez. Sonra Cebrail gök halkına:

“Allah filan kişiyi sevmiyor, onu siz de sevmeyin” der. Göktekiler de o kimseyi sevmezler. Sonra da yeryüzündekilerde, o kimseye karşı bir kin ve nefret uyanır.³³

Allah Teâlâ'nın kulunu sevmesi; Cenâb-ı Hakk'ın kulu için hayır murat etmesi, hayır yollarını kendisi için kolaylaştırması ve o kulunu nimetleriyle rızıklandırmasıdır.

11) Allah'ın Mazlum Kullarına Karşı Vefası

Bir Kadınlı, Vefat Eden Oğlunun Hikâyesi

Enes b. Mâlik (r. anh) şöyle bir hâdise anlatmaktadır: “Ben bu ümmetin üç hâdisesine şâhid oldum ki; eğer bu hâdiseler İsrâiloğulları arasında geçseydi, onlarla diğer ümmetler ya-

³² Buhârî, *Bed'ü'l-halk* 6, *Edeb* 41, *Tevhid* 33; Müslim, *Birr* 157. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre* (19) 7.

³³ Müslim, *Birr* 157.

rışamazlardı. Bunlardan biri şudur: “Biz, Suffe’de Resûlullah’ın yanında bulunuyorduk. Bir kadın hicret ederek Resûlullah’a geldi, yanında, bûluğ çağına ermiş bir oğlu vardı. Allah’ın Resûlü kadını kadınların yanına, oğlunu da bizim yanımıza yolladı. Çok geçmedi, kadının oğlu Medine vebâsına yakalandı, birkaç gün hasta yattıktan sonra öldü. Allah’ın Resûlü çocuğun gözlerini kapadı ve yıkanıp kefenlenmesini emir buyurdu. Cenazeyi yıkayacağımız sırada Resûlullah:

– Enes, git annesine haber ver, buyurdu.

– Ben de gittim, kadına haber verdim. Kadın geldi, oğlunun ayak ucunda oturup, ayaklarını eline aldı ve:

– Allah’ım! Kendi arzumla Müslüman oldum, yüz çevirip putları boynumdan çıkardım. Seni arzulayarak hicret ettim. Beni belaya uğratıp da putperestleri şâd eyleme Allah’ım! Taşıyamayacağım bu yükü bana yükleme, diye yalvardı.

– Vallahi, kadın duâsını bitirir bitirmez, oğlu ayaklarını kıpırdattı; yüzündeki örtüyü açtı ayağa kalktı. Bu genç, Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi ve sellem) vefatından sonra da yaşadı, hatta annesi de kendisinden önce öldü.”³⁴

Evet, görüldüğü gibi sıradışı bir hâdise... Ölümü ve hayatı yaratan Cenâb-ı Allah, bazı durumlarda, bazı şahıslara özel lütuflarda bulunmuştur. Bu fakir ve kimsesiz kadın da bunlardan birisidir. Halis niyetiyle memleketini terk edip İslâm’a giren bu kadının, içinden gele gele yalvarmasını Cenâb-ı Hak kabul etmiş ve ekstradan bir lütufla kendisini sevindirmiştir.

³⁴ Kandehevî, *Hayatu’s-sahabe*, 4/292.

12) Allah'ın Mümin Kullarına Karşı Vefası

Cenâb-ı Allah'ın mümin kullarına cennette vereceği nimetler, şu âyet-i kerimede çok güzel bir şekilde anlatılmaktadır: “Müttakiler (Allah'tan hakkıyla korkanlar ve gereğini yerine getirenler) güvenli bir makamdadırlar: Bahçelerde ve pınar başlarındadırlar. İnce ipekten ve parlak atlastan elbiseler giymiş olarak karşılıklı otururlar. Hem Biz onları güzel göz-lü hurilerle evlendiririz. Onlar, canlarının çektiği her meyveden rahatlıkla isterler. İlk ölüm dışında artık orada ölüm tatmazlar. Allah kendilerini, tarafından bir lütuf eseri olarak cehennem azabından korur. İşte en büyük mutluluk, en büyük başarı budur.” (Duhân, 44/51-57)

Cenâb-ı Allah, mümin kullarını cennette sayısız nimetlerle rızıklandıracaktır. Bu kullar, dünyada işledikleri fiillerin tam karşılıkları ile cennette mükâfat göreceklerdir. Yüce Rabb'imiz; bizlere olan merhametinden dolayı yaptıklarımızın karşılığını fazlasıyla verecektir. Bu, Rabb'imizin mümin kullarına, ne derece vefalı olduğunu göstermektedir. Verilecek nimetin ziyadesiyle olacağını anlatıldığı bir hadis-i şerifi Ebû Saîd el-Hudrî (r. anh) rivayet etmektedir. Resûlullah şöyle buyurmaktadır:

“Allah Teâlâ cennetliklere:

- Ey Cennet sakinleri diye seslenir. Onlar da:
- Buyur Rabb'imiz! Emret! Bütün hayır ve iyilikler senin elindedir, derler. Allah Teâlâ:
- Halinizden memnun musunuz, diye sorar. Onlar:
- Nasıl razı olmayalım, Rabb'imiz. Sen bize, hiç kimseye vermediğin bunca nimetler ihsan ettin, derler. Allah Teâlâ:

– Size bunlardan daha değerlisini vereyim mi, buyurur. Cennetlikler:

– Bunlardan daha değerlisi ne olabilir, Rabb’imiz, derler. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak:

– Üzerinize rızâmı indiriyorum; bundan sonra size hiç gazap etmeyeceğim, buyurur.”³⁵

Müminlere verilecek olan nimetlerin bu dünya ile sınırlı olmadığını, bazı nimetlerin karşılığının hususi olarak âhirette bırakıldığını şu hadis-i şerif çok güzel izah etmektedir:

Enes’den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“Gerçek şudur ki kâfir bir iyilik yaptığı zaman, onun karşılığında kendisine dünyalık bir nimet verilir. Mümine gelince, Allah onun iyiliklerini âhirette saklar, dünyada da yaptığı kulluğa göre ona rızık verir.”³⁶

Bu hadis-i şerifte; Allahü Teâlâ’nın müminlere lütuf ve ihsan ile, kâfirlere karşı ise adaletle muamele ettiği görülmektedir. Müminler Allah’a iman ettiklerinden, yaptıkları iyiliğin karşılığını hem dünyada hem de âhirette görürler. Kâfirler de yaptıklarının karşılığını (mükâfat anlamında) sadece dünyada görürler. Bir insan Allah’a inanmadığından dolayı kâfirdir. Ama kâfirlerin bütün sıfatları (özellikleri) kötü değildir. Elbette bazı güzel özellikleri de olacaktır. Bu tür kişiler insanları sevip, yoksul kimselere yardım edebilirler. Böyle kimseler yaptıkları iyiliklerin karşılığını da bu dünyada görürler. Sadece yaptıklarının karşılığını görmeleri

³⁵ Buhârî, *Rikâk* 51, *Tevhîd* 38; Müslim, *Cennet* 9. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Cennet* 18.

³⁶ Müslim, *Münâfıkîn* 57.

bile Allah'ın rahmetini, vefasını göstermesi açısından çok önemlidir.

Müminin âhirette karşılaşacağı lütuflarla ilgili olarak şöyle bir rivayet zikredilir: Abdullah İbn Ömer (r. anh), “Ben, Resûlullah'ı şöyle buyururken işittim.” demiştir:

Mümin kıyamet günü, Rabb'inin lütf ve keremine o kadar yakın olur ki, Allah onu halktan gizler ve günahlarını itiraf ettirir:

– Şu günahını biliyor musun, şu günahını biliyor musun, der. Mümin:

– Biliyorum ya Rab, der. Cenâb-ı Hak da:

– Ben bu günah(ların)ı dünyada örtmüş gizlemiştim, bugün de başlıyorum, buyurur. Bunun üzerine o kimseye iyiliklerinin kaydedildiği defter verilir.”³⁷

Bu hadis-i şerifte; Cenâb-ı Allah'ın müminlere karşı sonsuz bir rahmeti karşımıza çıkmaktadır. Allahü Teâlâ, mümin kulunun dünyadaki yaşantısına göre âhirette âdeta ona özel bir muamele göstermektedir. Dünyada Allah'ın istediği gibi yaşayan kul, bu davranışıyla kıyamet günü insanlar arasında bir ayrıcalık kazanmakta ve Cenâb-ı Allah, o kulunu diğer insanlardan ayrı bir yerde hususi bir makamda hesaba çekmektedir.

Hadiste zikredildiği şekliyle Allah (celle celâluh), kuluna gizli kalmış günahlarını hatırlatıp: “Şu günahını biliyor musun? Bu günahını biliyor musun?” demekte, kul da, ‘Evet Ya Rabb’i!’ deyip günahlarını itiraf etmektedir. İnsanoğlu,

³⁷ Buhârî, *Mezâlim* 3, *Tefsîru sûre* (11), 4, *Edeb* 60, *Tevhid* 36; Müslim, *Teube* 52. Ayrıca bkz.: İbn Mâce, *Mukaddime* 13.

yaptığı gizli bir hatanın, günahın bilinmesini arzu etmez. Rabb'imiz de mümin kullarına merhamet edip bu gizli günahları sayıp dökmemektedir.

Burada önemli olan husus, günahın detaylarının anlatılmamasıdır. Kul, komşusuna yardım etmediyse belki de sadece 'Komşuna neden yardım etmedin?' denilecek; diğer detaylar sorulmayacaktır. İşlenen günahlarda da sadece günah hatırlatılacak, kul itiraf edecek, ardından Rabb'imiz bunları affedecektir. Günahlar affedilince de geriye sadece iyilikler ve sevaplar kalacaktır. Hadiste zikredilen bir başka önemli husus da şudur: İnsan ulu orta, her yerde günahlarını sayıp, dökmemelidir. Bir hata, bir kusur işleyen kişi bunu kimselere anlatmaz, gizlerse, Allah da kıyamette bu hatayı gizleyecek, açığa vurmayacaktır. Şahıs, şayet günahlarını birilerine anlatırsa âhirette de aynı muamele ile karşılaşacaktır. Cenâb-ı Allah'ın mümin kullarına eşsiz bir vefasıdır ki; kul, hatasını gizli tutacak olursa, Allah da onun günahlarını gizli tutacak ve hiç kimsenin bu günahlardan haberi olmayacaktır.

13) Allah'ın Oruçlu Kullarına Karşı Vefası

Oruç, bizden önceki ümmetlerde olduğu gibi, bizlere de farz olan bir ibadettir. Her mümin senede bir ay, Ramazan orucunu tutmakla mükelleftir. İnsanoğlu, Cenâb-ı Allah'ın emrettiği her ibadetten sevap kazanabilmektedir. Ama bazı ibadetler vardır ki, bunlardan kazanılan sevaplar ekstradan olur. Yani, hiç beklemeyeceğimiz kadar kat kat sevaplar kazanabilmemiz mümkündür. İşte oruç, bu ibadetlerden birisidir.

Buhârî’den rivayet edilen bir kutsî hadiste, orucun karşılığında insanlara nasıl kat kat sevap verileceğinden bahsedilmektedir. Allah Teâlâ buyurur ki: “Oruçlu kişi yemesini, içmesini, cinsî arzusunu benim rızam için terk eder. Oruç, doğrudan doğruya Benim rızam için yapılan bir ibadettir. Her iyiliğin karşılığı on misli sevap olduğu halde, orucun mükâfatını ben vereceğim.”³⁸

Müslim’in bir rivayetine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), “İnsanın her ameline kat kat sevap verilir. Bir iyilik, on mislinden yedi yüz misline kadar katlanır. Allah Teâlâ, ‘Ama oruç başka. O benim içindir, mükâfatını da ben veririm. Oruçlu, şehvetini ve yemesini benim için bırakır.’ buyurmuştur.³⁹ Oruçlu için, iki sevinç vardır: Biri, iftar ettiği zamanki sevinci; diğeri, Rabb’ine kavuştuğu zamanki sevincidir. Hiç kuşkunuz olmasın ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.”⁴⁰

Lâfız farklarıyla beraber yukarıdaki hadise benzer bir hadis-i şerifi Ebû Hureyre de (r. anh) rivayet etmektedir. Bu hadise göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır:

“Aziz ve Celil olan Allah “İnsanın oruç dışında her ameli kendisi içindir. Oruç benim içindir, mükâfatını da ben vereceğim.” buyurmuştur.

Oruç kalkandır. Biriniz, oruç tuttuğu gün kötü söz söylemesin ve kavga etmesin. Şayet biri kendisine söver ya da çatarsa, ‘Ben oruçluyum’ desin.

³⁸ Buhârî, *Savm* 3.

³⁹ Müslim, *Sıyâm* 164.

⁴⁰ Müslim, *Sıyâm* 164.

Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) canı kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.

Oruçlunun rahatlayacağı iki sevinç anı vardır: Birisi, iftar ettiği zaman, diğeri de orucunun sevabıyla Rabb'ine kavuştuğu andır.⁴¹

Allah rızâsı için tutulan bir günlük orucun dahi mükâfatının olduğunu, şu hadis-i şerif bildirmektedir: Ebû Saîd el-Hudrî'den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmaktadır: "Allah rızâsı için bir gün oruç tutan kimseyi, Allah Teâlâ, bu bir günlük oruç sebebiyle cehennem ateşinden yetmiş yıl uzak tutar."⁴²

14) Allah'ın Peygamberlere Karşı Vefası

Kâinatı yaratan, dünyayı insanoğlunun yaşaması için uygun hale getiren Cenâb-ı Allah; insanların iyi bir kul olmalarını sağlamak için değişik zamanlarda, farklı mekânlara peygamberler yollamıştır. Peygamberlerin vazifesi; insanlara Cenâb-ı Allah'ı tanıtmaya, doğru yolu göstermeye, mutlu bir hayat düzenini sağlamaya çalışmaktır. Vazifeli olarak yollanan peygamberleri Yüce Rabb'imiz, özel donanımlı olarak yaratmış ve hepsine özel iltifatlarda bulunmuştur. Rabb'imizin peygamberlere olan vefasının onlar vefat ettikten sonra bile devam ettiğini şu hadis-i şerif çok güzel bir şekilde izah etmektedir:

Evs İbn Evs'den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlul-

⁴¹ Buhârî, *Savm* 9; Müslim, *Sıyâm* 163.

⁴² Buhârî, *Cihad* 36; Müslim, *Sıyâm* 167-168. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Fezâilü'l-cihad* 3; Nesâî, *Sıyâm* 44,45; İbn Mâce, *Sıyâm* 34, *Fiten* 13.

lah (sallallahu aleyhi ve sellem), “Günlerinizin en faziletlisi cuma günüdür. Bu sebeple o gün bana çokça salât ü selâm getiriniz; zira sizin salât ve selâmlarınız bana sunulur.” buyurunca, Ashâb-ı Kiram:

– Yâ Resûlallah! Vefat ettiğin ve senden hiçbir eser kalmadığı zaman salât ü selâmlarımız sana nasıl sunulur, diye sordular.

Bunun üzerine Peygamber aleyhisselam:

“Allah Teâlâ peygamberlerin bedenlerini çürütmeyi toprağa haram kıldı.” buyurdu.⁴³

15) Allah’ın Sabırlı Kullarına Karşı Vefası

Sabır; ağrı, acı, tahammülü güç ve katlanması zor hâdisse ve vak’alar karşısında dişini sıkıp dayanma mânâlarına gelmektedir.⁴⁴

Kur’ân-ı Kerîm’de sabredenlerin nasıl bir mükâfatla karşılaşacakları şöyle ifade edilmektedir: “İşte onlar, gösterdikleri sabır ve sebatan dolayı çifte mükâfat alırlar. Onlar kötülüğe iyilikle mukabele eder ve kendilerine nasip ettiğimiz mallardan, Allah yolunda harcarlar.” (Kasas, 28/54)

Bir başka âyet-i kerimede, “Ancak her iki halde de sabredip makbul ve güzel işler yapanlar başka! İşte onlar için pek geniş bir mağfiret ve pek büyük bir mükâfat vardır.” (Hud, 11/11) buyurulmaktadır. Yine Hud Sûresi’nde Cenâb-ı Allah, “(Resûlüm!) Sabret, zira Allah iyi davrananların mükâfatını zayi etmez.” (Hud, 11/115) buyurmaktadır.

⁴³ Ebû Dâvûd, *Salât* 201, *Vitr* 26. Ayrıca bkz.: Nesâî, *Cuma* 5, İbn Mâce, *İkâmet* 79, *Cenâiz* 65.

⁴⁴ M. F. Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, 1/141.

Bir kutsî hadiste sabredenlerin mükâfatı şöyle açıklanmaktadır:

Ebû Hureyre'den (r. anh) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Allah Teâlâ şöyle buyurdu: 'Dünyada sevdiği bir dostunu aldığı zaman, (sabredip) ec-rini Allah'tan bekleyen mümin kulumun katımdaki karşılığı cennettir.'"⁴⁵

Enes İbn Mâlik'in (r. anh) Efendimiz'den (sallallahu aleyhi ve sellem) işittiği bir kutsî hadis ise şu şekildedir:

"Allah Teâlâ buyuruyor ki: 'Kulumu, iki gözünü kör etmekle imtihan ettiğim zaman sabrederse, gözlerine karşılık olarak cenneti veririm.'"⁴⁶

Öfkesini yenen kimseye verilecek nimetten bahseden bir hadis-i şerifi, Muâz İbn Enes (r. anh) Efendimiz'den nakletmektedir:

"Gereğini yapmaya gücü yettiği halde öfkesini yenen kimseyi Allah, kıyamet günü herkesin gözü önünde çağırır, huriler arasından dilediğini seçmekte serbest bırakır."⁴⁷

Çocuğunu kaybettiği halde buna sabreden Müslüman'a, Cenâb-ı Allah'ın verdiği mükâfat Ebû Musa (r. anh) tarafından naklediliyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

'Bir kulun çocuğu öldüğü zaman Allah Teâlâ meleklerine:

– Kulumun çocuğunun ruhunu mu aldınız, buyurur. Melekler:

⁴⁵ Buhârî, *Rikâk* 6.

⁴⁶ Buhârî, *Merdâ* 7. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Zühd* 58.

⁴⁷ Ebû Dâvûd, *Edeb* 3; Tirmizî, *Birr* 74, *Kıyamet* 48. Ayrıca bkz.: İbn Mâce, *Zühd* 18.

– Evet, derler. Allah Teâlâ:

– Kulumun gönül meyvesini (ciğerparesini) mi kopardınız, buyurur. Melekler:

– Evet, derler. Allah Teâlâ:

– Peki, kulum ne dedi?, buyurur. Melekler:

– Sana hamdetti ve ‘innâ lillahi ve innâ ileyhi râciûn’ diye istircâda bulundu, derler. Bunun üzerine Allah Teâlâ:

– O halde kulum için cennette bir ev yapın ve adını da “hamd evi” koyun! buyurur.”⁴⁸

Sevdiğini kaybeden bir insan, bu duruma sabreder, ağzından kötü söz yerine sadece ve sadece Allah’ı yücelten sözler çıkarsa kulun bu sabrı neticesinde Cenâb-ı Allah, onu cennetine dâhil eder. Cennetinde de ona ismi ‘hamd evi’ olan bir mekân hediye eder.

Zikredilen hadise benzer bir hadisi de Ebû Hureyre (r. anh) rivayet etmektedir: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Allah Teâlâ’nın şöyle buyurduğunu nakletmektedir:

‘Mümin bir kulumun dünyada sevdiklerinden birini aldığı zaman, buna sabredip sevabını Allah’tan beklerse, bu davranışının katımdaki karşılığı kesinlikle cennettir.’⁴⁹

16) Allah’ın Sadık Kullarına Karşı Vefası

Doğru düşünce, doğru söz, doğru davranış mânâlarına gelen sadık; Hakk yolcusunun her çeşit yalana karşı kapanıp, hayatını doğruluğa göre planlaması, sadakatin emin

⁴⁸ Tirmizî, *Cenâiz* 36.

⁴⁹ Buhârî, *Rikâk* 6. Ayrıca bk, Nesâî, *Cenâiz* 23.

bir temsilcisi olması; diğer bir tabirle, duygu, düşünce, söz ve davranışlarında doğruluğu tabiatının bir parçası haline getirip, şahsî hayatından, insanlarla olan muamelesine, hakkı ilân adına şehâdetinden mizahlarına kadar; hatta “Her zaman doğrularla beraber olun!” (Tevbe, 9/119) fehvasınca, dost ve arkadaş çevresi itibarıyla dahi hep doğruluk aramasıdır. Hadisin ifadesiyle böyleleri yüce divanda “sıddîk”; aksine, tasavvur ve düşüncelerinden davranış ve muamelelerine kadar yalanla içli-dışlı yaşayan ve hayatını hilâf-ı vakiler çizgisinde sürdürenler de “kezzâb” olarak yâd edilecektir.⁵⁰

Doğruluk, peygamberliğin mihveridir. Peygamberlik, doğruluk yörüngesi üzerinde hareket eder. Peygamberin ağzından çıkan her şey tasdik edalıdır. Çünkü onlar, hilâf-ı vaki hiçbir beyanda bulunmazlar. Kur’ân-ı Kerîm bazı peygamberlerin büyüklüğünü anlatırken, bize onların bu vasıflarından söz etmektedir:

“Kitapta İbrahim’i de an. O dosdoğru (Sıddîk) bir nebiydi.” (Meryem, 19/41) Hz. İsmail’den bahsedilirken: “Kitapta İsmail’i de an, O sözünde dosdoğruydı... Resûl ve nebîydi” (Meryem, 19/54) denilmekte, Hz. İdris’ten bahiste ise, “Kitapta İdris’i de an. O dosdoğru bir nebiydi. Onu yüksek makamlara yücelttik.” (Meryem, 19/56-57) denilmektedir.

Kur’ân-ı Kerîm, bizlere hapishane arkadaşının Hz. Yusuf’a (aleyhisselâm) hitabını naklederken, yine aynı vasıftan bahsetmektedir: “Ey özü sözü doğru Yusuf!” (Yusuf, 12/46)

Evet, onlar nasıl doğrulukla mücehhez olmaz ki, Al-

⁵⁰ M. F. Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, 1/123.

lah sıradan insanların dahi doğru olmalarını istemekte ve Kur'ân'da doğru olanları tebcil etmektedir:

“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğrularla beraber olun” (Tevbe, 9/119)

Bir başka âyet-i kerimede, “Gerçek müminler, ancak Allah ve Resûlü'ne iman eden, O'ndan asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşırlardır. İşte doğrular ancak onlardır.” (Hucurât, 49/15)⁵¹

Cenâb-ı Hakk'ın kullarından sâdık olanlara karşı vefasını bir misalle anlatalım:

Enes b. Nadr'ın Sadakati

Sözünün eri sadıklar, Kur'ân-ı Kerîm'de şu şekilde müjdelenmektedirler: “Müminler içinde, Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var ki, işte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir.” (Ahzab, 33/23)

Enes b. Malik, Allah Resûlü'nün hizmetkârıdır. Efendimiz Medine'ye teşrif edince, annesi, henüz on yaşlarında olan Enes'in elinden tutup onu Allah Resûlü'ne getirmiş ve “Ya Resûlallah! Oğlum hayatı boyunca sana hizmet etsin” demiş ve Enes'i orada bırakıp gitmişti.⁵² Enes (r. anh), “Bu âyette kastedilen şahıs, amcam Enes b. Nadr ve emsalidir.” demektedir.

Enes b. Nadr, Akabe'de Allah Resûlü'nü görünce, O'na büyülenmiş gibi bağlanmış ve delicesine sevmiştir. Fakat

⁵¹ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/99-100.

⁵² Müslim, *Fezailu's-sahabe* 143.

her nasılsa Bedir'de bulunamamıştı. Halbuki Bedr'in ayrı bir yeri vardı. Hatta Bedir'de bulunanlar ashab arasında nasıl seçkinse, Bedir'e iştirak eden melekler de gök ehli tarafından öyle seçkin görülürdü. Bu, Bedir'de bizzat bulunmuş ve meleklerle kumandanlık yapmış Cibril'in sözüydü.⁵³ Gel gör ki, Enes b. Nadr bu fırsatı kaçırmıştı ve yanıp yakılıyor, gözüne bir türlü uyku girmiyordu. Geldi, derdini Allah Resûlü'ne şerh etti: “Ya Resûlallah, eğer bir daha onlarla karşılaşmak nasip olursa, işte o zaman kâfirlerin benden çekecekleri var.” Enes'in bu içten duası kabul olmuş ve Uhud'da küffarla karşı karşıya gelmişti...

Uhud sarp bir dağdır. Fakat Uhud Savaşı, o dağdan da sarp cereyan etmiştir. Her nasılsa, sahabe geçici olarak nöbet yerini istenen şekilde koruyamamış, hatta mevziini değiştirmiş ve böylece Allah Resûlü'nün gösterdiği tabyanın dışına çıkmıştı. Evet, bu sadece bir strateji ve bir tabye aramaydı. Bu itibarla da buna bozgun demek doğru değildir. Bizim sahabeye karşı olan saygı anlayışımız da bu çizgidedir.

Bu muharebede Allah Resûlü de yaralanmış, mübarek dişi kırılmış, miğferi yüzüne batmış ve vücudu kan revan içinde kalmıştı. Ama her şeye rağmen mağfiret ve rahmet Peygamberi, ellerini açmış, dua dua yalvarmış ve “Allah'ım! Kavmimi bağışla; çünkü onlar bilmiyorlar.” buyurmuştu.⁵⁴

Enes b. Nadr oradan oraya koşuyor ve bir sene önce Allah Resûlü'ne verdiği sözü yerine getirmeye çalışıyordu. Çalışıyordu; ama o da çokları gibi sona doğru yol alıyordu. Evet, vücudu delik deşik olmuş, son anlarını yaşıyor-

⁵³ Buhârî, *Meğâzi* 11; İbn Mâce, *Mukaddime* 11.

⁵⁴ Müslim, *Cihad* 101, 105; Buhârî, *Enbiyâ* 54.

du. Dudaklarında son tebessüm, yanına yaklaşan Sa'd b. Muaz'a şu sözleri söylüyordu: "Resûlullah'a benden selâm söyle. Vallahi şu anda Uhud'un arkasından cennet kokularını duyuyorum."

O gün nice şehitleri tanımak mümkün olmamıştı. Hamza tanınmamış, Mus'ab b. Umeyr bilinmemiş, Abdullah b. Cahş'ın vücudunun parçaları bir araya getirilince ancak "O'dur" diye hüküm verilebilmişti. Enes b. Nadr da aynı durumdaydı. Kızkardeşi gelmiş, kılıcı tutan eline -ki ihtimal tek oradan yara almamıştı- bakıp onu tanımış ve gözleri dolu dolu, "Bu Enes b. Nadr, Ya Resûlallah!" diyebilmişti.⁵⁵

İşte âyet bu civanmerdi anlatıyordu. O verdiği sözde durdu. "Ölesiye savaşacağım." dedi ve öldü. Ölüm dahi, onu yalancı çıkaramadı; sadakatini bozamadı.

Âyetin onu anlatması, onun, inananlar için bir örnek teşkil etmesi sebebiyledir. Evet, "Lâilâhe illallah" dedikten sonra, her ferd bu denli o kelimenin muhtevasına sadık kalmalıdır ki, din harap, îman serâb, şeair de payimal olmasın... Enes b. Nadr ve Enes b. Nadırlar sözlerinde durdular. Sözlerinin eri ve dosdoğru olduklarını ispatladılar. Çünkü onlar derslerini, Kâinatın Efendisi Muhammedü'l-Emin'den almışlardı. O nasıl doğru ve emindi, dostları da aynı şekilde doğru ve emindiler...⁵⁶

Samimi insanların bir şey istediklerinde isteklerinin yerine getirileceğini anlatan güzel bir hadis-i şerifi Sehl İbn Huneyf (r. anh) rivayet etmektedir. Nebî şöyle buyurmuştur:

⁵⁵ Müslim, *İmâre* 148.

⁵⁶ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/100-102.

“Bütün kalbiyle şehid olmayı isteyen kişiyi Allah, yatağında ölse bile, şehidler mertebesine ulaştırır.”⁵⁷

Zeyd İbn Erkam (r. anh), davasına sadık, imanı kâmil bir Müslüman’dır. Başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlatmaktadır:

“Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi ve sellem) maiyyetinde bir sefere çıkmıştık. Müslümanlar büyük bir yokluk ve sıkıntı içindeydi. Asker arasında bulunan Abdullah İbn Übey, yandaşlarına:

– Allah’ın Elçisinin çevresindekilere sakın bir şey vermeyin ki, onu terketsinler. Eğer Medine’ye dönersek, güçlü olanlar güçsüzleri oradan mutlaka çıkarıp atacaktır, dedi.

Ben de bu olayı gidip Resûlullah’a haber verdim. Peygamber (aleyhisselâm) Abdullah’a adam gönderip durumu soruşturdu. O, böyle bir söz söylemediğine dair yemin üstüne yemin etti. Bunun üzerine, sahabelerden bazıları ‘Zeyd, Hz. Peygamber’e yalan söyledi.’ dediler. Allah Teâlâ, benim doğru söylediğimi tasdik eden ‘Münâfıklar sana geldikleri zaman...’ diye başlayan Münâfıkûn Sûresi’ ni Nebî’ye (sallallahu aleyhi ve sellem) indirinceye kadar, onların bu sözlerinden dolayı son derece üzüldüm. Daha sonra, Hz. Peygamber istiğfar etmeleri için onları davet etti, fakat onlar buna da yanaşmadılar.⁵⁸

Cenâb-ı Allah çok vefalıdır. Bunun en belirgin misallerinden biri de bu hadiste görülmektedir. Rivayetlere göre, Mustalikoğulları gazvesinde Müslümanlar yiyecek sıkıntısı

⁵⁷ Müslim, *İmâre* 157. Ayrıca bkz.: İbn Mâce, *Cihad* 15.

⁵⁸ Buhârî, *Tefsîru sûre* (63)1; Müslim, *Sifâtü'l-münâfıkîn* 1. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre* (63).

çekerler. Aynı birlik içindeki münafıklar aralarında Müslümanlara yiyecek vermemek üzere anlaşılır. Kendi düşüncelerine göre; şayet Müslümanlara yardım etmezlerse, Medine'ye dönüldüğünde bu kıtlık ve sıkıntı yüzünden çoğu insan Efendimiz'in etrafından dağılacaktır. Zeyd ibn Erkam (r. anh) bu durumu, Medine'ye geldiğinde Efendimiz'e anlatır. Münafıklar teker teker gelip yalan yere yemin edince, sahabelerden bazıları Zeyd'in (r. anh) yalan söylediğini düşünürler. Zeyd (r. anh), doğruluğunu ispatlayamayınca bizzat Cenâb-ı Allah bu sadık kuluna vefalı davranır ve bu mevzu ile ilgili olarak Münâfikûn Sûresi iner. Bu sûre ile Hz. Zeyd'in (r. anh) masum olduğu ortaya çıkar.

17) Allah'ın Salih Kullarına Karşı Vefası

Ebû Hureyre'den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“Allah Teâlâ, ‘Ben sâlih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiçbir insanın hatır ve hayal edemediği nimetler hazırladım’ buyurdu.” Ebû Hureyre (r. anh), isterseniz şu âyeti okuyunuz, dedi:

“Müminlerin yaptıkları ibadet ve iyiliklere karşılık olarak onlara ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez.”

(Secde, 32/17)⁵⁹

İnsanlar, yaptıkları bir iş neticesinde mükâfat kazanacaklarsa bu hediye nasıl bir şey olacağını tahminî olarak bilebilirler. Ancak çok zengin ve çok meşhur olup aynı zamanda çok da cömert olan insanların vereceği mükâfatı tahmin

⁵⁹ Buhârî, *Bed'ü'l-halk* 8, *Tefsîru sûre* (32) 1, *Tevhîd* 35; Müslim, *Cennet* 2-5. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Tefsîru'l-kur'ân* 33, 57; İbn Mâce, *Zühd* 39.

edemeyebilirler. Meseleye bu açıdan bakıldığında, Cenâb-ı Allah cömertlik ve zenginlik açısından insanlarla kıyaslanamayacağından en büyük mükâfat O'ndan beklenmektedir. Yüce Allah salih kullarına karşı öyle vefalıdır ki, onların ibadetleri karşılığında kendilerine mükâfat olarak, hiç duymadıkları, hiç görmedikleri, hayal bile edemeyecekleri nimetleri hazırladığını bizzat kendisi bildirmektedir.

18) Allah'ın Şehit Edilen Kullarına Karşı Vefası

Hubeyb'in Cesedinin Korunması

Amr b. Ümeyye (r. anh) anlatıyor: “Resûlullah beni tek başıma Kureyş kabilesine casus olarak gönderdi. Mekke'ye vardım. Görürler diye korka korka Hubeyb'in asılı bulunduğu ağacın yanına gidip ağaca çıktım, ipi çözdüm, yere düştü. Ben de zaman kaybetmeden yere atladım. Baktım, Hubeyb'i göremedim, sanki yer yutmuş gibiydi. Şu âna kadar da izine rastlanılmadı.”⁶⁰

Bu rivayet el-isabe isimli kaynakta şöyle geçmektedir: Dahhâk hadiseyi bize şöyle anlatmaktadır: “Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Hubeyb'in cesedini asılı bulunduğu ağaçtan indirmeleri için Mikdâd b. Esved ile Zübeyr'i gizlice Mekke'ye gönderdi. Bu iki zât Ten'im mevkiine vardıklarında Hubeyb'in cesedi çevresinde kırk kişinin nöbet tuttuklarını gördüler. Ama hepsi de sarhoştur. Hubeyb'i ağaçtan indirdiler. Cesedine bir şey olmamıştı. Cesedi Zübeyr'in atına bindirip uzaklaştılar. Müşrikler durumu öğrenince peşlerine düştü ve yetiştiler. Bunun üzerine Zübeyr cesedi yere attı, yer de cesedi yuttu. Bunun

⁶⁰ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 5/34.

için Hubeyb'e, "Belû'l-Ard=Yerin yuttuğu kişi" lâkabı verildi."⁶¹

Uhud Şehitlerinin Hikâyesi

Câbir b. Abdullah (r. anh) anlatıyor: "Uhud'da savaşa karar verildiğinde babam Abdullah (r. anh) geceleyin beni çağırdı ve:

– Kendimi, Resûlullah'ın sahâbelerinden ilk şehit düşecekler arasında görüyorum! Geride Peygamberimiz'den sonra senden daha azîz bir varlık bırakmıyorum. Borcum var, benim namıma borcumu öde, hemşirelerine iyi davran, dedi.

Gerçekten sabahleyin ilk şehit düşen, o oldu. Kendisini bir başkasıyla birlikte bir kabre gömdüm. Fakat gönlüm aynı kabirde bir başkasıyla durmasına razı olmadı, (başka bir yere gömmek üzere) altı ay sonra kabrini açıp çıkardığımda, kabre koyduğum günkü gibiydi. Yalnız kulağının memesinden ufak bir yer ile sakalının toprağa değen kesiminden birkaç kıl hâriç, hiçbir organını yer yememişti."⁶²

Görüldüğü gibi; Allah'ın vefasının bir eseri olarak şehitlerin bedenleri vefat ettikleri şekliyle duruyor, çürümüyor. Bu tür hâdiselere tarihin değişik zamanlarında pek çok kez rastlanılmıştır.

19) Allah'ın Takvalı Kullarına Karşı Vefası

Takva vikaye kökünden gelir; vikaye de gayet iyi korunma ve sakınma demektir. Dînî terim olarak takva, "Allah'ın

⁶¹ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/419.

⁶² el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/203; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 3/563.

emirlerini tutup, yasaklarından kaçınmak suretiyle O'nun azabından korunma cehdi" şeklinde tarif edilmiştir.⁶³

Cenâb-ı Allah Kur'ân-ı Kerîm'de birçok yerde takva sahipleri için cennette hazırlanan nimetlerden bahsetmektedir. Konuyla alâkalı olarak Âl-i İmran Sûresi'nde, "Takva sahipleri için Rab'leri yanında, içinden ırmaklar akan, ebediyen kalacakları cennetler, tertemiz eşler ve (hepsinin üstünde) Allah'ın hoşnutluğu vardır. Allah kullarını çok iyi görür. (Bu nimetler) 'Ey Rabb'imiz! İman ettik; bizim günahlarımızı bağışla, bizi ateş azabından koru!' diyen, sabreden, dürüst olan, huzurda boyun bükten, hayra harcayan ve seher vaktinde Allah'tan bağış dileyenler içindir." (Âl-i İmrân, 3/15-17) buyurulmaktadır.

Bir başka âyette takvalı kimselerin nasıl rızıklandırılacağı, "Kim Allah'a karşı saygılı davranırsa, Allah ona bir çıkış ve kurtuluş yolu gösterir, hiç beklemediği yerden onu rızıklandırır." (*Talak*, 85/2-3) ifadeleriyle bizlere bildirilmektedir.

Enfal Sûresi'nde de takvalı kulların kötülüklerinin örtülüp, günahlarının bağışlanacağı, "Eğer Allah'a karşı saygılı olur ve sakınırsanız, O size iyiyi kötüden ayırt edecek bir anlayış verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük lütuf sahibidir." (Enfal, 8/29) sözleriyle anlatılmaktadır.

20) Allah'ın Tevekkül Sahibi Kullarına Karşı Vefası

Tevekkül; kendine ait vazifeyi yaptıktan sonra neticelemini Allah'tan bekleme, kalbin Allah'a tam itimad ve güveni, hatta başkalarından yardım bekleme düşüncelerinden rahatsızlık duyma manalarına gelmektedir.

⁶³ M. F. Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, 1/74.

Cenâb-ı Allah Kendisine çok sağlam bir şekilde inanan, tevekkül sahibi kullarından yardımlarını esirgemediğini şu âyet-i kerime ile bizlere bildirmektedir: “Bazı münafık kişilerin Müslümanlara ‘Düşmanlarınız size hücum için hazırlandılar; aman onlardan sakının!’ demeleri, onların imanlarını bir kat daha arttırdı ve ‘Allah bize yeter, ne güzel vekildir O!’ dediler. Bunun üzerine onlara hiçbir zarar dokunmadan, Allah’ın nimet ve ikramlarıyla döndüler. Böylece Allah’ın rızâsına talip oldular. Allah büyük kerem sahibidir.” (Âl-i İmrân, 3/173-174)

21) Allah’ın Tövbe Eden Kullarına Karşı Vefası

Tövbe, hataları itiraf edip pişmanlıkla kıvranmak, kaçırduğumuz fırsatları yakalayıp yerine getirerek, yeniden toparlanıp Cenâb-ı Hakk’a yönelmek mânâlarına gelmektedir.⁶⁴

Cenâb-ı Allah hatalardan sonra yapılacak tövbelerin kabul edileceğini, “Kim bir kötülük yapar, yahut nefesine zulmeder de sonra Allah’tan kendini bağışlamasını dilerse, Allah’ı çok bağışlayıcı, çok merhametli bulacaktır.” (Nisâ, 4/110) âyetiyle bizlere bildirmektedir.

Bir başka âyet-i kerimede de, insanların hatalarından ötürü tövbe ve istiğfar etmeleri neticesinde onlara azap edilmeyeceği şu şekilde ifade edilmektedir: “Sen onların içinde oldukça, Allah onlara azâp etmez. Onlar tövbe ve istiğfar ederken de Allah onlara azâp etmez.” (Enfal, 8/33)

İnsanların hata işledikten sonra tövbe etmelerinin gerektiği, tövbeleri sonucu çok büyük günahlarının dahi affedilebileceği, şu hadis-i şerifte çok güzel izah edilmektedir:

⁶⁴ M. F. Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, 1/18.

Enes (r. anh) Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyururken dinledim demiştir: “Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

‘Ey Âdemoğlu! Sen bana dua ettiğin ve benden affını umduğun sürece, işlediğin günahlar ne kadar çok olursa olsun, onların büyüklüğüne bakmadan seni bağışlarım.

Ey Âdemoğlu! Günahların gökyüzünü kaplayacak kadar çok olsa, sonra da benden affını dilesen, seni affederim.

Ey Âdemoğlu! Sen yeryüzünü dolduracak kadar günahla karşıma gelsen; fakat bana hiçbir şeyi ortak koşmamış olsan, şüphesiz ben de seni yeryüzü dolusu bağışla karşılarım.”⁶⁵

Günahlarımıza her zaman tövbe edebileceğimiz, bir hadis-i şerifte şu şekilde anlatılmaktadır: Ebû Musa el-Eş’ari’den (r. anh) rivayet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Allah Teâlâ gündüz günah işleyenin tövbesini kabul etmek için geceleyin elini açar. Geceleyin günah işleyenin tövbesini kabul etmek için de gündüzün elini açar. Güneş battığı yerden doğuncaya kadar bu böyle devam edip gider.”⁶⁶

Tövbelerin kıyamete kadar kabul edileceği hakkında ise şöyle bir rivayet vardır: Ebû Hureyre’den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Güneş batıdan doğmadan önce kim tövbe ederse, Allah onun tövbesini kabul eder.”⁶⁷

⁶⁵ Tirmizî, *Daavât* 98. Ayrıca bkz.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/172.

⁶⁶ Müslim, *Tevbe* 31.

⁶⁷ Müslim, *Zikir* 43.

Kıyamet alâmetleri; küçük alâmetler, büyük alâmetler olmak üzere ikiye ayrılır. Güneşin batıdan doğması da kıyametin büyük alâmetlerinden biridir. Dünyayı yaratan Cenâb-ı Allah, elbette bir gün bu dünya hayatına son verecektir. Bu son verilme zamanı gelmeden önce yapılması gereken ibadetler yerine getirilmelidir. Aksi takdirde, bu zaman başladıktan sonra iman etmeler ve tövbe etmeler kabul edilmeyecektir. Evet, her işin zamanında yapılması gerekmektedir. Zamanında yapılmayan bir iş, çoğu zaman değerini kaybetmektedir. Bu zaman geldikten sonra inkârcı bir kişinin imanın kabul edilmediği gibi, inançlı bir kişinin tövbesi de kabul edilmeyecektir. Cenâb-ı Allah da bu vakit gelmeden önce yapılacak olan tövbeleri kabul edeceğini söyleyerek, kullarına vefasını göstermiş olmaktadır.

Kâ'b İbn Mâlik'in Tebük Gazvesi'ne Katılmayışı

Kâ'b İbn Mâlik (r. anh) gözlerini kaybettiği zaman, onu elinden tutup götürme görevini üstlenen oğlu Abdullah'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte Tebük Gazvesi'ne katılmadığına dair macerasını Kâ'b İbn Malik'den (r. anh) şöyle anlatırken duydum:

‘Resûlullah’ın gittiği gazalardan sadece Tebük Gazvesi'ne katılmamıştım. Gerçi Bedir Gazvesi'nde de bulunamamıştım. Zaten Bedir'e katılmadıkları için hiç kimse azarlanmamıştı. O vakit Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile Müslümanlar savaşmak için değil; Kureyş kervanını takib etmek için yola çıkmışlardı. Nihayet Allah Teâlâ Müslümanlarla düşmanlarını, aralarında verilmiş herhangi bir karar olmadığı halde bir

araya getiriverdi. Halbuki ben Akabe biatının yapıldığı gece, İslâm'a yardım etmek üzere söz verirken Resûlullah'ın yanında idim. Her ne kadar Bedir Gazvesi halk arasında Akabe gecesinden daha meşhursa da, ben Bedir'de bulunmayı Akabe'de bulunmaktan daha üstün görmem.

Tebük Gazvesi'ne Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte gitmeyişişim şöyle oldu:

Ben, katılmadığım bu gazve sırasındaki kadar hiçbir zaman kuvvetli ve zengin olamamıştım. Vallahi, Tebük Gazvesi'nden önce iki deveyi bir araya getirememiştim. Bu gazvede iki tane binek devesine sahip olmuşum. Bir de Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir gazveye hazırlandığı zaman asıl hedefi söylemez, bir başka yere gittiği sanılırdı. Fakat bu gazve sıcak bir mevsimde uzak bir yere yapılacağı ve kalabalık bir düşmanla karşı karşıya gelineceği için Resûl-i Ekrem durumu açıkladı. Savaşın özelliğine göre hazırlanabilmeleri için Müslümanlara nereye gideceklerini söyledi. Resûlullah ile beraber sefere gidecek Müslümanların sayısı çok fazlaydı. Adlarını bir deftere yazmak mümkün değildi.' Kâ'b sözüne şöyle devam etti: 'Savaşa gitmemek için gözden kaybolunduğu takdirde, hakkında bir âyet nazil olmadıkça, işin gizli kalacağı zannedilebilirdi. Resûlullah bu gazveyi meyvelerin olgunlaştığı, gölgelerin arandığı sıcak bir mevsimde yapmıştı. Ben de bunlara pek düşkündüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile Müslümanlar savaş hazırlığına başladılar. Ben de onlarla birlikte savaşa hazırlanmak için çıkıyor, fakat hiçbir şey yapmadan geri dönüyordum. Kendi kendime de "Canım, ne zaman olsa hazırlanırım." diyordum. Günler böyle geçti. Herkes işini

ciddi tuttu ve bir sabah Resûlullah ile birlikte Müslümanlar erkenden yola çıktılar. Ben ise hâlâ hazırlanmamıştım. Yine sabah evden çıktım, hiçbir şey yapamadan geri döndüm. Hep aynı şekilde davranıyordum. Savaş henüz başlamamıştı, ama mücâhitler hayli yol almışlardı. Yola çıkıp onlara yetişeyim dedim, keşke öyle yapsaymışım; bunu da başaramadım. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) savaşa gittikten sonra insanların arasına çıktığımda beni en çok üzen şey, savaşa gitmeyip geride kalanların ya münafık diye bilinenler veya aciz oldukları için savaşa katılmayan kimse-ler olmasıydı.

Resûlullah Tebük'e varıncaya kadar adımları hiç anmamış. Tebük'te ashabin arasında otururken:

– Kâ'b İbn Mâlik ne yaptı, diye sormuş. Bunun üzerine Benî Selime'den bir adam:

– Yâ Resûlallah! Elbiselerine ve sağına soluna bakıp gururlanması onu Medine'de alıkoydu, demiş.

Bunun üzerine Muâz İbn Cebel ona:

– Ne fena konuştun, demiş. Sonra da Peygamber Aleyhisselâm'a dönerek, 'Yâ Resûlallah! Biz onun hakkında hep iyi şeyler biliyoruz.' demiş.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) hiçbir şey söylememiş. O sırada çok uzaklarda, beyazlar giymiş bir adamın gelmekte olduğunu görmüş:

– Bu Ebû Hayseme olaydı, demiş. Bir de bakmışlar ki, gelen adam Ebû Hayseme el-Ensârî değil mi?

Ebû Hayseme, (bir savaş hazırlığı sırasında) bir ölçek hurma verdiği için münafıklara alay konusu olan zattır.

Kâ'b sözüne şöyle devam etti:

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) Tebük'ten Medine'ye hareket ettiğini öğrendiğim zaman beni bir üzüntü aldı. Söyleyeceğim yalanı düşünmeye başladım. Kendi kendime, "Yarın onun öfkesinden nasıl kurtulacağım?" dedim. Yakınlarımdan görüşlerine değer verdiğim kimselerden akıl almaya başladım. Resûlullah'ın gelmek üzere olduğunu söyledikleri zaman, kafamdaki saçma düşünceler dağılıp gitti. Onun elinden hiçbir şekilde kurtulamayacağımı anladım. Herşeyi dosdoğru söylemeye karar verdim. Peygamber Aleyhisselâm, sabahleyin Medine'ye geldi. Seferden dönerken önce Mescid-i Nebevî'ye gelerek iki rek'at namaz kılar, sonra halkın arasına gelip otururdu. Yine öyle yaptı. Bu sırada savaşa katılmayanlar huzuruna geldiler; neden savaşa gidemediklerini yemin ederek anlatmaya başladılar. Bunlar seksenden fazla kimseydi. Hz. Peygamber onların ileri sürdüğü mazeretleri kabul etti; kendilerinden biat aldı; Allah Teâlâ'dan bağışlanmalarını niyaz etti ve iç yüzlerini O'na bıraktı. Sonunda ben geldim. Selâm verdiğim zaman dargın dargın gülümsedi; sonra:

– Gel, dedi. Ben de yürüyerek yanına geldim ve önüne oturdum. Bana:

– Niçin savaşa katılmadın? Binek hayvanı satın almamış mıydın, diye sordu. Ben de:

– Yâ Resûlallah! Allah'a yemin ederim ki, senden başka birinin yanında bulunsaydım, ileri süreceğim mazeretlerle onun öfkesinden kurtulabilirdim. Çünkü insanlara fikrimi kabul ettirmeyi iyi beceririm. Fakat yine yemin ederim ki, bugün sana yalan söyleyerek gönlünü kazansam bile, ya-

rın Cenâb-ı Hak işin doğrusunu sana bildirecek ve sen bana güceneceksin. Şayet doğrusunu söylersem, bana kızacaksın. Ama ben doğru söyleyerek Allah'tan hayırlı sonuç bekliyorum. Vallahi savaşa gitmemek için hiçbir özürüm yoktu. Hiçbir zaman da gazadan geri kaldığım sıradaki kadar kuvvetli ve zengin olamamıştım, dedim.

Kâ'b sözüne devamla dedi ki: Bunun üzerine Hz. Peygamber:

– İşte bu, doğru söyledi. Haydi, kalk, senin hakkında Allah Teâlâ hüküm verene kadar bekle, buyurdu. Ben kalkınca Benî Selime'den bazıları yanıma takılarak:

– Vallahi senin daha önce bir suç işlediğini bilmiyoruz. Savaşa katılmayanların ileri sürdükleri gibi bir mazeret söyleyemedin. Halbuki günahlarının başışlanması için Peygamber Aleyhisselam'ın istiğfar etmesi yeterdi, dediler.

Kâ'b sözüne şöyle devam etti:

Beni o kadar çok ayıpladılar ki, tekrar Resûlullah'ın yanına dönüp biraz önceki sözlerimin yalan olduğunu söylemeyi bile düşündüm. Sonra onlara:

– Bana verilen cezaya çarptırılan bir başka kimse var mı diye sordum.

– Evet. Seninle beraber bu cezaya uğrayan iki kişi daha var, dediler. Onlar da senin gibi konuştular ve senin aldığın cevabı aldılar.

– O iki kişi kim, diye sordum.

– Biri Mürâre İbn Rebi el-Amrî, diğeri de Hilâl İbn Ümeyye el-Vâkıfî diyerek, herbiri Bedir Gazvesi'ne katılmış olan iki mükemmel örnek şahsiyetin adını verdiler. Bunun üze-

rine, ben geri dönme düşüncesinden vazgeçerek yoluma devam ettim.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) savaşa katılmayanlardan sadece üçümüzle konuşulmasını yasakladı. İnsanlar bizimle konuşmaktan kaçındılar veya bize karşı tavırlarını değiştirdiler. Hatta bana göre, yeryüzü bile değişti. Sanki burası benim memleketim değildi. Elli gün böyle geçti. İki arkadaşım boyunlarını büktüler; ağlayarak evlerinde oturdular. Ben ise onlardan daha genç ve dayanıklı idim. Dışarı çıkarak cemaatle namaz kılar, çarşılarda dolaşırdım. Fakat kimse benimle konuşmazdı. Namaz bittikten sonra Resûlullah yerinde otururken yanına gider, kendisine selâm verirdim. Kendi kendime, “Acaba selâmımı alırken dudaklarını kıpırdattı mı kıpırdatmadı mı?” diye sorardım. Sonra ona yakın bir yerde namaz kılar ve farketirmeden kendisine bakardım. Ben namaza dalınca bana doğru döner, kendisine baktığım zaman da yüzünü çeviriverirdi.

Müslümanların bana karşı sert tutumları uzun süre devam edince, amcamın oğlu ve en çok sevdiğim insan Ebû Katâde'nin bahçesine gidip, duvardan içeri atladım ve selâm verdim. Vallahi selâmımı almadı. Ona:

– Ebû Katâde! Allah adına and vererek soruyorum. Benim Allah'ı ve Resûlullah'ı ne kadar sevdiğimi biliyor musun, diye sordum. Hiç cevap vermedi. Ona and vererek bir daha sordum. Yine cevap vermedi. Bir daha yemin verince:

– Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedi. Bunun üzerine gözlerimden yaşlar boşandı. Geri dönüp duvardan atladım.

Bir gün, Medine çarşısında dolaşıyordum. Medine'ye yiyecek satmak üzere gelen Şamlı bir çiftçi:

– Kâ'b İbn Mâlik'i bana kim gösterir, diye sordu. Halk da, beni gösterdi. Adam yanıma gelerek Gassân Meliki'nden getirdiği bir mektup verdi. Ben okuma yazma bilirdim. Mektubu açıp okudum. Selâmdan sonra şöyle diyordu:

– Duyduğumuza göre, Efendiniz seni üzüyormuş. Allah seni değerinin bilinmediği ve hakkının çiğnendiği bir yerde yaşayasın diye yaratmamıştır. Hemen yanımıza gel, sana izzet ikram edelim.

“Mektubu okuyunca, bu da bir başka belâ.” dedim. Hemen mektubu ateşe atıp yaktım.

Nihayet elli günlük kırk günü geçmiş, fakat vahiy gelmemişti. Bir gün Resûlullah'ın gönderdiği bir şahıs çıkageldi.

– Resûlullah sana eşinden ayrı oturmanı emrediyor, dedi.

– Onu boşayacak mıyım, yoksa ne yapacağım, diye sordum.

– Hayır, ondan ayrı duracak, kendisine yanaşmayacaksın, dedi. Hz. Peygamber diğer iki arkadaşına da aynı emri gönderdi. Bunun üzerine karıma:

– Allah Teâlâ bu mesele hakkında hüküm verene kadar ailenin yanına git ve onların yanında kal, dedim.

Hilâl İbn Ümeyye'nin karısı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) giderek:

– Yâ Resûlallah! Hilâl İbn Ümeyye çok yaşlı bir adamdır. Kendisine bakacak hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemde bir sakınca görür müsün, diye sormuş. Hz. Peygamber de:

– Hayır görmem. Ama katiyen sana yaklaşmasın, buyurmuş. Kadın da şöyle demiş:

– Vallahi onun kımıldayacak hâli yok. Allah'a yemin ederim ki, başına bu iş geldiğinden beri durmadan ağlıyor.

Kâ'b sözüne şöyle devam etti:

Yakınlarımdan biri bana, “Resûlullah’dan eşinin sana hizmet etmesi için izin istesen olmaz mı? Baksana Hilâl İbn Ümeyye’ye bakması için karısına izin verdi” dedi. Ben de ona, “Hayır, bu konuda Resûlullah’tan (sallallahu aleyhi ve sellem) izin isteyemem. Üstelik ben genç bir adamım. İzin istesem bile Peygamber Aleyhisselâm’ın bana ne diyeceğini bilemem.” dedim.

Bu vaziyette on gün daha durdum. Bizimle konuşulması yasaklandığından bu yana tam elli gün geçmişti. Ellinci gecenin sabahında, evlerimizden birinin damında sabah namazını kıldım. Allah Teâlâ’nın (Kur’ân-ı Kerim’de bizden) bahsettiği üzere canım iyice sıkılmış, o geniş yeryüzü bana dar gelmiş bir vaziyette otururken, Sel Dağı’nın tepesindeki birinin var gücüyle:

“Kâ'b İbn Mâlik! Müjde!” diye bağırdığını duydum. Sıkıntılardan kurtulma gününün geldiğini anlayarak hemen secdeye kapandım.

Resûlullah sabah namazını kıldırınca, Allah Teâlâ’nın tövbelerimizi kabul ettiğini ilân etmiş. Bunun üzerine ahali bize müjde vermeye koşmuş. İki arkadaşıma da müjdeciler gitmiş. Bunlardan biri, bana doğru at koşturmuş. Eslem kabilesinden bir diğer müjdecî, koşup Sel Dağı’na tırman-

mış; onun sesi atlıdan önce bana ulaşmış. Sesini duyduğum müjdecî yanına gelip beni tebrik edince, sırtımdaki elbiseyi de çıkarıp müjdesine karşılık ona giydirdim. Vallahi, o gün giyecek başka elbisem yoktu. Emanet bir elbise bulup hemen giydim. Peygamber Aleyhisselâm'ı görmek üzere yola koyuldum. Beni grup grup karşılayan sahabeler tövbemin kabul edilmesi sebebiyle tebrik ediyor ve “Allah Teâlâ'nın seni bağışlaması kutlu olsun.” diyorlardı.

Nihayet mescide girdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ashabın ortasında oturuyordu. Talha İbn Ubeydullah hemen ayağa kalktı, koşarak yanına geldi, elimi sıktı ve beni tebrik etti. Vallahi, muhacirinden ondan başka kimse ayağa kalkmadı.

Râvi der ki, “Kâ'b, Talha'nın bu davranışını hiç unutmazdı.” Kâ'b sözüne şöyle devam etti:

Peygamber Aleyhisselâm'a selâm verdiğimde yüzü sevinçten parıldayarak:

– Dünyaya geldiğinden beri yaşadığın bu en hayırlı gün kutlu olsun, buyurdu. Ben de:

–Yâ Resûlallah! Bu tebrik senin tarafından mıdır, yoksa Allah tarafından mı, diye sordum.

– Benim tarafımdan değil, Yüce Allah tarafından, buyurdu. Sevindiği zaman Peygamber aleyhisselâm'ın yüzü parıldar, ay parçasına benzerdi. Biz de sevindiğini böyle anlardık.

Resûl-i Ekrem'in önünde oturduğumda:

– Yâ Resûlallah! Tövbemin kabul edilmesine şükran olarak bütün malımı Allah ve Resûlullah uğrunda fakirle-

re dağıtmak istiyorum, dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Malının bir kısmını dağıtmayıp elinde tutman senin için daha hayırlı olur buyurdu. Ben de:

– Hayber Fethi'nde hisseme düşen malı, elimde bırakıyorum, dedikten sonra sözüme şöyle devam ettim.

– Yâ Resûlallah! Allah Teâlâ beni doğru söylediğimden dolayı kurtardı. Tövbemin kabul edilmesi sebebiyle, yaşadığım sürece artık sadece doğru söz söyleyeceğim. Vallahi, bunu Peygamber Aleyhisselâm'a söylediğim günden beri doğru sözlü olmaktan dolayı Allah Teâlâ'nın hiç kimseyi benden daha güzel mükâfatlandırıldığını bilmiyorum. Yemin ederim ki, Peygamber Aleyhisselâm'a o sözleri söylediğim günden bu yana bilerek hiç yalan söylemedim. Kalan ömrümde de Cenâb-ı Hakk'ın beni yalan söylemekten koruyacağını umarım.

Bunun üzerine Allah Teâlâ şu âyet-i kerimleri indirdi:

“Allah (savaşa gitmek istemeyenlere izin vermesi sebebiyle) Peygamber'ini bağışladığı gibi, bir kısmının kalbi kaymak üzere iken güçlük zamanında Peygamber'e uyan muhacirlerle ensârın da tövbelerini kabul etti. Çünkü Allah onlara çok şefkatli, pek merhametlidir.”

“Hani şu tövbeleri (Allah'ın emri gelene kadar) geri bırakılan üç kişinin de tövbelerini kabul etti. Bütün genişliğine rağmen yeryüzü onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini iyice sıkıştırmıştı. Nihayet Allah'tan başka sığınılacak kimse olmadığını anlamışlardı. Eski hâllerine dönmeleri için Allah onların tövbelerini kabul etti. Çünkü Allah tövbeleri kabul edici

ve bağışlayıcıdır.”, “Ey İman edenler! Allah’ın azabından korkun ve doğrularla beraber olun” (Tövbe, 9/117-119)

Allah’a yemin ederim ki, beni İslâmiyet’le şerefliendirdikten sonra Cenâb-ı Hakk’ın bana verdiği en büyük nimet, Peygamber Aleyhisselâm’ın huzurunda doğruyu söylemek ve yalan söyleyip de helak olmamaktır. Çünkü, Allah Teâlâ şu yalan söyleyenler hakkında vahiy gönderdiği zaman, hiç kimseye söylemediği ağır sözleri söyledi ve şöyle buyurdu:

“O savaştan kaçanların yanına döndüğünüz zaman, kendilerini hesaba çekmeyesiniz diye Allah adına yemin ederler. Onlardan yüz çevirin. Çünkü onlar pistirler. yaptıklarına ceza olmak üzere, varacakları yer cehennemdir. Kendilerinden razı olasınız diye size yemin de ederler. Siz onlardan razı olsanız bile Allah fâsıklardan asla razı olmaz.” (Tövbe, 9/95-96)

Biz üç arkadaştın bağışlanması, Peygamber Aleyhisselâm’ın yeminlerini kabul edip kendilerinden biat aldığı ve Cenâb-ı Hak’tan affedilmelerini dilediği kimselerin bağışlanmasından (elli gün) geri kalmıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), hakkımızda Allah Teâlâ bir hüküm verene kadar bize yapacağı muameleyi tehir etmişti. Nihayet Allah Teâlâ -anlatıldığı üzere- hükmünü verdi. Allah Teâlâ’nın “tövbeleri geri kalan üç kişinin...” diye bahsettiği bu geri kalış, bizim savaştan geri kalmamız değildir; bu, Hz. Peygamber’e gelip yemin ederek mazeretleri olduğunu söyleyenlerin özürlerini, Peygamber Aleyhisselâm’ın kabul etmesi, bize yapacağı muameleyi ise geriye bırakması olayıdır.⁶⁸

⁶⁸ Buhârî, *Megâzî* 79; Müslim, *Teube* 53. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre* (9)

Günah işleyip tevbe eden, ardından tekrar günah işleyen bir insanın affedilmesinin anlatıldığı bir kutsî hadis şu şekildedir: Ebû Hûreyre'den (r. anh) rivayet edildiğine göre Peygamber Allah Tebâreke ve Teâlâ'dan naklederek şöyle buyurmuştur:

Bir kul bir günah işledi de, “Allah’ım, günahımı bağışla!” dedi mi, Allah Tebâreke ve Teâlâ:

– Kulum bir günah işledi ve (fakat) günahı bağışlayacak veya bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabb’i olduğunu bildi, der.

Sonra kul tekrar günah işledi de “ Rabb’im, günahımı bağışla!” dedi mi, Allah Tebâreke ve Teâlâ:

– Kulum bir günah işledi ve (fakat) günahı bağışlayacak veya bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabb’i olduğunu bildi, der.

Sonra kul tekrar günah işledi de “Rabb’im, günahımı bağışla” dedi mi Allah Tebâreke ve Teâlâ:

– Kulum bir günah işledi ve fakat günahı bağışlayacak veya bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabb’i olduğunu bildi. Ben kulumu affettim, artık dilediğini yapsın, buyurur.⁶⁹

İnsanoğlu kusursuz değildir, hata işleyebilir. Ama önemli olan işlemiş olduğu hatasını kabul etmesi, bundan pişman olması ve ardından da tövbe etmesini bilmesidir. Nitekim bir başka hadiste Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ‘Herkes hata eder. Hata edenlerin en hayırlıları tövbe edenlerdir.’ buyurmaktadır.

⁶⁹ Buhârî, *Tevhîd* 35; Müslim, *Tevbe* 29.

Hadis-i şerifte kulun günah işlediği, ardından tövbe ettiği, tekrar günah işleyip tekrar tövbe ettiği belirtiliyor. Bu hadise bakınca günaha teşvik varmış gibi düşünülebilir. Çünkü kul günah işleyip tövbe ediyor; en sonunda Cenâb-ı Hak, “Ben kulumu affettim, artık dilediğini yapsın.” buyuruyor. Ne yaparsak yapalım ardından tövbe edince nasılsa Allah tövbeyi kabul ediyor ve günahlarımızı bağışlıyor şeklinde düşünmek çok yanlıştır. Bu kutsî hadis Allah’ın geniş rahmetini bizlere göstermektedir. Burada bizlere anlatılan günah işlemek değil; herhangi bir sebeple (isteyerek veya istemeyerek) işlenen günahların affedilmesi için tövbe ve istiğfarda bulunmamızın gerektiğidir.

Tövbe edenin dilediğini yapması ne anlama gelmektedir?

“Bu ifade, tövbe etmesini bilen insanın tövbesinin Allah tarafından kabul edileceğine bir işarettir. Yoksa, ‘İsteddiği kadar günah işlesin tövbe edince Allah onu bağışlar’ anlamında değildir. Zaten günah işleyen, sonra bundan pişman olan ve tövbe eden bir şahıs bir daha kasıtlı olarak günah işlemek istemeyecektir. Böyle bir kişi yaptığı işten dolayı vicdan azabı yaşayacak, bir daha aynı hatayı yapmama-ya çalışacaktır. Burada günah işlemeye değil, günahından sonra pişmanlık duyup tövbe etmeye teşvik vardır.”

Konuyla alakalı olarak bir başka hadis-i şerif şu şekildedir: Ebû Musa’dan (r. anh) rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Azîz ve Celîl olan Allah, gündüz günah işleyenin tövbesini kabul etmek için gece rahmet kapısını açık tutar; gece

günah işleyenin tövbesini kabul etmek için gündüz rahmet kapısını açık tutar. Bu uygulama güneş batıdan doğuncaya kadar böylece devam eder.”⁷⁰

Allah'ın gündüz günah işleyenin tövbesini kabul etmek için gece rahmet kapısını açık tutması; gece günah işleyen için gündüz rahmet kapısını açık tutması sadece belli vakitlerde tövbelerin kabul edileceği anlamına gelmez. Yani, gündüz günah işleyen için rahmet kapısının sadece o gece açık olacağı, gece günah işleyen içinde sadece o gündüz vakti açık olacağı gibi bir anlam çok yanlıştır. Anlatılmak istenen şey şudur: İnsan bir günah işledikten sonra, yeter ki tövbe etme arzusu içinde bulunsun, onun için tövbe kapısı devamlı açık olacaktır. Tövbe etmek için belli bir zaman dilimi yoktur. (Yani, sabahla öğle arası, öğle-ikindi arası, ikindi-akşam arası vs.) İnsan her istediği an tövbe edebilir.

Bir diğer husus da şudur: Tövbe için bir yaş sınırlaması yoktur. Halk arasında yaygın olan yanlış bilgiler vardır. Mesela kırk yaşından sonra tövbe etme veya hacca gittikten sonra tövbe etme gibi bir sınırlama yoktur. İnsan dilediği zaman tövbe edebilir. Hadiste bu uygulamanın ‘Güneş batıdan doğuncaya kadar’ olacağından bahsediliyor. Yani ‘Güneşin batıdan doğması, kıyamet alâmetlerindedir. Demek ki tövbelerin kabulü, kıyamete kadar sürecektir. Kıyamet kopmadan önce vefat edenlere gelince, onların da vefatlarına kadar yapacakları tövbeler kabul edilecektir’ denmektedir.

Cenâb-ı Allah'ın bir insanın tövbe etmesinden ne kadar hoşnut olduğunu, Ebû Hureyre'den (r. anh) rivayet edi-

⁷⁰ Müslim, *Tevbe* 31.

len bir hadis-i şeriften öğreniyoruz. Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Azîz ve Celîl olan Allah, “Ben, kulumun beni düşündüğü gibiyim; beni andığı (her) yerde, onunlayım (rahmet ve yardımım onunla beraberdir)” buyurmuştur. Allah’a yemin ederim ki Allah’ın, kulumun tövbe etmesinden dolayı duyduğu hoşnutluk, herhangi birinizin ıssız çölde kaybettiği devesini bulduğu zamanki sevincinden daha büyüktür.” (Nitekim Allah şöyle buyurmuştur): “Bana bir karış yaklaşıp ben bir arşın yaklaşırım, bir arşın yaklaşıp ben bir kulaç yaklaşırım. Bana yürüyerek gelene ben koşarak giderim.”⁷¹

Kul Rabb’ini nasıl düşünüyorsa öyle bulur. Çok bağışlayıcı, merhamet edici olduğunu düşünüyorsa Rabb’ini öyle bulur. Ama böyle düşünen bir kula da elbette çok ibadet etme, Rabb’inin dilediği gibi yaşama gerekir. Kul Rabb’inin emirlerinin tersi istikametinde hareket ederse herhalde umduğunu bulamayacaktır.

Allah’ın vefasının bir göstergesi de şudur: ‘Beni andığı (her) yerde onunlayım.’ Dinimize göre dua etmenin, tövbe etmenin belli bir mekânı yoktur. Her yerde dua edilebilir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) diğer peygamberlere verilmeyip de sadece kendisine verilen şeyler arasında yeryüzünün kendisine mescit kılındığından bahsetmektedir. Dolayısıyla dua etmek ve ibadetlerini yerine getirebilmek için illa etrafı duvarlarla çevrilmiş bir mekân aramaya gerek yoktur. Temizlik ve ibadet için gerekli şartlar yerine getirildikten sonra bütün mekânlar, araziler ibadete elverişlidir.

⁷¹ Buhârî, *Tevhîd* 15, 35, 55; Müslim, *Teube* 1, *Zikir* 2, 19. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Zühd* 51, *Daavât* 131; İbn Mâce, *Edeb* 58.

22) Allah'ın Veli Kullarına Karşı Vefası

Kendisine el açıp yalvaran herkese dualarının karşılığını veren Cenâb-ı Hak; kullukta zirve noktayı tutan veli kullarına elbette diğer insanlara nisbeten daha çok vefalı davranacak ve hak ettiklerinin kat kat fazlasını onlara insan edecektir. Böyle kulların bizatihi Allah'ın muhafazası altında olduklarını şu âyet-i kerime çok net bir şekilde ifade etmektedir: “Gözünüzü açın! Allah'ın dostları üzerine ne korku vardır ne de onlar mahzun olurlar. Onlar iman etmişler ve Allah'a karşı gelmekten sürekli sakınmışlardır. Onlara dünya hayatında da âhîret hayatında da müjdeliler vardır. Allah'ın sözlerinde değişiklik yoktur. İşte bu, en büyük kurtuluştur.” (Yunus, 10/62-64)

Allah'ın dilemesiyle hamile kalan Hz. Meryem'in, doğumunun yaklaştığı bir dönemde insanlardan nasıl uzaklaştığı herkes tarafından bilinmektedir. Hz. Meryem'in böyle bir zamanda, ıssız yerlerde bile koruma ve muhafaza altında bulunduğunu anlatan bir âyet-i kerimede, “Hurma dalını kendine doğru silkele ki, üzerine taze hurma dökülsün. Ye, iç. Gözün aydın olsun. Eğer insanlardan birini görürsen de ki: ‘Ben, çok merhametli olan Allah'a oruç adadım; artık bugün hiçbir insanla konuşmayacağım.’” (Meryem, 19/25-26) buyurularak kendisine nasıl bir yol takip edeceği bildirilmektedir.

Henüz çocuk yaşta olan Hz. Meryem'in mevsimi gelmemiş meyvelerle rızıklandırılmasını Kur'ân-ı Kerîm şöyle anlatır: “Zekeriyya (aleyhisselâm) onun yanına mihraba her girdiğinde orada bir rızık bulur ve “Ey Meryem! Bu sana

nereden geliyor?” derdi. O da, ‘Bu, Allah tarafındandır. Allah dilediğine sayısız rızık verir. diye cevap verirdi.’ (Âl-i İmrân, 3/37) âyetleri Allah’ın ne kadar vefalı olduğunu göstermektedir.

Kur’ân-ı Kerîm’de Ashab-ı Kehf diye zikri geçen, bir gençler topluluğundan bahsedilmektedir. İnkârda çok aşırıya giden bir milletin saray eşrafından olan bu gençlerin iman ettikten sonraki halleri, “İçlerinden biri şöyle demişti: ‘Mademki siz onlardan ve onların Allah’tan başka tapmakta olduklarından uzaklaştınız, o halde mağaraya sığınınız ki, Rabb’iniz size rahmetini yaysın ve işinizde sizin için fayda ve kolaylık sağlasın.’ (Resûlüm! Orada bulunacak olsaydın), güneşi görürdün. Doğduğu zaman mağaranın sağına meyleder; baktarken de sol taraftan onlara isabet etmeden geçerdi. Böylece onlar güneş ışığından rahatsız olmaksızın, mağaranın bir köşesinde uyurlardı. İşte bu, Allah’ın âyetlerindedir. (kudretinin ve nimetinin göstergelerindedir) Allah kime hidayet ederse, işte o, hakka ulaşmıştır, kimi de hidayetten mahrum ederse artık onu doğruya yöneltecek bir dost bulamazsın.” (Kehf, 18/16-17) ifadeleri ile anlatılmakta ve Allah’ın bu temiz kalpli gençlere nasıl vefalı davrandığı belirtilmektedir.

Cenâb-ı Allah’ın, veli bir kuluna yapmış olduğu yardımın zikredildiği bir hadis-i şerif şöyledir: Ebû Hureyre (r. anh) şöyle demiştir: “Resûlullah başlarına Medineli Asım İbn Sabit’i komutan tayin ettiği on kişiden oluşan bir kafilayı (irşad ve istihbarat için) görevlendirdi.” Kafilâ Usfân ile Mekke arasında bulunan Hüdât denilen yere ulaştı. Bunların hareketi (müşriklerce), Hüzeyl’in bir kolu olan ve Lihyânoğulları denilen kabileye haber verilmişti. Lihyânoğulları yüze ya-

kın okçudan oluşan bir grupla onları takibe aldılar. Asım ve arkadaşları izlendiklerini farkedince, kendilerini savunabilecekleri yüksekçe bir yere sığındılar, ama düşman da onların çevresini sardı ve:

– İnin aşağı, elinizdeki silahları bırakıp teslim olun. Söz veriyoruz hiçbirinizi öldürmeyeceğiz, dediler. Bunun üzerine Âsım İbn Sabit:

– Arkadaşlar! Ben, bir kâfirin sözüne güvenerek aşağı inmem, dedi. Allah'ım, durumumuzu Peygamber'ine bildir, diye dua etti. Bunun üzerine düşmanlar, Asım'ı (ve komutasındaki altı kişiyi) oka tutup şehit ettiler. İçlerinden üç kişi, Hubeyb, Zeyd İbn Desinne ve bir kişi daha verilen söze güvenerek inip teslim oldular. Müşrikler bu üç kişiyi ellerine geçirince, yay tellerini çıkarıp onları kısıvrak bağlamaya kalktılar. Durumu gören üçüncü kişi:

– Bu bize yapılan ilk kalleşliktir. Vallahi size asla teslim olmayacağım. Şu şehitler bana güzel bir örnektir, diye direndi. Onu zorla sürükleyip götürmek istediler ise de şiddetle karşı koydu. Bunun üzerine onu da şehit ettiler. Hubeyb ve Zeyd İbn Desinne'yi götürüp Bedir Gazvesi sonrasında Mekke'de sattılar. Hubeyb'i, Bedir Gazvesi'nde öldürdüğü Harisoğullarından biri satın aldı. Hubeyb, kendisini öldürmeye karar verdikleri güne kadar onların elinde esir olarak kaldı.

Bu esaret günlerinde Hubeyb, traş olmak için Haris'in kızlarından birinden bir emanet ustura istedi, o da verdi. Bir ara kadının gafletinden yararlanan küçük çocuğu, Hubeyb'in yanına sokuldu. Hubeyb'in elinde ustura olduğu

halde çocuğu dizine oturttuğunu görünce kadın, son derece telaşlandı. Durumu sezen Hubeyb:

– Çocuğu öldüreceğimden mi endişeleniyorsun? Ben böyle bir şey yapmam, dedi.

Kadın dedi ki:

– Allah’a andolsun ki ben hayatımda Hubeyb’den daha iyi bir esir görmedim. Vallahi ben onu, zincire bağlı olduğu ve Mekke’de hiçbir meyvenin bulunmadığı bir gün taze üzüm yerken gördüm. Bu, Allah’ın Hubeyb’e lütfettiği bir rızıktı.

Haris’in oğulları, onu öldürmek için Harem bölgesinin dışına Hill denilen yere çıkardıkları zaman Hubeyb onlara:

– Müsaade edin de iki rek’at namaz kılayım, dedi. Bıraktılar. Hubeyb iki rek’at namaz kıldı ve sonra “Allah’a yemin ederim ki, ölümden korktuğumu zannetmeyeceğinizi bilsem, bu namazı daha fazla kılardım.” dedi ve “Allah’ım! Bunların her birini tek tek mahvet, birer birer canlarını al, hiçbirini sağ bırakma!” diye dua edip şu beyitleri okudu:

Müslüman olarak öldükten sonra, nasıl öldüğümü asla dert etmem. Bunların hepsi elbette Allah uğrunda; dilerse O, pek kolaydır, parçalanmış vücudumla rahmete ermem!

Böylece Hubeyb, idam edilecek her Müslüman’ın iki rekât namaz kılması âdetini başlatan kişi oldu.

Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem), düşman tarafından kuşatıldıkları gün, bu on kişilik Müslüman kafilesinin başına gelenleri ashabına anında bildirmişti.

Asım İbn Sabit’in şehit edildiğini haber aldıkları zaman Kureyş’in bazı ileri gelenleri, Bedir Savaşı’nda kendilerin-

den birini öldürmüş olması sebebiyle, onu tanımaya yarayacak bir parçasını getirmek üzere adamlar yolladılar. Bunun üzerine Allah, Asım'ı korumak için bir arı sürüsü gönderdi. Bu arı bulutu Asım'ın cesedini kapladı. Kureyşin adamları, onun naaşından hiçbir şey koparmaya imkân bulamadılar.⁷²

23) Allah'ın Zikir Halkalarındaki Kullarına Karşı Vefası

Anmak, hatırlamak, yâd etmek mânâlarına da gelen zikir; sofilerce, Allah'ın (celle celâluh) ad ve unvanlarının teker teker veya birkaçının bir arada tekrar edilmesinden ibarettir.⁷³

Allah'ı (celle celâluh) anmak için zikir halkaları oluşturan ve buna devam eden insanların melekler tarafından nasıl ziyaret edildiği, bu durumun Cenâb-ı Allah'a nasıl aktarıldığı ve neticede kulların nasıl bağışlandığı hadis-i şeriflerde çok güzel bir şekilde anlatılmaktadır.

İşte böyle bir hadis-i şerifi Ebû Hureyre (r. anh) rivayet etmektedir. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Allah Teâlâ'nın yollarda dolaşıp, zikredenleri tespit eden melekleri vardır. Bunlar Cenâb-ı Hakk'ı zikreden bir topluluğa rastladıkları zaman birbirlerine ‘Gelin! Aradıklarınız burada!’ diye seslenirler ve o zikredenleri dünya semasına varıncaya kadar kanatlarıyla çevirip kuşatırlar. Bunun üzerine Allah Teâlâ, meleklerden daha iyi bildiği halde yine de onlara:

⁷² Buhârî, *Cihad* 170, *Meğâzî* 10, 28.

⁷³ M. F. Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, 1/176.

– Kullarım ne diyor, diye sorar. Melekler:

– Sübhânallah diyerek Seni ulûhiyyetine yakışmayan sıfatlardan tenzih ediyorlar, Allâhü ekber diye tekbir getiriyorlar, Sana hamdediyorlar ve Senin yüceliğini dile getiriyorlar, derler. Konuşma şöyle devam eder:

– Peki, onlar Beni gördüler mi ki?

– Hayır, vallahi Seni görmediler.

– Beni görselerdi ne yaparlardı?

– Şayet Seni görselerdi Sana daha çok ibadet ederler, şânını daha fazla yüceltirler, ulûhiyyetine yakışmayan sıfatlardan Seni daha çok tenzih ederlerdi.

– Kullarım benden ne istiyorlar?

– Cennet istiyorlar.

– Cenneti görmüşler mi?

– Hayır, yâ Rabb'î! Vallahi onlar cenneti görmediler.

– Ya cenneti görseler ne yaparlardı?

– Şayet cenneti görselerdi onu büyük bir iştiyakla isterlerdi, onu elde etmek için büyük gayret sarf ederlerdi.

– Bunlar Allah'a neden sığınıyorlar?

– Cehennemden sığınıyorlar.

– Peki cehennemi gördüler mi?

– Hayır, vallahi onlar cehennemi görmediler.

– Ya görseler ne yaparlardı?

– Şayet cehennemi görselerdi ondan daha çok kaçarlardı, ondan pek fazla korkarlardı.

Bunun üzerine, Allah Teâlâ meleklerine:

– Sizi şahit tutarak söylüyorum ki, ben bu zikreden kullarımı bağışladım, buyurur. Meleklerden biri:

– Onların arasında bulunan falan kimse esasen onlardan değildir. O buraya bir iş için gelip oturmuştu, deyince Allah Teâlâ şöyle buyurur:

– Orada oturanlar öyle iyi kimselerdir ki, onların arasında bulunan kötü olmaz.⁷⁴

Bu hadisin biraz farklı bir şekli Müslim’de geçmektedir. Detaylarda farklı izahlar olduğundan, bu hadisin de zikredilmesinde fayda vardır.

Ebû Hureyre’den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Allah Teâlâ’nın diğer meleklerden ayrı, sadece zikir meclislerini tesbit üzere dolaşan melekleri vardır. Allah’ın zikredildiği bir meclis buldular mı, o kimselerin aralarına otururlar, diğer melekleri oraya çağırarak, cemaatin arasındaki boş yerleri ve oradan dünya semâsına kadar olan mesafeyi kanatlarıyla doldururlar. Zikredenler dağılınca onlar da semâyâya çıkarlar. Allah Teâlâ iyi bildiği halde onlara:

– Nereden geldiniz, diye sorar. Melekler de:

– Yeryüzündeki bazı kullarının yanından geldik. Onlar Sübhânallah diyerek ulûhiyyetine yakışmayan sıfatlardan Seni tenzih ediyorlar, Allâhü ekber diye tekbir getiriyorlar, Lâ İlâhe İllallah diyerek Seni tehlil ediyorlar, Elhamdülillah diyerek Sana hamdediyorlar ve Senden istiyorlar, derler. Konuşma şöyle devam eder:

⁷⁴ Buhârî, *Daavât* 66. Ayrıca bkz.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/251-252, 358-359.

- Benden ne istiyorlar?
- Cennetini istiyorlar.
- Cennetimi gördüler mi?
- Hayır, yâ Rabb’i; görmediler.
- Ya cenneti görseler ne yaparlardı?
- Senden güvence isterlerdi.
- Benden neden dolayı güvence isterlerdi?
- Cehenneminden yâ Rabb’i.
- Peki, Benim cehennemimi gördüler mi?
- Hayır, görmediler.
- Ya görseler ne yaparlardı?
- Senden kendilerini bağışlamamı dilerlerdi. Bunun üzerine Allah Teâlâ şöyle buyurur:
- Ben onları affettim. İstediklerini onlara bağışladım. Güvence istedikleri konuda, onlara güvence verdim.

Bunun üzerine melekler:

- Yâ Rabb’i! Çok günahkâr olan falan kul onların arasında bulunuyor. Oradan geçerken aralarına girip oturdu, derler. O zaman Allah Teâlâ şöyle buyurur:
- Onu da bağışladım. Onlar öyle bir topluluktur ki, onların arasında bulunan kötü olmaz.⁷⁵

Bir başka hadis-i şerifte de zikir için toplananları, meleklerin çepeçevre saracağı şu şekilde anlatılmaktadır:

Ebû Hureyre ile Ebû Saîd el-Hudrî’den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle bu-

⁷⁵ Müslim, *Zikir* 25.

yurmuştur: “Bir topluluk Allah’ı zikretmek üzere bir araya gelirse melekler onların etrafını sarar; Allah’ın rahmeti onları kaplar; üzerlerine sekîne iner ve Allah Teâlâ onları yanında bulunanlara över.”⁷⁶

Bütün bu hadisler, Allah’ın, kendini çok zikreden kullarına vefasının nasıl tezâhûr edeceğini bildirmektir.

⁷⁶ Müslim, *Zikir* 39, 38. Ayrıca bkz.: Ebû Dâvûd, *Vitir* 14; Tirmizî, *Daavât* 7; İbn Mâce, *Mukaddime* 17.

AİLE FERTLERİNİN BİRBİRLERİNE KARŞI VEFASI

Aile; fertlerden, bireylerden oluşmaktadır. Aile fertlerinin birbirlerine karşı sevgi saygı göstermesi gerektiği gibi, birbirlerine karşı vefalı olmaları da gerekmektedir. “Bu fertler, aynı ortamda yaşadıkları için birbirlerine karşı vefa göstermeleri söz konusu olabilir mi?” diye bir soru akıllara gelebilir. Belki de vefa gösterilmesi gerekli olan insanlar arasında evvela aile içindeki fertler gelmektedir.

Aile içinde vefa gösterilmesi gereken en önemli mevzulardan birisi, aile içi sırların muhafaza edilmesidir. Bu konuyla ilgili olarak şu hadis zikredilebilir:

Ebû Saîd el-Hudrî’den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet gününde Allah Teâlâ’ya göre en fena insan, karısıyla mahremiyetini paylaştıktan sonra onun sırrını ifşa eden kimsedir.”⁷⁷

Karı-koca arasında vefa gösterilmesi gereken en önemli

⁷⁷ Müslim, *Nikâh* 123, 124.

mevzu; aralarındaki mahremiyetin gizli kalması, insanlara anlatılmamasıdır. Bir aileyi ayakta tutan en hassas konu ‘namus’tur. Bunun varlığı ve yokluğu ile aile baki kalmakta veya yıkılabilmektedir. Namus düşüncesini güçlendiren en büyük değer ‘güven duygusu’dur. Aile fertleri birbirlerine tam güvenmeli, aksi bir düşünceye yer vermemelidirler. Yoksa devamlı bir şüphe, bu güveni sarsar ve ailede geçimsizlikler baş gösterebilir.

Güven duygusunun oluşması, sağlanması için gerekli olan en önemli husus, aile içi sırları muhafaza etme, mahremiyetleri başkalarına anlatmamaktır. Ne koca karısının, ne de kadın kocasının mahrem hallerini dışarıda anlatmalıdır. Aile içinde ufak-tefek tartışmalar, çekişmeler olabilir. Bunların dışarıya yansıtılması çok gereksiz ve lüzumsuz bir hadisedir. İnsanların kusurları, aksaklıkları, yanlışları en fazla aile fertleri tarafından bilinmektedir. Bu mevzuların dışarıda ulu-orta anlatılması kişiye bir şey kazandırmayacağı gibi, kusuru olan kimseyi de üzecektir. Bu eksikliğinin herkes tarafından bilinmesi, kişinin gururunu kıracak, kişi bunu bir problem kabul edip, sıkıntısını içine atacaktır. Bu da, istenilmeyen durumlarla karşı karşıya kalmaya neden olacaktır. Bundan dolayı hadis-i şerifte karı-kocanın birbirlerinin mahremiyetlerini dile getirmeleri büyük günah olarak görülmekte ve insanlar böyle durumlardan sakındırılmaya çalışılmaktadır.

1) Ebû Hureyre’nin, Annesinin Müslüman Olabilmesi İçin Ettiği Gayretler

Ebû Hureyre (r. anh) şöyle demiştir: “Müşrike olan anemi İslâm’a çağırıyordum. Bir gün yine böyle davetimi

yenilediğimde Peygamber Efendimiz hakkında hoşlanmadığım şeyler söyledi. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına geldim, ağlıyordum.

'Yâ Resûlallah' dedim, annemi İslâm'a davet ediyordum; yanaşmıyordu. Bugün de davet ettim. Senin aleyhinde hoşlanmadığım şeyler söyledi. Allah'a dua et, "Ebû Hureyre'nin annesine hidâyet versin." dedim. Allah Resûlü de,

– Allah'ım! Ebû Hureyre'nin anasını hidâyete erdir, diye dua buyurdu.

Sevinerek dışarı çıktım. Eve varıp kapıya yaklaşınca, baktım kapı kapalı. Annem ayak seslerimi duymuştu. "Ebû Hureyre, yerinde dur" dedi. Su sesi duydum. (Biraz sonra) annem elbisesini giymiş, başını da örtmüş olarak kapıyı açtı ve:

– Ebû Hureyre, şehâdet ediyorum ki Allah'tan başka ibadete lâıyk bir ilâh yoktur. Şehâdet ediyorum ki Muhammed, Allah'ın elçisidir, dedi.

Koşarak Peygamberimiz'in yanına vardım. Daha önce kederimden ağladığım gibi sevincimden ağlıyordum. "Müjde, yâ Resûlallah, Allah duanı kabul etti; Ebû Hureyre'nin annesini İslâm'a hidâyet buyurdu." dedim. Sonra, "Yâ Resûlallah, Allah'a dua et de, beni ve annemi, erkek-kadın bütün müminlere sevdirsin." ricasında bulundum. O da: "İlâhî! Bu kulcağzını ve anasını erkek-kadın her mümine sevdireceğim." diye dua buyurdu. İşte, bunun için adımı duyan erkek-kadın her mümin beni sever."⁷⁸ Evet böylece annesine karşı bu kadar düşkün olan Ebû Hureyre'nin yaptıkları karşılıksız kalmamakta ve O, vefasının karşılığını böyle görmekteydi.

⁷⁸ Kandelevî, *Hayatu's-sahabe*, 1/175-176.

2) Enes'in, Efendimiz'in Sırrını Saklaması

Sabit el-Bünanî'nin rivayet ettiğine göre Enes İbn Mâlik (r. anh) ona şunları söylemiştir:

“Ben çocuklarla oynarken Resûlullah (s.a.s.) yanıma geldi; bize selâm verdi ve beni bir işe gönderdi. Bu sebeple annemin yanına geç döndüm. Eve varınca annem:

– Niye geç kaldın, diye sordu.

– Resûlullah beni bir işe göndermişti; onun için geciktim, dedim. Annem:

– Neymiş o iş, diye sorunca:

– Bu bir sırdır, dedim. Bunun üzerine annem:

– Resûlullah'ın sırrını kimseye söyleme, dedi.

Enes, bu olayı anlattıktan sonra Sabit el-Bünânî'ye şunları söylemiştir:

– Şayet bu sırrı birine açacak olsaydım, vallahi sana söyledim, Sabit!⁷⁹

Bu hadis-i şerifte aile içi sırrı korumanın ne kadar ehemmiyetli olduğu görülmektedir. Bu hadiseyi bize nakleden Enes (r. anh) 8-9 yaşlarında iken Efendimiz'e ev işlerinde yardımcı olması için getirilen bir çocuktur. Efendimiz'in vefatına kadar Efendimiz ve ailesinin hizmetinde bulunmuştur. Ashab efendilerimiz sır tutmaya çok değer verdikleri için Enes (r. anh), bu sırrı ömür boyu saklamıştır. 100 yılı aşkın bir ömür süren ve en sevdiği talebesine dahi bu sırrını açmayan Enes'in (r. anh) 'sırrı koruma' da ne kadar hassas olduğu görülmektedir. Bu da bizlere, Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) karşı vefalı olmanın açık bir misalini göstermektedir.

⁷⁹ Müslim, *Fezâilü's-sahabe* 145, 146.

3) Hz. Fatıma'nın, Efendimiz'in Sırrını Saklaması

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), irtihaline sebep olan rahatsızlık günlerinden birinde, incelerden ince, oturuşu-kalkışı ve derin bakışlarıyla aynen kendisine benzeyen Hz. Fâtıma anamız (r. anhâ) yanına çağırır ve eğilip onun kulağına birşeyler fısıldar. Hz. Fâtıma (r. anhâ) öyle ağlar, öyle figân eder ki; onun feryadının şiddetinden herkes irkilir. Biraz sonra yine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), onun kulağına birşeyler fısıldar. Bu sefer de öyle sevinir ki onu görenler kendisine cennetin bütün kapılarından girme davetiyesi geldi zannederler. Bu hâdise Hz. Âişe validemizin (r. anhâ) gözünden kaçmamıştır. Biraz sonra ona bunun sebebini sorar, fakat Fâtıma validemiz (r. anhâ); “Bu Allah Resûlü’ne ait bir sırdır.” der ve birşey söylemez. Hz. Âişe (r. anhâ), Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) vefatından sonra tekrar sorunca, Fâtıma anamız (r. anhâ) şöyle cevap verir: “Birinci defada kendisinin vefat edeceğini söylemiş; onun için ağlamıştım. (Evet, öyle ağlamıştır. Efendimiz’in vefatı onu öylesine etkilemiştir ki, o gün dudaklarından dökülen şu mısralar cihanı ağlatacak kadar dokunaklıdır. “Hz. Muhammed’in mezarının toprağını koklayan bir insana, başka koku aramaya ne lüzum var? Üzerime öyle musibetler döküldü ki, eğer onlar günler üzerine dökülseydi, günler hep gece olurdu.”)⁸⁰ İkinci defa ise bana, ailesi içinde kendisine en erken kavuşacak insanın ben olacağımı müjdelemiş ve işte onun için de sevinmiştim.”⁸¹ Altı ay sonra o da babasına kavuşmuştur.⁸²

⁸⁰ Buhârî, *Megâzi* 83; İbn Mace, *Cenâiz* 65; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/197; ez-Zehbî, *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ*, 2/134.

⁸¹ Buhârî, *Menâkıb* 25; Müslim, *Fezâilü’s-sahabe* 98–99.

⁸² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/6.

AKRABALARIN BİRBİRLERİNE KARŞI VEFASI

1) Efendimiz'in, Amcası Ebû Talib'i İslâm'a Davet Etmesi

Ebû Talib, kırk seneyi aşkın bir zaman Allah Resûlü'nü himaye etmiş bir insandır. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) peygamberliğini ilan ettiğinde bütün Mekke müşrikleri, ilk defa karşılarında aşılmaz bir sur gibi Ebû Talib'i bulmuşlardır. Onu çığneyip geçmeden Allah Resûlü'ne ulaşmaları mümkün değildir. Allah Resûlü'nün hatırına bütün sıkıntılara göğüs geren, ihtiyarlık ve yoksulluk gibi sıkıntıların yanında bir de üç senelik ambargo dönemine karşı kavga vermek zorunda kalan Ebû Talib, ölüm döşeginde ve son nefeslerini vermektedir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) fırsat buldukça onun yanına gelir ve ısrarla "Lâilâhe illallah" demesini ister ve "De ki, âhirette sana şefaet edeyim" der. Ancak o esnada Ebû Talib'in etrafını saran karanlık ruhlu insanlar, onun hidayetini mani olurlar. O, son nefesini verirken, "Abdülmuttalib'in dini üzerine" der ve -Allah bilir- gemiyi kaçırr. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve

sellem), hıçkırıklarını tutamaz, hüngür hüngür ağlar ve “Men edilmediğim müddetçe sana istiğfar edeceğim” der.⁸³ Ancak daha sonra gelen bir âyet, O’nun sinesinde kanayan bu ızdıraptan onu men eder. O artık, Ebû Talip için istiğfar da edemeyecektir; zira âyet şöyle demektedir: “(Kâfir olarak ölüp) cehennem ehli oldukları onlara açıkça belli olduktan sonra, akraba dahi olsalar (Allah’a) ortak koşanlar için af dilemek, ne peygambere yaraşır ne de inananlara” (Töbve, 9/113)”⁸⁴ Bu olay da, kendisini zor zamanlarında koruyan Ebû Talib’e karşı Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir vefası olarak yâd edilebilir.

2) Efendimiz’in, Hz. Ali’yi İslâm’a Davet Etmesi

İbn İshak nakletmektedir: “Bir gün, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ile hanımı Hatîce (r. anhâ) namaz kılarlarken, Hz. Ali (r. anh) içeri girer. Hz. Ali (r. anh):

– Ya Muhammed, bu (yaptığınız) nedir, diye sorar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Bu, Allahü Teâlâ’nın kendine seçtiği, onunla peygamberlerini gönderdiği dinidir. Seni de bir olan, eşi bulunmayan Allah’a inanmaya, O’na ibadete, Lât ve Uzzâ adlı putları inkâr etmeye çağırıyorum, buyurur.

Hz. Ali (r. anh):

– Bu, daha önce hiç işitmediğim bir iş. Kendi başıma karar veremem. Ebû Talib’e söyleyeyim (danışayım), der.

⁸³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 3/153.

⁸⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, 4/48; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/160; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/116.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), alenî davete başlamadan önce Hz. Ali'nin (r. anh), Ebû Talib'e haber vermesini uygun görmeyerek:

– Ali, Müslüman olmuyorsan bari gördüklerini gizle, diye telkinde bulunur. Hz. Ali (r. anh) o gece bekler, sonra Cenâb-ı Hak kalbine İslâm hissini koyar, sabah olunca erkenden Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) gelir ve:

– Ey Muhammed! bana ne teklif etmiştin, diye sorar. Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Bir olan Allah'tan başka tanrı olmadığına, O'nun eşi bulunmadığına şehâdet edeceksin. Lât ve Uzzâ adlarındaki putları inkâr edip şirkten uzak duracaksın, buyurur. Hz. Ali de (r. anh) söylenenleri yaparak Müslüman olur.⁸⁵

Böylece Efendimiz'in yakınlarından biri de Müslüman olmuş ve Efendimiz'in “inzâr” görevine öncelikle yakınlarından başladığı görülmüştür. Bu da O'nun yakınlarına karşı olan bir vefası olarak alınabilir...

3) Hz. Hamza'nın, Efendimiz'i Koruması

Taberânî naklediyor: “Bir gün Ebû Cehl, Peygamber Efendimiz'e Safa tepesinde çatıp onu incitti. (Allah Resûlü'nün amcası) Hamza avcıydı. O gün de avlanmaya gitmişti. Geri döndüğünde, Ebû Cehl'in Peygamberimiz'e yaptıklarını gören Hamza'nın hanımı:

– Ey Hamza! Ebû Cehl'in kardeşinin oğluna yaptıklarını bir görseydin, dedi.

⁸⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3/24.

Hız. Hamza öfkelenmiş, evine girdiği gibi çıktı. Yayını boy-nunda asılıydı. Varıp Mescid-i Harâm'a girdi. Ebû Cehl'i, Kureyş meclislerinden birinde buldu. Hiç konuşmadan yayını kaldırdı, Ebû Cehl'in kafasına indirdi, başını yarıdı. Kureyşli birtakım adamlar kalktı, Hamza'yı tuttular. Hamza:

– Benim dinim Muhammed'in dinidir, şehâdet ediyorum ki o Allah Resûlü'dür. Bundan dönmeyeceğim. Sami-miyerseniz haydi bana engel olun, dedi.

Hamza'nın İslâm'a girmesiyle Peygamberimiz ve Müs-lümanlar güçlendi, bazı işlerini gerçekleştirdiler. Kureyş ise korkmuştu. Çünkü Hamza'nın (r. anh), Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) koruyacağını anlamışlardı.”⁸⁶

4) Ümmü Hani'nin İki Müşrik Akrabasına Aman Vermesi

Abdullah b. İkrime anlatıyor: “Mekke fethedildiği gün, Hâris b. Hişâm ile Abdullah b. Ebi Rebia, Ebû Talib'in kızı Ümmü Hâni'nin evine girerek kendisine iltica ettiler, ‘Se-nin himayene sığınıyoruz’ dediler. O da onlara aman ver-di. Bu sırada Hız. Ali (r. anh) içeri girdi. Onları görünce kılıcını çekti, üzerlerine yürüdü. (Kızkardeşi) Ümmü Hâni (r. anhâ), Hız. Ali'ye sarıldı ve:

– Bunu onlara değil, bana yapıyorsun! Onlardan önce benden başlamalısın, dedi. Hız. Ali (r. anh):

– İki müşriki koruyorsun, öyle mi, deyip çıktı.

Ümmü Hâni (r. anhâ) der ki: ‘Allah Resûlü'ne gittim ve:

⁸⁶ el-Heysemi, *Mecmeu'z-zevâid*, 9/267.

– Yâ Resûlallah, kardeşim Ali'den çektiğim nedir? Ne-redeyse elinden kurtulamayacaktım! Kocam tarafından ak-rabam olan iki müşriğe aman vermiştim. Onları öldürmek kasdıyla üzerlerine atıldı, dedim.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ali'nin (r. anh) buna hakkı yoktur, senin aman verdiğine biz de aman vermişizdir. Senin korudukların, bizim tarafı-mızdan da korunmuştur, buyurdu.

Ben hemen yanlarına dönerek keyfiyeti kendilerine bil-dirdim. Onlar da evlerine gittiler.”

Peygamber Efendimiz'e, Hâris b. Hişâm ile Abdullah b. Ebî Rebîa'nın safranla boyanmış elbiseler içinde böbürlere-terek, mahallelerinde oturdukları haber verilince:

– Onlara dokunmayın; kendilerine aman verdik, buyur-muşlardır.

Hâris b. Hişâm şöyle demiştir: Resûlullah'ın beni gör-mesinden utanmaya başlamıştım. Müşriklerle karşılaştığı her savaşta beni gördüğünü hatırlıyor, sonra da onun iyilikseverliğini ve merhametini düşünüyordum. Kendisine gittim, Mescid-i Harâm'ın içindeydi. Beni tebessümle kar-şılıyıp durdu. Yanına varıp selâm verdim, kelime-i şehâdet getirdim. Bunun üzerine:

– Seni doğru yola ileten Allah'a hamd olsun. Senin gi-bisi İslâm'a alâkasız kalamazdı, buyurdu. Hâris de şöyle demiştir:

Vallahi, İslâm gibi bir dine alâkasız kalınacağını sanma-dım.”⁸⁷

⁸⁷ el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/277.

5) Kureyş İleri Gelenlerinin Baskıları Karşısında, Ebû Talib'in Efendimiz'e Destek Vermesi

Ukayl b. Ebû Talib (r. anh) şöyle demiştir: “Kureyş'in ileri gelenleri Ebû Talib'e gelerek:

– Ey Ebû Talib, biraderin oğlu evlerimize, meclislerimize geliyor, bizlere bizi inciten şeyler söylüyor. Elini bizden çektireceksen çektir, dediler.

Babam bana:

– Ukayl, amcanın oğlunu bana bul, dedi.

Ben de kendisini arayıp buldum. Benimle yürümeye başladı. Ama yürüyecek hâli yoktu. Yürümek için gölgelik arıyordu. Nihayet Ebû Talib'in yanına vardı. Ebû Talib:

– Biraderimin oğlu! Vallahi bildiğim kadarıyla sen, bana saygılıydın! Kavmin geldi. Kâbelerine ve meclislerine gidiyor, kendilerini üzen şeyler söylüyormuşsun. İstersen onlardan vazgeç, dedi.

Resûlullah (s.a.s.) gözlerini göğe doğru dikti ve:

– Allah'a yemin ederim ki vazifelendirildiğim işi bırakmaya, içinizden birinizin şu güneşten bir ateş parçası alıp tutuşturmaya muktedir olmasından daha kadir değilim, dedi.

Ebû Talib:

– Vallahi biraderim oğlu, hiçbir vakit yalan söylememiştin, dedi.

Kureyş ileri gelenlerine de:

– Haydi, selâmetle geri dönün, diyerek onları geri çevirdi.”⁸⁸

⁸⁸ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 6/14.

Beyhakî'nin rivayeti şöyledir: “Ebû Talib, Peygamber Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Biraderim oğlu! Kavmin bana geldi, şöyle şöyle dediler. Bana ve kendine acı, ikimizin de güç yetiremeyeceğimiz işi bana yükleme. Kavminin hoşlanmadığı sözleri kendilerine söylemekten vazgeç, dedi.

Nebî Aleyhisselâm, amcasının hakkındaki görüşünün değiştiğini, desteğini çektiğini, kendisini düşmanlarına teslim edeceğini, himayeden vazgeçtiğini sandığı için şöyle buyurdu:

– Ey amca! Güneş sağıma, ay soluma konulsa, bu dâvadan vazgeçmem! Ya Allah onu galip kılar ya da ben bu uğurda ölürüm!

Sonra gözyaşlarını tutamayarak ağladı. Dönüp gitmek üzere iken Ebû Talib:

– Biraderim oğlu, dedi.

Allah Resûlü geri döndü. Ebû Talib:

– Dâvanı sürdür, istediğini yap. Allah'a kasem ederim ki; seni hiç kimseye teslim etmeyeceğim, dedi.”⁸⁹ Ebû Talib'in o zaman gösterdiği bu vefa belki O'nun “cehennemde en az azap görecektir” olmasını sağlamıştır.

⁸⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3/42.

ANA-BABAYA KARŞI VEFA

Cenâb-ı Allah Kur'ân-ı Kerîm'de anne-babaya itaat etmekle alâkalı olarak şunları bildirmektedir: *“Rabb’in şöyle buyurdu: Allah’tan başkasına ibadet etmeyin. Anneye ve babaya güzel muamele edin. Şayet onlardan her ikisi veya birisi yaşlanmış olarak senin yanında bulunursa, sakın onlara ‘öff!’ bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve gönül alıcı sözler söyle.”* (İsra, 17/23)

Allah (celle celâluh) önce kendisine ibadet etmeyi, ardından ana-babaya itaati emretmiştir. Arada peygamberlere, evliyalara, büyük zatlara itaatten bahsedilmemiştir. Bu gerçekten çok manidardır. Kendisine ibadeti emrettikten sonra, ana-babaya itaati emretmesi arasında çok güzel bir münasebet vardır. İnsanın var olmasının gerçek sebebi, Allah Teâlâ'nın onu yaratıp var etmesidir. Var oluşunun zahiri sebebi ise onun anne ve babasıdır. Böylece Cenâb-ı Hak evvela asıl sebebe, ardından zahiri sebebe tazim edilmesini emretmiş olmaktadır.

Bir başka âyet-i kerimede Cenâb-ı Allah, “De ki: ‘Gelin

Rabb'inizin size neleri haram kıldığını ben okuyup açıklayayım: O'na hiçbir şeyi ortak yapmayın, anneye babaya iyi davranın, fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin, çünkü sizin de onların da rızkını veren Biz'iz. Kötülüklerin, fuhşiyatın açığına da gizlisine de yaklaşmayın! Allah'ın muhterem kıldığı cana haksız yere kıymayın! İşte aklınızı kullanırsınız diye Allah size bunları emrediyor.” (En'am, 6/151) buyurmaktadır.

Cenâb-ı Allah bu âyette evvela kendisine ortak koşulmamasını, ardından da ana-babaya iyilik yapılmasını emretmektedir. Çünkü insan üzerindeki nimetlerin en büyüğü, Allah'ın nimetidir. Bunun peşinden, ana-babanın verdiği nimetler gelmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi insanın var olmasındaki hakiki müessir Allah Teâlâ'dır. Zahirde ise anne ve babadır. Ayrıca ana-babanın insan üzerindeki nimeti de gerçekten büyüktür. Bu nimetler; terbiye, şefkat, beslenme, eğitim, ihtiyaçlarını giderme, bela ve musibetlerden koruma gibi iyiliklerdir. İnsanın en azından bu nimetlere bakarak anne-babasına karşı saygıda kusur etmemesi, iyi davranması gerekmektedir.

Lokman Sûresi'nde de, “Biz insana, annesine babasına iyi davranmasını emrettik. Zira annesi onu nice zahmetlerle karnında taşımıştır. Sütten kesilmesi de iki yıl kadar sürer. İnsana buyurduk ki: ‘Hem Bana, hem de annene babana şükret! Unutma ki sonunda Bana döneceksiniz.’” (Lokman, 31/14) şeklinde bir emir bulunmaktadır.

Ahkaf Sûresi'nde, “Biz insana, anne ve babasına güzel muamele etmesini emrettik. Zira annesi onu nice zahmetlerle karnında taşımış ve nice güçlüklerle doğurmuştur.

Çocuğun anne karnında taşınması ve sütten kesilmesi otuz ay sürer. Nihayet insan, gücünü kuvvetini bulup daha sonra kırk yaşına girince ‘Ya Rabb’i!’ der, ‘Gerek bana gerek anneme, babama lütfettiğin nimetlerine şükür yoluna beni sevk et. Senin razı olacağın makbul ve güzel iş yapmaya beni yönelt ve bana salih, dine bağlı, makbul nesil nasip eyle! Rabb’im! Senin kapına döndüm, ben Sana teslim olanlardanım.’ (Ahkaf, 46/15) denilerek insanı sıkıntılarla aylarca karnında taşıyan ve doğumdan sonra da anne ve baba tarafından bakıma muhtaç olan insanın, ebeveynine güzel muamele etmesi emredilmektedir.

Ebû Hureyre’nin, Annesine Karşı Vefası

Ebû Hureyre (r. anh) anlatıyor: “Bir gün evimden çıkıp mescide gitmiştim. Çıkmamın tek sebebi aç oluşumdu. Mescitte Ashâb-ı Kirâm’dan yedi-sekiz kişilik bir grupla karşılaştım.

– Ebû Hureyre, seni bu saatte dışarı çıkaran şey ne, dediler.

– Açlık, dedim.

– Vallahi bizi de açlık çıkardı, diye mukabelede bulundular. Kalktık, Efendimizin huzuruna vardık.

– Bu saatte gelmeniz’in sebebi ne, diye sordu.

– Yâ Resûlallah, açlık, dedik.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz içinde kuru hurma olan bir tabağı istedi. Her birimize ikişer hurma verdi ve:

– Şu ikişer hurmayı yiyiniz, üzerine de su içiniz. Bugün size bunlar yeter, buyurdu.

Ebû Hureyre (r. anh) devamla der ki: Ben hurmanın birini yedim, diğerini kuşağımın içine koydum, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ebû Hureyre! Onu neden kaldırdın, diye sordu.

– Anneme ayırdım, dedim.

– Onu ye! Annen için iki tane daha veririm, buyurdu ve bana annem için iki hurma daha verdi.”⁹⁰

İnsanların cennete girmelerine vesile olan anne-babalarını gözetme hakkında şu hadis-i şerif çok ibret vericidir: Ebu’-d-Derdâ’nın (r. anh), şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Ben Peygamber Efendimiz’in şöyle buyurduğunu işittim: ‘Anne-baba, cennetin orta kapısıdır. Artık sen o kapıyı ister zayi et, ister muhafaza et.’”⁹¹

Bir evde anne-babanın bulunması o hane halkının cennete girebilmesi için bir vesiledir. Bu fırsatı, onlara vefâlı davranarak değerlendirmek gerekir. İşte böyle bir fırsatı elinden kaçıranlar için ibret verici bir hadis-i şerifi Ebû Hureyre (r. anh) rivayet etmektedir:

“Bir defasında Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ‘Yazıklar olsun! Çeksin! Burnu sürtülsün; sürtülsün zira o kendi kendine etti!’ buyurdular. Bunun üzerine: ‘Kim bu kendi kendine eden Yâ Resûlallah?’ diye sorulunca, Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ‘Anne-babasından birinin veya her ikisinin yaşlılık dönemine yetişmesine rağ-

⁹⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 4/329.

⁹¹ Tirmizî, *Birr* 3.

men bu büyük vesileyi değerlendirip de cennete giremeyen talihsiz.’ buyurdular.”⁹²

Cenâb-ı Allah’a en sevimli ameller sayılırken, anne-babaya karşı yapılacak iyiliğin namazdan sonra zikredildiği bir hadis-i şerifte şunlar bildirilmektedir: Abdullah b. Mes’ûd’dan (r. anh) gelen bir rivayette o şöyle demiştir: Peygamber Efendimiz’e (sallallahu aleyhi ve sellem), “Hangi amel Allah’a daha sevimlidir?” diye sordum. “Vaktinde kılınan namazdır.” buyurdular. Ben, “Daha sonra hangisidir?” diye sorunca, “Anne-babana iyi davranmandır.” diye cevapladılar. “Ondan sonra hangisidir?” deyince, “Allah yolunda *cihad* etmektir.” buyurdular.⁹³

İyilik yapma konusunda annenin, babaya nisbetle daha çok hak sahibi olduğu Muâviye b. Hayde’nin (r. anh) rivayet ettiği bir hadisten öğrenilmektedir. Muaviye (r. anh) der ki: Allah Resûlü’ne (sallallahu aleyhi ve sellem): “Yâ Resûlallah, kime iyilik yapayım?” dedim. Buyurdular ki, “Annene.” Dedim ki, “Sonra kime?”, “Yine annene” diye cevapladılar. Ben “Sonra kime Yâ Resûlallah?” diye tekrar sorunca, “Yine annene” buyurdular. “Daha sonra kime?” diye sorunca, “Sonra babana, ondan sonra da yakınlık derecesine göre diğer akrabalarına.” buyurdular.⁹⁴

Anne-babaya yapılacak iyiliğin, onların vefatından sonra da devam ettiği, bir hadis-i şerifte şu şekilde bildirilmektedir: Ebû Üseyd es-Sâidî’nin (r. anh) şöyle dediği rivayet edilmektedir:

⁹² Müslim, *Birr* 10.

⁹³ Buhârî, *Edeb*, 1.

⁹⁴ Tirmizî, *Birr* 1.

“Biz bir defasında Allah Resûlü’nün (sallallahu aleyhi ve sellem) yanında iken Selime oğullarından bir adam çıkageldi ve: ‘Anne-babamın vefatından sonra onlar için yapabileceğim bir iyilik var mıdır Yâ Resûlallah?’ diye sordu. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ‘Evet’ diyerek şöyle buyurdular: ‘Onlar için dua etmen, bağışlanmaları için yalvarman, arkalarından vasiyetlerini yerine getirmen, onların akrabalarını görüp-gözetmen ve dostlarına ikramda bulunman.’⁹⁵

Anne-babaya mutlak surette iyilik yapılması gerekir. Özellikle anneye, o da yoksa anne yarısı kabul edilen teyzeye iyilik yapılması Abdullah b. Ömer’in (r. anh) rivayet ettiği bir hadis-i şerifte şöyle dile getirilmektedir: “Bir adam Peygamber Efendimiz’e (sallallahu aleyhi ve sellem) gelip: ‘Yâ Resûlallah ben büyük bir günah işledim, benim için tövbe kapısı açık mı?’ dedi. Peygamber Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem): ‘Senin annen yaşıyor mu?’ diye sordular. Adam ‘Hayır’ dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ‘Teyzen hayatta mı?’ diye sordular. Adam ‘Evet’ deyince Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): ‘Öyleyse sen de git, ona iyilik yapmaya bak.’ buyurdular.⁹⁶

Büyük bir günahın işlenmesi sonucunda insanın tövbe, istiğfar etmesi gerekmektedir. Hadis-i şerifte, günah işlemiş bir insanın yaptıklarını affettirebilmesi için annesine iyilik yapması tavsiye edilmektedir. Anneye karşı yapılacak bir iyiliğin mükâfatı, Allah katında o kadar değerlidir ki, bizim

⁹⁵ Ebû Dâvud, *Edeb* 119.

⁹⁶ Tirmizî, *Birr* 6.

basit görebildiğimiz bu iyilikler, o çok büyük günahların dahi affedilmesine vesile olabilmektedir.

Anne-babaya iyilik ömrün uzamasına, rızkın bereketlenmesine vesile olmaktadır. Enes b. Mâlik'in (r. anh) rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadırlar: "Kim ömrünün uzun, rızkının da bolluk-bereket içinde olmasını arzu ediyorsa, anne-babasına iyilik yapsın, akrabayı taallukatını da görüp gözetmekten geri durmasın."⁹⁷

Bu hadislerden anlaşılmaktadır ki; anne-babaya yapılan en küçük bir vefâ hareketi karşılıksız kalmayacak; hem bu dünyanın, hem de âhiretin imâr edilmesine vesile olacaktır...

⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/229.

SAHABE-İ KİRÂM'IN VEFASI

Sahabe-i Kirâm'ın Birbirlerine Karşı Vefası

Cömertlik ve Îsar

Cahiliye döneminde insanlar, kendi menfaatlerinden başka hiçbir şey düşünmeyen bir topluluktu. Başkasına yardımcı olma, başkalarının elinden tutma, onların rüyalarına dahi misafir olmamıştı. Hele başkasını kendi nefesine tercih etme -ki buna “Îsar” diyoruz-, onların arasında hiç bilinmeyen ve hiç duyulmamış bir meseleydi. Ancak, Allah Resûlü'nün risaleti, onlar arasında pek çok şeyi değiştirdiği gibi, cimriliği de alıp götürmüş, sehavet ve îsar duygusunu onların ruhlarına âdeta tespit etmişti.

Bir gün huzur-u risalet-i penâhiye birisi geldi. Bu gelen zat, Ebû Hureyre (r. anh) idi. Devs'in Aslanı, Allah Resûlü'ne yaklaştı ve şöyle dedi: “Ya Resûlallah! Birkaç gündüden beri yiyecek birşey bulamadım. Üst üste aç olarak oruca niyetlendim.” Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) etrafına nazarını gezdirdi. Fakat onu evine götürüp misafir

edecek kimse göremedi. Neden sonra Allah Resûlü'nün çok sevdiklerinden Ebû Talha (r. anh) ayağa kalktı ve, "Ya Resûlallah, onu ben misafir edeyim." dedi. Sonra da alıp evine götürdü. Her şeylerini İslâm uğrunda harcayan bu insanların ellerinde avuçlarında hiçbir şey kalmamıştı. Ara sıra evlerinde bir çorba ya pişerdi ya pişmezdi. İhtimal o gün, hanımı Ümmü Süleym (r. anhâ), çocuklarına bir parça çorba yapabiliyordu. Ve onu çocuklara içirecekti. Misafir eve gelince karı koca aralarında konuşular: "Bu gece çorbayı Allah Resûlü'nün misafirine yedirelim. Biz, nasıl olsa bugün de aç olarak oruç tutabiliriz. Çocuklar, ikna edilip yatırılmalı... Sabah onların da çaresine bakarız." Siyer yazarları naklediyorlar. Yapacakları şey şu idi: Yemek sofraya konunca, hanım yanlışlıkla mumu söndürecek ve ev sahibi kaşığı boş getirip götürecekti. Zira çorba iki kişiyi doyuracak kadar değildi. Böylece misafir de karnını doyuracaktı. Planladıkları gibi de yaptılar. Derken sabah oldu ve sabah namazında da Allah Resûlü'nün arkasında yerlerini aldılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) sabah namazını kıldırdı. Yüzünü onlara döndü, sonra da Ebû Talha'yı ve Ebû Hureyre'ye (r. anh) sordu: "Bu gece ne yaptınız ki, hakkınızda şu âyet nazil oldu: *"Kendileri sıkıntı içinde bulunsalar dahi başkalarını kendi nefislerine tercih ederler."* (Haşır 59/9)⁹⁸

Cahiliye insanının kitaplarında "İsar" yani başkasını nefisine tercih etme, aç doyurma, çıplakları giydirme, yaşatma ve yaşamama, zevk ettirme ama zevk etmeme gibi

⁹⁸ Buhârî, *Tefsîru sûre* (59) 6; Müslim, *Eşribe* 172; el-Aynî, *Umdetü'l-kârî*, 19/227-228.

hususlar yoktu. Yoktu; ama Allah Resûlü irşat buyurdu. Sesini duyurdu. İlhamlarını mermere kazır gibi onlara nakşetti ve onları bu duygularla bütünleştirdi.⁹⁹

İstiğna ve Civanmertlik Yarışması

Allah Resûlü evinde tek başına oturuyordu. Bir ara kapı aralandı ve içeriye muhacirînin ileri gelenleri girmeye başladı. Aralarında ensardan hiç kimse yoktu ve manzara oldukça dikkat çekiciydi. Acaba niçin sadece muhacirden insanlar gelmiş ve ensardan hiç kimseyi çağırılmamışlardı? Müsaade istediler ve Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) maruzatlarını şu şekilde arz ettiler:

“Ya Resûlallah! Biz buraya Allah için hicret edip geldik. Bütün düşüncemiz Allah yolunda Sen'inle beraber olmaktı. Halbuki ensar kardeşlerimiz bize öyle bir alâka gösterdiler ki, korkarız, âhiretin sevabını burada bitireceğiz. Kardeşlerimiz müsaade etsinler, artık biz, kendi bakım ve görümümüzü kendimiz yapalım. Onların bize ayırdıkları payları kendilerine iade edelim. Minnet altında kalıyor ve çok mahcup oluyoruz.”

Bunları söylerken hepsi de ağlıyordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) de gözyaşlarını tutamamıştı. Belki, şu manzara gök sakinlerini de gözyaşına boğmuştu. Bu bir cihetle, istiğna ile diğerkamılığın çarpışmasıydı. O güne kadar yer yüzünde, bu kadar güzel bir kavga hiç görülmemişti.

Çünkü biraz sonra Allah Resûlü ensarı huzuruna çağırıp olanları anlatınca, hepsi birden itiraz edecek ve bu istiğnaya karşı çıkacaklardı. Onlar için böyle bir teklifi ka-

⁹⁹ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 2/74-75.

bullenmek, vücudlarının yarıdan biçilmesine razı olmaktan farksızdı. Zira onlar, kardeşleriyle öyle bütünleşmişlerdi ki, ayrılmaları âdeta ölümdü. Biraz sonra, hepsi de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) huzurundaydı, ama ensar ağlıyor ve muhacir ağlıyordu. Aynı beldede oturmalarına ve günde beş defa -en azından- mescidde beraber bulunmalarına rağmen, paylaştıkları odadan ve sofradan ayrı kalmaları onları hüznü boğuyordu. Evet, bir taraf, istiğnayı; diğer taraf da mürüvvet ve diğerkâmlığı temsil ediyordu. Tarafardan muhacirler söz alarak mealen, “Ya Resûlallah! Biz Allah için hicret ettik ve Medine'ye geldik. Yurdumuzu, yuvamızı Allah için terk ettik. Dinin ilâsından başka birşey düşünmedik; fakat bu ensar kardeşlerimiz bize, çok fazlasıyla sahip çıktı ve civanmertçe davrandılar. Korkuyoruz, âhirete ait bütün kazançlarımızı yiyip bitirmekten. Yâ Resûlallah, ensar kardeşlerimize kabul ettiremedik. Ne olur nâmımıza, lütfen söyleyiniz; bıraksınlar bizi kendi kendimize; bir yerde kalalım, artık kendi mahsüllerini bize getirmesinler, yemek pişirip önümüze koymasınlar, bize bakımı düşünmesinler, bu minnet yeter artık.” Çok duygulanmışlardı, çocuk gibi ağlıyorlardı. Allah Resûlü de duygulandı. Ensar-ı Kirâm'a: “Muhacir kardeşleriniz diyorlar ki: ‘Bunlar bize çok bakıyor, bizi mahcup ediyorlar, karşılığını alacaksak yaptığımız şeylerde nerde kaldı Hakk'ın rızası?’” İşte Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) onların ruhlarına bu kardeşliği böyle üflemiş, onları böyle büyülemiş, böyle kaynaştırmış ve âdeta bal mumu gibi yoğurmuş ve şekillendirmişti. Tıpkı bir ceset gibi olmuşlardı. Bu tarihî mülakatta taraflar, şöyle bir muhabakata vardılar: Muhacirler, ensarın tarlalarında ücretle

çalışacak, bahçelerini ücretle tımar edecek, böylece kendi kazançlarıyla geçinecek, kendi evlerinde oturacak ve minnet altında kalmayacaklardı. Tabii, Ensar-ı Kirâm da bağ ve bahçelerinde onları çalıştırmak suretiyle onlara yardım elini uzatacak; onların ensarlığı, berikilerinin de muhacirliği devam edecekti.¹⁰⁰ Allah Resûlü Medine'de tesis buyurduğu bu kardeşlik şuuruyla evvela göç meselesini önemli bir ölçüde halledivermişti.

İkinci mesele ticaretti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) gördü ki, Medine'de ticarî hayata Yahudi ve Hristiyanlar hâkim... Bu sultayı aşmak için emir verdi ve Müslümanların çarşı ve pazarını ayrı bir yerde kurdurdu.¹⁰¹ Bundan böyle Müslümanlar alışverişlerini, kendi çarşılarında, kendi pazarlarında yapacaklardı. Bu hem Müslümanların, ticaretin içine girerek güçlenmelerini hem de kendi pazarlarını kurmalarını sağlayacaktı. Bu arada, gayr-i müslimlerin pazar hâkimiyetlerine de son verilecekti. Yeni bir pazar kuruldu. Ve Müslümanlar birbirinden alışveriş yapmaya başladılar. Mağazî yazarları, şunu naklediyorlar: “Çok az zaman sonra, Yahudi, Medine çarşı ve pazarında ticaret yapamaz oldu.” Evet, Müslüman pazarında artık Müslümanlarla kimse rekabet edemiyordu. Zaten, Allah'ın istediği de bu idi. Müslüman tâbi olmayacak, dahîl olmayacaktı.¹⁰²

¹⁰⁰ Buhârî, *Hibe* 35; Müslim, *Cihad* 70; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/200; İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3/279-280.

¹⁰¹ İbn Mâce, *Ticârât* 40.

¹⁰² M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 2/117-120.

ASHABIN DİNİNE KARŞI VEFASI

1) Abdullah b. Cahş'ın, Şehitliği Arzu Etmesi

Sa'd b. Ebî Vakkas'dan (r. anh) rivayet edildiğine göre Uhud Savaşı'nda Abdullah b. Cahş (r. anh) kendisine:

– Allah'a dua etmek istemez misin? der.

Bunun üzerine birlikte bir kenara çekilirler. Sa'd (r. anh):

– Yâ Rab! Düşmanla karşılaştığımda bana çok güçlü ve yaman bir savaşçı rast getir ki vuruşalım. Sonra beni ona karşı muzaffer eyle, öldürüp mallarını alayım, diye niyazda bulunur.

Abdullah b. Cahş da “Âmin” der. Akabinde Abdullah (r. anh):

– Allah'ım! Karşıma öyle bir adam çıkar ki, gücü yerinde yaman bir savaşçı olsun, senin uğrunda onunla vuruşayım. Sonra o, tutup benim burnumu ve kulağımı kessin. Kıyamet gününde huzuruna geldiğimde Sen, “Burnunu ve kulağını kim kesti?” diye sorasın. Ben de, “Senin ve Resû-

lün yolunda kesildi.” diyeyim. Sen de, “Doğru söyledin.” şeklinde buyurasın, diye dua eder.

Hadisi rivayet eden Sa’d b. Ebî Vakkas (r. anh) kıssayı naklettiği zâta şöyle der: “Oğulcağızım, Abdullah b. Cahş’ın duası benim duamdan daha iyi idi. Akşama doğru kendisini gördüğümde, burnu ve kulağı bir ipe asılı idi.”¹⁰³

2) Abdullah b. Hüzâfetü’s-Sehmî’nin, Esir Edilişi ve Çektiği Eziyetler

Ebû Râfi (r. anh) naklediyor: “Ömer b. Hattâb (r. anh) Rumlar üzerine bir ordu göndermişti. Gönderilen orduda Ashâb-ı Kirâm’dan Abdullah b. Hüzâfe adında bir zât da vardı. Rumlar onu esir edip meliklerine götürdüler ve:

– Bu adam Muhammed’in ashâbından, dediler. Melik:

– Seni mülküne ve saltanatıma ortak etsem Hristiyan olur musun, diye sordu. Abdullah (r. anh):

– Gözümü açıp yumacağım bir süre kadar da olsa Muhammed’in dininden dönmem kaydıyla, bana kendi mülkümle birlikte bütün Arapların mülklerini de versen bunu yapmam, dedi.

– O takdirde seni öldürürüm.

– Bu, senin bileceğin iş!

Melik’in emri üzerine Abdullah (r. anh) çarmıha gerildi. Melik okçulara:

– Ellerin ve ayaklarının yakınlarına atınız, dedi.

Abdullah’a bu işkenceler altında Hristiyanlığı teklif edi-

¹⁰³ el-Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid*, 9/30.

yor; fakat o kabul etmiyordu. Emir verdi, Abdullah (r. anh) çarımhtan indirildi. Sonra bir kazan istedi. Getirilen kazan su doldurulup, kaynatıldıktan sonra Müslümanlardan iki esir çağırıldı. Getirilen esire de Hristiyanlığı teklif etti. Kabul etmeyince onu kaynar suyun içine attılar. Bu kez Melik, suyun içine Abdullah'ın (r. anh) atılmasını ferman eyledi. Abdullah (r. anh) getirilince ağladı. Melik'e:

– Ağlıyor, dediler.

Melik, Abdullah'ın (r. anh) korktuğunu sanarak:

– Onu bana getiriniz, dedi.

Abdullah (r. anh) huzuruna getirilince ona yine Hristiyanlığı teklif etti. Abdullah (r. anh) yine 'evet' demedi. Melik:

– Peki, neden ağladın, diye sordu.

– İçimden şöyle dedim: “Şimdi bu kazana atılacaksın, biraz sonra da öleceksin, isterdim ki vücudumdaki kıllar sayısınca canım olsa da hepsi Allah yolunda böyle kazana atılsa!”

– Başımı öpersen seni serbest bırakırım.

– Bütün Müslüman esirleri de bırakırsan olur!

– Peki, onları da.

Abdullah (r. anh) der ki: Kendi kendime, “Bu, Allah düşmanlarından biri. Başını öpeyim, hem beni hem de öteki esir Müslümanları serbest bıraksın, ne zararım olur?” dedim.

Abdullah (r. anh) yaklaşık Melik'in başını öptü. O da esirleri kendisine verdi. Abdullah (r. anh) esirleri alıp Medine'ye getirdi. Durumu Hz. Ömer'e (r. anh) haber verdi. Hz. Ömer (r. anh): “Her Müslüman'ın Abdullah'ın (r. anh) başını öpme-

si bir vecîbedir, işte önce ben başlıyorum,” dedi ve kalktı, Abdullah’ın (r. anh) başını öptü.”¹⁰⁴

3) Bilâl-i Habeşî’nin İşkencelere Tahammülü

İbn Mes’ûd (r. anh) Müslümanların ilklerinden olup, fakir ve kimsesiz olanların çektikleri sıkıntılar hakkında şunları anlatmaktadır: Müslümanlıklarını ilk ilân edenler yedi kişidir: Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Ebû Bekir (r. anh), Ammâr (r. anh), Ammâr’ın annesi Sümeyye (r. anhâ), Suheyb (r. anh), Bilâl (r. anh) ve Mikdâd (r. anh).

Allah Resûlü’ne amcası, Hz. Ebû Bekir’e (r. anh) de kabilesi arka çıktığından müşrikler ikisine fazla bir şey yapamıyorlardı. Ama ötekileri müşrikler yakalayıp demirden zırhlar giydirecek, kızgın güneşin kavurucu sıcaklığına bırakıyorlardı. Bilâl (r. anh) hâriç, diğerleri müşriklerin istediklerini yapıyorlardı. Ama Bilâl (r. anh) Allah yolunda nefsini horlamıştı. Aslında kavmi de kendisine değer vermediğinden, onu yakalayıp çocuklara teslim etmişlerdi. Çocuklar kendisini Mekke sokaklarında dolaştırırlarken O, “Allah bir! Allah bir!” diyordu.¹⁰⁵

Konuyla alakalı olarak Urve b. Zübeyr de (r. anh) şunları anlatmaktadır: “Bilâl (r. anh), Cumahoğullarından bir kızın kölesi idi. Allah’a şirk koşması için sırtını Mekke’nin kızgın kumlarına yapıştırarak ona işkence ederlerdi. Ama bütün bunlara karşı o, ‘Bir! Bir!’ diyordu. O bu hâlde iken Varaka (b. Nevfel) yanına gelir ve:

– Bir! Bir! Ey Bilâl, der ve eklerdi:

¹⁰⁴ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/297.

¹⁰⁵ Kandehevî, *Hayatu’s-sahabe*, 1/257.

– Eğer onu öldürürseniz kabrini ziyâretgâh yaparım!”¹⁰⁶

Hız. Bilâl’in çektiği sıkıntılarla ilgili olarak Hişâm b. Urve, babasının şöyle naklettiğini bildirmektedir: “Varaka b. Nevfel işkenceler altında ‘Bir! Bir!’ demekte olan Bilâl’in yanına uğrar ve:

– Ey Bilâl, bir! Allah bir, derdi.

Daha sonra Varaka, Bilâl’e işkence yapan Ümeyye b. Halef’in yanına varır ve:

– Allah’a yemin ediyorum, onu öldürürseniz mezarını ziyâretgâh yapacağım, derdi.

Müşriklerin Bilâl’e işkence ettikleri bir gün Hz. Ebû Bekir (r. anh) yanlarına geldi ve Ümeyye’ye:

– Şu zavallı hakkında Allah’tan korkmuyor musun? İşkenceleriniz daha ne kadar sürecek, dedi. Ümeyye:

– Onu sen yoldan çıkardın, sen kurtar, karşılığını verdi. Hz. Ebû Bekir (r. anh):

– Ondan daha iri, daha güçlü siyahî bir kölem var. Üstelik senin dininden. Onunla değişelim, dedi. Ümeyye:

– Kabul ettim, dedi.

Hız. Ebû Bekir (r. anh) kölesini vererek Bilâl’i (r. anh) alıp âzat etti.¹⁰⁷

4) Ebû Talhâ’nın, Beyrahâ Hurmalığını Sadaka Olarak Vermesi

Enes (r. anh) anlatıyor: “Ebû Talhâ (r. anh) ensârın Medine’de hurmalığı olan en zengin kişisi idi. Mallarından en çok

¹⁰⁶ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/634.

¹⁰⁷ Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-evliyâ*, 1/148.

sevdiği de “Beyrahâ” denilen hurmalığı idi. Burası Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) mescidinin karşısında idi. Resûlullah buraya girer ve buradaki güzel sudan içerdi.

“Sevdiğiniz mallarınızdan Allah yolunda harcamadıkça ‘fazilet’ mertebesine ulaşamazsınız. Bununla beraber her ne infak ederseniz, Allah mutlaka onu bilir.” (Al-i İmran, 3/92) meâlindeki âyet nâzil olunca, Ebû Talhâ (r. anh), Hz. Peygamber’e (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi ve:

– Yâ Resûlallah, Allahü Teâlâ: “Siz sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcaıncaya kadar asla iyiliğe ermiş olmanız.” buyuruyor. Benim en sevdiğim malım “Beyrahâ”dır. Orası artık Allah için sadakadır. Allah katında onun hayrını ve ecini umarım. Yâ Resûlallah, orasını Allahü Teâlâ’nın sana gösterdiği yönde sarf et, dedi.

Bunun üzerine Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ne iyi! Beyrahâ kazanç getiren bir mal! Beyrahâ kazanç sağlayan bir servet! Senin ne demek istediğini anladım. Ben onu yakın akrabalarına vermeni muvafık görüyorum, buyurdu.

Ebû Talhâ (r. anh) da:

– Ben de öyle yaparım, dedi ve Beyrahâ’yı yakın akrabası ve amcası oğulları arasında taksim etti.”¹⁰⁸

5) Ebû Zerr’in, Müslümanlığını Açıklarken Gösterdiği Cesaret

Ebû Zerr (r. anh) başından geçenleri şöyle hikâye etmektedir: “Bir gün Mekke’de Peygamber Efendimiz’in yanın-

¹⁰⁸ Kandelevî, *Hayatu’s-sahabe*, 2/ 209.

da kaldım. Bana İslâm'ı öğretti. Kur'ân'dan bir şeyler okudum. Kendisine:

- Yâ Resûlallah, dedim, dinimi açıklamak istiyorum!
- Öldürülmenden korkarım, buyurdu.
- Öldürülsem de açıklayacağım, dedim.

Sustu. Ben geldim, Kureyş halkalar halinde oturmuş; Mescid-i Harâm'da konuşuyordu. Ben:

– Ey Kureyş cemaati! Bütün varlığımla bilir ve size de bildiririm ki, Allah'tan başka ibadete lâayık bir İlâh yoktur, Muhammed (s.a.s.) Allah'ın Peygamberi'dir, dedim.

Bu konuşmam üzerine halkalar bozuldu. Kalkıp beni dövdüler. Her tarafım kıpkızıl kurban taşları gibi kan içinde kalmıştı, öldüğümü sanarak beni bıraktılar. Ayıldıktan sonra Allah Resûlü'nün yanına vardım. Halimi görünce:

- Ben seni men etmedim mi, dedi. Ben de:
- Yâ Resûlallah, içimde Müslümanlığımı haykırma isteği vardı, onu gerçekleştirdim, dedim.

Bir süre daha Nebî Aleyhisselâm ile beraber kaldım. Sonra bana:

– Haydi, kavminin yanına git, ortaya çıktığımı duyunca bana gel, diye talimat verdi.”¹⁰⁹

6) Hansâ'nın Dinine Karşı Vefası

Amr b. Hâris'in kızı meşhur şaire Hansâ “ilhama mazhar” ve şiirde dev bir kadındı. İslâmiyet'i kabul etmeden önce felakete tahammül edemezdi. Hansa, kardeşinin ölü-

¹⁰⁹ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-euliyâ*, 1/158.

mü üzerine yazdığı mersiyelerle cihanı ağlatmıştı. Bu büyük kadın, o gün için henüz cahiliyenin sisinden, dumanından kurtulamamış; Hz. Muhammed'e uyanamamış; O'nu tanıyamamış; Kur'ân'ın büyüleyici beyanına kulak verememiş ve ona açılmamıştı. Kur'ân'ı tanıyınca birdenbire değişti. Hem de nasıl değişti! Cahil kardeşine destan kesen Hansa daha sonra Müslüman olduğunda, dört oğlunu birden Kadisiye Muharebesine gönderirken şöyle diyordu:

– Ya İslâm'ın zafer bayrağını Kadisiye'de dalgalandıracaksınız yahut da din uğruna *cihad* ederken şehid olduğunuzdu duyacağım.

Nitekim öyle olmuştu. Hasta yatağında yatarken dört oğlunun şehadet haberi getirilince:

- Yani ben şimdi şehid anası mı oldum, diye soruyor,
- Evet, dört şehid anası... diyorlardı. Tekrar soruyordu:
- Zafer kimlerde?

– Zafer Müslümanlarda, şimdi Kasidiye'de İslâm'ın bayrağı dalgalanıyor

– İslâm'ın bir zaferi için dört oğlum feda olsun, diyen Hansa Hatun ellerini açarak şöyle valıyordu:

– Ya Rabb'i! Bana emanet ettiğin dört kahramanı, yine Senin dinin uğruna feda etmiş bulunuyorum. Artık beni şehid anaları defterine kayıt eyle. Benim için şehid anası olmak kâfi ikramdır. Bunu benden esirgeme!

Her ne zaman Hansa Hatun'dan söz edilse Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onun için, 'Örnek İslâm Kadın'ı buyururlardı.¹¹⁰

¹¹⁰ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 7/88-90; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/287-288.

7) Hz. Osman'ın Tebük Seferi İçin İnfakta Bulunması

Abdurrahman b. Habbâb es-Selemî (r. anh) anlatıyor: “Tebük seferine çıkılacağı sıra Resûlullah Efendimiz bir hi-tâbede bulundu. Hutbesi esnasında Ceyşü'l-Usre'ye (Ceyşü'l-Usre: Tebük seferine çıkan İslâm ordusuna verilen addır. Bu sefer çok sıcak bir mevsimde yapıldığı ve sefer esnasında bir hayli güçlüklerle karşılaşıldığından “Güçlük Ordusu” anlamında olan bu adla anılır.) yardıma çağırdı, teşvik edici sözler söyledi. Hz. Osman (r. anh), ‘Yükleriyle birlikte yüz deve benden.’ dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir basamak indikten sonra, yine halkı yardıma teşvik etti. Hz. Osman (r. anh), “Yükleriyle birlikte benden yüz deve daha!” dedi. O arada Peygamberimiz'e baktım, hayret etmiş gibi elini hareket ettirerek, ‘Bundan sonra Osman'a yaptıkları zarar vermez!’ buyurdu.”¹¹¹

Bu hâdise ile ilgili bir başka rivayeti, Huzeyfetü'l-Yemâni (r. anh) anlatıyor: “Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) (Tebük seferine çıkaracağı) Güçlük Ordusu'nu hazırlarken Hz. Osman'a (r. anh) haber göndererek yardımını istedi. Hz. Osman (r. anh) on bin dinar gönderdi. Getirilen dinarlar Allah Resûlü'nün önüne döküldü. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hem dinarları karıştırıyor, hem de Hz. Osman (r. anh) için şöyle dua ediyordu:

“Ey Osman! Allah (celle celâluh), gizli ve âşikâr, kıyâmete kadar yapacağın bütün günahlarını bağışlasın. Osman bundan sonra yapacakları için tasalanmamalı!”¹¹²

¹¹¹ Kandehevî, *Hayatu's-sahabe*, 2/ 216.

¹¹² Kandehevî, *Hayatu's-sahabe*, 2/ 217.

DOSTLARIN BİRBİRLERİNE KARŞI VEFASI

1) Abdullah b. Ömer'in, Babasının Dostu Olan Bir Zata İkramı

Abdullah b. Dinar (r. anh), İbn Ömer'le (r. anh) alâkalı olarak şu kıssayı anlatır: “Abdullah ibn Ömer (r. anh), Mekke'ye gideceği zaman yanına, yolda deveye binmekten bıktığında üzerine binip istirahat edeceği bir merkep, bir de başına bağlayacağı bir sarık alırdı. Abdullah İbn Ömer (r. anh) yolculuklarından birinde merkebin sırtında iken bir bedevî ile karşılaştı.

Abdullah İbn Ömer (r. anh) sordu:

– Sen filânın oğlu falan değil misin?

– Evet, oyum.

Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer (r. anh) merkebi ve sarığı adama verdi ve:

– Buna bin, şunu da başına bağla, dedi. Arkadaşlarından biri:

– Allah iyiliğini versin, şu bedevîye üzerine binip dinlendiğin merkebi, başına sardığın sarığı mı verdin, dedi. Abdullah İbn Ömer (r. anh):

– Ben Resûlullah’tan işitmişim, şöyle buyurmuştu: “İyiliğin en güzellerinden biri de kişinin babası öldükten sonra babasının, dostlarının yakınlarını görüp gözetmesidir. “O bedevînin babası, Abdullah’ın babası Ömer’in (r. anh) dostu idi.”¹¹³

2) Ebû Zerr’in, Eski Bir Dostunu İslâm’a Daveti

Abdül-Uzzâ oğlu Huveytib anlatıyor: “Fetih yılı, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekke’ye girince çok korktum, evimden çıktım, ailemi emin olabilecekleri yerlere dağıttım. Kendim de Avf’ın hurmalığına vardım. Ben orada iken ne göreyim, Ebû Zerr Gıfârî (r. anh) geliyor. Onunla aramızda dostluk vardı. Dostluk ise kötülük yapmaya engeldi. Kendisini görünce korkup kaçmaya başladım.

– Ebâ Muhammed, diye seslendi.

– Buyur, dedim.

– Neyin var?

– Korkuyorum!

– Korkma! Sen Allah’ın verdiği amanla emniyettesin, dedi. Geri dönüp kendisine selâm verdim. Haydi evine git, dedi.

– Evime gidebilmem için yol emniyeti var mı? Evime sağ olarak ulaşacağımı sanmıyorum. Yakalanıp öldürülü-

¹¹³ Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 3/ 54; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, 3/85.

rüm, evimde iken katledilirim. Çoluk çocuğum da muhtelif yerlerde, dedim.

– Aileni bir yere topla, ben de seninle geleceğim, dedi. Bana refakat etti. Yolda:

– Huveytib teminatlıdır, kimse ilişmesin, diyordu. Sonra Ebû Zerr (r. anh), Hz. Peygamber'in yanına döndü, keyfiyeti haber verdikten sonra:

– Öldürülmelerini emrettiklerin hâric diğer bütün insanlar güvencede değiller mi, diye sordu.

O böyle söyleyince ben rahat ettim, ailemi evlerine getirdim. Sonra Ebû Zerr (r. anh) tekrar bana geldi ve:

– Yâ Ebâ Muhammed, nereye kadar, ne zamana değin bu böyle sürecek? Pek çok savaştan geri kaldın, birçok hayrı kaçırdın. Ama daha bir hayli hayır var. Haydi Peygamber'e (sallallahu aleyhi ve sellem) gel de İslâm'a gir, selâmet bulursun. O, insanların en iyilikseveri, akrabalarına en bağlı olanı, en yumuşağıdır. Onun şerefi senin şerefin, onun gücü senin gücündür, dedi.

– Öyleyse birlikte gidelim, dedim.

Gittik. Bathâ'da idi. Hz. Ebû Bekir (r. anh) ile Hz. Ömer de (r. anh) yanındaydı. Başu ucunda durdum. Ebû Zerr'e (r. anh) sordum:

– Kendisine selâm verildiğinde ne söyleniyor?

– Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullahi ve berekâtüh, de.

Ben de öyle söyledim. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Sana da selâm, ey Huveytib, buyurdu. Ben:

– Şehâdet ediyorum ki Allah'tan başka ibadete lâyük ilah yoktur. Muhakkak sen Allah Resûlüsün, dedim. O da:

– Seni hidâyete erdiren Allah'a hamd olsun, dedi. Benim İslâm'a girmeme sevindi. Benden borç para istedi. Ben de kırk bin dirhem verdim. Maiyetinde Huneyn Savaşı'yla Tâif Gazası'na iştirak ettim. Huneyn ganimetlerinden bana yüz deve verdi.”¹¹⁴

3) Efendimiz'in, Hz. Ebû Bekir'i İslâm'a Daveti

Âişe (r. anhâ) anlatıyor. (Bir gün babam) Ebû Bekir (r. anh), Hz. Peygamber'le görüşmek üzere evden çıktı. Ki Allah Resûlü ile eski dost idi. Kendisine rastlayınca:

– Ey Ebe'l-Kasım, kavminin toplantılarında görünmez oldun. Seni, babalarını ve analarını ayıplamakla itham ediyorlar, dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ben Allah'ın elçisiyim, seni Allah'a çağırıyorum, buyurdu.

Sözünü bitirince de Ebû Bekir (r. anh) Müslüman oldu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), Ebû Bekir'in (r. anh) İslâm'a girişine o kadar sevinmişti ki, ondan ayrılırken Mekte'yi kuşatan iki dağın çevrelediği mahalde ondan daha sevinçli bir kimse yoktu. Ebû Bekir (r. anh) yoluna devam etti. Osman b. Affân, Talhâ b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvâm ve Sa'd b. Ebi Vakkas'a (r. anhum) durumu anlattı, onlar da Müslüman oldular. Ertesi gün, Ebû Bekir (r. anh), Osman İbn Maz'ûn, Ebû Ubeyde b. Cerrah, Abdurrahman b. Avf, Ebû Seleme b. Abdül Esed ve el-Erkâm b. Ebi'l Erkâm'ın

¹¹⁴ el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/493.

(r. anhum) yanlarına giderek kendilerini İslâm'a çağırdı. Onlar da İslâm'a girdi."¹¹⁵

1) Ashabın Efendimiz'e Karşı Vefası

Ebû Hayseme'nin, Dünya Nimetlerini Bırakarak Cihada Çıkması

İbn İshak naklediyor: “Bir gaza seferinde Ebû Hayseme, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) maiyetinde birkaç gün yürüdüktan sonra, ayrılıp geri döndü. Çok sıcak bir günde ocağına geldi. Kendisinin iki hanımı vardı. Bunlar hurma bostanlarındaki çardakların altındaydı. Her biri su serpererek çardağı serinletmiş, kocası için soğuk su ve yemek hazırlamıştı. Ebû Hayseme (r. anh) içeri girince çardağın kapısında durdu, hanımlarına ve onların kendisi için yaptıklarına baktı. Sonra:

– Allah Resûlü kızgın güneş altında, fırtınalar içinde kal-sın; Ebû Hayseme ise serin bir gölgelikte hazırlanmış yemekler ve güzel kadınlar arasında malının başında bulun-sun! Bu, adâlet ve insaf değildir. Vallahi hiçbirinizin çar-dağına girmeyeceğim, dönüp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) katılacağım, yol azığımı hazırlayın, dedi.

Hanımları da dediğini yaptılar. Sonra devesini getirdi, yükünü yükledi, Allah Resûlü'ne kavuşmak için yola çıktı. Yolda Umeyr b. Vehb el-Cumahî kendisine yetişti, birlikte yolculuğa devam ettiler. Peygamberimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem), Tebûk'e ineceği sırada yetiştiler. Tebûk'e yaklaştıkları vakit Ebû Hayseme (r. anh) arkadaşına:

¹¹⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3/29.

– Ben günahkârım, sen geri kal da Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına ben yalnız varayım, dedi. O da kabul etti. Orduya yaklaşıncâ Ashâb:

– Bakın, karşıdan bir süvâri geliyor, dediler.

Resûlullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ebû Hayseme'dir inşaallah, dedi.

Sahâbîler:

– Yâ Resûlallah, o! Vallahi Ebû Hayseme, dediler.

Ebû Hayseme (r. anh) devesini çökertti, gelip Efendimiz'e selâm verdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ebû Hayseme, helâke yaklaşmıştın, dedi.

Sonra o da olanları (hanımlarının yaptıklarını, kendisinin onlara söylediklerini bir bir) anlattı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), “İyi yapmışsın” buyurup kendisine hayır duada bulundu.¹¹⁶

Ebû Ubeyde'nin Efendimiz'in Yüzüne Saplanan Miğferi Dışleriyle Çıkarması

Âişe (r. anhâ) şöyle demiştir: “Uhud savaşı anıldığında babam Hz. Ebû Bekir (r. anh), ‘O gün bütünü ile Talhâ'nın (r. anh) günü idi’ der, şöyle anlatırdı:

‘Uhud Savaşı’nda bir aralık geri çekilme yaşandı. İlk dönen, ben oldum. Bir adam gördüm, Allah Resûlü'nün önünde, Allah yolunda kahramanca savaşıyordu. Kendi kendime, ‘Ben kaçırdığımı kaçırdım sebat etmedim, umarım ki Talhâ'sındır (r. anh). Çünkü sebatkâr kişinin akrabalarımından (Talhâ (r. anh), Hz. Ebû Bekir'in (r. anh) amcasının oğlu idi.) olması hoşuma gider.’ dedim. Müşriklerle aramda, tanı-

el-Heysemî, *Mecmau'z-zevaid*, 6/193¹¹⁶

yamadığım biri daha vardı. Ama ben Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) daha yakındım. O zât süratle yürüyor, ben kendisine yetişemiyordum. Baktım ki, bu şahıs Ebû Ubeyde b. Cerrah (r. anh) imiş. Peygamberimiz'in yanına vardık ki, yan dişleri kırılmış, yüzü yarılmış, parçalanmış miğferinin iki halkası elmacığına batmış. Yarası kanamakta olan Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Talhâ'yı (r. anh) kastederek:

– Arkadaşınıza yardım ediniz, buyurdu.

Sözüne aldırmadık. Halkaları çıkarmaya yeltendiğimizde:

– Beni bırakmazsan sana hakkımı helâl etmem, diye and verdi.

Ben de Ebû Ubeyde'ye (r. anh) bıraktım. Resûlullah'a ıstırap verir diye, Ebû Ubeyde (r. anh) elini halkalara değdirmeden halkanın birini dişleriyle tutup çıkardı. Halkayla birlikte Ebû Ubeyde'nin (r. anh) ön dişlerinden biri de düştü. Ebû Ubeyde'nin (r. anh) yaptığı gibi yapmaya davrandığımda Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), bırakmadığım takdirde hakkını helâl etmeyeceğine dâir yemin etti. Ebû Ubeyde (r. anh) birinci defada yaptığı gibi ikinci halkayı da çıkardı. Bu kez de diğer bir ön dişi düştü. Hakikat Ebû Ubeyde (r. anh), ön dişleri kökünden çıkmış insanların en güzeli idi. Peygamber Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) tedavi ettikten sonra Talhâ'nın (r. anh) yanına gittik. Mızrak batması, ok saplanması, süngü darbesi olmak üzere yetmişin üzerinde yara almış ve parmağı kopmuştu. Onu da tedavi ettik."¹¹⁷

¹¹⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 4/29.

Hicret Esnasında Hz. Ali'nin Efendimiz'in Yatağına Yatması

Mekke döneminde, halk arasında Müslümanların sayısı artmaya başlayınca Mekkeli müşrikler Daru'n-Nedve'de bir araya geldiler. Uzun süren müzakerelerden sonra şuna karar verdiler: Her kabileden güçlü ve cesur gençler toplanacaklar ve hep birlikte bir baskınla Allah Resûlü'nü öldüreceklerdi. Onlar bu karar ile Abdimenafogullarının bütün kabilelere kan davası güderek savaş açma cesaretini gösteremeyeceklerini düşünüyor ve sorumluluğu dağıtmış oluyorlardı. Böylece, verecekleri kan bedelinden de kurtulmuş olacaktı.

Bu karardan haberdar olan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) müşriklerin aldıkları kararı uygulayacakları gece, Hz. Ali'ye (r. anh) kendi yatağına yatmasını emreder. Bu emir esnasında ayrıca “Sana hiçbir zarar gelmeyecek.” açıklamasında bulunur. Hz. Ali (r. anh) hiçbir endişe duymadan uykuya dalar. Bu arada Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), müşrik askerleri ile çevrili evden Yasin Sûresi'nin ilk dokuz âyetini okuyarak ve bir avuç toprağı onların üzerine serpererek çıkıp gider. Müşrikler, gecenin bir vaktinde eve baskın yaptıklarında, Efendimiz yerine Hz. Ali (r. anh) ile karşılaşır. Bunun üzerine hemen etrafa adamlar yollayarak Efendimiz'i aramaya koyulurlar.¹¹⁸

Hz. Ebû Bekir'in Eziyetlere Tahammülü, Açıktan Tebliğ İçin Israrı

Âişe (r. anhâ) anlatıyor: “Bir gün Peygamberimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabeleri bir araya gelince ki, hepsi otuz

¹¹⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/127.

sekiz kişi idiler, babam Hz. Ebû Bekir (r. anh), ortaya çıkma konusunda Allah Resûlü'ne ısrarda bulundu. Peygamberimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ebû Bekir, sayımız çok az, dedi.

O ısrarını sürdürünce Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ortaya çıktı, Müslümanlar mescidin muhtelif köşelerine dağıldı. Herkes, kendi hısımlarının bulunduğu yere gitti. Babam kalktı, halka hitabede bulundu. Resûlullah da oturuyordu. Bu hutbesi ile insanları Allah ve Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) çağıran, ilk hatip oldu. Müşrikler, babamla birlikte öteki Müslümanlara hücum ettiler. Müslümanları fecî şekilde dövdüler. Babam ayaklar altına alındı, çok fena dövüldü. Fâsık Utbe b. Ebî Rebia, yaklaşarak sert ayakkabılarıyla onu dövmeye, ayakkabılarını yüzünde gezdirmeye başladı. Sıçrayarak karnına çıktı, öyle ki babacığımın yüzü burnundan ayırt edilmez oldu. Teymoğulları koşarak geldiler, müşrikleri babamdan uzaklaştırdılar. Bir elbise içinde taşıyarak evine götürdüler, öleceğinden şüpheleri yoktu. Sonra Temîmoğulları Mescid-i Harâm'a girdiler ve:

– Ebû Bekir ölürse Rebîa b. Utbe'yi muhakkak öldürürüz, dediler.

Tekrar babamın yanına döndüler. Babası Ebû Kuhâfe ile Temîmoğulları, babamı konuşturmaya çalıştılar. Nihayet akşama doğru cevap verdi ve ilk sözü:

– Resûlullah ne yaptı, nasıldır, diye sormak oldu. Oradakiler kendisini azarlayıp kalktılar. Annesi Ümmü'l-Hayr'a:

– Kendisine bak, bir şeyler yedir, su ver, dediler. Annesi

oğluyla baş başa kalınca ona bir şeyler yedirmeye uğraştı. Lâkin babam:

– Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ne yaptı, diyor; başka bir şey söylemiyordu. Annesi:

– Vallahi, arkadaşın hakkında hiçbir bilgim yoktur, dedi. Babam:

– Haydi Hattâb'ın kızı Ümmü Cemil'e git, Allah Resûlü'nü ona sor, dedi.

O da çıktı, Hattâb'ın kızına gitti ve:

– Ebû Bekir, Muhammed hakkında senden malûmat istiyor, dedi.

Ümmü Cemil:

– Ne Ebû Bekir'i tanıyorum ne de Muhammed'i! Ama istersen seninle birlikte oğlunun yanına giderim, dedi.

O da “Peki” deyip birlikte geldiler. Babamı baygın ve ağır bir halde buldular. Bunu gören Ümmü Cemil, bir çığlık atarak babama yaklaştı ve:

– Vallahi bunu sana yapan güruh, fâsık ve kâfirdir. Ümit ederim ki, Allah intikamını onlardan alır, dedi. Babam:

– Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ne yaptı? Ona ne oldu, diye sordu. Ümmü Cemil:

– Annen var, duyar, dedi.

– Ondan sana bir zarar gelmez.

– Sağdır, iyidir.

– Nerede?

– Erkam'ın evinde!

Babam:

– Allah’a ahdim olsun, Peygamber’in yanına gitmedikçe ne bir şey tadacağım ne de bir şey içeceğim.

Annesi ile Ümmü Cemil beklediler; sokakta ayak sesleri kesilip insanlar çekilince Ebû Bekir’i (r. anh) kolları arasına alarak Resûlullah’ın huzuruna götürdüler. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ve Müslümanlar, üstüne kapanıp, onu öptüler. Allah Resûlü kendisine çok acıdı.

Babam:

– Annem babam sana kurban, yâ Resûlallah! O fâsığın yüzüme yaptıkları dışında, bende bir şey yok. İşte annem! Evlâdına karşı çok merhametlidir. Sen mübareksin, onu Allah’a çağır, onun için Allah’a dua et. Umulur ki, Allah senin hürmetine kendisini ateşten kurtarır, dedi.

Allah Resûlü de dua buyurup onu Allah’a çağırırdı. Kadın da İslâm’a girdi.

Müslümanlar Erkam’ın evinde bir ay kaldılar. Hepsi otuz dokuz kişi idiler. Babamın dövüldüğü gün Peygamberimiz’in amcası Hamza da (r. anh) Müslüman olmuştu.”¹¹⁹

Hz. Ebû Bekir’in Miracı Anında Tasdik Etmesi

Âişe (r. anhâ) anlatıyor: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Mescid-i Haram’dan Mescid-i Aksâ’ya götürüldüğü gecenin sabahında hâdiseyi halka anlatmaya başlayınca, kendisine iman edip peygamberliğini tasdik eyleyenlerden bazıları şüpheye düşerek doğru Ebû Bekir’in (r. anh) yanına geldiler ve:

– Adamını görüyor musun, gece Beyti Makdis’e götürüldüğünü söylüyor? dediler.

¹¹⁹ Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 1/251.

- Bunu sahi söyledi mi?
- Evet.
- Vallahi, eğer o söylediye doğru söylemiştir!
- Onun gece Beyti Makdis’e gittiğine, sabah olmadan geri döndüğüne inanıyor musun?
- Evet, ben onu daha uzaklardan, günün herhangi bir anında ta göklerden getirdiği haberlerinde tasdik ediyorum, diye karşılık verdi.

İşte bu tasdikinden ötürü babama ‘es-Sıddîk’ (çok doğrulayıcı) unvanı verildi.”¹²⁰

Nesibe’nin Vefası

Uhud Harbi’nde mücadelenin kızıştığı anlarda, kadın sahabeler de erkeklere yardımda bulunmuşlardı. Allah Resûlü’nün etrafında etten kemikten bu kale, parça parça olup devriliyor ve hain eller adım adım O’na doğru yaklaşıyorlardı. Aslında bütününü doğramadan, hatta onları kütükte doğranan bir et haline getirirmeden, Allah Resûlü’nün semtine sokulmaları mümkün değildi. Orada artık, her gayz ile bilenen kılıç, O’nun için bileniyor; her nefretle atılan ok, O’nun için atılıyor; her kalkan mızrak, O’na doğru kalkıyor; ama bütün bunlar gidip bir müminin bağrına saplanıyordu. Bir an gelmişti ki; kırılmadık kol, kesilmedik baş kalmamıştı. Tam bu esnada Allah Resûlü, üzerine gelmekte olan bir grup gözü dönmüşü göstererek; “Bunlara karşı kim çıkacak?” deyince Nesibe (r. anh) elindeki sargıları, belindeki matarayı atarak, “Ben Ya Resûlallah!” cevabını vermiş ve müdafaa hattında yerini almıştı. Artık şimdi o, bir dişi arslan

¹²⁰ Kandelevî, *Hayatu’s-sahabe*, 3/333.

gibi elindeki kılıçla sağa sola saldırıyor ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) yaklaşanları biçip geçiyordu.

Oraya sargı sarmak, yaralıları tedavi etmek için gelmişti, ama iş başa düşünce âdeta aslan kesilmişti. O, Allah Resûlü'nün önünde mücadelesini devam ettirirken oğlunun kolunun, bir kılıç darbesiyle kesildiğini görür; koşar onu sargı ile sarar ve elini sırtına vurarak "Git, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) önünde savaş evladım!" der ve savaş mevkiine döner. Efendimiz'e o kadar yakın savaşıyordu ki, âdeta Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) fısıltılarını duyuyordu. Sırtında, elin içine girip saklanacağı kadar derin bir yara açılmıştı. Kanlar içinde, O, Allah Resûlü'nün fısıltılarını; Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi ve sellem) O'nun fısıltılarını duyacak kadar birbirlerine yakınlar. O çocuğunu savaşa gönderdikten sonra Allah Resûlü ona şöyle buyuruyor: "Senin şu yaptığına kim takat getirebilir, kim dayanabilir ki?" Bu duyan büyük kadın, "Allah'a dua et. Beni cennette Seninle beraber eylesin!" der. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ellerini kaldırarak, yüzünden, sırtından, kolundan kanlar akan bu kadına dua eder: "Allah'ım cennette onu benimle beraber kıl."¹²¹ Şerefli kadın bu duayı işitince, "Gayri kıyamete kadar O'nun önünde savaşabilirim." der.

Bütün hayatı, şeref tablolarıyla âdeta bir danteladır. Akabe'de Efendimiz'e biat edip Medine'ye davet etmesi... Bütün aile efradıyla İslâm'ın emrine girmesi... Peygamberimiz'in önünde Uhud'u göğüslemesi; en babayiğitlerin önünde bir performans sergilemesi... Tesettür âyeti nâzil olunca, fiilen *cihada* iştirak edememe üzüntüsüyle sarsıl-

¹²¹ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-nebeviyye*, 3/86-87; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/479.

ması... Yalancı peygamberler döneminde, yeniden sahneye çıkıp, Yemame’de savaşması; savaşıp kolunu ve oğlunu orada bırakıp geriye dönmesi gibi bir kadının mukavemetini aşan çok televvünlü ve dolu bir hayat yaşamıştır.^{122, 123}

2) Döneminde Yaşayan İnsanların Efendimiz’e Karşı Vefası

Efendimiz’in Peygamberliğini Tasdik Edenler

Abdullah b. Selâm

Abdullah b. Selâm bir Yahudi âlimiydi. İslâm’a girişini şöyle anlatmaktadır: “Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine’ye hicret edince herkes gibi ben de görmeye gittim. Etrafında birçok insan vardı. Ben içeriye girdiğimde mübarek dudaklarından şu sözler dökülüyordu: ‘Önünüze gelene selâm verin ve yemek yedirin.’ O’nun sözlerindeki büyüye ve çehresindeki derinliğe vurulmuştum. Hemen orada şehadet getirip Müslüman oldum. Çünkü O’nda gördüğüm sîma, ancak bir peygamberde olabilirdi.”¹²⁴

Abdullah b. Selâm (r. anh) mühim bir şahsiyetti. İbn Hacer, “İsâbe”de kaydettiğine göre, Hz. Yusuf’un neslinde geliyordu.¹²⁵ İtibarlı bir insandı. O’nun şahitliği bizzat Kur’ân’da tebcil edilerek ve delil getirme sadedinde şöyle anlatılıyordu:

“De ki: Hiç düşündünüz mü; şayet bu, Allah katından ise ve siz de O’nu inkâr etmişseniz, İsrailoğullarından bir

¹²² İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/479.

¹²³ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 2/267-268.

¹²⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/451.

¹²⁵ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/320.

şahit de bunun benzerini görüp inandığı halde, siz yine de büyüklük taslamışsanız (haksızlık etmiş olmaz mısınız?) Şüphesiz Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.” (Ahkâf, 46/10) Âyette zikredilen Benî İsraili şahit, Abdullah b. Selâm’dır.¹²⁶

Varaka b. Nevfel

Varaka b. Nevfel bir Hristiyan âlimiydi ve Hz. Hatice’nin de akrabasıydı. Allah Resûlü’ne ilk vahiy gelmeye başladığında, Hatice Validemiz (r. anhâ) durumun ne olduğunu öğrenmek için ona gelmiş ve Varaka’dan şu cevabı almıştı: “Ya Hatice! O doğru sözlü bir insandır. Gördüğü, nübüvetin ilk başlangıcında görülmesi gerekenlerdir. O’na gelen Namûs-u Ekber’dır. Hz. Musa’ya ve Hz. İsa’ya da o gelmiştir. Yakın zamanda O, peygamber olacaktır. Eğer o günlere yetişebilirim, ben de O’na iman eder ve kendisine yardımcı olurum.”¹²⁷

Zeyd b. Amr’ın Efendimiz’i Tasdik Etmesi

Peygamberimiz’i bekleyen ve O’nu müjdeleyenlerin sayısı sadece bir-iki kişiyle sınırlı değildir. Zeyd b. Amr da Efendimiz’i (sallallahu aleyhi ve sellem) tasdik edenlerden biridir. Aşere-yi Mübeşşere’den meşhur sahabe Saîd b. Zeyd’in (r. anh) babası ve Hz. Ömer’in (r. anh) amcası olan Zeyd, Hanîflerdendir. Bu zât, putlardan yüz çevirmiş ve onların hiçbir fayda ve zarara muktedir olamayacaklarını haykırarak, Efendimiz’in peygamberliğinden önce de vefat etmiştir. Onun da beşaretleri olmuştur. Bir keresinde, “Ben bir din

¹²⁶ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/37-40.

¹²⁷ Buhârî, *Bed’ü'l-vahy* 3.

biliyorum ki onun gelmesi çok yakındır; gölgesi başınızın üzerindedir. Fakat bilemiyorum ki, ben o günlere yetişebilecek miyim?” demiştir.

Sahabe-i Kirâm’dan Âmir b. Rebî’a, bize şunu naklediyor: “Zeyd b. Amr’dan işittim, bir gün şöyle diyordu: ‘Ben Hz. İsmail’in, sonra Abdülmuttalib’in soyundan gelecek bir nebî bekliyorum. O’na yetişebileceğimi zannetmiyorum; ama iman ediyor, tasdik ediyor ve kabul ediyorum ki, O, hak nebîdir. Eğer senin ömrün olur da O’na yetişersen, benden O’na selâm söyle! Sonra da, sana O’nun şemâilinden haber vereyim de sakın şaşırma!’ dedi. Ben de ‘Buyur, anlat.’ dedim. Devam etti: ‘Orta boyludur. Ne çok uzun ne de çok kısadır. Saçları tam düz de değildir, kıvrıkcık da değildir. İsmi Ahmed’dir. Doğum yeri Mekke’dir. Peygamber olarak gönderileceği yer de burasıdır. Ancak daha sonra, O’nun getirdikleri, kavminin hoşlarına gitmediğinden, O’nu Mekke’den çıkaracaklardır. O Medine’ye hicret edecek ve getirdiği din oradan yayılacaktır. Sakın ondan gafil olma! Ben diyar diyar dolaştım ve Hz. İbrahim’in dinini aradım. Bütün konuştuğum Yahudi ve Hristiyan âlimleri bana, senin aradığın daha sonra gelecek dediler ve hepsi de bana biraz evvel sana anlattığım şeyleri anlattılar ve sözlerinin sonunu da şöyle bağladılar: ‘O, son peygamberdir ve O’ndan sonra da bir daha peygamber gelmeyecektir.’”

Âmir b. Rebî’a devam ediyor: “Gün geldi ben de Müslüman oldum. Allah Resûlü’ne, (sallallahu aleyhi ve sellem) Zeyd’in dediklerini bir bir anlattım. Selâmını söyleyince toparlandı ve Zeyd’in selâmını aldı. Ardından da şöyle buyur-

du: ‘Ben Zeyd’i cennette eteklerini sürüye sürüye yürürken gördüm.’”¹²⁸

3) Halifelerin Efendimiz’e Karşı Vefaları

Efendimiz’in Mektubuna Gösterilen Vefa

Hâris b. Müslim babasının şöyle naklettiğini anlatmaktadır: “Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) bizi bir müfreze hâlinde bir yere gönderdi. Çarpışma mahalline vardığımızda atımı ileri sürerek arkadaşlarımı geride bıraktım. Uğultu çıkarak gelen bir kabile ile karşılaştık. Ben hemen, “Lâ ilâhe illallah deyiniz ki, kurtulasınız.” dedim. Onlar da söylediler. Arkadaşlarım gelince beni kınadılar ve:

– Elimize düşmüş bir ganimetten bizi mahrum ettin, dediler.

Geri döndüğümüzde keyfiyeti Allah Resûlü’ne anlattılar. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) beni çağırdı, yaptığımı çok güzel bulup överek:

– Bil ki Cenâb-ı Hak, o insanlardan her birine mukabil sana şöyle şöyle (sevap) yazdı, buyurdu.

Çünkü kurtulmalarının sebebi bendim. Sonra Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Bil ki, benden sonra gelecek Müslümanların imamlarına senin için bir mektup yazacak; seni gözetmelerini tavsiye edeceğim, buyurdu.

Dediğini yaptı. Mektubunu mühürleyip bana verdi ve ardından şöyle buyurdu:

¹²⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 2/298 vd.

– Sabah namazını kılınca hiç kimse ile konuşmadan yedi kere, ‘Allah’ım! Beni ateşten koru’ de. Eğer o gün ölürsen Allah senin için ‘Ateşten korunmuştur’ diye yazar. Akşam namazını kılınca yine kimse ile kelâm etmeden yedi defa, ‘Allah’ım! Beni ateşten koru’ de. O gece vefat edersen senin için Allah, ‘Ateşten korunmuştur’ diye yazar.”

Efendimiz vefat edince, mektubu Hz. Ebû Bekir’e (r. anh) getirdim. Açıp okudu, bana yardım edilmesini emir buyurdu ve mektubu mühürleyip iade etti. Sonra mektubu Hz. Ömer’e (r. anh) getirdim, o da aynısını yaptı. Sonra Hz. Osman’a (r. anh) getirdim, o da öyle hareket etti.”

Oğlu Müslim der ki: “Babam Hâris, Hz. Osman’ın (r. anh) halifeliği döneminde öldü. Ömer b. Abdü’l Azîz halife oluncaya kadar mektup yanımızda kaldı. Ömer hilâfet makamına geçince bizim yörenin valisine şu talimatı verdi:

– Müslim b. Hâris’i Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) babasına yazdığı mektupla birlikte bana gönder!

Ben de mektubu götürdüm; okudu. Bana yardım yapılmasını buyurdu ve mektubu mühürledi.”¹²⁹

Görüldüğü gibi, aradan çok uzun yıllar dahi geçse halife efendilerimiz, Efendimiz’den gelen mektubu alıp okuyorlar ve içinde yazanları aynen tatbik ediyorlar. Bu durum halifelerin Efendimiz’e (sallallahu aleyhi ve sellem) ne kadar vefalı olduklarını göstermektedir.

4) Hanımlarının Efendimiz’e Karşı Vefası

Hanımları, Efendimiz’den bahsederken şöyle demişler-

¹²⁹ Ali el-Müttakî, *Kenzu’l-ummâl*, 7/28.

dir: “Allah Resûlü, insanların en güler yüzlüsü, hanımlarıyla en çok lâtife yapanıydı.”

Acaba, evinde uzun müddet yiyecek bulamayan, üzerlerine giydikleri elbiselerini de çok uzun müddet giymek zorunda kalan bu validelerimiz, beşeriyetleri icabı, biraz hiddet göstermeli değil miydiler? Hayır. Onların, Allah Resûlü’ne (sallallahu aleyhi ve sellem) karşı rızâ ifade eden hareketlerinden başka birşey bilinmemektedir.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), peygamberliğin ruhundaki mehabet ve vakara rağmen, hanımlarıyla lâtifeleşirdi. Onlarla kaynaşır, bütünleşir ve içli dışlı olurdu. Arada ince bir perde kalırdı ki, o da, Allah’la irtibatlı bulunmanın hâsıl ettiği uhrevîlikti. Zira O, bir peygamberdi. Hanımları da her şeyden evvel O’nun ümmetiydiler...

Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem), münasebet ve alâka boşluğunu doldurmak mümkün değildi. Zira O, bu yönüyle de müstesna idi. Hanımları da asla O’nsuz bir dünya düşünemiyorlardı.

Tahyîr Hâdisesi

Tahyîr, Allah Resûlü’nün hanımlarının, Efendimiz’le birlikte yaşayıp-yaşamama mevzuunda serbest bırakılmaları hâdisesidir. Başlangıcı ne olursa olsun, bu hâdis, Allah Resûlü’ne (sallallahu aleyhi ve sellem), bizzat Cenâb-ı Hakk’ın emridir. Cenâb-ı Hakk, mevzu ile alâkalı âyet aynen şöyle buyurmaktadır: “Ey peygamber! Hanımlarına söyle: ‘Eğer dünya hayatı ve onun zînetini istiyorsanız, gelin size bağışta bulunayım ve güzellikle salıvereyim. Eğer Allah’ı, peygamberini ve âhîret yurdunu istiyorsanız bilin ki, Allah içi-

nizden iyi davrananlara büyük ecir hazırlamıştır.” (Ahzab, 33/28-29)

İhtimal, Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) hanımlarından bazıları, belki biraz daha müreffeh bir hayat istemiş ve: “Acaba biz de diğer Müslümanlar gibi biraz daha rahat yaşayamayız mı? Hiç olmazsa günde bir kerecik olsun çorba içemeyiz mi? Giyim ve kuşamımıza biraz daha çekidüzen veremeyiz mi?” demişlerdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), onlardan bazılarında böyle bir arzu hissedince, hemen bir tavır ayarlamasına geçer. Kendileriyle görüşmeyeceğine dair yemin edip evinin cumbasına çekilir. Hâdise hemen duyulmuştur. Herkes hüzün ve üzüntü içinde mescide koşup ağlamaya başlar. Zira Allah Resûlü'nü kederlendiren en küçük bir hâdise dahi Müslümanları ağlatmaya yetmektedir. Bütün Müslümanlar, Allah Resûlü'yle (sallallahu aleyhi ve sellem) o derece bütünleşmişlerdir ki, evinde cereyan eden çok küçük bir huzursuzluk hemen duyulur ve Müslümanlar, Allah Resûlü'nü üzen bu hâdisenin ortadan kalkmasını sabırsızlıkla beklerler. O gün de böyle olmuştur.

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) bu tavır ayarlamasına “İ'lâ Hâdisesi” de denir. Hâdiseye, yukarıdaki mü-lâhazalarla daha farklı yaklaşımlarda vardır. Hz. Ebû Bekir (r. anh) ve Hz. Ömer (r. anh) bunlar arasındadır. Zira kızları da bu işin içinde bulunmaktadır. Herkes gibi durumdan haberdar olan Hz. Ebû Bekir (r. anh) ve Hz. Ömer (r. anh) de mescide koşarlar.

Allah Resûlü'nün yanına girmek için izin isterler; fakat kendilerine izin verilmez. Onlar da diğerleri gibi mescitte beklemeye başlarlar. Ancak üçüncü taleplerinde izin çıkar

ve içeriye girerler; sonra da kızlarını tartaklamaya başlarlar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), uzaktan manzarayı seyretmektedir. Ve bu esnada, sadece bir tek cümle söyler: “Bunlar benden, elimde olmayan şeyler istiyorlar.”¹³⁰

Oysa ki Kur’ân-ı Kerîm, onlara hitaben: “Ey peygamber hanımları! Sizler herhangi bir kadın gibi değilsiniz!” (Ahzab, 33/32) demektedir. Dünya ve ukbâda Allah Resûlü’yle (sallallahu aleyhi ve sellem) beraber olma liyakati, öyle kolay elde edilebilecek bir pâyeye değildir. Onun için âyetin işaretiyle bu müstesna kadınlar, bir irade imtihanı vermekteydiler. Allah Resûlü onları, kendi fakir, yoksul hanesiyle, dünya debdebe ve alâyişi arasında muhayyer bırakmıştır. Eğer dünyayı tercih edecek olurlarsa, İki Cihan Serveri, onları istedikleri dünyalıkla lütuflandıracak; ama sonra da salıverecektir. Yok, eğer Allah’ı ve Allah Resûlü’nü (sallallahu aleyhi ve sellem) tercih edecek olurlarsa, şimdiye kadar yaşadıkları hayat standardına râzı olmaları gerekecektir. Çünkü bu, o hanenin hususiyetidir.

Hiz. Âişe Validemizin Vefası

Allah Resûlü ilk defa Hiz. Âişe (r. anhâ) Validemiz’i çağırır ve ona: “Seninle birşey görüşmek istiyorum; ama baban ve annenle konuşmadan karar vermekte acele etme” der. Sonra da mevzunun başında zikredilen âyeti ona okur. Hiz. Âişe’nin (r. anhâ) cevabı tam siddîk babanın, siddîka kızına yakışır şekildedir: “Ya Resûlallah! Ben ana ve babamla bu mevzuda mı konuşacağım? Vallahi ben Allah ve Resûlü’nü tercih ediyorum.”

¹³⁰ Müslim, *Talak* 34, 35.

Daha sonrasını Validemiz şöyle anlatmaktadır: “Allah Resûlü hangi hanımıyla konuştuysa, hepsinden aynı cevabı aldı. Bu hususta hiç kimse farklı bir mütalâa beyan etmedi. Ben ne demiş isem onlar da aynı şeyi söylediler...”¹³¹

Efendimiz’in zevceleri arasında, saray hayatı yaşamış olanlar da vardır ve Hz. Safiyye (r. anhâ) bunlardandır. Hayber’de babasını ve kocasını kaybetmiştir. Bunların ikisi de Hayber’in efendileridir. Safiye (r. anhâ) validemiz harp esirleri arasında bulunmaktadır. Onurlu bir şahsiyet olan Validemize bu durum çok dokunmuştur. Bu itibarla da, Allah Resûlü’nü görünceye kadar, belki dünyada en çok kızdığı insan Efendimiz’dir (sallallahu aleyhi ve sellem). Ancak, O’nu görünce bütün duyguları değişmiştir.¹³² Evet, Allah Resûlü’nün (sallallahu aleyhi ve sellem) hanesinde karnını dahi doyumayacak kadar ağır hayata katlanan, Safiyye (r. anhâ) gibi saraydan gelme kadınlar da vardır. Vardır ve o da diğer kadınlarla aynı hayatı paylaşmaktadır.

Safiyye (r. anhâ) Validemiz, kök itibariyle Yahudi’dir. Kadınlardan biri, bunu bir gün onun yüzüne vurmuş ve ona: “Ey Yahudi kızı” demiştir. O, bu durumu Allah Resûlü’ne aktarmış ve üzüntüsünü dile getirmiştir. Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem) onu şöyle teselli etmiştir: “Bir daha sana böyle birşey diyecek olurlarsa, sen de onlara şu cevabı ver: ‘Benim babam, Hz. Harun; amcam Hz. Musa; kocam da gördüğünüz gibi, Hz. Muhammed Mustafa’dır (sallallahu aleyhi ve sellem). Siz bana karşı neyinle övünüyorsunuz?’”¹³³ Ve

¹³¹ Müslim, *Talak* 35.

¹³² el-Heysemî, *Mecmau’z-zevaid*, 9/252; İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ*, 2/108.

¹³³ Tirmizi, *Menâkib* 64.

Safiyye (r. anhâ), Allah Resûlü'nün huzurundan ayrılırken, bütün üzüntülerini geride bırakmıştır.¹³⁴

H. Sevde Validemizin Vefası

Sevde (r. anhâ) validemizle, daha Mekke'de iken *nikâh* akdi yapılmıştır. Yani Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) ikinci hanımı Sevde (r. anhâ) validemizdir. Ancak hangi mülâhaza ile bilemiyoruz, bir aralık Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bu validemizi boşamak istemiştir. Validemiz bunu duyunca beyninden vurulmuşa döner. Ve hemen Allah Resûlü'nün (r. anhâ) huzuruna çıkar. Hatta araya vasıtalar koyup yalvarırcasına şöyle der: “Ey Allah'ın Resûlü! Sen'den dünyalık hiçbir şey beklemiyorum. Bana ayırdığın bir günü de Âişe'ye (r. anhâ) verdim. İstersen ömür boyu benim hatırımı sormak için dahi yanıma uğrama. Ama ne olur beni *nikâh*ın altında bulunmaktan mahrum etme! Ben âhirete Sen'in *nikâh*lın olarak gitmek arzusundayım. Başka da hiçbir düşüncem yok.”¹³⁵ Onun bu arzusu Allah Resûlü tarafından kabul edilir ve Sevde (r. anhâ) validemiz Ezvac-ı Tahirât'tan biri olarak yaşamaya devam eder.

Onlar, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi ve sellem) ayrı kalmayı, ölümden beter bir musîbet olarak kabul etmişlerdir. Bu duyguda, hemen bütün hanımları müşterektir ve hiçbiri farklı düşünmemektedir. Zira İki Cihan Serveri, onların gönüllerine sökülüp atılamayacak şekilde taht kurmuş, içlerine girmiş ve onlarla tam olarak bütünleşmiştir. O mübarek, o yumuşak, o tabii, o fitrî hayatını onlarla öyle paylaşmıştır

¹³⁴ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 2/17-22.

¹³⁵ el-Heysemî, *Mecmau'z-zevaid*, 9/246; Müslim, *Rada* 47.

ki, O'ndan ayrılmaları mümkün değildir. Doğrusu, O'nun vefatından sonra gördüğümüz manzara hasrettir, hicrandır ve hüzündür. Hz. Ebû Bekir (r. anh) ve Hz. Ömer (r. anh), Allah Resûlü'nün hanımlarından her uğradıklarını, hıçkıra hıçkıra ağlıyor bulmuşlardır.¹³⁶ Hatta onlar da oturup beraber ağlamışlar ve bu ağlama onlarda âdeta bir hayat boyu devam etmiştir. İşte Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), onlarda böyle silinmez iz ve çizgiler bırakmıştır. Belki beraberlikleri çok kısa sürmüştür, ama İki Cihan Serveri onlar için âdeta bir hayat kaynağı olmuştur.¹³⁷

5) Hayvanların Efendimiz'e Karşı Vefaları

Aslanın, Efendimiz'in Azatlısı Sefine'ye İtaati

Efendimizin (s.a.s.) azatlısı Sefine başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlatmaktadır: “Denize açılmıştım. İçinde bulunduğum gemi parçalandı. Bunun üzerine tahtalardan birini yakalayıp üzerine çıktım. Dalgalar beni kıyıya kadar sürükledi. Bir sazlığa gelmişim. Tahta parçasından inip karraya çıkmayı düşündüm. Sazlıkların arasında bir aslan varmış, beni görünce bana doğru gelmeye başladı. Ben:

– Ey Ebû'l-Hâris! (aslanın künyesidir.) Ben, Resûlullah'ın âzatlısıyım, dedim. Böyle dememle başını eğerek yanıma geldi, omuzuyla beni dürterek sazlıktan çıkarıp yolun ortasına götürdü ve hafifçe kükredi. O kükreşiyle benimle vedâlaştığını tahmin etmişim. Bu hâdise aslanı son görüşüm oldu.”¹³⁸

¹³⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 4/305.

¹³⁷ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 2/9-11.

¹³⁸ el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/606; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 5/316.

6) Diğer Varlıkların Efendimiz'e Karşı Vefaları

Hurma Kütüğünün Feryadı

Câbir b. Abdullah (r. anh) anlatıyor: “Resûlullah cuma günü bir ağaca, diğer bir rivayete göre bir hurma kütüğüne dayanır; öyle konuşma yapardı. Ensârdan bir şahıs:

– Yâ Resûlallah! Senin için bir minber yapsak, dedi. Resûlullah:

– Siz bilirsiniz, buyurdu.

Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) için bir minber yaptılar. Cuma günü olunca Resûlullah minbere çıktı. Daha önceleri yaslanıp hutbe okuduğu hurma kütüğü çocuğun feryadı gibi feryad etti. Resûlullah (s.a.s.) indi, kütüğü kucakladı. Kütük susturulan çocuk gibi hafif hafif inliyordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem),:

– O, yanında yapılan zikirten dolayı ağladı, buyurdu.”¹³⁹

Enes'in (r. anh) rivayetinde bu kütüğün Peygamber'in emriyle yerinden ayrılıp minberin altına gömüldüğü kaydedilmiştir.¹⁴⁰

Hasanı Basrî (r. anh) kütüğün feryadı, iştihakıyla ilgili hadisi naklettiğinde ağlar ve ‘Ey Allah’ın kulları! Bir odun, tahta, Resûlullah’ın Allah katındaki yerinden dolayı onun özlemiyle ağlarken o Resûl-i Zîşân’a kavuşmak için sizin daha çok iştihak duymanız gerekmez mi?’ derdi.”¹⁴¹

¹³⁹ Buhârî, *Menâkıb* 25; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 6/126.

¹⁴⁰ İbn Abdilberr, *el-Câmi'*, 2/129.

¹⁴¹ Kandehlevî, *Hayatu's-sahabe*, 4/288.

EFENDİMİZ'İN VEFASI

1) Efendimiz'in Aile Fertlerine Karşı Vefası

Efendimiz'in Kaybolan Torunlarını Araması

Selmân-ı Fârisî (r. anh) anlatıyor: “Bir gün Peygamberimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) çevresinde toplanmış otururken hizmetçisi Ümmü Eymen (r. anhâ) geldi ve:

– Yâ Resûlallah (sallallahu aleyhi ve sellem), vallahi Hasan ile Hüseyin kayboldular, dedi.

Güneş iyice yükselmişti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Kalkın, oğullarımı arayın, diye emir verdi.

Herkes çevreye dağıldı. Ben Peygamberimiz'in yöneldiği istikamete gittim. Bir hayli yürüyüp dağın eteğine vardığımızda ne görelim, Hasan ile Hüseyin birbirlerine sarılmışlar! Karşılarında da kuyruğunu dikmiş, ağzından âdeta kıvılcımlar saçan erkek bir yılan! Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yılanı doğru koşturdu, yılan dönüp Efendimiz'e baktıktan sonra bir kayalığın arasına süzülüverdi. Resûlullah da-

ha sonra çocukların yanına gelerek onları birbirinden ayırdı, yüzlerini okşadı ve “Anam babam size kurban olsun, Allah size lütufta bulunmuştur.” diyerek birini sağ, diğerini sol omzuna aldı. Ben:

– Çocuklar, ne mutlu size, bineğiniz ne güzel, dedim.

Resûlullah da (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Onlar da iki güzel süvâri. Ama babaları ikisinden de üstün, buyurdu.”¹⁴²

Efendimiz'in Oğlu İbrahim'i Ziyaret Etmesi

Enes (r. anh) diyor ki: “Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem), insanlar içinde aile fertlerine karşı en şefkatli olanı idi. Mâriye'den doğma oğlu İbrahim, Medine'nin kenar mahallelerinden birinde bir süt anneye verilmişti. Süt annenin kocası demirci idi. Resûlullah ile birlikte çocuğu ziyarete gittiğimizde evi, yakılan “izhir” bitkilerinin dumanlarının kapladığını görürdük. Allah Resûlü, (s.a.s.) çocuğu öper ve koklardı.”¹⁴³

Efendimiz'in Oğlu İbrahim'in Vefatına Sabretmesi

Enes b. Mâlik (r. anh) anlatıyor: “Peygamber'in oğlu İbrahim'i gördüm, babasının önünde can çekişiyordu. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) iki gözünden yaşlar dökülmeğe başladı. Abdurrahman b. Avf (r. anh):

– Sen de mi, yâ Resûlallah, dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Göz yaşarır, gönül hüzünlenir, ama biz Rabb'imizi hoşnut kılacak sözden başkasını söylemeyiz. Ey İbrahim,

¹⁴² Kandehevî, *Hayatu's-sahabe*, 3/249.

¹⁴³ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/87.

sen (in firakın) dan (ayrılığından) ötürü cidden pek üzüntülüyüz, buyurdu.”¹⁴⁴

Mekhûl’ün (r. anh) rivayetinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) Abdurrahman b. Avf’a (r. anh) şunları söylemektedir:

– Ey Abdurrahman! Bu bir rahmet eseridir. Acımaya-na acınmaz. Biz halkı, avaz avaz ağlamaktan, ölüde olmayan birtakım vasıflarla ağıt koşmaktan nehyediyoruz. Eğer ölüm herkesi kapsayan bir va’d-i İlâhi, herkesin girmek zorunda olduğu bir yol, sonra gelenlerimizin önceden gidenlerimizle buluşacağı bir kavşak olmasaydı, o zaman İbrahim’e başka şekilde üzülecektik. Biz, İbrahim’in firakından ötürü pek mahzunuz. Göz yaş döker, gönül hüzünlenir; ama biz Rabb’imizi kızdıracak bir söz söylemeyiz. O, geri kalan emme süresini cennette tamamlayacak.¹⁴⁵

Efendimiz’in Torununun Vefatına Üzülmesi

Üsâme b. Zeyd (r. anh) anlatıyor: “Bir gün Peygamberimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanında iken kızlarından biri (Zeyneb), Resûlullah’a (s.a.s.), “Oğlum ölmek üzere, bize gelin.” diye haber gönderdi. Allah Resûlü de kızına selâm söyleyerek şu cevabı ilettirdi: “Almak da, vermek de Allah’a âittir. O’nun katında her şeyin muayyen bir ömrü vardır. Sabret ve sabrına karşılık Allah nezdindeki sevabı hatırla.” Bunun üzerine kerimleri, “Muhakkak gelsin.” diye and verdirerek tekrar haber gönderdi. Efendimiz (s.a.s.) kalktı, yanında Sa’d b. Ubâde, Muâz b. Kâ’b, Zeyd b. Sabit ve daha birkaç sahabe olduğu halde kızının evine geldi. Hasta çocuğu Re-

¹⁴⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/90.

¹⁴⁵ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/88.

sûlullah'a verdiler. O da çocuğu kucağına oturttu. Çocuk ızdırıp içindeydi; can veriyordu. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) iki gözü yaşlarla doldu.

Sa'd b. Ubâde:

– Yâ Resûlallah, bu yaşlar ne, diyerek hayretlerini belirtti.

– Bu gözyaşı, Allah'ın kullarının gönüllerine koyduğu bir rahmet eseridir. Allah, ancak çok şefkatli kullarına rahmet eder, buyurdular.”¹⁴⁶

Efendimiz ve Torunu Hz. Hüseyin

Câbir (r. anh) anlatıyor: “Bir gün Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ile beraber iken bir yemeğe çağırıldık. Davet mahalline giderken baktık, Hüseyin (r. anh) çocuklarla oynuyor. Efendimiz koşarak beraberindekileri geride bıraktı, kollarını çocuğa doğru açtı. O da bir o tarafa, bir bu tarafa kaçmaya başladı. Resûlullah (s.a.s.) gülüyordu. Derken Hüseyin'i (r. anh) yakaladı, bir elini çenesinin altına, diğer elini de ense sine koyarak boynuna sarıp öptü ve 'Hüseyin benden, ben de ondanım. Onu seveni Allah sevsin. Hasan ve Hüseyin, soy devam ettiren torunlardan iki torundur.' buyurdu.”¹⁴⁷

2) Efendimiz'in, Akrabalarına Karşı Vefası

Efendimiz'in Kıtık Döneminde

Amcası Ebû Talib'e Desteği

Abdullah b. Abbâs (r. anh) anlatıyor: “Bir defasında Kureyş kabilesi kıtlığa maruz kalmıştı, öyle ki çürümüş kemik-

¹⁴⁶ Kandehlevî, *Hayatu's-sahabe*, 3/138.

¹⁴⁷ Kandehlevî, *Hayatu's-sahabe*, 3/249.

leri kemiriyorlardı. Kureyş içerisinde Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile babam Abbâs'tan (r. anh) daha zengin kimse yoktu. Peygamberimiz (s.a.s.), amcası Abbâs'a (r. anh):

– Amca, biliyorsun ki kardeşin Ebû Talib'in nüfusu kalabalık. Kureyş'in başına gelenleri de görüyorsun. Haydi gidelim, çocuklarından bir kısmını alalım, dedi.

Birlikte Ebû Talib'in yanına vardılar ve:

– Ebû Talib, kavminin durumunu görüyorsun. Sen de onlardan birisin. Biz çocuklarından birkaçını almaya geldik, dediler. Ebû Talib:

– Akıl'i bana bırakın, sonra istediğinizi alın, dedi.

Bunun üzerine Resûlullah Hz. Ali'yi (r. anh), Abbâs (r. anh) da Ca'fer'i (r. anh) aldı. Büyüyünceye kadar Hz. Ali (r. anh), Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem), Ca'fer (r. anh) de Hz. Abbâs'ın (r. anh) yanında kaldı.¹⁴⁸

3) Efendimiz'in, Ashabına Karşı Vefası

Efendimiz'in Ebû Hureyre'nin Annesine Karşı Vefası

Ebû Üsâme'nin (r. anh) rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Hayber kalesini kastederek, “Halkı zalim olan şu kasabaya sefer etmek üzere harp hazırlığı yapın, inşaallah Allah oranın fethini size müyesser kılacak. Bineği serkeş veya cılız olan, bizimle yola çıkmasın.” buyurdular.

Resûlullah'ın bu emri üzerine Ebû Hureyre (r. anh) annesinin yanına gitti ve:

¹⁴⁸ Kandehevî, *Hayatu's-sahabe*, 3/ 83.

– Anne, harp hazırlığımı yap; Allah Resûlü gazaya gitmek için harp malzemeleri hazırlamamızı emir buyurdu, dedi. Anası:

– Senden başka kimsem olmadığını, yanımda sen olmadan bir yere çıkamadığımı bile bile mi gideceksin, deyince Ebû Hureyre (r. anh):

– Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi ve sellem) geri kalamam, dedi.

Ebû Hureyre'nin (r. anh) bu ısrarı üzerine annesi, emzirdiği süt hakkı için and verdikten sonra gizlice Resûlullah'a gelerek oğlunun harbe gitmesini istemediğini söyledi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Sen git, arzun yerine gelmiştir, buyurdu. Derken Ebû Hureyre (r. anh) geldi, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Ebû Hureyre'ye bakmadı; yüzünü çevirdi, Ebû Hureyre (r. anh):

–Yâ Resûlallah, benden yüz çevirdiğinizi görüyorum, muhakkak hakkımda bir şey duymuşsunuzdur, dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Sen, (annenin) emzirdiği sütü helâl etmediğini söylediği halde hâlâ fikrinde ısrar eden bir kimsesin! Sizden herhangi biriniz, anası ile babasının yahut onlardan birinin yanında bulunurken Allah yolunda olmadığını mı sanır? Bilakis ebeveynine iyi davranıp haklarını eda ettiği sürece bir kimse Allah yolunda cihat ediyor, demektir, buyurdular.

Daha sonra Ebû Hureyre (r. anh) demiştir ki: “Resûlullah'ın bu sözleri üzerine annem ölünceye kadar, iki sene hiç bir gazaya iştirak etmedim.”¹⁴⁹

¹⁴⁹ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 5/323.

Efendimiz'in Nuayman'a Sahip Çıkması

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) döneminde Nuayman isimli bir sahabe bazen içki içiyor ve Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi ve sellem), ona hadd-i şer'îyi (hukuki ceza) tatbik ediyordu. Yaptığı bu şey bir günahı. Bir gün sahabeden biri, ona kınayıcı bir söz sarfedince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), kaşlarını çattı ve “Kardeşinize karşı şeytana yardımcı olmayın. Allah’a yemin ederim o, Allah ve Resûlü’nü sever.”¹⁵⁰ buyurdu. Allah (celle celâluh) ve Resûlü’nü sevmek, onlarla beraber olmayı netice vereceğinden, böyle bir insan, her ne kadar günah da işlese, kötü söze muhatap olmaya müstehak değildir; çünkü o Allah (celle celâluh) ve Resûlü’nü (sallallahu aleyhi ve sellem) sevmektedir. Bu sevgi ise farzlarını yapan, büyük günahlardan kaçınan birisi için Resûlullah’la beraber bulunmaya yeter. Zira kişi sevdiğiyle beraberdir.¹⁵¹

Katâde'nin, Uhud Savaşı'nda Kaybettiği Gözüne Efendimiz'in Duasıyla Tekrar Kavuşması

Katâde b. Nu'mân (r. anh) anlatıyor: “Resûlullah’a (sallallahu aleyhi ve sellem) bir yay hediye edilmişti. Resûl-i Ekrem bu yayı Uhud Savaşı'nda bana verdi. Ben, Allah Resûlü’nün önünde sürekli ok attım. Yayın başları incelirdi. Resûlullah’ın önünden hiç ayrılmadım. Gelen okları, yüzümle savuştuyordum. Resûlullah’ın çehresine doğru bir ok geldiğinde yüzümü ve başımı kendisine doğru eğiyor, ona siper ediyordum. Atılan son bir ok, gözbebeğimi yanağıma akıttı. Ak ve karası birbirinden ayrılmıştı. Gözbebeğimi avucuma aldım, koşarak Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi ve sellem) avucuna

¹⁵⁰ Buhârî, *Hudûd* 4, 5.

¹⁵¹ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/285.

bıraktım. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), durumu görünce gözyaşları boşandı ve:

– İlâhi! Hiç şüphesiz Katâde yüzünü senin peygamberine siper etti. Akan gözünü, gözlerinin en güzeli ve en keskini olarak iade eyle, diye dua etti ve gözümü alıp yerine koydu. Râvi diyor ki: ‘Gerçekten Katâde’nin (r. anh) o gözü iki gözünün en iyisi ve en keskini olmuştu.’ Diğer bir rivayette: ‘Katâde’nin (r. anh) hangi gözünün aktığı farkedilmezdi.’ denilmiştir.”¹⁵²

4) Efendimiz’in, Ev Sakinlerine Karşı Vefası

Efendimiz’in Hz. Enes’e Güzел Muamelesi

Enes (r. anh) anlatıyor: “Peygamberimiz Medine’ye geldiğinde, ben sekiz yaşındaydım. Annem beni Resûlullah’a (sallallahu aleyhi ve sellem) götürdü ve:

– Yâ Resûlallah, ben hâriç ensârın erkekleri ve kadınları sana hediyeler sundular. Ben sana şu oğlumdan başka sunabilecek bir şey bulamadım. Lütuf buyurun, bunu kabul edin. İhtiyaç duyduğunda sana hizmet etsin, dedi.

Böylece Allah Resûlü’nün hâdimi oldum, kendisine on sene hizmet ettim. Bir gün olsun bana ne vurdu ne sövdü ne de yüzüme karşı suratını ekşitti.”¹⁵³

Yıllarca Efendimiz’in yanında kalan Enes (r. anh), başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlatmaktadır: “Resûlullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), huyca insanların en güzeliydi. Bir gün beni bir işe göndermek istemişti. Ben, ‘Valla-

¹⁵² el-Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid*, 8/298; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/225.

¹⁵³ Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 3/91.

hi gitmem.’ dedim. Halbuki içimden gitmeye karar vermiş-tim; çünkü emri veren Allah’ın Peygamberi (sallallahu aleyhi ve sellem) idi. Yola çıktım, sokakta oynayan çocukların yan-larından geçerken kendilerini seyre daldım. Derken Pey-gamber arkamdan gelerek ensemden tuttu. Dönüp kendi-sine baktım, gülüyordu.

– Enesçik! Emrettiğim yere gittin mi, diye sordu.

– Evet, gidiyorum yâ Resûlallah, dedim.”¹⁵⁴

Efendimiz’i (sallallahu aleyhi ve sellem) en iyi tanıyan insanlar-dan birisi şüphesiz Enes’dır (r. anh). O, Allah Resûlü’nü biz-lere şöyle anlatmaktadır: “Peygamberimiz’e senelerce hiz-met ettim. Bir kerecik olsun bana ne sövdü ne de vurdu. Beni azarlamadı, yüzüme karşı surat ekşitmedi. Verdiği bir emri ağırdan aldığım zaman beni azarlamadı. Ailesinden biri azarlamaya kalkıştığında da ‘Ona ilişmeyin! Kaderde bir şeyin gerçekleşmesi varsa behemehal olur.’ derdi.”¹⁵⁵

5) Efendimiz’in, İnsanların Hatalarını Affetmesi

Efendimiz’e Ağır Laflar Söyleyen Bir Bedevî

Ebû Hureyre (r. anh) anlatıyor: “Bedevînin biri Peygam-berimiz’e gelerek bir hususta yardımını istedi. Râvilerden İkrime (r. anh) diyor ki: ‘Zannedersem bedevî, bir maktulün diyetiyle ilgili olarak yardım istemişti.’ Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) adama biraz bir şey verdi ve ‘Seni memnun ettik mi?’ dedi. Bedevî, ‘Hayır! İhsanda bulunmadın, bol vermedin.’ dedi. Onun bu cevabına Müslümanlardan bazı-

¹⁵⁴ Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 3/91.

¹⁵⁵ Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 3/91.

ları kızdılar, adamı tartaklamaya yeltendiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), sahabelerine adama ilişmemelerini işaret buyurdu. Resûl-i Ekrem kalkıp evine gidince bedevîyi çağırdı, ona:

– Bize geldin, bir şeyler istedin, biz de sana verdik. Sen kalktın; bazı şeyler söyledin, dedi ve bedevîye biraz daha bir şey verdikten sonra:

– Seni memnun ettik mi, diye tekrar sordu.

– Evet! Allah, ailem ve yakınlarım hesabına sana bol hayırlar lütfetsin, dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Sen bize geldin, bir şeyler istedin, biz de verdik. Sonra sen verdiklerimi azımsayarak bir şeyler söyledin. Bunun için arkadaşlarımın kalplerinde, sana karşı bir kin meydana geldi. Yanlarına döndüğünde şimdi bana söylediğin sözleri onların huzurunda da söyle ki, gönüllerindeki kin gitsin, diye talimat verdi.

Bedevî:

– Peki, dedi.

Adam, sahabelerin yanına dönünce Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Şu arkadaşınız bize gelmiş, bir şeyler istemiş; biz de vermiştik. O da bir şeyler söylemişti. Sonra biz kendisini çağırdık, biraz daha bir şey verdik, memnun kaldığını söyledi, öyle değil mi?

– Evet! Allah, ailem ve yakınlarım nâmına sana bol hayırlar versin!

Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Benimle şu bedevînin hâli şu kimsenin hâlini andırıyor: Birisinin bir devesi vardır, kaçmıştır. Yakalamak için halk devenin peşine düşünce deve iyice ürküyor. Bunun üzerine devenin sahibi halka, “Devemle aramızdan çekilin, ben ona daha iyi davranırım, onun huyunu daha iyi bilirim.” diyerek deveye doğru gider. Yere düşmüş hurma döküntülerinden alarak deveyi çağırır, deve de gelir. Adam deveye havutunu vurur ve biner gider. Şimdi ben, bu bedvî o sözleri söylediği vakit sizleri dinlemiş olsaydım adam cehenneme gitmişti!” buyurdu.¹⁵⁶

Efendimiz’in Kendisini Zehirlemek İsteyen Bir Kadını Affetmesi

Enes b. Mâlik (r. anh) anlatıyor: “Hayber fethedildiği zaman Hâris kızı Zeyneb adındaki bir Yahudi kadın, Peygamberimiz’e (sallallahu aleyhi ve sellem), kızartılmış zehirli bir koyun getirdi. Resûlullah (s.a.s.) etin bir parçasını biraz çiğnedikten sonra ağzından çıkarıp attı ve “El çekiniz, bu koyun bana zehirli olduğunu haber veriyor.” buyurdu. Kadın, Peygamberimiz’in huzuruna getirildi. “Bunu niçin yaptın?” diye sordu. “Seni öldürmek istedim.” dedi. Resûlullah (s.a.s.), “Allah seni bana musallat kılacak değildir.” buyurdu. Ashâb, “Onu öldürtmeyecek misin?” diye sordular. “Hayır.” dedi.

Enes (r. anh) bu hâdise ile ilgili olarak şunları zikreder: “O zehirli etin, Resûlullah’ın küçük dilinde bıraktığı izi iyi hatırlıyorum.”¹⁵⁷

¹⁵⁶ Kandehevî, *Hayatu’s-sahabe*, 3/103.

¹⁵⁷ Kandehevî, *Hayatu’s-sahabe*, 3/99.

Ebû Hureyre'nin (r. anh) rivayetinde kadının bu işi neden yaptığı da zikredilmektedir: “Yahudilerden bir kadın, Peygamberimiz'e kızartılmış zehirli bir koyun hediye etmişti. Koyunun zehirli olduğunu vahy ile bilen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabelerine, ‘Ellerinizi çekin, koyun zehirli!’ buyurdu. Bunun üzerine kadın, Peygamberimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) huzuruna getirildi.

– Yaptığın bu hıyanetin sebebi nedir, diye soruldu.

Kadın:

– Şunu öğrenmek istedim: Eğer hak peygamber isen Allah sana bunu haber verecekti, yalancı isen halk elinden kurtulacaktı, dedi.

Resûlullah kadını bağışlayıp ona ceza vermedi.”¹⁵⁸

Efendimiz'in Kureyş'ten Gördüğü Eziyetler ve Onlara Verdiği Cevap

Mekke döneminde, müşriklerin Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) yaptıkları işkencelerden birine şahit olan Menbitü'l-Ezdi bu hâdiseyi şöyle anlatmaktadır: “Cahiliye devrinde Peygamber'i (sallallahu aleyhi ve sellem) gördüm, şöyle diyordu: ‘Ey insanlar, Lâ ilâhe illallah deyin ki, bahtiyar olasınız!’ Davet ettiklerinden kimi yüzüne tükürüyor, kimi üzerine toprak saçıyor, kimileri de sövüyordu. Nihayet gün yarı oldu. Karşıdan bir genç kız çıkageldi. Elinde su dolu büyük bir kadeh vardı. Allah Resûlü yüzünü ve ellerini yıkadıktan sonra şöyle buyurdu:

– Kızcağızım, babana bir suikast yapılacağından, zelil olacağından korkma!

¹⁵⁸ Kandelevî, *Hayatu's-sahabe*, 3/99.

Ben:

– Bu kız kimdir, diye sordum.

– Allah Resûlü'nün kızı Zeyneb (r. anh), dediler.”¹⁵⁹

Müşrikler, Efendimiz'e karşı müthiş bir kin beslemekteler. Hatta bir gün Kâbe'nin içinde ibadet ederken dahi kendisini öldürmeye kalkışmışlardır. Urve (r. anh) bu hâdiseyi Amr İbn Âs'a (r. anh) sorar:

– Müşriklerin Peygamberimiz'e yaptıkları en ağır hakaret ne idi, bana bildirir misin? Amr ibn As (r. anh) şöyle anlatır:

“Bir gün Resûlullah Efendimiz Kâbe'de namaz kılariken Ukbe b. Ebî Muayt çıkageldi. Elbisesini boynuna doladı, var gücü ile boğmaya başladı. Derken Ebû Bekir (r. anh) geldi. Ukbe'nin omzundan yakalayıp geri çekti ve: ‘Adam Rabb'im Allah diyor diye öldürecek misiniz? Halbuki o size Rabb'inizden birtakım mucizeler getirmiştir. Bununla beraber eğer o, yalan söylüyorsa yalanı kendisine, doğru söylüyorsa sizi tehdit edegeldiği azabın bir kısmı olsun gelir, sizi çarpar. Şüphesiz Allah, haddi aşan, (iddiasında) çok yalancı olan kimseyi muvaffak etmez' mealindeki Mü'min Sûresi'nin 28. âyetini okudu.”¹⁶⁰

Hiz. Ebû Bekir'in (r. anh) kızı Hiz. Esmâ'ya da (r. anhâ) müşriklerin Peygamber Efendimiz'e yaptıkları eziyetlerden soru yöneltilmiştir. Hiz. Esmâ (r. anhâ) şahit olduğu bir hâdiseyi şöyle anlatır: “Müşrikler bir gün Kâbe'de oturmuş, Peygamber Efendimiz'in putlar hakkında söylediklerini görüşüyor-

¹⁵⁹ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 6/21.

¹⁶⁰ Kandehlevî, *Hayatu's-sahabe*, 1/ 237.

lardı. O sırada Allah Resûlü çıkageldi, hepsi birden ona doğru ayaklandılar. Babam Ebû Bekir bir feryad duydu:

– Çabuk, arkadaşına yetiş, demişlerdi.

Babamın saçları dört örgülü idi. Saçlarını düzeltmeden hemen yanımızdan çıktı. Şöyle diyordu:

– Yazık size! ‘Rabb’im Allah’ diyor diye adamı öldürecek misiniz?

Müşrikler Resûlullah’ı bırakıp babamın üzerine yürüdüler. Babam eve döndüğünde elini hangi saç örgüsüne atıyordu ise eliyle birlikte geliyordu. Kendisi şöyle söylüyordu: “Ey Celâl ve ikram sahibi! Sen ne kadar yücesin!”¹⁶¹

Efendimiz’in Tâif Yolculuğu

Âişe (r. anhâ)’dan rivayet edildiğine göre bir gün Peygamber Aleyhisselâm’a (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Uhud Gazvesinin yapıldığı günden daha zor bir gün yaşadın mı, diye sordu.

Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle cevap verdi:

– Evet, senin kavminden çok kötülük gördüm. Bu kötülüklerin en fenası, onların bana Akabe günü yaptığıdır. Tâifli Abdükülâl’in oğlu İbni Abdüyâlil’e sığınmak istemiştim de beni kabul etmemişti. Ben de geri dönmüş, derin kederler içinde yürüyüp gidiyordum. Karnüsseâlib’e varıncaya kadar kendime geledim. Orada başımı kaldırıp baktığımda, bir bulutun beni gölgelediğini gördüm. Dikkatlice bakınca, bulutun içinde Cebrail Aleyhissellâm’ı fark ettim. Cebrail (aleyhisselâm) bana seslenerek:

¹⁶¹ el-Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid*, 6/17; Kandehevî, *Hayatu’s-sahabe*, 1/239.

– Allah Teâlâ kavminin sana ne söylediğini ve seni hi-maye etmeyi nasıl reddettiğini duymuştur. Onlara dilediğini yapması için de sana Dağlar Meleği’ni göndermiştir, dedi.

Bunun üzerine Dağlar Meleği bana seslenerek selâm verdi. Sonra da:

– Ey Muhammed! Kavminin sana ne dediğini Cenâb-ı Hak işitti. Ben Dağlar Meleğiyim. Ne emredersen yapmam için Allah Teâlâ beni sana gönderdi. Ne yapmamı istiyor-sun? Eğer dilersen şu iki dağı onların başına geçireyim, de-di. O zaman:

– Hayır, ben Cenâb-ı Hakk’ın onların soylarından sade-ce Allah’a ibadet edecek ve O’na hiçbir şeyi ortak koşma-yacak kimseler çıkarmasını dilerim, dedim.”¹⁶²

Efendimiz, ümmetine karşı o kadar merhametli, o kadar vefalı ki; kendisine düşmanlık yapan, kötülük yapan insan-ların hatalarını bağışlıyor. Hatta dağlara müvekkel mele-ğün, ‘Dilersen şu iki dağı başlarına geçireyim’ sözü karşısın-da irkiliyor; ‘Hayır! Eğer onların soyundan Allah’a ibadet edecek birisi çıkacaksa, bunu istemem.’ diyecek kadar fe-dakâr ve diğerkâm bir insandır.

Uhud Muharebesi’nde bunun en çarpıcı misallerini bul-mak mümkündür. Uhud harbinde Allah Resûlü’nün canı kadar sevdiği amcası ve sütkardeşi Hz. Hamza (r. anh) şehid edilmiş; hatta şehid edilmenin de ötesinde vücudu param-parça ve lime lime edilmiştir.¹⁶³ Yine orada, halasının oğlu Abdullah b. Cahş (r. anh) kütükte doğranan et gibi doğran-

¹⁶² Buhârî, *Bed’ü’l-halk* 7; Müslim, *Cihad* 111.

¹⁶³ Buhârî, *Meğâzi* 23.

mıştır.¹⁶⁴ Hatta bu arada kendi mübarek başı yarılmış, dişleri kırılmış, vücudu kan revan içinde kalmıştır.¹⁶⁵ Düşmanlarının, gayz ve öfkeyle üzerine çullandığı ve bütün gayretleriyle O'nu öldürmek istedikleri bu hengâmede, o Yüceler Yücesi insan kanı yere akarsa, Allah onları mahveder endişesiyle tir tir titremekte ve “Allah’ım kavmimi bağışla; çünkü onlar (beni) bilmiyorlar!” demektedir.¹⁶⁶ Bu ne müthiş bir şefkat anlayışıdır ki, O’nu öldürmek isteyenlere O, dua dua yalvarmakta; tel’in ve bedduaya karşı kapalı kalmaktadır.¹⁶⁷

Efendimiz ve Kötü Huylu Bir Kadın

Ebû Ümâme (r. anh) anlatıyor: “Bir kadın vardı, erkeklere sövüyordu, ağız çok bozuktu. Bir gün Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) yüksekçe bir yerde tirit yerken bu kadın yanına vardı ve:

– Şuna bakın! Bir köle gibi oturuyor, bir köle gibi yiyor, dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Hangi köle benden daha iyi kulluk yapabilir, buyurdu. Kadın:

– Kendisi yiyor, bana yedirmiyor, dedi. Resûlullah :

– Ye, diye buyurunca kadın:

– Bana kendi elinle ver, dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) de kadına bir lokma verdi. Kadın:

– Bana ağzındakini yedir, dedi.

Allah Resûlü de ağzından çıkarıp kadına verdi. Kadın

¹⁶⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3/103.

¹⁶⁵ Buhârî, *Meğâzi* 24; Müslim, *Cihad* 100; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3/84.

¹⁶⁶ Buhârî, *Enbiyâ* 54; Müslim, *Cihad* 104,105; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/380.

¹⁶⁷ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/383.

bu lokmayı yeyince hayâ duygusu arttı ve ölünceye kadar bir daha kimseye küfretmedi.”¹⁶⁸

6) Efendimiz’in, Kavmine Karşı Vefası

Efendimiz’in Hastaları Ziyareti

Hz. Âişe (r. anhâ) Validemizanlatıyor: “Sa’d b. Ubâde (r. anh) hastalanmıştı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bu vefalı dostunu ziyarete gitti; yanında bazı sahabiler de vardı. Sa’d b. Ubâde’nin (r. anh) hazin hali öylesine rikkatine dokundu ki hıçkırıklarını tutamadı ve ağladı. Onun ağlaması, orada bulunanları da ağlattı. Bu ağlamanın başka türlü değerlendirilmemesi için de şöyle buyurdu: ‘Allah asla göz yaşından ve kalp üzüntüsünden dolayı azap etmez. Ancak şundan azap eder.’ dedi ve dilini gösterdi.”¹⁶⁹¹⁷⁰

Efendimiz’in Hendek Savaşı’nda Yaralanan Sa’d b. Muaz İçin Mescitte Çadır Kurdurması

Hz. Âişe (r. anhâ) anlatıyor: “Medineli Müslümanların en büyüklerinden Sa’d b. Muâz (r. anh) Hendek Harbi’nin vuku bulduğu gün, Kureyşli Hibbân b. Arîka nâmında bir kişinin attığı okla yaralandı. Ok kolunun pazu bölgesindeki damarını kesmişti. Peygamberimiz kendisini sık sık ziyaret edebilmek gayesiyle onun için mescide bir çadır kurdurdu.

Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Hendek harbinden dönüp evimize geldiğinde silâhını çıkarıp yıkanmıştı. Der-

¹⁶⁸ el-Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid*, 9/21; Kandehevî, *Hayatu’s-sahabe*, 3/109.

¹⁶⁹ Buhârî, *Cenâiz* 45; Müslim, *Cenâiz* 12.

¹⁷⁰ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/392.

ken o arada Cebrail (aleyhisselâm) başının tozunu silkerek geldi ve:

– Aa! Sen silâhını yerine mi koydun? Vallahi ben onu çıkarıp yerine koymadım, haydi onlara doğru çık yürü! dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Nereye, diye sordu.

O da, Yahudi Kurayzaoğullarının yurdunu göstererek, “İşte şuraya.” dedi. Allah Resûlü de oraya vardı. Neticede Yahudiler Resûlullah'ın hükmüne râzı olarak kalelerinden indiler. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bunlar hakkında hüküm vermeyi Sa'd b. Muâz'a (r. anh) havale etti. O da:

– Ben bunların savaşçılarının öldürülmesine, kadınlarıyla çocuklarının esir edilmesine, mallarının da bölüştürülmesine hüküm veriyorum, dedi.

Onun bu hükmü üzerine Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “Ey Sa'd! Sen, Allah'ın yedi kat semâvat üzerindeki hükmüne uygun bir hüküm verdin. Bunun böyle olacağını, seher vakti melek gelip bana haber verdi.” buyurdu.¹⁷¹

Efendimiz'in Mescit Temizleyen Kadını, Ölümünden Sonra Cennette Gördüğünü Bildirmesi

Abdullah İbn Abbâs (r. anh) anlatıyor: “Harka adında zenci bir kadın vardı, Mescid-i Nebevî'yi temizlerdi. Bu kadın vefât etti. Fakat vefâtı Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) bildirilmedi. Efendimiz sonraki günlerde kadını göremeyince ne olduğunu sordu. Sahabeler de vefât ettiği-

¹⁷¹ Kandehlevî, *Hayatu's-sahabe*, 3/377.

ni bildirdiler. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem), “Bir ölünüz olduğunda beni haberdâr ediniz.” dedi ve kadının gıyabında gâîp namazını kıldıktan sonra, “Ben onu cennette mescitteki çerçöpleri toplarken gördüm.” buyurdu.¹⁷²

Efendimiz'in Münafıkların Reisi Abdullah b. Übeyy'in Cenaze Namazını Kılması

Abdullah b. Ömer (r. anh) anlatıyor: “Münafıkların reisi Abdullah b. Übeyy İbn Selûl ölünce, sahabenin mümtaz sîmalarından olan oğlu Abdullah (r. anh), Peygamberimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) gelerek:

– Yâ Resûlallah, gömleğini bana ver, babamı ona kefenleyeyim. Namazını kılın, kendisi için istiğfar buyurun, dedi.

Allah Resûlü gömleğini verdi ve:

– Cenaze hazırlanınca bana haber ver, namazını kılıyorum, buyurdu.

Cenaze hazırlanınca Abdullah (r. anh) durumu Peygamberimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) bildirdi. Resûlullah cenaze namazını kılmak üzere iken babam Ömer (r. anh), Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) arkasından ridasını çaktı ve:

– Allah seni münafıkların cenaze namazlarını kılmaktan men etmedi mi, dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ben istiğfar edip etmemekte muhayyerim. Çünkü Allah, ‘Onlar için sen ister Allah’tan af dile, ister dileme. Yet-

¹⁷² Kandehlevî, *Hayatu's-sahabe*, 3/370.

miş kere bile istiğfar etsen, Allah onları asla affetmeyecektir. Evet, böyle! Çünkü onlar Allah'ı (celle celâluh) ve Resûlü'nü tanımayıp karşı geldiler. Allah da böylesi fâsıklar güruhunu hidâyet etmez, emellerine kavuşturamaz.' (Tövbe, 9/80) dedi ve Abdullah b. Übeyy'in cenazesine namaz kıldı.

Bunun üzerine şu âyet indi: 'Onlardan ölen hiçbir kim- senin cenaze namazını kılma ve kabri başında dua etmek üzere durma! Çünkü onlar, Allah'ı (celle celâluh) ve Resûlü'nü (sallallahu aleyhi ve sellem) tanımadılar ve yoldan çıkmış olarak öldüler.'" (Tövbe, 9/84)¹⁷³

Efendimiz'in Vefat Edenlerin Cenazelerine Katılması

Osman b. Maz'un (r. anh) vefat edince Allah Resûlü (sal- lallahu aleyhi ve sellem) onun cenazesine koşarak gitti. O, Allah Resûlü'nün kendisine kardeş yaptığı şanlı bir sahabeydi. Cenazesinin üzerine o kadar ağladı, o kadar gözyaşı dök- tü ki, sanki cenaze Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) gözyaşıyla yıkanmış gibi oldu. Tam o esnada hanımların- dan biri Osman b. Maz'un'u (r. anh) kastederek, "Kuş oldu, cennete uçtu." dedi. Allah Resûlü hemen kaşlarını çattı ve: "Ben Allah'ın Resûlü'yüm, bilmiyorum; sen onun cennete gittiğini nereden biliyorsun?!" dedi.¹⁷⁴ Evet, O, denge insa- niydi. Şefkati, ağlaması, asla bir yanlış düzeltmesine mâni olmuyordu. Hıçkırıklarıyla, 'kardeşim' deyip bağrına bas- tığı insanı sararken ve gözyaşlarıyla yuyup yıkarken, söy- lenen mübalağalı bir söz, O'nun uygunsuz bulduğu bu söz sahibini ikazına mâni olmuyordu. Vefa başkaydı, hak baş-

¹⁷³ Kandehevî, *Hayatu's-sahabe*, 3/97.

¹⁷⁴ Buhârî, *Cenâiz* 3; İbn Mace, *Cenâiz* 7; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/335.

ka; Uhud şehidlerini her hafta ziyaret ediyordu; ama “uçup cennete gittiniz.”¹⁷⁵ demiyordu.¹⁷⁶

Efendimiz’in Vesilesiyle Zenginleşen Bedevî Bir Aile

Hiz. Ebû Bekir (r. anh) anlatıyor: “Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte Mekke’den çıkarak Arap obalarından bir obaya gittik. Allah’ın Resûlü oba merkezinden uzakta bulunan bir çadırı görüp oraya yöneldi. Çadırın önüne indik, içerde sadece bir kadın vardı.

Kadın:

– Ey Allah’ın kulu! Ben bir kadını, yanımda kimse yoktur, siz ağır lanmak istiyorsanız obanın reisine gidin, dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) kadının sözlerine iltifat buyurmadı. Hâdise akşam üzeri cereyan etmişti. O arada kadının oğlu önüne kattığı keçileriyle geldi.

Kadın oğluna:

– Yavrur, şu keçiyi ve şu bıçağı al, şu iki adama götür. Onlara, “Annem size, şu keçiyi kesin, hem siz yiyin hem de bize yedin, diyor, de.” diye tembih etti.

Oğlan çocuğu gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Sen bıçağı götür de bana boş bir kâse getir, buyurdu.

Çocuk:

– Keçi yaylaktan ayrılalı uzun süre oldu, sütü yoktur, dedi.

¹⁷⁵ Buhârî, *Meğâzi* 27; Müslim, *Fezâil* 30; Nesâî, *Cenâiz* 103; İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-küb-râ*, 2/205; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, 4/300.

¹⁷⁶ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/393.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Sen git, dediğimi yap, buyurdu.

Çocuk gitti, boş bir kâse getirdi. Allah'ın Resûlü keçinin memesine elini sürüp sağmaya başladı. Kâse doldu. Çocuğa:

– Al bunu, annene götür, buyurdu.

Kadın gönderilen sütü kana kana içtikten sonra çocuk kâseyi geri getirdi.

Resûli Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) kadının oğluna:

– Bu keçiyi götür, bana başka bir keçi getir, buyurdu.

Getirilen diğer keçiyi de bir önceki gibi sağıp sütünü bana ikrâm etti. Sonra çocuk üçüncü bir keçi daha getirdi. Resûlullah onu da sağıp sütünü kendi içti. O gece orada geceledik. Sabahleyin yola çıktık. Kadın, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) “Mübarek, uğurlu adam” diye uğurlamıştı.

Bu hâdiseyi nakleden râvi diyor ki: “Bu hâdiseden sonra geçen zaman zarfında kadının davarları o kadar çoğaldı ki, Medine'ye sürü getirdi. Bu arada Resûlullah ve maiyetindekiler Medine'ye hicret etmişlerdi. Hz. Ebû Bekir Sıddîk (r. anh) yoldan geçerken kadının oğlu, onu görüp tanır ve annesine:

– Anne, bu adam, mübarek adamın yanında olan adam, der.

Bunun üzerine kadın, hemen Hz. Ebû Bekir'in (r. anh) yanına gider ve sonra:

– Ey Allah'ın kulu, o zaman senin yanında olan o zât kimdi?

– Sen onun kim olduğunu bilmiyor musun?

– Hayır.

– O, Peygamber Efendimiz’di (sallallahu aleyhi ve sellem).

Hız. Ebû Bekir (r. anh) kadını Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi ve sellem) huzuruna çıkarır. Resûl-i Ekrem kadına yiyecek ve hediyeler verir. Kadın da Allah’ın Resûlü’ne (sallallahu aleyhi ve sellem) keş ve bedevî eşyalarından bazı şeyler takdim eyler. Resûlullah da tekrar kadına giysiler ve bazı armağanlar lûtfeyler. Bu görüşmeden sonra kadın İslâm’a girer.”¹⁷⁷

7) Efendimiz’in, Komşularına Karşı Vefası

Efendimiz’e Komşu Olan Yahudi Ailesi

Enes (r. anh) anlatıyor: “Bir Yahudi çocuğu vardı. Peygamber Efendimiz’e (sallallahu aleyhi ve sellem) hizmet ederdi. Bir ara çocuk hastalandı. Allah Resûlü onu ziyarete geldi, başucunda oturdu ve çocuğa:

– Müslüman ol, dedi.

Çocuk, yanbaşında duran babasına baktı. Babası:

– Ebu’l-Kasım’ın emrine uy, dedi.

Çocuk derhal Müslüman oldu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) hastanın yanından çıkarken şöyle diyordu:

– Benim delâletimle onu cehennem ateşinden kurtaran Allah’a hamd olsun.¹⁷⁸

¹⁷⁷ Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 4/335-336.

¹⁷⁸ Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 1/63.

8) Efendimiz'in, Tebliğ Ettiği Dinine Karşı Vefası

Efendimiz'in, Dini Anlatma Gayreti

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olmakla, hem insanları hem de cinleri kulluk yoluna iletmekle vazifelidir. Abdullah b. Mes'ud (r. anh) başından geçen bir hâdiseyi şöyle nakletmektedir:

“Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ile beraber bir yere gittik. Benim etrafıma bir çizgi çizerek, ‘sen buradan ayrılma’ dedi ve kendisi benden uzaklaştı. Daha sonra gü-rültüler duymaya başladım. Allah Resûlü’ne bir şey mi oldu diye ciddi endişe içindeydim. Fakat bana buradan ayrılma, dediği için de yerimden kımlıdayamıyordum. Bir müddet sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) döndü. Kendisine: ‘Ya Resûlallah! O tarrakalar koparan gü-rültü neydi?’ dedim. Cevaben: ‘Cin taifesi bana iman edip bi-atta bulundular. Sonra aralarında münakaşa başladı. İna-nanlarla, inanmayanlar birbirlerine tutuştular. İşte duydu-ğün gü-rültü bu idi. Ve ayrıca bana vefatım haber verildi’ dedi.”¹⁷⁹

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), son ifadeleriyle şunu haber veriyordu. Benim gönderiliş gayem insanlara ve cinlere hidayete giden yolu açmaktır. Bugün artık cinler de bana iman ve itaat ettiklerine göre, dünyada kalmamın bir mânâsı yok, demektir. O böyle düşünüyor ve ifadeleri arasında risâletin gaye ve hedefine ait sırlar veriyordu. Aslında O, bizlere de dünya ile ukbâyı tercih mevzuunda şöyle bir dua tâlim buyurmuştu: ‘Allah’ım hayat benim için hayırlı

¹⁷⁹ et-Taberî, *Câmiu'l-beyân*, 24/33 vd; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/449.

olduğu müddetçe beni yaşat. Vefat benim için daha hayırlı olduğu zaman da ruhumu al ve beni vefat etti.¹⁸⁰¹⁸¹

Efendimiz'in Tebliğdeki Hassasiyeti

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem), peygamberlik gibi ulvî bir vazifeyi yüklendikten sonraki bütün hayatı dini tebliğle geçmiştir. O kapı kapı dolaşmış ve mesajını kendilerine tebliğde bulunabileceği âşina sîma ve gönüller aramıştır.

Karşı cephenin infiali evvela, ilgisizlik ve boykot şeklinde olmuş, daha sonra istihza ve alayla devam etmiştir. Son sahada ise işkencenin her çeşidi yaşanmıştır. Gececeği yollara dikenler serpilmiş, namaz kılarken başına işkembe konmuş ve kendisine her türlü hakaret reva görülmüştür. Ne var ki, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bunların hiçbirleriyle yılmamış ve usanmamıştır. Çünkü O'nun dünyaya geliş gayesi budur. Can alıcı hasımları dâhil herkese defaatla uğrar ve ilâhî mesajı sunar. Evet, Ebû Cehil ve Ebû Leheb gibi din ve iman düşmanlarına bile kim bilir kaç defa gider, hak ve hakikati anlatır. Allah Resûlü panayırları dolaşır, bir kişinin hidâyetine vesile olabilmek için çadır çadır gezer; gittiği her kapı yüzüne kapanır; fakat O bir başka sefer yine aynı kapıya varır, aynı şeyleri tekrar eder... Mekte'den ümit kesilince Tâif'e gider. Taif mesirelik bir yerdir. Rahat ve rehabetin şımarttığı Tâîfililer, Mekkelilerden daha baskın çıkarlar. Bütün sefihler ve ayak takımı toplanıp Resûlü Ekrem'i (sallallahu aleyhi ve sellem) Tâif'ten kovarlar. Allah

¹⁸⁰ Buhârî, *Merdâ* 19; Müslim, *Zikir* 10.

¹⁸¹ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/67-68.

Resûlü'nün yanında, evladım deyip bağrına bastığı Zeyd b. Hârîse (r. anh) vardır. Zeyd (r. anh), gelen taşlara vücudunu siper ederek, Efendiler Efendisi'ni korumaya çalışır, ama yine de mübarek vücuduna isabet eden taşlar, her yanını kanlar içinde bırakır.

Bu müsamahasız atmosferden sıyrılıp bir ağacın altına iltica etmişlerdi ki, birdenbire Cibrîl-i Emin beliriverir. Ve eğer izin verilirse, çevredeki bir dağı, bu azgın insanların başına geçirebileceğini teklif eder. Allah Resûlü çok rencide olduğu bu dakikalarda bile, onun gibi düşünmediği için “hayır “ der. Sonra ellerini açıp Rabb'ine niyazda bulunur:

“Allah'ım, güçsüzlüğümü, zafımı ve insanlar nazarında hakir görülmemi Sana şikayet ediyorum. Ya Erhamerrahimîn! Sen hor ve hakir görülen biçarelerin Rabb'isin. Benim de Rabb'imsin... Beni kime bırakıyorsun? Kötü sözlü, kötü yüzlü uzak kimselere mi, yoksa işime müdahil düşmana mı? Eğer bana karşı gazabın yoksa çektiğim mihnetlere, belalara hiç aldırmam. Ancak âfiyetin arzu edilecek şekilde daha ferah-feza, daha geniştir. İlâhî, gazabına yahut hoşnutsuzluğuna düşmekten korkar, Yine Senin yüce Rahmetine sığınırım. İlâhî, Sen razı olasıya kadar Senin affını beklerim! İlâhî, bütün güç ve kuvvet sadece Senin elindedir.”

O böyle dua ederken, yanlarına sessizce biri yaklaşır ve bir tabağa koyduğu üzüm salkımını Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) önüne uzatır ve “Buyurun, bundan yiyin” der. İki Cihan Serveri elini tabağa uzatırken, Allah'ın adıyla mânâsında “Bismillah” der. Üzümü ikram eden “Addâs” ismindeki köle için bu, beklenmedik bir hâdisedir. Hayretle

sorar: “Sen kimsin?” Allah Resûlü cevap verir: “Son Peygamber ve son Nebî’yim!” Addâs üzerine abanır ve öpmeye başlar. Senelerce gökte aradığını şimdi yerde, hem de hiç beklemediği bir anda karşısında bulmuştur ve iman eder.¹⁸²

Eğer bu son hâdise de olmasaydı, o Tâîf’ten çok mahzun dönecektir. Bu hüznü, kendisine yapılan muamelelerden değildir; hüznü, bir tek insana dahi birşey anlatamamasındandır. Halbuki bu hâdiseden sonra sevinçten uçar. Çünkü Addâs, O’nun eliyle hidâyete ermiştir.¹⁸³

9) Efendimiz’in, Yetimlere Karşı Vefası

Efendimiz’in Yetimleri Sevindirme Hakkındaki Tavsiyeleri

Ebû Hureyre (r. anh) anlatıyor: “Adamın biri Peygamberimiz’e katı kalpli oluşundan yakındı. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Yetimi okşa, yoksulu doyur, buyurdu.”¹⁸⁴

Yetimlere yapılması gereken davranışlar başka bir hadiste, bir-iki lâfız farkıyla şöyle anlatılmaktadır: Ebû’d-Derdâ (r. anh) anlatıyor: “Birisî Peygamber Efendimiz’e yüreğinin katılığından yakındı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Kalbinin yumuşamasını istiyor musun? O halde yeti-

¹⁸² İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, 2/60-63; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 3/166 vd.; Buhârî, *Bed’ü’l-halk* 7; Müslim, *Cihad* 111

¹⁸³ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/70-72.

¹⁸⁴ Kandehevî, *Hayatı’s-sahabe*, 3/53.

me merhamet et, başını okşa, karnını doyur. Kalbin yumuşar, arzuna kavuşursun, buyurdu.”¹⁸⁵

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) bir yetime karşı muamelesi bir hadis-i şerifte şu şekilde anlatılmaktadır

Bişr b. Akrebe (r. anh) anlatıyor: “Uhud Savaşı'ndan sonra Peygamberimiz'in yanına vardım ve:

- Babama ne oldu, nerede, dedim.
- Şehid düştü, Allah'ın rahmeti üzerine olsun, buyurdu.

Ağladım. Hemen elimden tuttu, başımı okşayıp hayvanına bindirdi ve:

– Ben baban olayım, Âişe (r. anhâ) de annen olsun, istemez misin? dedi.”¹⁸⁶

10) Efendimiz'in, Kendisine Zulmedenlere Karşı Vefası

Efendimiz'in Duasıyla Kureyş'ten Bir Gurubun Gözlerinin Açılması

İbn Abbâs (r. anh) anlatıyor: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Kâbe'de yüksek sesle Kur'ân okuyordu. Kureyş'ten bir grup bundan rahatsız olup kendisini yakalamak üzere ayağa kalktıklarında, elleri boyunlarına dolandı, gözleri görmez oldu. Peygamberimiz'e gelerek:

– Ey Muhammed! Allah ve akrabalık hakkı için and verdiriyoruz. (Kureyş'te ne kadar boy varsa hepsinin Resûlullah ile bir yakınlığı vardı.) Dua et, bu hâlden kurtulalım, dediler.

¹⁸⁵ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 8/160.

¹⁸⁶ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 8/161.

Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem) duâ buyurdu ve hepsi iyileşti. Bu hâdise üzerine Yâsin Sûresi'nin şu âyetleri nâzil oldu:

“Yâ sîn, Hikmetli Kur'ân'a andolsun: Sen elbette gönderilen resûllerdensin. Dosdoğru yol üzerindesin. O, Azîz ve Rahîm'den indirilen bir tenzil olup, ataları uyarılmamış, hâliyle kendileri de gaflette giden, bir topluluğu uyarmak için gönderilmişsin. Onların çoğunun hakkında ilahî hüküm hak olarak kesinleşti. Artık iman etmezler onlar.” (Yâsin, 36/1-7)¹⁸⁷

11) Efendimiz'in, Vazifesini Yerine Getirmede Vefası

Efendimiz'in Safvan b. Ümeyye'ye Karşı Hoşgörülü Davranması

Abdullah b. Zübeyr (r. anh) naklediyor: “Fetih günü Safvan b. Ümeyye'nin karısı Begüm İslâm'a girdi. Kocası Safvan ise kaçıp Şi'b muhitine varmıştı. Kölesi Yesâr da yanındaydı. Yolda giderken kölesine:

– Ara sıra arkaya bak, gelen kimse görecektir misin?, diye tembih etti. Arkayı gözetleyen köle, bir seferinde:

– İşte, Umeyr b. Vehb, diye bağırdı. Safvan:

– Umeyr ile ne işim var? Vallahi, beni öldürmek için gelmiştir. Bana karşı Muhammed'e yardımcı oluyor, dedi. Umeyr kendilerine yetişince Safvan:

– Umeyr, bana yaptıkların yetmedi mi? Borçlarını ve

¹⁸⁷ Kandehevî, *Hayatu's-sahabe*, 4/260-261.

ailenin geçimini üzerime yıktın, şimdi de beni öldürecek misin, diye sordu. Umeyr cevap verdi:

– Ey Ebû Vehb, sana kurban olayım. Ben insanların en iyisinin, akrabalarına en bağlı olanın yanından geliyorum.

Halbuki Umeyr, Peygamberimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem), “Yâ Resûlallah, kavmimin efendisi korkusundan çıkıp gitti, kendini denize atacak. Kendisine aman vermeyeceğinizden korkmuştu. Babam, anam sana kurban olsun, ona teminat verin.” demiş, Allah Resûlü de, “Ona aman verdim” buyurmuştu. Bunun üzerine Umeyr, Safvan'ı bulmak için yola çıkmıştı. Bunun için Umeyr:

– Allah Resûlü aman verdi, dedi ise de Safvan:

– Hayır, vallahi bana bildiğim bir alâmet getirmediğin seninle geri dönmem, dedi.

Umeyr dönüp keyfiyeti Allah Resûlü'ne haber verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Sarığımı al, buyurdu.

O da sarığı alıp Safvan'ın yanına döndü. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekke'ye girdiği gün başında bu sarık vardı. Sarığı başına dolamış, bir ucunu da yüzüne sarkıtmıştı. Umeyr, Safvan'ı ikinci defa aramaya çıkıp onun yanına varınca:

– Ey Ebû Vehb, ben insanların en iyisinin, akrabalarına en bağlı olanın, en iyilikseverin, en yumuşak olanın yanından geldim. Onun şerefi senin şerefine, gücü senin gücün, mülkü senin mülkündür, dedi.

Safvan:

– Öldürüleceğimden korkuyorum, dedi. Umeyr:

– O seni İslâm'a girmen için çağırıldı. Hoşuna giderse girersin, gitmezse seni iki ay yanında gezdirecek. O, insanların en vefakârı, en iyilikseveridir. Bak, sana, bir ucunu yüzüne sarkıtarak başına doladığı sarığı gönderdi, deyip sarığı çıkardı.

Safvan:

– Evet o, o, deyip geri döndü.

Peygamberimiz'in yanına geldiğinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) Mescid-i Harâm'da ikinci namazını kılıyordu. Durup beklediler. Safvan sordu:

– Bir gün ve gecede ne kadar namaz kılıyorlar?

– Beş defa.

– Muhammed mi kıldırıyor?

– Evet.

Peygamberimiz selâm verince Safvan seslendi:

– Yâ Resûlallah! Umeyr b. Vehb sarığını bana getirdi. Beni yanına çağırıldığını, hoşuma giderse İslâmiyet'i kabul edebileceğimi, hoşuma gitmezse beni iki ay dolaştıracağını söyledi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ey Ebû Vehb, hele in, buyurdu. Safvan:

– Hayır vallahi! Benim için açıklama yapana kadar inmeyeceğim, dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Bilâkis dört ay gezeceksin, buyurdu.

Bunun üzerine Safvan aşağıya indi. Peygamber Efendi-

miz (sallallahu aleyhi ve sellem) Hevâzin tarafına çıktığında Safvan da birlikte gitti. Daha Müslüman olmamıştı. Allah Resûlü ona haber göndererek ileride teslim etmek üzere silâhlarını istedi. O da diğer malzemeleriyle birlikte âriyet olarak yüz zırh verdi. Safvan:

– Bunları benden gönlümün rızâsıyla mı yoksa cebren mi istiyorsun? diye sordu.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Geri verilmek üzere ödünç olarak istiyorum, buyurdu.

O da ödünç olarak verdi. Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) emri üzerine, onları Huneyn'e götürdü. Bu münasebetle de Huneyn Savaşı'nda bulundu; Tâif Gazası'nı gördü. Müteakiben Allah Resûlü Ci'râne'ye döndü. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Safvan ile birlikte ganimet malları arasında dolaşırken Safvan'ın gözü dağ yamacında yayılan koyunlara, develere, çobanlara takıldı. Peygamber Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem) göz ucuyla sürekli ona bakıyordu:

– Ey Ebû Vehb, bu yamaç herhalde hoşuna gitti, buyurdu.

– Evet.

– Öyleyse orası içindekilerle birlikte senin olsun, buyurdu. Safvan bunu duyunca:

– Peygamber'den başkası bu cömertliği yapamaz! Şehâdet ediyorum ki, Allah'tan başka ibadete lâyık bir ilâh yoktur ve yine şehâdet ediyorum ki Muhammed O'nun

kulu ve Resûlü'dür, deyip hemen oracıkta Müslüman oldu.”¹⁸⁸

Görüldüğü gibi, Efendimiz tek bir kişinin dahi İslâm'a girmesi için ne kadar fedakârlıkta bulunmaktadır. Safvan İslâm'a girmediği halde Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onu aylarca kendi yanında dolaştırmakta, devamlı bu şahsın hayatını kontrol etmektedir. Safvan'ın gözü bir ara yamaçtaki sürülere takılınca, Efendimiz dini adına vefasını gösterip içindeki sürüleriyle birlikte o araziyi hediye etmektedir.

Efendimiz'in Vahşi'yi İslâm'a Davet Etmesi

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), amcasının katili Vahşi'yi (r. anh) doğru yola davet eder, birisiyle mektup gönderir ve hak din olan İslâm'a girmesi için Vahşi'yi (r. anh) yanına çağırır. Ancak Vahşi (r. anh), gelen şahsa bir mektup yazar, verir. Mektupta aşağıdaki âyet-i kerime yazılıdır:

“Yine onlar ki, Allah ile beraber başka bir ilâha yalvarmazlar, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Bunları yapan, günahının cezasını bulur. Kıyamet günü azabı kat kat olur. Ve orada alçaltılmış olarak temelli kalır.” (Furkan, 25/68).

Vahşi (r. anh), bu âyetin altına şu satırları yazmayı ihmal etmemiştir: “Sen beni Müslüman olmaya davet ediyorsun; ama ben, bu âyette geçen bütün günahları işledim. Küfür içinde yaşadım. Zina ettim ve bir de senin gözünün nuru amcanı öldürdüm. Benim gibi birisi affolur mu ki, ben de Müslüman olayım?”

¹⁸⁸ Kandelevî, *Hayatu's-sahabe*, 1/159-161.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ikinci bir mektup daha gönderir. Bu defa mektuba şu âyeti yazar:

“Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Allah’a ortak koşan kimse, büyük bir günah ile iftira etmiş olur” (Nisa, 4/48).

Vahşi (r. anh), bu defa da, âyette affin kesin olmadığını, Allah’ın iradesine bırakıldığını bildirir. Bunun üzerine de o Şefkat Peygamberi (sallallahu aleyhi ve sellem), üçüncü bir mektup daha gönderir. Bu mektupta ise şu âyet yazılıdır:

“De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.” (Zümer, 39/53).

Vahşi (r. anh), ancak bu üçüncü mektuptan sonra gelir ve Allah Resûlü’ne biat eder. O da artık sahabe arasında sayılacak ve sonuna “radiyallahu anh” eklenmeden ismi anılmayacaktır. Ancak o, Hz. Hamza’nın katiliydi. Ne kendisinin ne de başkasının bunu unutmaması mümkün değildi. Vahşi (r. anh), belki âhirette böyle bir günahın hesabını vermeyecekti. Çünkü o, cinayet günü Müslüman değildi ve İslâm’a girmesiyle de bütün geçmiş günahları affolunmuştu.¹⁸⁹ Bu yönüyle talihliydi. Ancak öldürdüğü insan da Hz. Hamza’ydi! (r. anh) İşte Allah Resûlü insanlara karşı ne kadar vefalı olduğunu amcası Hz. Hamza’nın (r. anh) katili Vahşi’yi (r. anh), İslâm’a davet ederek göstermektedir.

¹⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 4/199.

12) Efendimiz'in, Ümmeti İçin Dua Etmesi

Efendimiz'in Devs Kabilesinin Hidayete Gelmesi İçin Dua Etmesi

Ebû Hureyre (r. anh) anlatıyor: “Tufeyl b. Amr ed-Devsî (r. anh), Peygamberimiz'e gelerek:

– Yâ Resûlallah, Devs kabilesi isyan etti, davetini kabule yanaşmadı. Onlara beddua buyur, diye ricada bulundu.

Resûl-ü Ekrem kıbleye yöneldi, ellerini kaldırdı. Halk bu durumu görünce, “Devs kabilesi artık mahvoldu!” diye söylendiler. Evet, Allah Resûlü ellerini kaldırdı ve:

– Allah'ım! Devs kabilesini hidâyete erdir, onları buraya getir. Allah'ım! Devs kabilesini hidâyete erdir, kendilerini buraya getir! Allah'ım! Devs kabilesini hidâyete erdir, kendilerini buraya getir, diye dua buyurdu.”¹⁹⁰

Efendimiz'in Ümmetin Mağfireti İçin Arefe Gecesi Dua Etmesi

Abbâs b. Mirdâs anlatıyor: “Resûlullah ümmetine rahmet ve mağfiret olunması için Arefe akşamı ısrarla dua etmişti. Bunun üzerine Allah kendisine şu vahyi yaptı: “Ümmetinin birbirlerine zulüm etmeleri hâric ben senin isteğini yaptım, onlarla aramda olan günahlarını bağışladım.”

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Yâ Rabb'i! Sen şu mazluma, uğradığı zulüm oranında sevap verip zâlimi bağışlamaya muktedirsin, dedi.

Allah (celle celâluh), Resûlullah'ın o geceki bu ilticasına icabet buyurmadı. Resûlullah ertesi gün Müzdelife'de aynı

¹⁹⁰ Kandelevî, *Hayatu's-sahabe*, 3/102.

duasını tekrar etti. Allah (celle celâluh): “Onları (o zulümkârları) da bağışladım” diye duasına icabet buyurdu. Bunun üzerine Resûlullah gülümsedi.

Sahabilerden biri:

– Yâ Resûlullah! Gülme âdetiniz olmayan bir anda güldünüz, dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Allah düşmanı İblis’in hâline güldüm; çünkü o, Allah’ın ümmetim hakkındaki duamı kabul ettiğini öğrenince kendini yere attı ve ‘Yazıklar olsun! Vay mahvoldum!’ diyerek başına toprak saçtı.”¹⁹¹

Efendimiz’in ümmeti için yapmış olduğu bir başka duayı, Abdullah b. Amr (r. anh) anlatmaktadır: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) İbrahim Aleyhisselâm’ın Kur’ân’da geçen, ‘Rabb’im; çünkü onlar insanlardan birçoğunu baştan çıkardılar. Bundan sonra kim bana uyarsa işte o, bendendir. Kim de bana karşı gelirse o da Senin merhametine kalmıştır. Hakikat Sen Gafûr’sun, Rahîm’sin.’ (İbrahim, 14/36) sözleriyle; İsa Aleyhisselâm’ın Mâide Sûresi’nde geçen (118.) şu sözlerini, ‘Eğer kendilerine azap edersen şübhesiz onlar Senin kullarıdır. Eğer onları bağışlarsan mutlak galip, yeğâne hüküm ve hikmet sahibi olan da hakikaten Sensin, Sen!’ okuduktan sonra ellerini kaldırdı ve:

– Allah’ım! Ümmetim, Allah’ım! Ümmetim, Allah’ım! Ümmetim, diye yalvarıp ağladı.

Bunun üzerine Cenâb-ı Hak, Cebrail’e (aleyhisselâm):

¹⁹¹ Kandelevî, *Hayatu’s-sahabe*, 4/66-67.

– Ey Cibril! Muhammed’e git; Rabb’in daha iyi bilir, ona ‘niçin ağlıyorsun’ diye sor, buyurdu.

Cebrail (aleyhisselâm) geldi, keyfiyeti Resûlullah’a sordu. O da söylediğini söyledi.

Cebrail (aleyhisselâm), Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi ve sellem) cevabını götürünce Allah ona:

– Git, Muhammed’e söyle: ‘Biz ümmetin konusunda seni hoşnut edeceğiz, seni üzmeceğiz.’ buyurdu.”¹⁹²

¹⁹² İbn Kesîr, *Tefsîru’l-kur’ân*, 2/ 540; Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 4/67.

EŞLERİN BİRBİRLERİNE KARŞI VEFASI

1) Eşler Arasındaki Münasebetler

Dinimiz, fert ve toplumun ahlâk yapısına önem verdiği kadar, toplumun temelini oluşturan aileye de değer vermektedir. Toplum ailelerden, aile de bireylerden oluşmaktadır. Aile bireyleri içinde ahlakî bir düzen sağlandığı takdirde, bu aynen topluma da yansıtacak; toplum ahlâklı bireylere kavuşmuş olacaktır. Böyle bir toplum insanlığın faydası için birçok girişimde bulunacak; karşılaşacağı birçok problemi de çok rahat aşabilecektir.

İşte; böyle bir toplumda en büyük vazife ailenin temelini oluşturan bireylere, yani eşlere düşmektedir. Eşlerin, aile içi münasebetlerini çok iyi ayarlamaları; birbirlerine karşı sevgi, saygı ve muhabbetle kusur etmemeleri gerekmektedir. Aile içinde vazife dağılımı yapılmalı. Erkeğin kendisine düşen vazifeyi yapması gerektiği gibi bayanın da kendine düşeni yapması gerekmektedir. Karşılıklı anlayış, müsamaha ve toleransın bulunduğu bir ailede eşler, her tür problemin

üstesinden gelebileceklerdir. Böyle bir aileden yetişecek çocuklar da hayata karşı duyarlı, sorumluluğunu bilen, ahlâklı kimseler olacaktır. Cenâb-ı Allah Kur'ân-ı Kerîm'de:

“O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de kendilerine ısınmanız için size içinizden eşler yaratması, birbirinize karşı sevgi ve şefkat var etmesidir. Elbette bunda, düşünen kimseler için ibretler vardır.” (Rum, 30/21) buyurarak eşlere düşen en büyük vazifenin karşılıklı sevgi, muhabbet olduğunu ifade etmektedir.

2) Ümmü Hakim'in, Kocasını İçin Eman İstemesi

Abdullah b. Zübeyr (r. anh) anlatıyor: “Mekke'nin fethe edildiği gün Ebû Cehl'in oğlu İkrime'nin hanımını Hâris kızı Ümmü Hâkim (r. anhâ) Müslüman olunca Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Yâ Resûlallah! İkrime Yemen'e kaçtı. Kendisini öldüreceğinden korktu. Hayatı için güvence verseniz, dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Peki, hayatı emniyettedir, buyurdu.

Bunun üzerine Ümmü Hâkim (r. anhâ), Rum kölesi ile birlikte kocasını aramaya başladı. Ümmü Hâkim (r. anhâ), Ti-hâme sahillerinden birinde İkrime'ye yetişti. İkrime bir gemiye binmişti. Gemici ona:

– Kurtul, diyordu. İkrime:

– Ne söyleyeyim?

– Allah'tan başka ibâdete lâıyk bir ma'bûd yoktur, de. İkrime:

– Ben de bunu söylememek için kaçtım, karşılığını verdi. Gemi sürücüsüyle İkrime bu minval üzere konuşurlarken, Ümmü Hâkim (r. anhâ) çıkageldi. Kendisine ısrarla şöyle diyordu:

– İkrime! İnsanların en vefakârının, en iyisinin, en hayırlısının yanından geldim; kendini helâk etme. Bunun üzerine İkrime durdu. Ümmü Hâkim (r. anhâ) yanına vardı ve:

– Allah Resûlü’nden senin için teminat istedim, dedi.

– Bunu sen mi yaptın?

– Evet! Kendisiyle ben konuştum. O da sana güvence verdi.

Bunun üzerine, birlikte geri döndüler. İkrime Mekke’ye yaklaşınca Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), sahabelerine:

– ‘Ebû Cehl’in oğlu İkrime mümin ve muhâcir olarak size geliyor. Babasına sövmeyiniz. Çünkü ölüye sövmek hayatta bulunanı incitir, ölüye erişmez!’ buyurdu.

Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), İkrime’yi görünce sırtında ridâsı olmadığı halde, sevincinden ona doğru fırlayıp ayağa kalktı. İkrime, Allah Resûlü’nün (sallallahu aleyhi ve sellem) önünde durdu. Hanımını da yanındaydı. İkrime:

– Yâ Muhammed! (hanımını işaret ederek) Şu kadın senin bana teminat verdiğini söyledi, doğru mu, dedi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Doğru söylemiş, güvencedesin, buyurdu.

– Neye çağırıyorsun, ey Muhammed?

– Seni, Allah’tan başka ibadete lâayık bir tanrı olmadı-

ğına inanmaya, benim Allah'ın Peygamberi olduğuma şehâdet getirmeye, namaz kılmaya, zekât vermeye (şunu, şunu) yapmaya çağırıyorum, buyurarak İslâm'ın hasletlerini saydı. İkrime:

– Vallahi, sen ancak hakka, hoş bir işe çağırdın. Allah'a yemin ederim ki, sen bu davetini yapmadan önce de içimizde en doğru sözlü, en çok iyilikseverimizdin. Şehâdet ederim ki, Allah'tan başka ibadete lâîk bir ilâh yoktur. Şehâdet ediyorum ki, Muhammed O'nun kulu ve Resûlü'dür, dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) buna pek memnun oldu. Sonra İkrime:

– Yâ Resûlallah, dâima söyleyebileceğim en hayırlı şeyi bana öğret, dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhû ve Resûlüh, dersin, buyurdu. İkrime:

– Başka ne söyleyeyim? Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Allah'ı ve burada bulunanları şâhit tutuyorum ki, ben Müslüman'ım, mücahidim, muhâcirim, diye söylersin, buyurdu. İkrime de bunları söyledi.¹⁹³ Zikredilen bu hâdise eşlerin birbirlerine vefası adına çok güzel bir misal teşkil etmektedir.

¹⁹³ Kandelevî, *Hayatu's-sahabe*, 1/156-157.

HALİFELERİN VEFASI

1) Halifelerin Dinlerine Karşı Vefaları

Hz. Ebû Bekir (r. anh), bütün servetini Allah için harcamış ve bitirmiştir. Zira siddikiyet de bunu gerektirmektedir.

Halifeliği döneminde kendisine bir bardak soğuk su verilir, içer ve ardından da hıçkırığa hıçkırığa ağlar. Hatta, etrafındakileri de ağlatır. O, ağlamayı keser; ama etrafındakiler ağlamaya devam ederler. Bir müddet sonra kendisine, “Seni bu derece ağlatan neydi Ya Ebâ Bekr?” diye sorarlar. Hz. Ebû Bekir (r. anh), “Bir gün, Allah Resûlü ile beraberken, eliyle bir şeyleri itiyor gibiydi. Ve sanki, ‘Benden uzak dur, benden uzak dur!’ diyordu. Sordum: “Ya Resûlallah! Birşeyleri uzaklaştırıyorsun, ama ben kimseyi göremiyorum.” Buyurdular ki: ‘Dünya, içindeki bütün debdebesiyle karşımda temessül etti, bana kendini kabul ettirmek istedi; ben de ona benden uzak dur, dedim. O da bir kıyıya çekilirken; ‘Vallahi sen benden kurtulsan da, senden sonrakiler benim elimden kurtulamayacaklar’ dedi. İşte bu bir

bardak su ile dünya bana kendini kabul ettirdi endişesiyle ağladım.” der.

Evet, o ve onun gibiler, her türlü ferah-feza bir hayat sürebilme imkânlarına rağmen, hep muvazene içinde bir hayat yaşadılar. Zira Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem) öyle yaşamıştı.¹⁹⁴¹⁹⁵

2) Halifelerin Tebaalarına Karşı Vefaları

Hız. Ebû Bekir'in Halife Olduktan

Sonraki Sade Yaşantısı

İbn Ömer (r. anh), Âişe (r. anhâ), İbnü'l-Müseyyib (r. anh) ve daha başkaları anlatıyorlar: “Peygamber Efendimiz vefat ettikten sonra Hız. Ebû Bekir'e (r. anh) biat edildi. Hız. Ebû Bekir'in (r. anh) evi, Medine'nin uzak mahallelerinden biri olan Süh' te idi. Evini Medine'ye nakledinceye kadar burada kaldı. Hilâfet makamına geçtikten sonra da altı ay kadar yine orada kaldı. Her gün sabah erkenden yola çıkıyor; yürüyerek Medine'ye, şehir merkezine geliyordu. Ata bindiği nâdirdi; sırtında bir izâr, bir de kırmızı toprakla boyanmış bir ridâsı vardı. Medine'ye muntazaman geliyor, hal-ka namazları kıldırıyordu. Yatsıyı kıldırınca Süh'teki evine dönüyordu. Kendisi bulunmadığı zamanlarda, imamete Hız. Ömer (r. anh) geçiyordu. Cuma günleri kuşluk vaktine kadar Süh'te kalır, saçlarını ve sakalını boyar, sonra cuma vaktine yakın şehre gelir, cuma namazını kıldırırdı.

Hız. Ebû Bekir (r. anh) tâcirdi. Her gün erkenden pazara

¹⁹⁴ Müslim, *Eşribe* 140; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/30.

¹⁹⁵ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/79-80.

iner, elindeki malları satardı. Bir koyun sürüsü vardı, bazen kendisi bazen de başkaları meraya çıkarırdı. Kendi koyunlarını sağdığı gibi mahallenin koyunlarını da sağardı. Hatta hilâfet için kendisine biat yapılıncaya bir kızcağız, “Artık davarlarımız sağılmaz.” dedi. Hz. Ebû Bekir (r. anh), “Yemin ederim ki, onları sizin için yine sağacağım. Ümit ederim ki içine girdiğim iş daha önceki huylarımı değiştirmesin.” dedi. Hakikaten yine mahallelerinin davarlarını sağmaya devam etti. Hatta bazen o kıza, “Köpüklü mü sağayım köpüksüz mü? Nasıl istersin?” diye sorardı. Kız, “Köpüklü sağ.” dedi. Hz. Ebû Bekir (r. anh) de kızcağızın dediğini yapardı.¹⁹⁶

Hz. Ömer’in Günah İşleyen Birinin Hayra Yönelmesi İçin Dua Etmesi

Yezid b. Esamm anlatıyor: “Şam halkından güçlü (nüfuzlu) bir adam vardı. Zaman zaman Ömer b. Hattâb’ ın (r. anh) yanına gelirdi. Derken bir müddet Hz. Ömer (r. anh) adamı göremez oldu. Çevresindekilere:

– Falan oğlu falan ne yaptı, artık görünmüyor, diye sor-du.

– Ey Müminlerin Emîri! O kendini şu şaraba verdi!, de-diler.

Hz. Ömer (r. anh) kâtibini çağırarak:

– Yaz! Hattâboğlu Ömer’den falan oğlu falana. Selâm sana. Kendisinden başka ilâh olmayan, günahları bağışlayan, tövbeleri kabul eden, azabı çetin, ihsan sahibi Allah’a seninle birlikte hamdederim! O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur, dönüş ancak O’nadır.

¹⁹⁶ Kandelevî, *Hayatı’s-sahabe*, 2/186.

Hiz. Ömer (r. anh) mektubu yazdırdıktan sonra arkadaşlarına dönerek:

– Allah’a yönelmesi ve Allah’ın tövbesini kabul etmesi için kardeşiniz lehinde dua ediniz, dedi. Adam, Hiz. Ömer’in (r. anh) mektubunu alınca, “Allah, günahları bağışlayan, tövbeleri kabul eden, azabı çetin olandır.” cümlelerini tekrar tekrar okudu ve:

– Hem beni azabıyla korkutmuş, hem de beni bağışlayacağını va’d buyurmuş, diyerek güzelce bir tövbe etti. Hiz. Ömer adamın tövbe ettiğini haber alınca:

– Bir kardeşinizin kaydığını, yoldan çıktığını, günaha saptığını gördüğünüzde, onu doğru yola getirmeye, Allah’ın affına güvenmesini sağlamaya çalışınız. Tövbe nasip etmesi için Allah’a dua ediniz. Kendisine beddua ederek aleyhinde şeytana yardımcı olmayınız, dedi.”¹⁹⁷

Hiz. Ömer’in Mürtedlerin İslâm’a Dönmelerini Arzu Etmesi

Enes (r. anh) anlatıyor: “Tüster şehrinin fethi esnasında Ebû Musa (r. anh) beni Hiz. Ömer’e (r. anh) gönderdi. O sırada Bekr b. Vâil kabilesinden sekiz-dokuz kişi İslâm’dan çıkarak müşriklere katılmışlardı. Hiz. Ömer (r. anh) bana sordu:

– Bekr b. Vâil’den olan o kişiler ne yaptı?
– Ey Müminlerin Emîri, onlar İslâm’dan dönüp müşriklere katılan bir gruptur, kendilerini öldürmekten başka çare yoktur, cevabını verdim.

– Onları sağ olarak yakalamam benim için altın ve gümüşten daha sevimlidir, dedi.

¹⁹⁷ İbn Kesîr, *Tefsîru’l-kur’ân*, 4/70; Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 4/63.

– Ey Müminlerin Emîri, onları yakalaysaydın ne yapardın? dedim.

– Çıktıkları kapıdan içeri girmelerini teklif ederdim. Bunu yaptıkları takdirde dönüşlerini kabul eylerdim. Yapmadıklarında hapse atardım, buyurdu.”¹⁹⁸

Hz. Ömer ve Yetimler

Eslem (r. anh) anlatıyor: “Hz. Ömer (r. anh) ile birlikte bir gece Medine’de Vâkım tepelerinden birinde dolaşırken bir evde bir kadın gördük, çocuklar etrafında ağlaşıyorlardı. Ocakta su dolu bir tencere vardı. Hz. Ömer (r. anh) kapıdan seslendi:

– Be kadın! Çocuklar niçin ağlıyorlar?

– Açlıktan!

– Ocaktaki şu tencerede ne var?

– Su var. Yemek pişiriyorum, diye kendilerini avutuyorum; uyutana kadar böyle oyalayacağım.

Hz. Ömer (r. anh) ağladı. Hemen *zekât* mallarının bulunduğu ambara gitti. Bir çuval aldı, içine un, iç yağ, yağ, hurma, giyecek ve bir miktar da para koydu. Çuvalı tika basa doldurduktan sonra:

– Eslem, çuvalı sırtıma kaldır, dedi.

– Ey Müminlerin Emîri, bırakın ben yükleneyim, dedim.

– Eslem! Ben yükleneceğim! Çünkü çocukların hesabı âhirette benden sorulacak, dedi.

¹⁹⁸ el-Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/79; Kandehevî, *Hayatu's-sahabe*, 1/46-47.

Çuvalı sırtlanıp kadının evine getirdi. Tencereyi aldı, içine biraz un, biraz iç yağı, bir miktar da hurma koyarak tencereyi ateşe oturttu.

Bir taraftan tencereyi karıştırıyor, bir taraftan da ateşe üflüyordu. Hatta dumanların sakallarının arasından girip çıktığını görüyordum. Bu şekilde yemeği pişirdi. Sonra avuçlarıyla tenceden yemeği çıkarıp, çocuklara yedirmeye başladı. Çocuklar doyunca geri çekilerek karşılarna oturdu. Bir arslan kadar heybetliydi. Bir şey söylemeye çekindim. Çocuklar oynaşp gülüşünceye kadar bu şekilde durdu.

Sonra kalktı ve:

– Ey Eslem! Onların karşılarda niçin oturdum, biliyor musun, diye sordu.

– Hayır, dedim.

– Çünkü onları gördüğümde ağlıyorlardı. Güldüklerini görmeden ayrılmak istemedim. Onlar gülünce içim rahat etti.”¹⁹⁹

¹⁹⁹ Kandehevî, *Hayatu's-sahabe*, 2/248-249.

MELEKLERİN VEFASI

1) Cebrail'in Bir Hastayı Ziyaret Etmesi

İbn Abbâs (r. anh) anlatıyor: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), ensârdan hasta bir zâtı ziyarete gitmişti. Evine yaklaştığında adamın içerde birisiyle konuştuğunu duydu. Müsade isteyip içeri girince kimseyi göremedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Birisiyle konuştuğunu duydum, dedi.

– Yâ Resûlallah! Vallahi muztarip olduğum sıtmanın şiddetinden halkın gürültüsüne katlanamıyordum, bunun için içeri girmiştim. Derken yanıma bir adam girdi, ki sen hâriç ondan daha âlicenap, daha hoşsohbet birini görmedim, dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– O Cebrail'dir (aleyhisselâm)! İçinizde öyle kimseler vardır ki onlardan biri, Allah adına and içerek bir şey istese Allah behemehal arzularını yerine getirir, buyurdu.”²⁰⁰

²⁰⁰ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 10/41.

2) Cömert İnsanlara Karşı Vefaları

Ebû Hureyre (r. anh)'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Her sabah iki melek iner. Biri:

– Ya Rabb! İyilik edene malının karşılığını ver, der. Diğeri de:

– Ya Rabb! Cimrilik edenin malını telef et, diye dua eder.”²⁰¹

Her insana yaptığıının karşılığı mutlaka verilecektir. İyilik edene iyiliğinin karşılığı cimrilik edene cimriliğinin karşılığı verilecektir.

Hadis-i şerifte meleklerin, bazı insanların mallarının telef edilmesi, yok edilmesi için beddua ettiklerinden bahsedilmektedir. Bu mallar üzerine *zekât* düştüğü halde *zekâtı* verilmeyen mallardır. Çünkü *zekât*, farz olan bir ibadettir. Hali vakti yerinde olan her Müslüman, malının *zekâtını* vermek zorundadır. Farz dışındaki ibadetler için melekler, böyle bir beddua da bulunmazlar. Bir kişinin malı varsa ve *zekâtını* vermişse, yapacağı diğer iyilikler konusunda da tembellik yaparsa, bu tembellik gösterip vermediği (insanlara yardımında bulunmadığı) malları hakkında telef istenmez.

İyilik yapana gelince; melekler tarafından iyilik edene de malının karşılığının verilmesi istenmektedir. Bunun da dünyadaki karşılığı mal, mülk; âhiretteki karşılığı da sevaptır.

Melekler, cömert insanların yapmış oldukları davranışlar karşısında Cenâb-ı Allah'tan güzel mükâfat alsınlar diye

²⁰¹ Buhârî, *Zekât* 27; Müslim, *Zekât* 57.

Allah'a dua etmektedirler. Bu da meleklerin cömert insanlara karşı ne kadar vefalı olduklarını göstermektedir.

3) Zeyd b. Hârise'nin Yardımına Koşan Melek

Leys b. Sa'd anlatıyor: "Zeyd b. Hârise (r. anh) Tâif'te adamın birinden bir katır kiralar. Yalnız katırı kiraya veren adam Zeyd'e (r. anh), konaklama yerini kendisinin tespit edeceğini şart koşar. O da kabul eder. Yola çıkarlar. Bir süre yol aldıktan sonra adam katırı, bir harabeye doğru çevirir ve Zeyd'e (r. anh):

– İn, der. O da iner. Bakar ki, harabe öldürülmüş cesetlerle dolu. Katırın sahibi, Hz. Zeyd'i (r. anh) de öldürmeye yeltenince Zeyd (r. anh):

– Müsaade et, iki rekât namaz kılayım, der.

– Pek iyi, kıl! Bu gördüğün cesetler de namaz kılmışlardı; fakat namazları kendilerine fayda vermedi!

Hâdisenin bundan sonraki kısmını Zeyd (r. anh) kendisi bildirmektedir:

Namazımı kılınca, adam beni öldürmek üzere yanıma yaklaştı. Ben de hemen:

– Yâ erhamerrâhimîn=Ey Merhametlilerin en merhametlisi, diye ilticada bulundum.

– Onu öldürme, diye bir ses duyuldu.

Adam korkuya kapılıp sesin sahibini aramak üzere harabeden dışarı çıktı; fakat kimseyi göremedi. Tekrar yanına döndü. Ben yine, 'Yâ erhamerrâhimîn!' diye seslendim.

Aynı ses duyuldu:

– Onu öldürme!

Adam korkup dışarı çıktı, yine kimseyi bulamadı. Bu hâl üç kez cereyân etti. Sonra bir de baktım, at üstünde bir süvâri, elinde demir bir mızrak, başında bir meşale ile beliriverdi. Mızrağı adamın sırtına saplayıp cansız yere serdi. Bana:

– ‘Yâ erhamerrâhimîn!’ diye ilk çağırışında yedinci kat gökтейdim. İkinci kere yalvardığımda dünya göğündeydim. Üçüncü defa ‘Yâ erhamerrâhimîn!’ diye yakarınca da yanına geldim, dedi.”²⁰²

4) Meleklerin Savaşlarda Müminleri Desteklemeleri

Meleklerin Savaşıp Müşrikleri Esir Almaları

Süheyl b. Amr (r. anh) anlatıyor: “Yeminle söylüyorum, Bedir Savaşı’nda gökle yer arasında alaca atlar üstünde nişanlı bazı beyaz adamlar görmüştüm, kimini öldürüyor, kimini esir alıyorlardı.”²⁰³

Bir başka rivayeti Berâ (r. anh) anlatıyor: “Ensârdan bir zât esir aldığı Hz. Abbâs’ı (r. anh) Peygamberimiz’in yanına getirdi. Hz. Abbâs (r. anh):

– Yâ Resûlallah! Beni bu esir etmedi. Beni, saçlarını başının ön tarafından ikiye ayırmış, şöyle şöyle biri esir aldı, dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Hz. Abbâs’ı (r. anh) esir alan zâta dönerek:

²⁰² Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 4/242-243.

²⁰³ Kandehlevî, *Hayatu’s-sahabe*, 4/238.

– Allah sana çok kıymetli bir melekle yardım etmiş, buyurdu.”²⁰⁴

Aynı kıssayla ilgili olarak Hz. Ali'nin (r. anh) yaptığı uzunca bir rivayette farklı şu ifadelere rastlanılmaktadır: “... Ensârdan bir zât Abbâs b. Abdülmuttalib'i esir olarak getirdi.

Hz. Abbâs (r. anh):

– Yâ Resûlallah! Vallahi beni bu esir almadı. Beni alaca bir ata binmiş, başını ikiye taramış, güzel çehreli biri esir etti, onu burada göremiyorum, dedi.

Ensârdan olan o zât:

– Yâ Resûlallah! Doğru söylüyorum, onu ben esir aldım, dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Sesini çıkarma! Allah seni çok kıymetli bir melekle desteklemiş, buyurdu.”²⁰⁵

Sahabenin Huneyn'de Meleklerle Desteklenmesi

Ümmü Bürsün'ün azatlısı Avf b. Abdurrahman, Huneyn Savaşı'na kâfir olarak katılan birinin şöyle dediğini nakletmiştir: “Biz, Resûlullah'la (sallallahu aleyhi ve sellem) karşılaştığımızda sahabeler, bir koyunun sağım süresi kadar bile bize mukavemet gösteremediler. Kendilerini dağıtıp, peşlerine düşerek beyaz katır sırtındaki adamın yanına vardık. Meğer bu zât, Allah'ın Resûlü imiş! Kılıçlarımızı çekip kendisini ablukaya almıştık ki onunla aramızda güzel yüzlü birtakım adamların peydahlandığını gördük. Bize:

²⁰⁴ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 6/85.

²⁰⁵ Kandehlevî, *Hayatu's-sahabe*, 4/238.

– Yüzleri kara olasıcalar! Geri dönün, dediler. Ve biz bu sözden sonra hezimete uğradık.

Huneyn hezimetini böyle olmuştu.”²⁰⁶

Sahabenin Uhud ve Hendek'te Meleklerle Desteklenmesi

Abdullah b. Fazl anlatıyor: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Uhud Savaşı'nda sancağı Mus'ab b. Umeyr'e (r. anh) vermişti. Mus'ab (r. anh) şehit edilince sancağı, Mus'ab (r. anh) sûretine giren bir melek aldı. Akşama doğruydu, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Mus'ab! İlerle, diye seslendi.

Melek, Resûlullah'a döndü ve:

– Ben Mus'ab değilim, dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), onun yardım için gönderilmiş bir melek olduğunu anladı.”²⁰⁷

Enes (r. anh) şöyle buyurmuştur: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Yahudi Kurayzaoğulları üzerine yürüdüğü sırada Cebrail Aleyhisselâm'ın meleklerden oluşan alayının Ganmoğulları sokağında havaya kaldırdıkları tozları hâlâ görüyor gibiyim!”²⁰⁸

Humeyd b. Hilâl Yahudi Kurayzaoğulları üzerine yapılan seferle ilgili olarak yaptığı uzunca rivayetinin bir bölümünde şöyle demektedir: “Hendek gairesi giderildikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile arkadaşları silâhlarını çıkarıp yerlerine koydular. Hemen Cebrail (aleyhisselâm)

²⁰⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 4/332.

²⁰⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 3/121.

²⁰⁸ Kandehlevî, *Hayatu's-sahabe*, 4/238.

geldi. Resûlullah da çıkıp Cebrail'in (aleyhisselâm) yanına indi. Cebrail (aleyhisselâm) atının göğsüne yaslanmıştı. Alnındaki tozları henüz silmemiş olan Cebrail (aleyhisselâm), Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Sen silâhını koydun mu? Biz henüz koymadık, haydi Kurayzaoğulları üzerine yürü, dedi.

Resûlullah:

– Arkadaşlarım yorgun! Kendilerine birkaç gün mehil versen.

– Hayır, üzerlerine yürü. Yemin ederim ki, şu atımı kalelerinin içine ta yanlarına sokacağım, kalelerini perişan edeceğim, dedi ve maiyetindeki meleklerle arkasını dönüp gitti. Giderlerken kaldırdıkları tozlar ensârdan Ganmoğulları sokağında göklere yükselmişti.”²⁰⁹

Meleklerin savaşta müminleri desteklemeleri, hiçbir emrine isyan etmedikleri Allah'a karşı olan bir vefanın göstergesi olabileceği gibi, Allah uğrunda savaşanlara bir yardım olarak da yorumlanabilir.

5) Meleklerin, Sahabelerin Cenazesini Yıkaması

Meleklerin, Hanzale'nin Cenazesini Yıkamaları

“Hanzale (r. anh) Uhud Harbi'nde Ebû Süfyân b. Harb ile karşılaşmış onu altına aldı. Şeûb oğlu künyesiyle bilinen Şeddad b. Evs, Hanzale'yi (r. anh) Ebû Süfyân'ın üstünde görünce atılıp, Hanzale'yi (r. anh) şehit etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Hanzale'yi (r. anh) kastederek:

²⁰⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/76.

– Melekler arkadaşınızı yıkıyorlar, durumunu hanımına sorun, dedi.

Mesele hanımına sorulduğunda kadın:

– Savaş çağrısını işittiğinde cünüptü, öyle çıkmıştı, dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Demek melekler bunun için yıkamışlardı, buyurdu.”²¹⁰

Meleklerin, Sa’d b. Muaz’ın Cenazesini Yıkama Arzuları

Mahmûd b. Lebîd anlatıyor: “Sa’d b. Muâz (r. anh) Hendek Savaşı’nda kolundan yaralanıp hayat damarının bir uzantısı olan ‘Ekhal’ damarı kesilince ağır hasta oldu. Kendisini Rûfeyde isimli bir kadının yanına götürdüler. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bilâhare Sa’d’ın (r. anh) vefâtını haber alınca yola çıktı, biz de maiyetinde çıktık. Allah’ın Resûlü o kadar hızlı yürüyordu ki ayakkabılarımızın tasmaları koptu, omuzlarımızdan ridâlarımız düştü. Sahabeleri:

– Yâ Resûlallah! Bizi yordun, diye yakındılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Hanzale’yi (r. anh) yıkadıkları gibi meleklerin bizden önce davranıp onu da yıkamalarından korkuyorum, buyurdu.”²¹¹

Âsım b. Ömer b. Katâde anlatıyor: “Sa’d b. Muâz’ın (r. anh) vefât ettiği gece Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) uyumuştur. Uyandığı sıra bir melek veya Cebrail (aleyhisselâm) gelerek:

²¹⁰ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/361; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/204.

²¹¹ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 3/427.

– Bu gece ümmetinden ölen adam kimdir ki, ölümüyle tüm gök halkı sevindi, diye sordu.

– Bilmiyorum, yalnız Sa’d (r. anh) ağır hasta olarak gecelemiştir. Yanında bulunanlara Sa’d (r. anh) ne yaptı ki, diye sordu.

– Yâ Resûlallah! Sa’d’ın (r. anh) ruhu kabzolundu, kavmi geldi, yurtlarına götürdüler, diye cevap verdiler.

Resûlullah sabah namazını kılınca sahabeleriyle birlikte yola çıktı. Allah’ın Resûlü hızlı yürüyerek halkın iflâhını kesti! Ayakkabılarının tasmaları kopuyor, omuzlarından rîdâları düşüyordu. Birisi:

– Yâ Resûlallah! Halkın iflâhını kestir, diye yakındı. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Meleklerin bizden önce davranıp Hanzale’yi (r. anh) yıkadıkları gibi aynı şekilde Sa’d’ı (r. anh) da yıkamalarından endişe duyuyorum, buyurdu.”²¹²

Meleklerin bir sahabeyi yıkamasını vefâ ile izah etmek mümkündür. Zira melekler Allah’ın sözlerini yerine getirirler. Ve Allah yolunda olanlara yardım edip, onlara özel ikramda bulunan Allah’ın icraatına, vesilelik ederler.

6) Meleklerin Sahabenin Cenazelerine İştiraki

Melekler, Câbir’in Babasının Cenazesinde

“Câbir’in (r. anh) babası Abdullah (r. anh) öldürülünce Câbir, babasının yüzündeki örtüyü açarak ağlamaya başlar. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

²¹² İbn Sa’d, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 3/423.

– Onun için ağlasan da, ağlamasan da farketmez. Kendisini yerden kaldıracığınız âna kadar melekler onu kanatlarıyla gölgeler, buyurur.”²¹³

Melekler, Sa'd b. Muaz'ın Cenazesinde

Seleme b. Esem (r. anh) anlatıyor: “Sa'd b. Muâz'ın (r. anh) vefâtı dolayısıyla kapının önünde beklerken Allah Resûlü'nün geldiğini gördüm. Biz de ardından içeri girecektik. Resûlullah içeri girdi. Evde üzeri örtülmüş olan Sa'd'ın (r. anh) cenazesinden başka kimse yoktu. Allah Resûlü'nün omuzlar arasından atlıyormuş gibi ilerlediğini gördüm. Onu böyle görünce yerimde durdum. Zaten bana da, ‘Yerinde dur!’ diye işaret buyurdu. Bunun üzerine ben arkamda bulunanları da geri çevirdim. Resûlullah bir süre oturduktan sonra dışarı çıktı.

– Yâ Resûlallah! İçeride kimseyi göremediğim halde, senin omuzlar arasından atlıyormuş gibi yürüdüğünü gördüm, dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Oturacak bir yer bulamadım, nihayet meleklerden biri bir kanadını çektik de oraya oturdum, buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Sa'd b. Muâz'ı (r. anh) kastederek ikide bir:

– Ey Ebû Amr! Sana kutlu olsun! Ey Ebû Amr! Sana kutlu olsun, diyordu.²¹⁴

Bu hadislerin hepsi, meleklerin vefasını gösteren çok güzel örneklerdir.

²¹³ Kandehevî, *Hayatı's-sahabe*, 4/250-251.

²¹⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 3/428.

ÖLÇÜ VE TARTIDA VEFA

1) Ölçü ve Tartıda Adaletli Davranmak

Kur'ân-ı Kerîm'de birçok yerde ölçü ve tartının adaletli yapılması emredilmektedir. Yüce Rabb'imiz bir âyet-i kerîmede, "Ölçüyü, tartıyı tam ve doğru yapın! Biz hiç kimseye gücünün yettiğinden fazlasını yüklemeyiz. Hakkında konuştuğunuz kimse, akrabanız bile olsa, yine doğruyu söyleyin. Allah'a verdiğiniz ahdi tutun! İşte düşünüp tutasınız diye Allah size bunları emretti." (En'am, 6/152) buyurmaktadır. Bu âyetin tefsirinde şu izah yer almaktadır: "İlâhî kanunun temel bir ilkesi şudur: 'Ölçü ve tartı tam yapılacak, hak ve adaletten sapılmayacak.' Cenâb-ı Allah âyetin devamında şunları da belirtmektedir: "Biz hiç kimseye gücünün yettiğinden fazlasını yüklemeyiz." Böylece, ölçüde tartıda ve diğer ticarî işlemlerde adaletli ve doğru olmak için elinden geleni yapanın bu çabasına rağmen istenmeyen hatalar bile meydana gelse sorumluluktan kurtulacağına ve sorguya çekilmeyeceğine dair kişiler temin edilmektedir. Bu kural

burada özellikle Müslümanların böyle hatalar nedeniyle endişe etmemeleri için zikredilmiştir.”²¹⁵

Bir başka âyet-i kerimede, “Ölçtüğünüz zaman dürüst olun, tam ölçün. Doğru terazi ile tartın. Bu hem ticaretiniz için daha hayırlı, hem de akıbet yönünden daha güzeldir.” (İsrâ, 17/35) buyurulmaktadır. Âyette ifade edilen “Tam olarak ölçmek ve tartıda dürüst olmak” sosyal ilişkilerin güvencesi ve kalbin temizliği ile doğrudan alakalıdır. Bu iki siyle, toplumun sosyal ilişkileri düzene girer. Yine bunlarla insanların birbirine güveni artar. Hayat bunlar sayesinde bereketli bir yaşama dönüşür. Âyetin devamındaki, “Bu, hem ticaretiniz için daha hayırlı, hem de akıbet yönünden daha güzeldir.” ifadesiyle şu kastedilmektedir: Ölçü ve tartıda dürüst olma, dünyada hayırlıdır. Âhiretteki sonucu ise daha güzeldir.

Ölçü ve tartıdaki cimrilik, sahtekârlık ise toplumda hainlik olarak kabul edilir. Bu ise toplumun birbirine güvenini sarsar. Alışverişte durgunluğa yol açar. Toplum piyasasındaki bereketin azalmasına neden olur. Toplumun bu problemi, teker teker bireylere de yansır. Onlar ölçüde ve tartıda hile yaparak birtakım kazançlar elde ettiklerini sanırken, aslında zarara uğrarlar. Çünkü bu hile yoluyla elde edilen kazanç, yüzeysel ve geçicidir. Fakat ticaret hayatındaki durgunluk, kısa bir süre sonra teker teker bireyler üzerinde etkisini gösterecektir.

Bu, ticaret dünyasında ileriye görebilenlerin kavrayıp gereğini yerine getirdikleri bir gerçektir. Onların bu şekilde davranmalarının nedeni, ahlâkî etkenler veya dînî duygu-

²¹⁵ Mevdudî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, 1/535.

lar değildir. Bu gerçeği pratiğe dayalı pazar deneyimlerinden çıkardıkları sonuçlarla kavramışlardır. Ölçüye ve tartıya bir ticaret ahlâkı olarak bağlılık ile bir inancın gereği olarak bağlılık arasında çok fark vardır. Bir inanç gereği olarak ölçü ve tartıda dürüst davranan hem ticarî alanın hedeflerine ulaşmakta hem de kalbin temizliğini elde etmektedir.²¹⁶

Hz. Şuayb'ın (aleyhisselâm) ölçü ve tartı konusunda halkına yapmış olduğu tavsiyeler Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle zikredilmektedir: “Ey halkım! Ölçü ve tartıyı dengi dengine tam tutun, halkın hakkını yemeyin ve ülkede müfsitlik ederek fenalık yapmayın.” (Hûd, 11/85) Hz. Şuayb'ın (aleyhisselâm) kavmi bu uyarıları dikkate almayınca Cenâb-ı Allah tarafından azaba çarptırılmışlardır.

2) Ölçü ve Tartıda Hile Yapanların Kınanması

Ölçü ve tartıda hile yapanların kınandığı bir âyet-i kerimede, “Vay haline eksik ölçüp tartanların! Onlar ki satın alırken haklarını tam olarak alırlar. Fakat kendileri başkalarına satar, ölçüp tartarken eksik yapar, hile karıştırırlar.” (Mutaffifin, 83/1-3) buyurularak insanların bu tür haksız yollara baş vurmamaları tavsiye edilmektedir. Nitekim, âyetlerin devamında bu insanların yaptıklarının kaydedildiği ve âhirette hesaba çekileceklerinden bahsedilmektedir.

²¹⁶ Kutub, Fi Zilâli'l-Kur'ân, 4/2226-2227.

SÖZÜNÜ YERİNE GETİRMEDE VEFA

1) Sözünde Durmak ve Vaadini Yerine Getirmek

Kur'ân-ı Kerîm'de sözünde durma, ahdini yerine getirme ile ilgili bir âyet-i kerimede, “Ey iman edenler! Bağlandığınız ahitleri yerine getiriniz...” (Mâide, 5/1) buyurulmaktadır. Bu âyetin tefsirinde, Elmalılı Hamdi Yazır şunları söylemektedir: ‘Ey iman etmiş olan müminler, bağlandığınız bütün akid (anlaşma)leri ifa ediniz. Yani ilk önce iman bir akiddir. Ve siz bu akid ile Allah’a karşı bir takım sözleşmeler ve akitler yaptınız, bağlandınız. Sonra kendiliğinizden veya kendi aranızda veya bütün insanlar arasında birtakım akitler daha yapar bağlanırsınız. İşte bütün bu akitleri ifa ediniz. Dinin kökü, imanın hükmü, Allah’ın emri kısaca budur.’²¹⁷

Başka bir âyet-i kerimede, “Verdiğiniz sözü yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluk gerektirir.” (İsrâ, 17/34) buyurulmuştur. Âyetle ilgili olarak Seyyid Kutub şunları

²¹⁷ Yazır, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kur’ân Dili*, 3/1548.

söylemektedir: “Yüce Allah verdiği sözlerden insanı sorguya çekecek, onu bozup yerine getirmeyenleri hesaba çekecektir. İslâm, antlaşmaya bağlı kalmaya önem vermiş ve bu konuda kesin emirler vermiştir. Zira antlaşmaya bağlılık bireyin vicdanında ve toplumun hayatında dürüstlüğün, güvenin ve temizliğin kaynağıdır. Antlaşmaya bağlılık Kur’ân-ı Kerîm’de ve hadiste çeşitli şekillerde ele alınmış ve işlenmiştir. Bu konuda Allah’la yapılan antlaşmayla, kullar arasındaki antlaşma arasında fark yoktur. Bireyin antlaşması, toplumun antlaşması ve devletin antlaşması birdir. Yöneten ve yönetilenin antlaşması da aynıdır. İslâm, tarihi realitesinde antlaşmalara bağlılık hususunda öyle yüksek bir hedefe ulaşmıştır ki, insanlık ancak İslâm’ın gölgesinde bu yüksek dereceye ulaşabilmiştir.”²¹⁸

2) Sözünde Durmamak ve Vaadini Yerine Getirmemek

Sözünde durmayan, vadettiği şeyleri yerine getirmeyen kişiler, Kur’ân-ı Kerîm’de şu ifadelerle uyarılmaktadır: “Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir kusur ve kabahattir.” (Saf, 61/23)

Hadis-i şeriflerde de bu tür kişilerin uyarıldıkları görülmektedir. Sözünden cayanların (münafıkların) alâmetleri bir hadis-i şerifte şu şekilde ifade edilmektedir: Ebû Hureyre’den (r. anh) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“Münafığın alâmeti üçtür: Konuşunca yalan söyler. Söz

²¹⁸ Kutub, Fi Zilâli’l-Kur’ân, 4/2226.

verince sözünde durmaz. Kendisine bir şey emanet edilince hıyanet eder.”²¹⁹

Müslim’in bir rivayetinde şu ilâve vardır: “Oruç tutsa, namaz kılsa, Müslüman olduğunu söylese de.”²²⁰

Bir başka hadis-i şerifte de sözünden cayan, ahde vefasızlık yapanların özellikleri şöyle belirtilmiştir: Abdullah İbni Amr İbni As’dan (r. anhumâ) rivayet edildiğine göre, Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“Dört huy kimde bulunursa, o adam tam münafık olur. Bir kimsede bu huylardan biri bulunursa, o huydan vazgeçinceye kadar onda münafığın özelliklerinden biri var demektir. O dört huya sahip olan kimse:

1. Kendisine bir şey emanet edilince hıyanet eder.
2. Konuşunca yalan söyler.
3. Bir antlaşma yapınca sözünde durmaz.
4. Düşmanlık yapınca da aşırı gider.”²²¹

Ahde vefa göstermeyenlerin âhirette nasıl bir durumla karşılaşacakları bir hadis-i şerifte şu şekilde anlatılmaktadır: Ebû Hureyre’den (r. anh) rivayet edildiğine göre, Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“Allah Teâlâ kıyamet gününde şöyle buyurur:

– Ey âdemoğlu! Hastalandım, beni ziyaret etmedin.
Âdemoğlu:

– Sen âlemlerin Rabb’i iken ben Seni nasıl ziyaret edebilirdim, der. Allah Teâlâ:

²¹⁹ Buhârî, *Îmân* 24, *Şehâdât* 28, *Vesâyâ* 8, *Edeb* 69; Müslim, *Îmân* 107-108.

²²⁰ Müslim, *Îmân* 109-110.

²²¹ Buhârî, *Îmân* 24, *Mezâlim* 17, *Cizye* 17; Müslim, *Îmân* 106.

– Falan kulum hastalandı, ziyaretine gitmedin. Onu ziyaret etseydin, Beni onun yanında bulurdun. Bunu bilmiyor musun? Ey Âdemoğlu! Beni doyurmanı istedim; doyurmadın, buyurur. Âdemoğlu:

– Sen âlemlerin Rabb’i iken ben Seni nasıl doyurabilir dim, der. Allah Teâlâ:

– Falan kulum senden yiyecek istedi, vermedin. Eğer ona yiyecek verseydin, verdiği Beni katımda mutlaka bulacağını bilmez misin? Ey Âdemoğlu! Senden su istedim, vermedin, buyurur. Ademoğlu:

– Ey Rabb’im! Sen âlemlerin Rabb’i iken ben Sana nasıl su verebilirdim? der. Allah Teâlâ:

– Falan kulum senden su istedi, vermedin. Eğer ona istediğini verseydin, verdiği sevabını katımda bulurdun. Bunu bilmez misin, buyurur.²²²

Dinimizde hasta ziyaretinin ne kadar ehemmiyetli olduğu, bu hadiste çok açık olarak görülmektedir. Burada din, dil, ırk ayrımı yapılmadan bütün insanlığa sesleniyor Cenâb-ı Allah: ‘Ey Ademoğlu! Hastalandım Beni ziyaret etmedin.’ İnsanın verdiği cevaptan sonra Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor: “Falan kulum hastalandı, ziyaretine gitmedin. Onu ziyaret etseydin, Beni onun yanında bulurdun.” Cenâb-ı Allah herhangi bir hastayı ziyaret etmeyi, bizzat Kendisini ziyaret etmek gibi değerlendirmektedir.

Cenâb-ı Allah’ın hastalanması, aç ve susuz kalması düşünülemez. Burada mecazî ifadeler kullanılarak insanlara bazı güzel hasletler öğretilmek istenmiştir. ‘Sen hasta ku-

²²² Müslim, *Birr* 43.

lumu ziyaret etseydin, Beni onun yanında bulurdun.’ Yani onu ziyaret etseydin, Benim rızâmı ve hoşnutluğumu kazanacaktın anlamında söylenmektedir.

Hadis-i şerifte; insanın aç olan birini doyurması ve susuz kimseye su vermesi karşılığında verdiği karşılığını (sevabını) Cenâb-ı Allah’ın katında bulacağı bildirilmektedir.

Hasta ziyareti yapanın, Allah’ın rızâsını, hastanın yanında bulacağı; aç ve susuz ikram edenin ise, sevabını Allah’ın katında bulacağından bahsedilmektedir. Bu iyilikler, bu ameller insanı Allah’a yaklaştıran amellerdir. Hasta ziyareti sonucu Cenâb-ı Allah’ın ‘Beni onun (hastanın) yanında bulurdun’ ifadesinden hasta ziyaretinin, aç ve susuzu doyurmadan daha önemli olduğu anlaşılmaktadır.

VAZİFEYİ YERİNE GETİRMEDE VEFA

1) Efendimiz

Tebliğ Sancısının Efendimiz'in Uykularını Kaçırması

Bütün hayatı boyunca, Allah Resûlü'nün gözlerine doğru dürüst uyku girmemiştir. Çünkü O, bütün insanlığın derdiyle dertlenmiştir. O'nun hayatı hep tebliğ içinde geçmiştir.

Mekke döneminin ilk yılları, panayır panayır, sokak sokak gezer ve nerede bir pazar kurulsa, Allah Resûlü muhakkak gider ve orada bulunanları hak dine davet ederdi. Bu uğurda sayısız hakaretlere maruz kalır, horlanır, başına taş-toprak atılır; O bunların hiçbirine takılmadan hedefine yürürdü. “Önce en yakın akrabalarını uyar.” (Şuara, 26/214) mealindeki âyet nâzil olunca O, hemen kendine yakın bütün oymak ve kabileleri topladı. Ve onlara hitaben şöyle dedi: “Allah bana en yakınlarımı uyarmamı emretti. Siz de benim en yakınlarımsınız. Fakat siz, Lâ İlâhe İllâllah, demedikçe Allah katında, sizin için bir şey yapmam mümkün değildir. Ancak bu kelimeyi söylerseniz âhirette sizin için şahit olabilirim.”

O, böyle dedi; ama orada bulunanlar sanki duvar kesilmiş ve Allah Resûlü'ne tek kelimeyle cevap vermemişlerdi. Sadece öz amcası Ebû Leheb konuşmuş, “Yazık sana, bizi bunun için mi çağırдың?” demiş ve bu söz üzerine de herkes dağılıp gitmişti.²²³

Hz. Hatice'nin bütün serveti, Mekke ulularına verilen ziyafetlerle eriyip gitmişti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), onları davet ediyor, yediyor, içiriyor ve bu arada “Acaba birkaç kelime bir şey anlatabilir miyim?” diye durmadan didiniyordu. Ama nedense, bir türlü olmuyordu. Böyle meclislerden birini Hz. Ali (r. anh) bize şöyle anlatmaktadır: “Yine Allah Resûlü Mekke büyüklerini evine davet etmişti. Yemekler yendi. Bir ara Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), konuşmaya başladı. Kendisinin hak peygamber olduğunu ve en yakınları olarak onların, kendisine yardımcı olmaları gerektiğini anlattı. Sözünün sonunda da, ‘Bu mevzuda içinizde bana yardımcı olacak yok mu?’ dedi. Ben o gün, henüz yedi yaşlarında, soluk yüzlü, sıska bir çocuktum. Elimde testi, su dağıtıyordum. Allah Resûlü'nün sözlerine kimse karşılık vermeyince dayanamadım. Testiyi bırakarak ‘Ben varım, Ya Resûlallah!’ dedim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bu teklifini üç defa tekrar etti. Her defasında da benden başka cevap veren olmadı.”²²⁴

Ve işte böyle yıllar ve yıllar Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), yılma ve usanma nedir bilmeden tebliğine devam etti. Yakınları da O'na hiç mi hiç kulak vermediler; O da, daha uzaklardan kendisini dinleyecek kimseler aramaya

²²³ Buhârî, *Tefsîru Sûre* (111) 1; Müslim, *Îmân* 355.

²²⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/159; el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 8/302-303.

koyuldu. Ancak oralarda da kalp sahibi insan bulmak, sanıldığı kadar kolay olmadı. Tâîf'te taşlandı, alaya alındı.²²⁵ Panayırlarda girdiği çadırların çoğundan kovuldu.²²⁶ Ne var ki, O'ndaki bu ciddi talep O'nu bir sürprizler âleminde çekiyor gibiydi ve öyle de oldu. Kader O'nu Akabe'ye sürükledi ve bir kısım temiz insanlarla buluşturdu. Bu, ilk Akabe'de altı kişiyle tanıştı. Bunlar ertesi sene Akabe'ye yetmiş kişi olarak geldiler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), onlara bazı hususları tebliğ etti. Kendisine inanacaklarsa bu şartlar dâhilinde inanmalıydılar... Onlar da Allah Resûlü'nün bütün tekliflerini tereddütsüz kabul ettiler. İki Cihan Serveri, onlarla beraber Mus'ab b. Umeyr'i (r. anh) gönderdi. Mus'ab, (r. anh) onlara dinlerini öğretecekti^{227, 228}

Fert Planında Tebliğ

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), fethin zirvesinde olduğu dönemlerde dahi ferdî münasebetlere son derece ehemmiyet veriyordu. O bir iki sene içinde bütün Mekke halkının kendisine dehalet edeceğini biliyordu, ama buna rağmen Halid b. Velid'le Amr b. Âs'ın gelişini ayrı bir iltifatla karşılıyor ve onlara teveccüh yağıdırıyordu. Evet, yanında bulunan ashabını, bu iki dâhiyi karşılamaya göndermişti ve Halid, teslimiyet mânâsında elini uzattığı zaman Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ona şöyle iltifatta bulunmuştu: “Ben de hayret ediyordum; Halid gibi akıllı bir insan nasıl olur da küfür içinde kalır. Ben bir gün gelip, senin

²²⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/60 vd.

²²⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/63 vd.

²²⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/73.

²²⁸ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/220-223.

Müslüman olacağına katiyen inanıyordum.”²²⁹ O haletteki bir insana, Allah Resûlü'nün söylediği bu sözler, iltifatların en büyüğüdür. Ve işte Halid bu iltifatlarla müstakbel hayata adına, kim bilir nasıl metafizik gerilime geçmiştir? Bu arada Amr b. Âs da, Allah Resûlü'nün elinden tutmuş, bir türlü bırakmıyordu. Durmadan ısrar ediyor ve “Ya Resûlallah, günahlarım için istiğfar et ve Cenâb-ı Hakk'a yalvar!” diyordu. “Dua et, Allah beni affetsin” İki Cihan Serveri, ona da iltifatta bulunuyor ve şöyle diyordu: “Bilmiyor musun, İslâm, daha önceki bütün günahları siler süpürür... İnsan, İslâm'a girince anasından doğduğu gün gibi tertemiz olur.”²³⁰

Evet, Allah Resûlü artık, gönüllere taht kurmuştu ve mübeccel şahsiyetine teveccühü tebliğ adına değerlendiriyordu. İnsanlar da fevc fevc O'na doğru koşuyor, O'nun dinine dehalet ediyordu. Hatta o günkü mevcelenme geldi, ta bu günlere ulaştı. Öyle inanıyor ve öyle zannediyoruz ki, Efendimiz'in mübarek mesajı bundan sonra da, kıyamete kadar, kendisine has ihtişamıyla devam edecektir.²³¹

Karşılık Beklememek

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem), yaptığı tebliğ vazifesi karşılığında dünyevî veya uhrevî herhangi bir talepte bulunmayışı O'nun peygamberliğine bir delildir. Zira böyle davranmak, bir peygamber ahlâkıdır. Kendisinden sonra bu ahlâk üzere hareket edenlere gelince, işte asıl tebliğci ve dava adamı onlardır. Kur'ân, kimseden bir ücret bekleme-

²²⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 4/273; Ali el-Müttakî, *Kenzu'l-ummâl*, 13/374.

²³⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 4/273.

²³¹ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/233-234.

yen bu insanlara, tâbi olmayı emretmekte ve “onlara uyun
“ (Yasin, 36/21) demektedir.

Hz. Hatice’ye ait servet, hakkı yayma uğrunda eriyip
götmişti ve her şeye rağmen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sel-
lem), kendi adına kimseden birşey talep etmemiştir.

O’nun en yakın arkadaşı, Hz. Ebû Bekir’di (r. anh) ve hic-
rette de O’na yol arkadaşlığı edecekti. İşte bu Hz. Ebû Be-
kir’in (r. anh), Allah Resûlü için hazırladığı bineği, ancak üc-
retini ödemek şartıyla kabul edebileceğini söylemişti.²³² İşte
bu, O’nun, yaptığı işte ne kadar hasbî davrandığını isbat
etmez mi? Bu kadar zor bir anda, böyle ince bir noktayı
düşünen insan, daha müsait zamanlarında düşünmez mi?
Tebliğ insanına, ders olarak sadece bu hâdise yetecektir.

Ebû Hûreyre (r. anh) anlatıyor: “Bir gün Allah Resûlü’nü
(sallallahu aleyhi ve sellem) mescitte gördüm. Namazını oturarak
kılıyordu. Sordum: ‘Ya Resûlallah hasta mısınız?’ ‘Hayır,
Ya Ebâ Hureyre, açım... Açlıktan ayağa kalkacak derma-
nım kalmadı.’ buyurdu. Ben ağlamaya başladım. Allah Re-
sûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), beni teselli etti: ‘Ağlama dedi, he-
sabın şiddeti aç olanlara dokunmayacaktır.’²³³

Zaten açlık O’nun asla değişmeyen çilesiydi...

Yine bir gün, Hz. Ebû Bekir (r. anh) ve Ömer’le (r. anh) ge-
cenin yarısı Medine’nin bir köşesinde birbirlerinden habersiz
buluşuvermişlerdi... Ve birbirlerinden soruverdiler: “Gece-
nin bu vaktinde sizi dışarıya çıkaran nedir?” Üçünün cevabı
da aynı olmuştu: Açlık... Evet, üçü de Allah için neleri varsa

²³² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 3/218.

²³³ Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-euliyâ*, 7/109; Ali el-Müttakî, *Kenzu’l-ummâl*, 7/199.

vermişler ve karınlarını doyuracak bir lokma ekmek bulamadıkları için de uyuyamamış, dışarıya çıkmışlardı.²³⁴

O gün tebliğ adına kaldırılması gereken bu ağır yükü, işte bu güçlü eller kaldırmıştı. Bugün de aynı yükü kaldırmaya namzet olanların, her halde aynı güce sahip olmaları gerekmektedir.

Kendi öz kızı Fatıma (r. anhâ) ki, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) onun için “Fatıma benden bir parçadır. Onu sevindiren beni sevindirmiş, üzen de beni üzmüş olur.”²³⁵ demişlerdir. Evinde ev işlerine yardım edecek kimsesi yoktu. Su taşımaktan, değirmen taşı çevirmekten elleri nasır bağlamış ve omuzları da yara bere içindeydi. Hz. Ali (r. anh), bu duruma çok üzülüyor; fakat elinden de birşey gelmiyordu. Ve upuzun bir çile dönemi hep böyle yaşandı.

Zaten o, babasının ahlâkını taşıyordu. Kendi işini kendisinin yapması, babasından ilsiyetle ona da geçmişti. Evet, oturuşundan kalkışına kadar o, hep babasına benzerdi.²³⁶

Bir harpte, Müslümanların elde ettiği esir ve ganimetler Medine’ye getirilince, herkes gidip Efendimiz’e (sallallahu aleyhi ve sellem) ihtiyacını arz ediyor ve durumuna göre de bir şeyler alıp dönüyordu. Hz. Ali’nin (r. anh) teşvikiyle Fatıma validemiz (r. anhâ) de gitti. Ancak babası evde yoktu. Niçin geldiğini Allah Resûlü’nün (sallallahu aleyhi ve sellem) zevcelerinden birine söyledi ve evine döndü.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), durumdan haberdar olunca, hemen kızının evine geldi. Hz. Fatıma (r. anhâ) yatı-

²³⁴ Müslim, *Eşribe*, 140; Ali el-Müttakî, *Kenzu’l-ummâl*, 7/196 vd.

²³⁵ Buhârî, *Fezâilü’l-ashab*, 12,16; Müslim, *Fezâilü’s-sahabe*, 93, 94.

²³⁶ Buhârî, *Menâkib* 25; Müslim, *Fezâilü’s-sahabe*, 98, 99.

yordu. Resûlullah içeri girince yatağından doğrulmak istedi. Ancak bu fitrat insanı, hemen yatağın kıyısına oturdu. Öyle ki dizlerinin soğukluğunu, Fatıma (r. anhâ) validemiz bağrında duyuyordu. “Kızım, (dedi) Suffe ashabının bütün ihtiyaçlarını görmeden evvel sana bir şey veremem. Ama sana bundan daha hayırlısını öğreteyim. Yatmak için yatağına geldiğinde ‘33 defa Sübhanallah, 33 defa Elhamdülillah ve 33 defa (Bir rivayette 34) Allahü ekber’ de. Bu senin istediklerinden, senin âhiretin hesabına daha iyidir.” buyurdu.²³⁷

Ve yine bir gün Hz. Fatıma’nın (r. anhâ) kolunda bir bilezik gördü. “Kızım, insanların, Allah Resûlü’nün (sallallahu aleyhi ve sellem) kızı, bileğinde cehennemden bir halka taşıyor, demelerini mi arzu ediyorsun? Derhal onu çıkar.” dedi ve gitti.

Hz. Fatıma (r. anhâ) ise, bu bilezikle bir köle aldı ve köleyi Allah için hürriyete kavuşturdu. Az sonra durumu babasına anlatınca, Allah Resûlü bu durumdan çok memnun olmuştu!²³⁸

2) Sahabe Efendilerimiz

Sahabede Tebliğ Aşkı

Mus’ab (r. anh), Mekke’nin en zengin ailesinin biricik çocuğuydu. İslâm’a girdiğinde on yedi yaşlarındaydı. O, sokaklardan geçerken genç kızlar pencerelelere üşüşür ve ona mendil sallardı. O, yemesine giymesine itina gösteren biriydi.²³⁹ Ancak İslâm’a girdikten sonra, ailesinden yüz bulamadı. Medine’ye giderken üzerinde sadece bir elbisesi var-

²³⁷ Buhârî, *Fezâilü’l-Ashab* 9; Müslim, *Zikir* 80, 81; Ebû Dâvud, *Edeb* 100.

²³⁸ Nesâî, *Zine* 39.

²³⁹ Halid Muhammed Halid, *Ricalun Hawle’r-Resûl*, s.42.

dı ve başka eşyası da yoktu. Ondan sonra da hep böyle yaşadı. Hatta Uhud'da şehid düştüğü zaman bütün uzuvlarını Allah için vermişti. Evet, o gün kütükte doğranır gibi doğranmış, sonra da üzerine örtmek için bir kefen bezi dahi bulunamamıştı.²⁴⁰

İşte Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) talebesi bu şanlı sahabe, Medine'ye varır varmaz hemen irşad ve tebliğe başladı. Medine'de çalmadığı kapı yok gibiydi. O kadar hasbî, samimi ve ihlâslı bir ruha sahipti ki, onun sohbetini dinleyenler, en kısa zamanda küfürden uzaklaşıp İslâm halkasına dâhil oluyordu. Onun gelişi, Medine'de bir dalgalanma meydana getirdi. O, âdeta karanlık gönülleri aydınlatan bir nur menbaidi. Es'ad b. Zürâre (r. anh) kendisine ev sahipliği yapıyordu. Es'ad b. Zürâre (r. anh) henüz cuma namazı farz olmamasına rağmen ve daha Allah Resûlü de Medine'yi şereflendirmediği halde, inanan insanları bir araya toplamış ve onlara cuma namazı kıldırmıştı.²⁴¹

Medine'de hatırı sayılır kim varsa, onun evine gelip, Mus'ab'ı (r. anh) dinliyordu. Gelenler, hışımla geliyordu; ama dönüşleri, pek de geldikleri gibi olmuyordu. Sa'd b. Muaz (r. anh) da bu gelip dönenlerdendi. O da bir gün öfkeyle gelmiş ve Medine'de kimsenin fitne çıkarmasına meydan vermeyeceğini söylemişti. Zira ona, Mus'ab'ın (r. anh) gelişi bir fitne olarak anlatılmıştı. O da, bu fitneyi bertaraf etmeyi kendine vazife edinmişti. Eve girdi. Mus'ab (r. anh), yine yanındakilere, o kadife gibi mülâyim sesiyle birşeyler anlatıyordu. Sa'd (r. anh), önce çok haşin davrandı. An-

²⁴⁰ Buhârî, *Cenâiz* 28.

²⁴¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/77.

cak Mus'ab (r. anh), ona şu teminatı verdi: “Evvela gel otur ve dinle. Anlattığım şeyler hoşuna gitmezse, hiç tereddüt etme ve elindeki kılıcı boynuma indir. Yemin ederim ki, sana karşı koyacak değilim.” Bu sözler Sa'd b. Muaz'ı (r. anh) eritmeye yetti. Biraz sonra kendisini meleklerin teş-yi edeceği makamlara yükseltecek kapının eşiğinden içeri girdi ve kelime-i tevhidi gönlünün derinliklerinden gelen bir edayla haykırdı. Evet, Sa'd b. Muaz (r. anh), Mus'ab b. Umeyr'in (r. anh) önünde diz çökmüş ve Müslüman olmuştu.²⁴² O günün Medine'sinde, Hz. Ömer'in (r. anh) Mekke'de Müslümanlığı kabulüne benzer bir coşku meydana getirmişti Sa'd b. Muâz'ın (r. anh) Müslümanlığı. Yankısı en kısa zamanda civar kabile ve aşiretlerde de makes bulan büyük bir hâdise oldu.

Görüldüğü gibi, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), durmadan, dinlenmeden hak ve hakikatın neşrini yaptığı gibi, O'nun, sadık çırak ve talebeleri de aynı şekilde, cihanın dört bir yanına dağılmış ve hakkı neşretme vazifesini en seviyeli şekilde edâ etmeye çalışmışlardı. Cihan, bu meşalelerin tutuşturduğu nurlu kalplerle apaydın olacaktı. Zaten Mus'ab'ı (r. anh) Medine'ye, Talha'yı (r. anh) Dûmetü'l-Cendel'e ve daha sonraki yıllarda, Berâ (r. anh) ve Halid'i (r. anh) Yemen'e sevk eden aynı duygu ve düşünce değil miydi?

Bazen bir sahabe gittiği yerde muvaffak olamazsa, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), onların yerlerini değiştiriyor ve bu değişiklik de muhakkak surette, müsbet mânâda tesirini gösteriyordu. Meselâ, Halid b. Velid (r. anh), irşad adına gönderildiği Yemen'de çok muvaffak olamadı. Allah

²⁴² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/78-79.

Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), daha sonra oraya Hz. Ali'yi (r. anh) gönderdi. Halid'i (r. anh) de Necran'da Hristiyanların bulunduğu bölgeye tayin etti.

Berâ b. Azib (r. anh), bu hâdiseyi bize şöyle nakletmektedir:

“Halid’le (r. anh) günlerce Yemen’de kaldık; Ali (r. anh) gelinceye kadar kimse bize inanmadı ve saflarımıza dâhil olmadı. Ancak Hz. Ali’nin (r. anh) gelişiyle her şey birdenbire değişiverdi. İnsanlar, bölük bölük İslâm’a girmeye ve Müslüman olmaya başladılar.”²⁴³

Evet, Yemen’de Hz. Ali (r. anh) muvaffak olmuştu. Zira O’nun Allah Resûlü’yle (sallallahu aleyhi ve sellem) uzun bir geçmişi vardı. Ayrıca O, Hz. Hasan (r. anh) ve Hüseyin’den (r. anh) gelen altın halka ve kıyamete kadar gelecek bütün kutupların, mukarrebinin, evliya ve asfiyanın babaları durumundaydı. Bugün dahi, hak ve hakikat onların himaye kanatları altında temsil edilmektedir. Ve işte bu Hz. Ali (r. anh), bütün Yemen’i, yürekleri eriten sözleriyle fethediyordu ki, gün gelip Mekke fethedilince bunların hepsi gelerek İslâm’a iltihak edeceklerdi.^{244/245}

²⁴³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 5/120-121.

²⁴⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 5/120 vd.

²⁴⁵ M. F. Gülen, *Sonsuz Nur*, 1/223-225.

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah eş-Şeybânî (164-241 h.); *el-Müsned*, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz..

el-Buhârî, Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmâil (v. 256 h.); *Sahîhu'l-Buhârî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *es-Sünen*, [Tahkik: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.

Gülen, M. Fethullah; *Buhranlar Anaforunda İnsan (Çağ ve Nesil; 2)*; T.Ö.V. Yayınları, İzmir 1997.

___; İnsanlığın İftihar Tablosu: *Sonsuz Nur*, Nil Yay., İzmir, 2000.

___; *Kalbin Zümrüt Tepeleri-1*, Nil Yay, İzmir, 1994

Halid, Halid Muhammed, *Ricalun Havle'r-Resûl*, Daru'l-Fikr, Dimeşk, 1994

el-Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Nisâbü'rî; *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-IV, Haydarâbâd, 1334-1342 h.

el-Heysemî, Ali b. Ebû Bekr (v.807 h.); *Mecmeu'z-Zevâid*, I-X, Dâru'r-rayyân li't-türâs/Dâru'l-kütübi'l-Arabî, Kahire/Beyrut, 1407 h.

el-Hindi, Alâuddin Ali b. Abdülmelik b. Kâdî Han Müttakî (975/1567); *Ken-zü'l-ummâl fi süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl*, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1985/1405.

İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *el-İsâbe fi temyîzi's-sahabe*, Dâru'l-cil, Beyrut, 1412 h.

İbn Hişâm, Abdülmelik İbn Hişâm İbn Eyyûb el-Himyerî (v. 213/828); *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I-VI, Dâru'l-Cil, Beyrut, 1411 h.

- İbn Kesîr**, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, I-V, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1401 h.
- ____; *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-XIV, Dâru'l-meârif, Beyrut, tsz.
- İbn Mâce**, Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni (207-275 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.
- İbn Manzûr**, Muhammed b. Zekeriyâ (v. 711/1311); *Lisânü'l-Arab*, I-X, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1414/1994.
- İbn Sa'd**, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd el-Menî' (168-230 h.); *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Dâru sâdir, Beyrut, tsz.
- Kandehlevî**, Muhammed Yusuf, *Hayatu's-Sahabe* (Çev: Sıtkı Güllü) 1-4, Divan Yayınları, İstanbul, 1991
- Kutub**, Seyyid, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, Dâru's-Şurûk, Kahire, 1988
- Mâlik b. Enes**, Ebû Abdullah el-Esbahî (93-179 h.); *el-Muvatta'*, I-II, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1985.
- Mevdûdî**, Ebu'l A'lâ, *Tefhîmu'l-Kur'an*, (Çev: Heyet), İnsan Yayınları, İstanbul, 1986
- el-Münâvî**, Muhammed el-Med'uvv bi Abderraûf; *Feyzu'l-kadîr şerhu Câmii's-sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.
- el-Müncid fi'l-Luga ve'l-A'lam*, Darü'l-Maşrık, Beyrut, 1986.
- Müslim**, Ebu'l-Hüseyn el-Haccâc en-Neysâbüri (206-261 h.); *Sahîhu Müslim*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.
- en-Nesâî**, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); *es-Sünen*, [Tahkik: Abdülfettah Ebû Gudde], I-VIII, Mektebetü'l-matbûâtü'l-islâmiyye, Halep, 1406/1986.
- Şemseddin Sami** (v. 1323/1904); *Kamûs-u Türkî*, (Nşr: Ahmed Cevdet), İkdâm matbaası, Dersaadet, 1899.
- et-Taberî**, Muhammed İbn Cerîr İbn Yezîd İbn Hâlid (224-310 h.); *Câmiu'l-be-yân fi Tefsîri'l-Kur'an*, I-XXX, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1405 h.
- et-Tirmizî**, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ (209-279 h.); **el-Câmiu's-Sahîh**, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.
- el-Aynî**, Ebû Muhammed Bedreddin Mahmud b. Ahmed b. Mûsa el-Hanefî (855/1451); *Umdetü'l-Kârî şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, İdâretü't-Tibâatil Müniriyye, Kahire, Ts.
- Yazır**, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, Eser Neşriyat 1-10, İstanbul, 1979
- Yıldırım, Suat**; *Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali*, Işık Yay., İstanbul, 2004.
- ez-Zehbî**, Şemsüddîn Muhammed Ahmed (v. 748/1347); *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, I-XXIII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1413 h.